

THE FOUNDATION FOR THE PROMOTION OF SUPPLEMENTARY
OCCUPATIONS AND RELATED TECHNIQUES OF HER MAJESTY
QUEEN SIRIKIT AND THE ENHANCEMENT OF HUMAN SECURITY
IN NORTHEAST THAILAND DURING THE 1970s-1980s

Mrs. Dollaya Tiantong

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Thai Studies
Faculty of Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2017
Copyright of Chulalongkorn University

มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถกับการเสริมสร้าง
ความมั่นคงของมนุษย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
ช่วงทศวรรษที่ 1970-1980

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาไทยศึกษา
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title THE FOUNDATION FOR THE PROMOTION
OF SUPPLEMENTARY OCCUPATIONS AND
RELATED TECHNIQUES OF HER MAJESTY
QUEEN SIRIKIT AND THE ENHANCEMENT
OF HUMAN SECURITY IN NORTHEAST
THAILAND DURING THE 1970s-1980s

By Mrs. Dollaya Tiantong

Field of Study Thai Studies

Thesis Advisor Associate Professor Sunait Chutintaranond,
Ph.D.

Accepted by the Faculty of Arts, Chulalongkorn University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Doctoral Degree

..... Dean of the Faculty of Arts
(Associate Professor Kingkarn Thepkanjana, Ph.D.)

THESIS COMMITTEE

..... Chairman
(Assistant Professor Wasana Wongsurawat, Ph.D.)

..... Thesis Advisor
(Associate Professor Sunait Chutintaranond, Ph.D.)

..... Examiner
(Assistant Professor Carina Chotirawe, Ph.D.)

..... Examiner
(Namphueng Padamalangula, Ph.D.)

..... External Examiner
(Associate Professor Suchitra Chongstitvatana, Ph.D.)

ดลยา เทียนทอง : มุลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถกับการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยช่วงทศวรรษที่ 1970-1980 (THE FOUNDATION FOR THE PROMOTION OF SUPPLEMENTARY OCCUPATIONS AND RELATED TECHNIQUES OF HER MAJESTY QUEEN SIRIKIT AND THE ENHANCEMENT OF HUMAN SECURITY IN NORTHEAST THAILAND DURING THE 1970s-1980s) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. ดร. สุเนตร ชุตินทรานนท์, หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปิดประเด็นทางวิชาการเกี่ยวกับบทบาทของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในประเด็นการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ และที่สำคัญเพื่อเผยแพร่พระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่ทรงเป็นแบบอย่างในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่สังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษากระบวนการและกิจกรรมของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จ.นครพนม จ.สกลนคร จ.กาฬสินธุ์ และจ.มหาสารคามในช่วงทศวรรษที่ 1970 -1980 และเพื่อวิเคราะห์บทบาทและนัยสำคัญของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายหลังจากก่อตั้งในค.ศ. 1976 ไปจนถึงทศวรรษที่ 1980 ได้มุ่งสนับสนุนการนำหัตถกรรมพื้นบ้านต่างๆ มาเป็นอาชีพเสริมให้แก่ประชาชนในเขตชนบทห่างไกลที่มีฐานะยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัตถกรรมพื้นบ้านประเภทการทอผ้าไหม โดยมีรูปแบบการดำเนินงานหรือกิจกรรมตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่มงาน โครงการ และศูนย์ อย่างเป็นลำดับ

การดำเนินงานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ได้ใช้แนวทางการนำจุดแข็งที่มี แก่ไขจุดอ่อนที่เกิดขึ้น ซึ่งหมายถึง การเข้าไปส่งเสริมหรือสนับสนุนหัตถกรรมพื้นบ้านต่างๆ ที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นชนบท เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาความเป็นอยู่ที่ยากลำบากของประชาชนในชนบทเอง ยิ่งกว่านั้น การดำเนินงานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ได้มุ่งให้คุณค่าแก่ประชาชนในฐานะผู้ทำ และสร้างมูลค่าแก่ผลงานที่เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ประชาชนชาวอีสานอย่างครอบคลุมและมีคุณภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจตามมา และที่สำคัญเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถกับประชาชนในชนบท รวมทั้งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นแน่นแฟ้นมากขึ้น สิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งการหลอมรวมให้เกิดความรัก ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมกันในทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และระดับชาติ

สาขาวิชา ไทยศึกษา

ลายมือชื่อนิติต .....

ปีการศึกษา 2560

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

5480536022 : MAJOR THAI STUDIES

KEYWORDS: SUPPORT FOUNDATION / NORTHEAST THAILAND / HUMAN SECURITY

DOLLAYA TIANTONG: THE FOUNDATION FOR THE PROMOTION OF SUPPLEMENTARY OCCUPATIONS AND RELATED TECHNIQUES OF HER MAJESTY QUEEN SIRIKIT AND THE ENHANCEMENT OF HUMAN SECURITY IN NORTHEAST THAILAND DURING THE 1970s-1980s. ADVISOR: ASSOC. PROF. SUNAIT CHUTINTARANOND, Ph.D., pp.

This dissertation aims to launch an approach in assessing the role played by the SUPPORT Foundation in relation to enhancement of human security and to disseminate Her Majesty Queen Sirikit's role in enhancing human security in Thai society.

The objectives are to study the process and activities of the SUPPORT Foundation in the northeastern provinces – Nakhon Phanom, Sakon Nakhon, Kalasin and Mahasarakham – during the 1970s -1980s and to analyze the roles and the implication of the SUPPORT Foundation in enhancing human security.

The study indicates the aims of promoting local handicrafts as a supplementary occupation amongst Thais who live in poverty in remote areas of the northeastern provinces. Silk weaving is especially emphasized. The operations of the SUPPORT Foundation can be seen at various levels ranging from individuals and working groups to projects and centers.

The SUPPORT Foundation adopted a strategy to replace weakness with strength. It meant that local handicrafts originally available in the region were promoted and turned into efficient solutions to local people's hardship. In addition, the operations of the SUPPORT Foundation have greatly contributed to the values of both the local people and their handicraft products. Its contribution has led to physical and mental security. More importantly, there has been an interaction space created between Her Majesty Queen Sirikit and the local people, as well with civil servants, so that they can have closer relationships that can lead to love, warmth, strength and safety as a consequence. This can subsequently bring about harmony and social participation at all levels including individuals, families, communities and the nation.

Field of Study: Thai Studies

Student's Signature .....

Academic Year: 2017

Advisor's Signature .....

ACKNOWLEDGEMENTS

This dissertation is a product of my strong intention to study the major role played by the Foundation for the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand - SUPPORT Foundation in Thai society, in particular to the issue of human security, as well as to disseminate the findings, which have been previously unknown, to wider academics, both domestically and internationally.

I would like to especially express my deepest gratitude to Thanphuying Jarungjit Teekara, Her Majesty Queen Sirikit's Private Secretary who kindly provided me with a large, essential amount of historical records regarding Her Majesty the Queen's initiation in the establishment and operation of the SUPPORT Foundation. Also, I wish to extend my sincerest gratitude to Sumeth Tantivejkul, Ph.D., Director and Secretary-General of the Chaipattana Foundation, who kindly provided me with important information on Their Majesties the King Rama IX and the Queen's initiatives for development in Thailand. I would like to also especially thank Khunying Rattanaphorn Chaechoho and Mrs. Jirarat Komolmal for kindly assisting me in arranging appointments for my interviews. Please accept my heartfelt thanks.

I would like to extend my deepest gratitude to Professor Sunait Chutintaranond, Ph.D., my dissertation advisor and supporter, who also encouraged me to be granted a doctoral scholarship under the Royal Golden Jubilee (RGJ) Ph.D. Programme, the Thailand Research Fund – TRF (13th batch). Under his supervision and cultivation, I was able to develop my systematical analyses, be inspired, and strengthen my critical thinking more profoundly and thoroughly. My academic progress today can be greatly attributed to your caring attention and guidance. Moreover, I would like to offer my special thanks to Assistant Professor Wasana Wongsurawat, Ph.D., Chairman of dissertation defense examination, Assistant Professor Carina Chotirawe, Ph.D. and Ajarn Namphueng Padamalangula, Ph.D., examination committee members for their beneficial advice and valuable guidance.

Particularly, I would like to express my gratitude to Associate Professor Suchitra Chongstitvatana, Ph.D. who I call "my teacher." You were much more than another committee member because you kindly dedicated your precious time to take care of me from the beginning until my study is completed, combined with your valuable ideas which benefit both my academic and personal life. Your generosity has totally overwhelmed me and I thank you from the bottom of my heart.

Most importantly, my heartfelt gratitude is extended to my beloved parents, Lieutenant General Boonchu and Mrs. Saowanee Samonleark, who continue to encourage me as always. Your moral support has greatly contributed to the successful completion of my endeavors. And I would like to sincerely show my appreciation to my relatives and friends who know me well. You are rare gifts for me. Many thanks for all you have done for me. I cannot thank you enough and I will always be indebted to you. Finally, I would like to thank Major General Thitichai Tiantong, my husband, who has always been beside me, believing in me and supporting me in everything I do.

CONTENTS

	Page
THAI ABSTRACT	iv
ENGLISH ABSTRACT.....	v
ACKNOWLEDGEMENTS.....	vi
CONTENTS.....	vii
List of Photos	ix
List of Tables	xi
CHAPTER I: INTRODUCTION.....	1
1.1 Rationale of the Research	1
1.2 Objectives	6
1.3 Major Arguments.....	7
1.4 Conceptual Framework.....	7
1.5 Scope of Study	10
1.6 Methodology.....	10
1.7 Literature Review	11
1.8 Significance of Study.....	19
CHAPTER II: THE ORIGINS OF THE SUPPORT FOUNDATION.....	20
2.1 Background.....	20
2.1.1 <i>The Establishment of the SUPPORT Foundation</i>	37
2.1.2 <i>Structure of the Operation</i>	40
2.1.3 <i>Objectives of the Operation</i>	41
2.1.4 <i>Features of the Operation</i>	42
2.1.5 <i>Presentation Forms of the SUPPORT Foundation</i>	56
2.2 Her Majesty Queen Sirikit's Royal Initiative on Development.....	61
2.2.1 <i>His Majesty King Rama IX's Royal Initiative and Policy on Thailand Development</i>	64
2.2.2 <i>Roles of the Queen Consorts to Thailand Development</i>	66
CHAPTER III: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES IN NORTHEAST THAILAND BETWEEN THE 1960s - 1980s.....	71

	Page
3.1 Major Threats.....	72
3.1.1 Poverty Problems	72
3.1.2 The Invasion of Communism	80
3.2 A Flourish of Local Handicrafts.....	86
3.2.1 Cloth Weaving	86
3.2.2 Bamboo Basketry.....	90
3.2.3 Ceramics.....	92
CHAPTER IV: THE OPERATION OF THE SUPPORT FOUNDATION IN NORTHEAST THAILAND FROM THE 1970s - 1980s	96
4.1 Personal Level	97
4.2 Working Group Level.....	99
4.3 Project Level.....	106
4.4 Center Level.....	110
4.4.1 Ban Khut Na Kham Support Center.....	110
4.4.2 Ban Chan SUPPORT Center.....	112
CHAPTER V: FROM THE OPERATION OF THE SUPPORT FOUNDATION IN THE NORTHEAST THAILAND DURING THE 1970s – 1980s TO THE ENHANCEMENT OF HUMAN SECURITY	115
5.1 The Period of the 1970s	116
5.2 The Period of the 1980s.....	129
CHAPTER VI CONCLUSION: THE SPIRIT AND VALUE OF THE SUPPORT FOUNDATION	137
REFERENCES	145
APPENDIX.....	150
VITA.....	273

List of Photos

	Page
Photo 1: The Foundation logo.....	39
Photo 2: Product from Department of Nielloware.....	45
Photo 3: Product from Department of Gold and Silver Handicrafts.....	46
Photo 4: Product from Department of Khram (inlaid metal ware).....	46
Photo 5: Product from Department of Yan Liphao Basketwork.....	47
Photo 6: Product from Department of Kid Bamboo Basketry.....	48
Photo 7: Product from Department of Beetle-wing Decoration.....	49
Photo 8: Product from Department of Silk Weaving.....	50
Photo 9: Product from Department of Chok Weaving.....	50
Photo 10: Product from Department of Embroidery.....	51
Photo 11: Product from Department of Artificial Flowers.....	52
Photo 12: Product from Department of Wood Carving.....	52
Photo 13: Product from Department of Leather Carving.....	53
Photo 14: Product from Department of Stone Carving.....	54
Photo 15: Product of Department of Sculpture.....	54
Photo 16: Her Majesty Queen Sirikit, Mrs.Tai Sangwong and Mrs.Tum Promdee	98
Photo 17: Photo of Mrs. Tai Sangwong.....	99
Photo 18: Photo of Mrs. Wongdeuan Udomdejavate.....	102
Photo 19: Photo of Mrs. Khammai Yothising.....	106
Photo 20: The Ban Sai Thong SUPPORT project.....	107
Photo 21: Ban Khut Na Kham Support Center.....	112
Photo 22: Ban Chan SUPPORT Center.....	114
Photo 23: Members of Ban Kamphi Silk Weaving Group.....	119
Photo 24: Mrs. Wongdeuan Udomdechavate took photo with Mrs. Dollaya Tiantong.....	122
Photo 25: Mrs. Khamson Srathong took photo with Mrs. Dollaya Tiantong.....	126

Photo 26: Member of Ban Khae Silk Weaving Group 128

Photo 27: Mr. Sateuan Champasi gave Mrs. Dollaya Tianton an interview..... 134

Photo 28: Mr. Nhoogant Kaerahan gave Mrs. Dollaya Tianton an interview 134

List of Tables

	Page
Table 1: Average incomes earned by farmers from different regions of.....	72
Table 2: Average incomes per capita earned by Isan people in comparison with.....	73
Table 3: Table of the number and density of Isan populations from 1950 to 1960.....	77

CHAPTER I: INTRODUCTION

1.1 Rationale of the Research

The Foundation for the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand - SUPPORT Foundation¹, as called by Thai people, the “SUPPORT Foundation” (ศิลปอาชีพ), was established on July 21, 1976, following the collective donations by courtiers and supports through the benevolence of Her Majesty Queen Sirikit, the queen consort of King Bhumibol Adulyadej, King Rama IX of Thailand. Apart from her engagement in the Foundation’s activities, Her Majesty the Queen continues as the Honorary Chairperson of the SUPPORT Foundation and donated an initial fund for one million baht.[1] (Page 28)

The main objective in establishing the SUPPORT Foundation was to reinforce the creation of supplemental income for farmers by providing knowledge on home industry practices, such as fish farming, basketry and fabric weaving; supply equipment without fees or at cost to support and establish markets for the production of these home industries; and cooperate with other institutions that share similar objectives in order to expand their occupations.[1] (Page 29) The important goal of the SUPPORT Foundation has been to help farmers gain self-reliance in the long term, as conveyed in Her Majesty the Queen’s speech:

---

¹ Formerly known as “The Foundation for the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques under the Royal Patronage of Her Majesty the Queen - SUPPORT,” the name was changed to the current name “The Foundation for the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand - SUPPORT Foundation” by MR Thongnoi Thongyai, then Deputy Principle Secretary of Her Majesty Queen Sirikit’s Personal Affairs Division, in 1988.

“...During our visits to rural areas to distribute food and medicine, His Majesty the King often remarked that such assistance was only a momentary benefit, hardly sufficient for these people’s needs. We should find ways to supplement their income on a long term basis, which would enable them to enjoy and easier livelihood. His Majesty then established new waterways and effective irrigation systems to assist in farming procedures, which would directly benefit them and, in turn, also upgrade the nation’s produce. He made frequent trips to follow up on the progress and to give them encouragement in their new ventures. Meanwhile, I was given the task of looking after the welfare of these underprivileged families. And, that was how the SUPPORT Foundation (the Foundation for the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand) was established to promote the local arts and crafts which would assist in supplementing their income...” [1] (Page 33)

The establishment of the SUPPORT Foundation resulted from the experience Her Majesty Queen Sirikit has had standing by His Majesty King Rama IX paying visits to people in Thailand’s remote areas of different regions since 1955 — especially the visit to Ban Khao Tao, Amphur Hua Hin, Prachuap Khiri Khan Province in 1965 and the visit to several sub-districts in Nakhon Phanom Province in 1970. Her Majesty witnessed that most of the locals were farmers. They were poor and suffered from various difficulties, especially poverty. Therefore, Her Majesty provided initiatives to enhance their household income by developing their capabilities, especially in handicrafts, for their own long-term self-reliance. This dedication followed His Majesty King Rama IX’s initiative in sustainable development aimed to relieve poverty and to develop a better quality of life. After founding the SUPPORT Foundation in 1976, Her Majesty Queen Sirikit tirelessly put efforts into supporting local handicrafts in remote areas. Those handicrafts, used in daily life, were made by their expertise and excellently learned through multiple

generations, and have become local people's supplementary occupations to create secondary income. In addition, a number of masters were sent to develop and train the handicraft skills of poor farmers in various remote areas. Since then, projects and centers for different types of indigenous handicrafts under the SUPPORT Foundation have been visibly operating in many areas of Thailand, especially in the northeastern region.

The northeastern region of Thailand or "Isan" (อีสาน) covers the largest area and marks the highest population in Thailand. Most of the Thai Isan population consists of Thai-Lao group, together with other ethnic groups living in the northern area of Isan, such as Phuthai, Saek, Yow, So, Yoy, Kah. For the southern Isan provinces, including Buriram, Surin and Kalasin, there are ethnic groups of Khmer and Suai/Kuy/Kui/Kuoy.[2]

It is also widely acknowledged that the geography of the northeastern region is characterized by the driest weather conditions. Local people have faced droughts and floods. Most of the Isan population consists of poor farmers living in remote areas. During 1950-1980, as the world was changed in the Cold War's political climate, Thailand as a country of liberal democracy was also impacted. The Isan region was threatened by a strong communist movement, particularly in the remote areas of Nakhon Phanom Province, Sakon Nakhon Province and Kalasin Province. Local people had to live in fear and face living difficulties. They also faced obstacles in their occupations, health, food, education and were walled off from aid and care from the government.

Although Isan faces threats and obstacles, the region is abundantly endowed with different types of handicrafts. Isan handicrafts are considered exceptional and beautiful, especially silk weaving and bamboo basketry. Fully aware of the importance of local wisdom, Her Majesty Queen Sirikit directed the SUPPORT Foundation in the Isan region to work in accordance with the geo-social conditions, such as the uniqueness of its geography, environment, biology, tradition, culture, and local people's ways of life. Therefore, the first ten years after the foundation's

establishment, there were extensive projects operated by the SUPPORT Foundation in the northeastern region as in the followings.[3] (Page 240)

- Ban Kampi SUPPORT Project (โครงการศิลปาชีพบ้านกำพี้) in Muang District, Mahasarakham Province, established in 1976.
- Ban Nawa SUPPORT Group (กลุ่มศิลปาชีพบ้านนาหว้า) in Nawa District, Nakhon Phanom.
- Ban Phon Royal Folk Arts and Crafts Group (กลุ่มศิลปาชีพบ้านโพน) in Khammuang District, Kalasin Province, established in 1978.
- Ban Sai Thong SUPPORT Project (โครงการศิลปาชีพบ้านทรายทอง) in Songdao District, Sakon Nakhon Province, established in 1981.
- Ban Don Kham SUPPORT Project (โครงการศิลปาชีพบ้านดอนคำ) in Kham Ta Kla District, Sakon Nakhon Province, established in 1983.
- Ban Kud Na Kham SUPPORT Center (ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม) in Charoen Silp District, Sakon Nakhon Province, established in 1983.
- Ban Jarn SUPPORT Center (ศูนย์ศิลปาชีพบ้านจาร์) in Ban Muang District, Sakon Nakhon Province, established in 1986.

In some areas of the northeastern region, Her Majesty the Queen also graciously established the “Pah Rak Nam” (ป่ารักน้ำ) (Forest Loves Water) projects to preserve forest, water and other natural resources for local people to put joint efforts into environmental conservation and moral cultivation for the development of their own area. When Her Majesty the Queen endorsed local people from Ban Sai Thong, Songdao District, Sakon Nakhon Province, to become members of the SUPPORT Project in 1981, the “Pah Rak Nam” Project (the third since the “Pah Rak Nam” project’s beginning) was also initiated together with providing a monthly salary of 1,500 baht to each family for three years. The villagers were encouraged to proceed with mulberry, silk and chicken farming and silk weaving. Later in 1989, Her Majesty

donated 10-rai land for them to expand the sericulture.[3] (Page 237) Moreover, Her Majesty the Queen also accepted some poor people in the northeastern area to become SUPPORT students. Their skills were enhanced for making various kinds of handicrafts such as “khid” (ขิด) patterned basketry, silk weaving, “chok” (จก) patterned weaving, molding, wood carving, stone carving, wooden works, at the SUPPORT center in Bangkok, or the training place of Suan Chitralada (โรงเรียนสวนจิตรลดา).²

Driven by Her Majesty Queen Sirikit’s wish and intension, the various outputs of the SUPPORT Foundation in Mahasarakham Province, Nakhon Phanom Province, Kalasin Province and Sakon Nakhon Province, approached a large number of poor farmers, especially working women and senior people, to become foundation members. Their efforts in making handicrafts created supplementary occupations to increase additional household income, especially in the period out of farming season or when affected by disasters. The supplementary occupations have been based on their own will, satisfaction, tradition and original way of life. As a result, their lives have improved. They are aware of their own values and proud of themselves. This can be considered as human development, as well as bringing harmony, enabling group participation and strengthening relationships among members of family, community and village. Their morale is supported with warmth and safety. The relationship between local communities and government officials has been strengthened, enhanced and followed up by more positive cooperation in various aspects among them. Public health care also has reached the people in remote areas and local consumption and healthcare is increasingly available.

The SUPPORT Foundation has not only brought a great benefit to the people as mentioned above, but also created a new phenomenon in Thai society. The SUPPORT Foundation has resulted in close interactions between Her Majesty the

---

² *The training place of Suan Chitralada SUPPORT (โรงเรียนสวนจิตรลดา) is a SUPPORT center situated in Bangkok. Established on 25 June 1977, formerly a tent beside the building of Her Majesty Queen Sirikit’s Personal Affairs Division, it was built to a permanent two-story facility in 1980 and extended to a three-story building in 1982. At present, The training place of Suan Chitralada SUPPORT is the “Sirikit Institute” (สถาบันสิริกิติ์)*

Queen and her poor subjects in remote areas, through handicrafts and local wisdom. **Moreover, it is noteworthy that the role of the SUPPORT Foundation since 1976 has been in accord with the human security concept of the United Nation - UN launched in 1990** — especially the principle that focuses on rights, freedom and human-centered development concerning comprehensive, multi-sectoral, context-specific and prevention-oriented aspects.[4] **That means the role of the SUPPORT Foundation has been concentrating on the principle of human security prior to the UN concept for 14 years.**

With respect to this important point, I would like to undertake research on the role of the SUPPORT Foundation based on the concept of human security with in-depth, academic and relevant approaches. My research will study the operations of the SUPPORT Foundation in four provinces in the northeast. **This is the first time to thoroughly research this significant issue, and can lead to interesting dimensions for social science studies with a focus on human security at national and international levels.** Also, with the aim to create knowledge to enhance or inspire further research issues, **this study will inherit and extensively disseminate Her Majesty Queen Sirikit's great honor for her excellence in enhancing human security to Thai society.**

1.2 Objectives

- To study the process and activities of the Foundation for the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit - SUPPORT Foundation in the northeastern provinces: Nakhon Phanom, Sakon Nakhon, Kalasin and Mahasarakham during the 1970s - 1980s.
- To analyze the roles and the implication of the SUPPORT Foundation in enhancing human security in these provinces.

1.3 Major Arguments

The operation of the Foundation for the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit - SUPPORT Foundation - has targeted rural people by concentrating on alleviating poverty related problems in order to improve the quality of life in a way that is suitable to local ways of living, along with preserving the inheritance of folk-wisdom, as well as maintaining a balanced preservation of the existing natural environment based on sustained and systematic self-reliance. Interestingly, its operation, originated in 1976, is in accordance with the United Nation's concept of human securities initiated in the 1990s that aims at safeguarding people's well-being by taking human rights into consideration and adhering to human-centered development in politics, economics, socio-cultural matters and the environment amidst different forms of threats. To be more precise, the operation of the SUPPORT Foundation does not derive from a Western concept, but is rooted in the code of conduct of pre-modern Thai monarchy. As a result, the rural people, especially those living in the remote areas of the northeastern provinces of Nakhon Phanom, Sakon Nakhon, Kalasin and Mahasarakham, have benefited from the foundation through earnings, contentment, recognition, protection, and participation, together with the close relationships between the people, the family, communities and the state.

1.4 Conceptual Framework

Prior to the clarification of concept of human security, the word “**security**” should be firstly defined. Arnold Wolfer, who is counted among the main representatives of the theory of realism in international relations, explains that “**security**” is a kind of merit being most valued by a country. Levels of security being sought by states are not necessarily the same. Indeed, political leaders are usually in a dilemma when increasing protection normally goes against other merit.[5] (Page 481-502) The dictionary of Cambridge University explains that “**security**” is protection of a person, building, organization, or country against threats such as crime or attacks by foreign countries. “**Security**” is certainly; the fact that something is not likely to fail

or be lost. “**Security**” is finance; property or goods that you promise to give to someone if you cannot pay what you owe them. “**Security**” is the feeling of being confident in one’s family and relationships.[6] In addition, the dictionary of Oxford University also explains that “**security**” is the state of being free from dangers or threats. “**Security**” is a thing deposited or pledged as a guarantee of the fulfilment of an undertaking or the repayment of a loan, to be forfeited in case of default. “**Security**” is certificate attesting credit, the ownership of stocks or bonds, or the right to ownership connected with tradable derivatives.[7]

For Human Security, it is new dimension of security. The Human Security concept was emerged by the United Nation Development Program (UNDP)’s 1994 Human Development Report. Its principles are based on the including:[8]

1. Free from any fear and need: a UNDP report in 1994 stated human threats including disease, hunger, unemployment, crime, social conflict, political oppression, and dangers from the environment;
2. Freedom to seek opportunity in individual life: everybody in the society is guaranteed to have freedom to develop potential for future life on their own effort; and
3. Equal opportunity: to certify that individual human beings receive equal opportunities in life depending upon their ability and rights; for instance, basic education, various forms of social services.

Moreover, key components of Human Security was illustrated by the UNDP’s 1994 Human Development Report as follows:[8]

1. Economic security means having basic income from employment or network of social safety.
2. Food security means having sufficient food obtained from one’s income and assets.
3. Health security means being free from disease or illness and being taken care by a healthcare system.

4. Environment security means living in the environment - land, climate, water source - suitable for living.
5. Personal security means safety, clear of crime or violence, especially women and the young who are more susceptible to the problems.
6. Community security means human dignity in culture and community peace in places where one is staying and growing up.
7. Political security means protection of human rights from violation.

Furthermore, it is interesting that the paper on “*Development and Security*” by Frances Stewart, a professor of development economics and director of the Centre for Research on Inequality, Human Security and Ethnicity (CRISE), University of Oxford argues that security and development are deeply interconnected

1) Human security forms an important part of people’s well-being, and is therefore an objective of development. An objective of development is “the enlargement of human choices”. Insecurity cuts life short and thwarts the use of human potential, thereby affecting the reaching of this objective.

2) Lack of human security has adverse consequences on economic growth, and therefore development. Some development costs are obvious. For example, in wars, people who join the army or flee can no longer work productively. Also, destroying infrastructure reduces the productive capacity of the economy and

3) Imbalanced development that involves horizontal inequalities is an important source of conflict. Therefore, vicious cycles of lack of development which leads to conflict, then to lack of development, can readily emerge. Likewise, virtuous cycles are possible, with high levels of security leading to development, which further promotes security in return.[9]

1.5 Scope of Study

This research will study events and information from the 1970s to 1980s considered as the period between 1976 and 1983 when the SUPPORT was established and enlarged to the northeast provinces systematically and structurally. The northeast provinces include Nakhon Phanom, Sakon Nakhon, Kalasin and Mahasarakham where the people faced poverty problems and threats.

1.6 Methodology

This research has employed the qualitative method with an emphasis on analytical description by means of oral history and in-depth interviews of related key informants, including:

1.6.1 Groups of Lady-in-waiting, royal attendants, and court officials who have closely served Her Majesty Queen Sirikit; to name a few, Thanphuying Jarungjit Teekara, Her Majesty's Private Secretary and General Napol Bunthub, Former Deputy Chief Aide-de-Camp General;

1.6.2 Groups of rural people who are members of the SUPPORT Foundation and/or family members of the first-batch members in the areas of Nakhon Phanom, Sakon Nakhon, Kalasin, and Mahasarakham during 1976-1983, in particular, the members of the first batch (including those in silk-weaving groups prior to the establishment of the SUPPORT in 1976), to name a few, Mrs. Wongdeuan Udomdechavate, the first batch attached to silk-weaving group in Nawa District, Nakhon Phanom Province, Mrs. Khammai Yokhasing, and Mrs. Khamson Sathong, the first batch in Prae Wa-silk weaving group in Khammuang District, Kalasin Province;

1.7 Literature Review

Previous knowledge concerning the SUPPORT Foundation normally appears in two different aspects:

1. General information on the royal multifarious duties as the most available both in Thai and English,
2. Academic research papers, mostly concerning the SUPPORT Foundation in its marketing and technical issues relevant to silk. In addition, there is a small number of research works on the SUPPORT Foundation in social science perspective. The research papers are “*Women’s Dress and Cloth-woven Handicraft in Thai Society during Ratanakosin Era*” in Thai version (การแต่งกายสตรีกับหัตถกรรมทอผ้าในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์) by Suwadee Thanaprasitpattana[10] and “*The Development of the Arts and Crafts in Thai Society during Ratanakosin Era: Pottery, Basketry, Artificial Flowers*” in Thai version (วิวัฒนาการของศิลปหัตถกรรมในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์: เครื่องปั้นดินเผาเครื่องจักรสานและดอกไม้ประดิษฐ์) by Sawitri Charoenphong.[11] These two research papers provide explanation of the SUPPORT Foundation as a part of Thai arts and crafts based on a historical approach. As argued in Suwadee’s research paper, the SUPPORT projects are important phenomena for the development of Thai women’s dress during the 1970s with the emphasis on hand-woven cloth. Also, the paper takes the northeast as a case study to explain in Chapter 5 cloth weaving promoted by the Arts and Crafts Centers, as well as categories and production of woven cloth. Primarily, Her Majesty the Queen herself has been interested in Thai arts and crafts, especially hand-woven cloth, leading her to start promoting cloth weaving to be one of the supplementary occupations in the northeast as she has intended to help people out of poverty. Her Majesty the Queen, in company with His Majesty the King to different regions to survey people’s condition of living, adopted His Majesty the King’s idea of the attempt to solve people’s problems. From her observation of people’s condition of living,

in particular to rural areas, Her Majesty the Queen realized that to live a good life, people should not rely solely on agricultural products, and she thought about some other ways to raise people's income. Visiting rural people in the northeast, Her Majesty the Queen found an idea which would preserve cloth-woven handicraft from disappearing amidst the trend of industrialized development that paid more concern on industrial products. Mudmee (มัดหมี่) silk was previously unknown among upper and middle-class women in the capital city, considering that none of mudmee wearing technique could be found in the state promotion of silk weaving in the northeast because people in the central part scarcely made clothes out of this fabric. Even in the period of national formation, there was no information on the promotion of cloth weaving with mudmee technique. Also, when Her Majesty the Queen promoted Thai traditional costumes in 1960, mudmee dresses were excluded. Subsequently, Isan women in Bangkok at the time were unlikely to dress in mudmee clothes to avoid Bangkokian's affront.

Additionally, in accompanying His Majesty the King to the northeast in 1955, Her Majesty the Queen became interested in the fine texture of a mudmee sarong worn by local women in special occasions, such as welcoming the royal family according to folk custom. Later in November 1970, the Srisongkham River flooded Nakhon Phanom. At the time, people's houses and farms were severely flooded, resulting in a lot of damage. Their Majesties the King and Queen visited people in the affected areas at Nawa District in Nakhon Phanom Province and gave people commodity products to relieve the victims' difficulties. In this event, Her Majesty the Queen inquired about appropriate means to help the people and His Majesty the King suggested the assistance that supported people to continue relying on their own. From the starting point at Nawa District in Nakhon Phanom, Her Majesty the Queen proceeded to promote handicrafts as people's supplementary occupations in other regions. In 1976, she founded "The Foundation of the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand - SUPPORT" in order to enhance Thai handiwork from every region of the country. Moreover, it is explained that the Queen's initiation came from the realization that Thai people were creative and excellent in producing fine handicrafts, but they had

yet to find their talent. As a result, if they were supported correctly, their ability would become apparent. From Her Majesty the Queen's initiation, the promotion of arts and crafts production to be supplementary occupations in the community by the SUPPORT, including the promotion of hand-woven cloth, hardly considered level of candidates' basic skill and ability, but focusing on willingness, condition of living, and necessity to have more income from additional jobs.

Suwadee's Chapter 5 also details the promotion of cloth-woven handicrafts by the Arts and Crafts Centers in the northeast because it is the first region that the Queen's project on promoting silk weaving with mudmee wearing technique originated from, as well as the origin of projects on arts and crafts in other areas. The Arts and Crafts' promotion of cloth-woven handicraft in the northeast is classified in accordance with production methods, including mudmee (มัดหมี่) silk, laikid (ลายขีด) silk, phaewa (แพรวา) silk, and hangkrarok (หางกระรอก) silk. The promotion of arts and crafts of cloth weaving in the northeast signifies the following: 1) to weave cloth as a supplementary occupation, 2) to weave cloth as preservation of such a handicraft with two explanations: first is to weave with local silk to create characteristics of Thai silk that is bright and shiny, rough, easy to be dyed, and springy. In cases that require woven cloth with characteristics of Thai silk but with less roughness, the thread particularly taken from inner most cocoon, known as "mai noi" (ไหมน้อย) (little silk), is used to produce the brilliantly shiny products expressing extinguished quality of the local silk, and also to have the same even and tight quality as foreign-breed silk; second is the fact that local silkworm, accustomed to local climate, is easier to cultivate. Also, local people know how to feed local-breed silkworm, and so they themselves can produce silk. Moreover, the extension of promoting cloth-woven handicraft in other regions is operated in line with the fundamental of weaving culture in those particular areas; for example, promotion of pha yok (ผ้ายก)(brocade), pha chok (ผ้าจก), and hill-tribe cloth in the north, and of brocade in the south. For the central region, aside from promoting cloth weaving in villages and communities,

additional training on different exquisite patterns were promoted, such as mudmee cloth, praewa cloth, brocade, khid silk, at Chitralada Arts and Crafts Center in Bangkok and at Bangsai Arts and Crafts Center in Ayutthaya.

Besides, there is another research paper, *“Evolution of the Arts and Crafts in Thai Society during Ratanakosin Era: Pottery, Basketry, Artificial Flowers”* by Sawitri Charoenphong[11] (research as part of a master project on “Handicrafts in Thai Society: Origin and Present Situation”). Her Chapter 6 provides information about arts and crafts in particular to the restoration period of Thai arts and crafts (after the 1970s) as a significant phenomenon at the beginning. Mostly, this research provides descriptive detail about The SUPPORT that it was founded on 21 July 1976 with the following objectives:

1. to provide people with supplementary occupations: when Her Majesty the Queen followed His Majesty the King to see people all over the country, she found that the majority were farmers who often suffered from natural disasters that caused unproductive work. At the same time, she perceived local people’s excellent skill in arts and crafts passed on from their ancestors. Therefore, it was worth encouraging people to produce arts and crafts as their supplementary work to earn more income in their free time from paddy field.
2. Her Majesty the Queen was concerned that Thai ancient arts and crafts was doomed to extinction from the passage of time when Thai way of living continued changing amidst technological and economic shift. Then, she deemed it worth supporting the conservation and restoration of Thai arts and crafts by opening training courses of almost every branch of arts and crafts, and targeting poor and uneducated children who were not experienced in the work. In this regard, she detected and invited the remaining experts to teach handiwork that was fading away. Both teachers and students earned enough money from Her Majesty the Queen to avoid economic problems. With these two objectives in mind, the SUPPORT Foundation has continued its operation with an emphasis on traditional heritage of folk arts and crafts of each locality which can be specified according to regions. That is to say, in the north, the training concentrates on

needlework, silk and cotton weaving, clothes-hangers, silver and gold accessories of Thai hill tribes. In Isan, mudmee silk is the ancient folk and famous art. Her Majesty the Queen stated that silk had prospects in the world market, and so she supported the production of silk weaving with mudmee technique for sale. Also, she has supported the improvement of standard process in weaving and dyeing, and the promotion of breeding mulberries and silkworm. In the central part, the training focuses on artificial flowers, basketry with rattan, pansonarai (ปานสนารายณ์) (ramie), and bamboo, cotton weaving, sculpture of court dolls, wood carving, dressmaking, and food preservation. As for the south, the SUPPORT's projects prominently include basketry with yanliphao, krachud (sedge) mat, and golden nielloware. Additionally, Chapter 6 of the research paper by Sawitri Charoenphong explains the SUPPORT' Foundation's expanding products which are not limited to only those from traditional folk heritage, but also newly creative that is precious and highly professional, such as silver wickerwork and products made of buprestid beetles' wings. Also, the training courses under the SUPPORT' Foundation's projects are mainly divided into two: the former is temporary training organized at different Palaces where Her Majesty the Queen comes to reside. During her stay, she brings in teachers to give instruction.

In addition to those mentioned above, there are many research papers on issues and perspectives of Human Security. For examples, "*Human Security in Practice in Thailand*" studied by Surangrut Jumnianpol and Nithi Nuangjamnong. This paper aims to show the discursive practice of human security in Thailand both in terms of concept and operationalization. It particularly focuses on the role of Thai policy makers (the government /government official), as well as how they perceive values and challenges related to human security issues. The research paper also reveals that the discrepancy between the ideals and practices of human security in Thailand is ascribable to the vagueness of the concept in the eyes of policy stakeholders, the gap between policy architects and policy implementers, and the de-politicization of the concept.[12] The interesting research paper on "*Major Issues on Governance and Human Security*" conducted by Kyoko Kuwajima (It is included in

the study report *“Poverty Reduction and Poverty Reduction and Human Security”* by JICA. The research paper explores that Governance at the state or local level affects human security in two ways. Good governance protects people from threats and risks and enhances improvements to their livelihoods. Bad governance exacerbates insecurity in the livelihood of the poor and threatens their lives and dignity. In many countries with prevalent power abuse, those in power tend to choose policies and budget spending that suit the purpose of rent-seeking, ignoring those conducive to poverty reduction. Many poor people are deprived of rights and opportunities because of institutional imperfections in property rights of land and other assets, police protection, and legal assistance. According to household surveys, poor people tend to pay more in bribes relative to their income. Fragile countries that fail to exercise basic state functions are not only unable to deliver minimum levels of social services or protection, but also are unable to maintain law and order and confront political instability and financial crises. The result is often increased social unrest, confrontation or conflict, possibly leading to military intervention by other countries. When this happens, people become deprived of their livelihoods and assets, are displaced from their home lands, and come under the threat of fear and want. The causes of such bad governance lie in the lack of political will of the government to make improvements, or the lack of its capacity to implement measures. Specific approaches and tools of development assistance are required to restore government functions and to recover the infrastructure necessary for people’s livelihood and economic activities.

Kyoko Kuwajima explains that some countries where conditions are not as severe as those of failed states but lack the capacity to improve governance, aid should be directed to measures that reduce threats to human security and contribute towards poverty reduction. This requires forming a participatory and decentralized governance structure where policies are decided and implemented based on information close to the grassroots level, and policy makers and executors are committed to more effective and efficient ways to implement policy. This is referred to aid for participatory and decentralized governance. In order to improve the state’s basic functions, development cooperation should involve not only the government but

other actors including the private sector, civil society organizations, communities and local societies, together with specific mechanisms to increase government transparency. He also explains that towards this goal, the following factors and their linkages are important: empowerment of the socially vulnerable; accountability systems and mechanisms; devolution to levels of government closer to people (decentralization); and capacity building of actors involved (stakeholders). When the central government cannot fully perform coordinating and auditing functions, different forms of decentralization and devolution systems should be considered because in this case decentralization tends to worsen the abuse of power by local elites. It is also important to improve people's access to institutions and protection measures that ensure their legal rights and to streamline the environment that enables access. This is called aid to legal empowerment. This includes formal legal and judiciary systems, as well also informal systems and measures. For example, the following measures would be most effective in combination: consultations by paralegals, trained local volunteers and NGO staff to facilitate the poor to overcome factors that obstruct access to legal systems and participation in governance; improved informal tribunal mechanisms; improvements to government functions to license/authorize and arbitrate; and training of government officials. Aid for empowerment, accountability improvement, and decentralization should be integrated in general development projects.[13]

Furthermore, there is the research paper on "*Human Security in Nepal: Concepts, Issues and Challenges*" edited by Bishnu Raj Upreti, Rajan Bhattarai, and Geja Sharma Wagle. This research investigates 'human security' in Nepal in linkage to issues of poverty, social protection, food, health, migration, climate change, environment and politics, with a view to determining the key components of human (in)security in Nepal and situating these components within the country's unique context. In associating such a wide range of issues with 'human security', the research ascribes to the understanding of human security as providing not only for the physical but also the emotional and psychological safety of the individual and the community. Human security as it is used in this research thus incorporates the notions of 'freedom from want' and 'freedom from fear', two of the four human rights lauded by Franklin

Roosevelt in 1941. This concluding chapter will reiterate the key components of human (in) security in Nepal as they are argued in this research, before contending that governmental engagement with human security is crucial in the country. The chapter ends by stressing the need for sustained dialogue about human security at all levels of Nepali society, but principally at the policy- and decision-making levels.[14]

The paper on “*A Human Security Strategy for the European Union in the Horn of Africa*” is researched by Alex de Waal and Rachel Ibreck. This paper explores the challenges of developing a European Union human security strategy for the Horn of Africa (HoA). It observes that the EU already has a broad strategy of regional engagement, driven by strategic interests, but there is a need for greater coherence and prioritization to respond to the specific forms and logics of governance that shape security in this region and to emerging security threats. It provides an overview of the history, geography and politics of the HoA and examines EU policy, and differences between its perspectives and those of the governments of the HoA, and civil society. It then analyses priority issues through a human security framework, including promoting human rights, addressing humanitarian crises and advancing economic development, and designing and implementing peace missions. It suggests that the EU engages more deeply with the region as a whole, while placing greater emphasis on the local empowerment necessary to realize human security. The EU must seek to understand and engage with public authority in its multiple forms and use its comparative advantage as a regional body to promote overlapping multilateral forums and mechanisms in the HoA and with neighbouring regions in Africa and the Middle East. Key actions should include preventing the emergent security crisis in the Red Sea, and encouraging bottom-up approaches and regional civil society.[15]

Finally, the research paper on “*The Role of NGOs in Human Security*” conducted by Sarah Michael. This paper explains that the many ways in which NGOs, in pursuing their development mandates, are already making important contributions to work on human security and must therefore be implicated in any serious program of action on human security. NGOs are able to draw on their existing size, reach, flexibility and experience with local communities to make unique contributions to

human security programming. NGOs can touch on issues that few other actors are interested in addressing. The strong work of NGOs in AIDS education, prevention and treatment is but one example of this trend. NGOs are also able to address the threats to human security that arise from ineffective political arrangements and which, in many cases, are themselves perpetuated by government officials and government policies. While human security is focused on people, people often have very little opportunity to influence the higher-level processes which affect their own security. By building the capacity of people over time, NGOs empower and enfranchise people to influence their own long-term fulfilment. Lastly, NGOs are able to organize around issues which transcend national boundaries and which require more than short-term temporary interventions in order to be fully resolved. Addressing the plight of refugees is one such area of concern. Truly addressing this problem requires long-term solutions, not just temporary campaigns, and the participation of NGOs and NGO networks working in refugee camps and refugee resettlement in countries from Rwanda and Burundi, to Tanzania and Uganda, to Canada and Great Britain. In all of these ways, NGOs have become indispensable in the field of human security.[16]

1.8 Significance of Study

- To provide a new approach in assessing the role played by the SUPPORT Foundation in relation to human security enhancement.
- To inherit and extensively disseminate Her Majesty Queen Sirikit's great honor for a role model in enhancing human security to Thai society.

CHAPTER II: THE ORIGINS OF THE SUPPORT FOUNDATION

2.1 Background

As part of Thailand's administrative reforms during the reign of King Chulalongkorn, King Rama V elevated the central part of the country to be the crux of modern development and public welfare allocation. Changes were noticeable in certain parts of rural areas. However, since then, for a long period, especially after the revolution in 1932, development was beyond reach of many localities in each region owing to the government's limited operation, while the central part continued to grow. Consequently, there was a gap and inequality of development between urban and rural areas, even inequality among different rural areas. Under this circumstance, rural people remained in poverty, especially those in the remote countryside. Aware of the situation, in 1942, the government promulgated schemes to restore rural areas, aiming to enhance rural people's quality of life and state of mind, leading them to be good citizens who could earn better livings. Newly improved measures of management were brought into action, together with modern technology and various aspects of local development projects during the 1950s.[17] (Page 26-28) At the beginning of the 1960s, capitalism rapidly drove the growth of Thailand's economy, as well as the launch of the First National Economic and Social Development Plan (1962-1966) that targeted development of rural areas in particular by means of constructing basic facilities including communication and transportation, irrigation systems, electricity, public utilities and public assistance. Also, lots of resources were consumed to facilitate private investment.[18] The Second National Economic and Social Development Plan (1967-1971), adhering to the First National Economic and Social Development Plan, aimed to generate greater effects throughout the country, in particular, to underdeveloped remote areas. Many projects were introduced and carried out by different governmental offices under the ministries, bureaus, and departments, such as development projects in each region, projects to accelerate development in rural areas, projects to assist farmers, etc. In succession, the Third National Economic and Social Development Plan (1972-1976) intended to distribute

income and public services equally while reducing the population growth rate, distribute economic and social services to the countryside, as well as improve institutions and organizations dealing with agriculture and credit, and stabilize prices of agricultural products. Despite the government's plans with objectives to develop the country equally, the fruits of development were concentrated in urban areas because the government's actual operation mainly focused on a macro level, putting more emphasis on building fundamental infrastructure than a micro level, putting an emphasis on the people. As a result, rural people in distant regions remained poor.

In spite of the limitations of the government's policies and operation that left rural people's poverty unsolved, as explained above, His Majesty the King Rama IX and Her Majesty Queen Sirikit, never ignored the situation, closely following up on the people's well-being and attempted to take roles in tackling people's problems with their firm intentions and effort. Their Majesties deeds express their natural, personal character which is virtuous and in accordance with ancient traditions concerning the royals' important duties to alleviate people's suffering equally, making them satisfied with life. Although, after the country's revolution in 1932, the king's royal prerogative has been determined by the constitution, the important duties of the royalty have remained the same. This is because the key meaning of being a king is to act in the interests of the country and people. Regardless of what regime has controlled over the country, the king's royal duties to the country and people have remained unchanged.**[19] (Page 122)**

Moreover, the king's royal duties are based on ten virtues of a ruler composed of Than (charity; liberality; generosity), Sil (high moral character), Paritchakha (self-sacrifice), Atchawa (honesty; integrity), Matthawa (kindness and gentleness), Tapa (austerity; self-control: non-indulgence), Akkotha (non-anger; non-fury), Awihingsa (non-violence; non-oppression), Khanti (patience; forbearance; tolerance), Awirothana (non-opposition; non-deviation from the norm; conformity to the law). These virtues make the king known as "Dhammaracha" (the moral king), meaning a king who is moral and conducts his duties with these ten virtues in mind.**[20] (Page**

23) His Majesty the King Rama IX behaved himself in complete standards of Dhammaracha.

After His Majesty the King Rama IX's coronation in May, 1950, His Majesty the King and Her Majesty Queen Sirikit started their first itinerary of site visits in 1955 to see people in different provinces all over the country.[19] (Page 98) Beginning in the central part, from 20 to 21 September, they visited Nakhon Pathom and Suphan Buri. From 27 to 29 September, they went to Chai Nat, Sing Buri, Ang Thong, Phra Nakhon Si Ayutthaya. On 18 October, they visited Nakhon Nayok. After that, the northeastern or Isan trips began. From 2-20 November, they visited Nakhon Ratchasima, Chaiyaphum, Khon Kaen, Loei, Udon Thani, Sakon Nakhon, Nakhon Phanom, Kalasin, Maha Sarakham, Roi Et, Ubon Ratchathani, Si Sa Ket, and Buri Ram. In 1958, from 27 February to 18 March, the northern journeys started in Phitsanulok, Chiang Mai, Chiang Rai, Lampang, Phae, Uttaradit. In the following year, between 6 and 26 of March, Their Majesties, the King and Queen's southern trips included Chumphon, Ranong, Phuket, Phangnga, Krabi, Nakhon Si Thammarat, Trang, Songkhla, Phatthalung, Satun, Pattani, Yala, Narathiwat, and Surat Thani. Thanphuying Jarungjit Teekara, Her Majesty's Private Secretary, said that *"...if everyone remember, since 1955, His Majesty the King Rama IX and Her Majesty the Queen went visiting people. At the time, His Majesty the King, just completed his coronation ceremony, together with Her Majesty the Queen, began countryside tours all over the country, including the central part, the north, the south, and Isan. During the trips, Their Majesties, the King and Queen stayed at provincial guesthouses, prefectures, and the so-called provincial governors' residents in every part of the country. In each province they set foot in, many people appeared before royalty. It seemed Their Majesties came to know their people. Sometimes, their quite old royal vehicle broke down on the way. Also, the roads were severely dusty as they were unpaved... As I recall, regardless of the places, Their Majesties, the King and Queen treated their people in the same way..."*[21] His Majesty the King ordered the construction of royal residences in different regions during 1960s-1970s in order to thoroughly follow up and keep on supporting rural people in remote areas. The royal residences in each region include Bhubing Ratchaniwet Palace (ภูพิงคราชนิเวศน์) in the

north, built in 1961, Thaksin Ratchaniwet Palace (ทักษิณราชินีเวศน์) in the south, built in Narathiwat Province, in 1973, Phu Phan Ratchaniwet Palace (ภูพานราชินีเวศน์) in the northeast, Sakon Nakhon Province, built in 1975.[19] (Page 108) After the construction was finished, His Majesty the King and Her Majesty the Queen annually visited people in each region to follow up and look after people, as well as alleviate their problems.

The royal visits to different localities, especially those in remote areas since the 1950s, produced first-hand knowledge of people's difficulties, in particular to by-products of poverty. In each site visit, His Majesty the King Rama IX found out about people's way of life, as well as the geographical details, such as soil quality, water supply, forest, and routes of communication. The primary information was collected to be analyzed and applied to determine projects of assistance which responded to people's real needs. As seen in 1952, His Majesty the King visited Huai Mongkon Village in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province, and recognized people's troubles concerning travel and transportation of agricultural products owing to no linkage of village roads to the main roads, which prompted the launch of a project to build roads. It becomes the first of His Majesty the King's rural development project.[22] (Page 20) In the following year, His Majesty the King's project to build Khao Tao reservoir in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province, was initiated because local people had insufficient water supply for consumption. The construction of Khao Tao reservoir was completed and started its operation in 1963. Also, in 1955, after the royal visits to the northeast of Thailand, a project to produce artificial rain (the Royal Rain) was introduced in order to alleviate serious drought since there was not enough rain in the dry season. As well, in the 1970s, after His Majesty's visits to the north, especially mountainous areas, the First Royal Food Factory (Fang) was established in 1972 to increase income from agricultural products for people who were farmers. In 1973, His Majesty the King opened the First Romklaow School at Nongkaen Village, Dong Luang Sub-district, Nakhon Phanom Province. His Majesty donated his personal money to build the first permanent building of the school. In 1975, His Majesty contributed 7,554,885 baht to establish the Development Fund

called as “Hup Kaphong Agricultural Cooperative” in Hup Kaphong District, Prachuap Khiri Khan Province,[22] (Page 24) for local people who were farmers to apply for membership and make use of the land in balanced agricultural production.

The projects in His Majesty the King Rama IX’s initiatives to assist rural people in remote areas have been in accordance with the geo-social principle. Dr. Sumeth Tantivejkul, Ph.D., Director and Secretary-General of Chaipattana Foundation explained the key meaning of the geo-social principle that, “...*must be based on an understanding of two key words, the first is “geography”, geographical details of each area should be inspected to determine a development scheme. A mountainous area requires a particular set of development plan, so does as a plain area where is normally flooded through year. Also, a problem on the quality of soil in the south is specific and needs a particular plan to deal with. In sum, “geography” means “soil, water, wind, and fire” which are in various properties and specific to each region. The other key word is “society” meaning “human beings”. His Majesty the King had a great concern for people’s being. According to His Majesty the King, the north should be developed specifically to its characteristics. A measure taken to develop the south could not be applied to the north since each locality has their own specific tradition, mores, custom, and social values. As well, Isan people have their own identity. How can we expect them to live like people from the central part? Therefore, distinctive way of life greatly differentiates people’s personality traits. We have to attend to these details of differences. This is the geo-social principle...*”[23] Furthermore, His Majesty’s assistance to rural areas is also in line with the strategy “**to understand, to gain insight and access, and to engage in development.**”[23] Also, His Majesty emphasized sustainable development which enables people to truly rely on their own, and in accordance with the philosophy of Sufficiency Economy.

While His Majesty the King Rama IX observed and studied natural surroundings and the ways of local people (mostly farmers in remote areas) earn their livings in order to provide appropriate assistance, Her Majesty the Queen, always accompanying His Majesty, paid attention to household matters, in particular to women, the aged, and children in regard to their sanitation, public health, nutrition,

and education.[21] Her Majesty the Queen closely inquired of people about their eating, living, health condition, as well as their suffering, and knew about rural people's difficulties as a result of not enough income from agricultural products to support the family because of natural disasters, like a long period of drought and massive floods. Her Majesty the Queen was finding ways to lead people out of poverty and have better living. Initially, in March 1965, during Their Majesties' site visit to stay at Klai Kangwon Palace (พระราชวังไกลกังวล) in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province, Her Majesty, accompanying His Majesty to visit Khao Tao people, found that the majority made a living from fishery and were in poverty, having not enough income to support the family. Most wives stayed home, taking care of children. Some found supplementary work, such as selling shellfish, but they could not earn much income. Therefore, in April of the same year, Her Majesty the Queen started a training project to teach female villagers to weave cloth and make income from selling weaving products. Her Majesty the Queen supported looms set up in the rear part of the Klai Kangwon Palace. Also, Lieutenant General Momchao Prasertsi Chayangkoon was asked to recruit trainers from famous weaving factories in Ratchaburi province. Female villagers willing to join in the weaving training were well sponsored and taken care of; for example, they were offered transit service between home and the palace, free lunches, and wages. The training course operated every day. Mostly, cotton threads were woven into loincloths and tube skirts. Even after Their Majesties returned to Chitralada Palace in Bangkok, the weaving activities continued by changing the venue to a pavilion basement of Khao Tao Temple.[1]

(Page 18) As there was only one place to operate the training of weaving skill, as well as being a temporary weaving factory during the time, and also the operation of weaving training was constantly promoted by the first generation of trainees who efficiently accumulated their skill, it was praiseworthy that, in May 1966, Mr. Prasit Yodyoi's family, Khao Tao villagers, offered to the royals their three rai, 60 square wa of land to build a permanent weaving factory. Others with charitable minds gave financial support for the construction and necessary weaving equipment. The new establishment was named the Weaving Training Center of Ban Khao Tao. When His Majesty the King and Her Majesty the Queen revisited Ban Khao Tao and saw the

woven cloth made by female villagers of the Center, Their Majesties bought all of the work, as well as gave awards to villagers as moral support for the industrious weavers. At the time, thirteen weavers were awarded. The award was a one-baht weighed, gold coin whose frontal surface was engraved with a phrase, “Presented to a Hard-working Person”, and the other side was written “May, 2509 B.E.” In 1968, the Weaving Training Center of Ban Khao Tao was promoted to be a part of the operation under the Community Development Department of the Ministry of Interior (at the time). The Community Development Department took charge of the Center’s original operation and extended its operation to cover dyeing, pattern designing, dressmaking, and making products from Pan Sornnarai. The products in different, beautiful designs were put on the market.

Her Majesty the Queen’s initiative to have the women of Khao Tao Village trained for weaving skill since 1965 demonstrates Her Majesty’s firm intention to alleviate people’s poverty by means of promoting weaving as a job which yields more income for households. Also, this was the starting point of Her Majesty’s initiatives to turn handicrafts into supplementary occupations so that poor people could live a better life. Although the weaving activities in Khao Tao Village under the supervision of the Community Development Department stopped in 1993 owing to several factors, such as insufficient wages and marketing problems, the subsequent event revealed a satisfactory outcome. That is to say, the first generation of Ban Khao Tao weavers empowered themselves to push forward weaving as an occupation in accordance with Her Majesty the Queen’s intention. In 2002, Mrs. Amolwan Aiemsamang, a Khao Tao female villager and a trainee at the Center who was awarded when she was 15 years old, gathered her friends, about the same age, who left to work in other areas. She called them back to work together to revive the weaving activities. Their efforts gained support from every sector in the province. Therefore, the Handicraft Center of Ban Khao Tao was founded in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province in appreciation of Her Majesty the Queen’s which initially brought in weaving instructors to train the villagers. Her Majesty the Queen not only introduced an occupation for women to make a living in the future, but also raised awareness of their self-esteem, industrious quality and further inspiration. At present, the

Handicraft Center of Ban Khao Tao uses two types of cotton for the production, i.e. ordinary and waxed cotton. The symbolic pattern of the Center is “Turtle Pattern”. It operates as a semi-factory, meaning orders are placed every month, but the volume is unfixed, generating a monthly average income between 7,000 and 12,000 baht per head.[24] In addition to the routine operation, the Handicraft Center of Ban Khao Tao has become a learning center open to the general public. Students come to collect knowledge on weaving. Classes are organized to teach weaving techniques to students in primary schools and the local community. Besides, the Center welcomes both domestic and international visitors to do sightseeing of the weaving.[24]

In 1970, a flood disaster in Nakhon Phanom Province seriously damaged remote farming areas. Her Majesty Queen Sirikit, accompanying His Majesty the King Rama IX, visited people who were badly affected by the incident. During the time, Her Majesty the Queen saw some local women wearing beautiful tube skirts made out of Ikat silk (mudmee), native wisdom that has been handed down through generations. Also, the materials for weaving were available in the locality. The findings were very pleasant and interesting. Also, according to His Majesty the King’s advice, giving things to people in difficulties was only a makeshift solution. To plan a long-term solution, it was necessary to find a way to encourage people’s reliance on their own ability to make a living and earn regular income.[1] (Page 18) As a result, Her Majesty the Queen initiated to bring Ikat silk weaving, a traditional handicraft in the way of northeastern women’s life, into a supplementary occupation because each household was in poverty, earning not enough income to support themselves, especially during the occurrence of natural disasters, the time when farming work was suspended, as well as for those who did not have their own farmland. Her Majesty the Queen encouraged Isan women to start weaving Ikat silk cloth by agreeing to buy the finished work, as well as using it as a material for Her Majesty’s dressmaking. After that, Her Majesty the Queen asked Mr. Prasarn Kitisriwarapan, a citizen of Tha Uthen District, Nakhon Phanom Province (a person who delivered Her Majesty’s words in a local dialect to the villagers at the time Her Majesty the Queen accompanying His Majesty the King to visit Nakhon Phanom Province in a serious flood), to be in charge of buying Ikat silk-woven cloth from poor villagers in different districts of Nakhon

Phanom Province, such as Tha Uthen District, Si Songkham District, Renu Nakhon District, and sending them to Chitralada Royal Villa, as well as attaching a price tag to each piece of woven cloth (prices ranged between 80 and 130 baht). Her Majesty the Queen bought them all and gave payment via Mr. Prasarn who distributed the money to the villagers. The woven cloth was authentically made of native silk, but the cloth width was narrow, the color was faded, and the quality was quite low. Mr. Prasarn Kitisiwarapan kept handing about 40-50 villagers' woven cloth to Her Majesty the Queen in every one to two months over a period of about two years.

Around the end of 1972, Her Majesty the Queen entrusted a special mission to her close courtiers, Thanphuying Supraphada Kasemsant Na Ayutthaya, Her Majesty's Private Secretary at that time, and Thanphuying Jarungjit Teekara, Her Majesty's Private Secretary at present (at the time she was a lady-in-waiting and an assistant to Thanphuying Supraphada Kasemsant Na Ayutthaya). Both of them led a working team to conduct site surveys in different localities in the northeast for the first time, beginning at districts in Nakhon Phanom Province, such as Nawa Sub-district, Naluang Sub-district, in order to search for and buy cloth woven by the villagers. Thanphuying Jarungjit said: *"...Her Majesty firstly saw beautiful woven tube skirts in Nakhon Phanom Province during the flood disaster in 1970. After that, Her Majesty assigned us to return to this province. At the beginning, we hardly understood Her Majesty's intention because there was not any set plan to start the survey, simply Her Majesty's words instructing us to go buying back beautiful tube skirts that were seen during Her Majesty's visit. Also, I was told to travel by a four-seat plane with Thanphuying Supraphada, flying from Bangkok to Nakhon Phanom Province, our first destination. The initial stage of our trips was quite difficult since there was only a cart way. Mr. Yong Na Nakhon represented Nakhon Phanom Governor who we got in touches with and explained to him the objectives of our trips. He brought us to Renu Nakhon District, a seemingly tourist spot. The Governor led us to buy silk cloth, but we found only a little, mostly it was blue-dyed cotton cloth which we also brought back. Her Majesty, after seeing the cloth, said that the cloth was not the one she once saw in Nakhon Phanom. Her Majesty said that tube skirts wore by local women were distinctively beautiful and woven in novel patterns, and told us to*

go straight to villagers' houses to find the cloth. We did not know where to begin. But this time we traveled by car, which allowed us to drop by several places along the way. We went to Nawa District, heading to Pra That Prasit Temple where we used as the center of our site surveys. We entered villages and found out that every household owned a loom kept at the house basement. They grew mulberries to feed silkworms. We reported our findings to Her Majesty who was pleased to hear that and asked us to go back to the villages. This return to Nawa District, we asked villagers who grew mulberries to feed silkworms whether or not they were poor. We also made queries to the province. What we found out was that feeding silkworms to produce silk was occasional because they did not do it for sale. Also, they suggested buying silk woven cloth from shops selling rice because when they needed rice but no money, they would exchange their woven cloth for rice. We went to shops selling rice and actually found out not a small number of silk cloth stored in wooden cupboards. Prices ranged from 80 to 100, 150, and not over 200 baht. We went asking the villagers how much they sold cloth to the shops. They had no idea as it was the shop owner who set the prices. We asked them whether their husbands do weaving, and the answer was no because the men found some other jobs to earn money. It was women's responsibility to do weaving while rocking cradles. Normally, the firstborn child scarcely had a chance to attend school in order to help parents make a living. Before we left for site surveys, Her Majesty repeated to us that we should be humble and rarely bothered the provincial offices. Instead, we ought to treat the officer who lent us a hand to a meal, and take good care of ourselves. We usually stayed in provincial hotels. We were once in Maha Sarakham Province when the new office of the Red Cross had just been established. The provincial governor asked us to stay there. As I recall, we got up in the early morning to buy sticky rice and grilled chicken and had them for lunch in the village. A large mat was spread on the ground under a big tree where we sat down in a circle to enjoy our lunch. After lunch, we went buying cloth in the village and troubled no one... "[25] Thanphuying Jarungjit continued that, "... the first trip to the village, we managed to collect only 10 pieces of woven cloth. Luckily, they were the right ones that Her Majesty requested. The woven cloth by villagers had narrow width. The woven cloth was divided into three parts: the head, the body, and the foot which were combined to form a whole piece [26] (Page 110)... Our site surveys to

collect samples of woven cloth educated us, the courtiers, a lot. We knew that villagers did weaving purely for their own uses, either during religious ceremonies or their daughters' wedding. Basically, they did not sell their woven cloth. Later on, only a few villagers sold their work. Also, we learned to know that weaving patterns were inherited. Each piece of cloth was uniquely woven. Only the weaver who did the job could know the difference because she remembered her own pattern while arranging threads to weave a piece of cloth. Also, some made small symbols at the foot...”[26] (Page 110)

It was the working group's greatest appreciation that the first time when Her Majesty the Queen's close courtiers made site surveys to rural areas in the northeast, His Majesty the King³ gave them a code name for their radio communication as “Kana Ratee” (Night Team) in order to closely follow up their activities and look after them. The four-seat plane they took from Bangkok to Nakhon Phanom Province was named “Cessna”. Also, for their several trips in many provinces of the northeast to search for and buy woven cloth they relied on a station wagon car given to them by His Majesty the King who understood that the car was suitable for site surveys in remote areas. Moreover, His Majesty the King assigned Police General Vasit Dejkunjorn (at the time his rank was Police Colonel Vasit Dejkunjorn, the Royal Guard Police) to guard their safety, together with Mr. Hankla Thaiwichien, the driver. The “Kana Ratee” team led by Thanphuying Supraphada Kasemsant Na Ayutthaya and Thanphuying Jarungjit Teekara went around to buy Ikat silk cloth in every quality and to offer satisfied prices, ranging between 180 and 200 baht,[1] (Page 19) which was quite high at the time in order to motivate the weaving activities in both skill development and a larger number of woven cloth. The collected woven cloth included newly woven, beautiful cloth, used woven cloth, and even the old, damaged ones. As Thanphuying Jarungjit said, “...Her Majesty told us that even rags, we should not overlook because Thais used old cloth to polish the floor. Therefore, when visiting any houses, do not forget to check their rags. Her Majesty's words were very true. The rare patterns appeared on the rags...villagers were laughing when seeing us

---

³Kana Ratee (The name of the working group) was divided into two teams, i.e. 'Kana Ratee I' led by Thanphuying Supraphada Kasemsant Na Ayutthaya, and 'Kana Ratee II' led by Thanphuying Jarungjit Teekara.

come to look at their rags...”[1] **(Page 19)** Silk cloth that Isan women like to weave was composed of plain silk cloth, and patterned silk cloth which they wore in their daily life or in different ceremonies, such as sarongs (tube skirts), sarongs, loincloths, as well as cotton cloth, and other hand-made woven cloth.

Her Majesty the Queen’s initial instructions to her close courtiers to conduct site surveys in the northeast was aimed at searching for the origin of silk cloth in the households and bringing it back for further studies and collection as samples, illustrating Her Majesty’s persistent and earnest intention to study the northeastern silk cloth. Her Majesty carried out her studies step by step while building an atmosphere of trust and familiarity with the people. Her Majesty firstly asked a native to help collect silk cloth. After that, Her Majesty’s close courtiers were assigned to make direct contact with villagers to search for and buy silk cloth in order to have a various, complete collection of silk cloth samples as much as it was available from different localities, as well as becoming accustomed to each other. Her Majesty’s attention to villagers’ crafts was not limited to the finished product alone, but also covered the weaving process, in particular to weavers. Her Majesty reiterated that the courtiers had to note down information pertaining to weavers, such as their names, surnames, and addresses[1] **(Page 19)** in order to establish contact in the future because there would be feedback given to weavers after the careful inspection of collected silk cloth, which aimed to improve and develop their weaving activities. Thanphuying Supraphada Kasemsant Na Ayutthaya, Her Majesty’s Private Secretary at the time, was entrusted to deliver Her Majesty’s feedback to the villagers. As well, Her Majesty emphasized the importance of keeping promises, and bearing in mind how people make a living since the information was crucial to the efficient distribution of assistance in correspondence to reality of the situation.[27] **(Page 30)** Thanphuying Jarungjit Teekara said that, “...*Her Majesty told us that if we promised to meet them, we could not lose our word. Also, we should not arrange to meet a group of villagers at a set location, but we’d rather go straight to their houses to see how they lived, how many of them, whether or not they ate every meal, how they earned income, how they stored rice, and so on. Also, we should look out for the kitchen when we were there...*”[26] **(Page 110)**

Moreover, there were major occurrences; that is to say, after Her Majesty's courtiers made site surveys in many rural areas to search for silk cloth from villagers, the management of handicraft, i.e., silk weaving, as a supplementary occupation was gradually systematized for the northeast households to do weaving in their spare time from farming work. A group of silk weavers was formed and joined by female villagers. As seen in 1972, Thanphuying Supraphada Kasemsant Na Ayutthaya led the first foundation of a silk weaving group at Pra That Prasit Temple located in Nawa Sub-district, Nawa District, Nakhon Phanom Province. In 1973, another group of silk weaving was formed in Kamphi Village in Moo 1 and 12, Kamphi Sub-district, Borabue District, Maha Sarakham Province. The operation aimed to produce and sell silk-woven cloth as a supplementary occupation. For those unable to weave, they would grow mulberries and feed silkworms, supplying material to those who did the weaving, but not feeding silkworms. After the establishment of silk weaving groups, Her Majesty the Queen also arranged some officials who were experts at agriculture from the Royal Household to go give advice on how to yield a good crop, as well as distribute various species of plant seeds. Besides, there was regular dispatch of doctors to diagnose and heal the sick.

The initial establishment of the silk weaving group in the northeast was one of Her Majesty the Queen's significant royal duties which helped alleviate people's hardship by creating supplementary occupations from native handicrafts which were the northeastern people's wisdom. It was based on Her Majesty's earlier royal duties in Khao Tao Village, Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province, where Her Majesty started to turn weaving into supplementary work to increase people's income and alleviate poverty. Significantly, Her Majesty's royal duties as explained above also promoted the accumulation of new knowledge and skill for weavers who got advice and gradually were trained to improve the quality of their work. As well, weavers were able to invent new styles of weaving craftsmanship, creating new patterns in response to Her Majesty's creativity, such as enlarging the cloth width to make royal clothing.[27] (Page 34)

At the same time, Her Majesty the Queen's royal duties to turn native handicrafts into supplementary occupations were brought into other regions of the country. In 1972, Her Majesty the Queen assisted people in the western part, Hup Kaphong Village in Hup Kaphong District, Phetchaburi Province. The majority of people in this province earned income from agriculture. They were living in deficiency, though. Her Majesty the Queen kindly entrusted M.L. Maniratana Bunnag (Thanpuying Maniratana Bunnag) to organize a training project on handicraft invention from Pan Sornnarai⁴ the local plant, targeting women, mostly wives, who might join the project in their spare time, or those who could not do farming due to ill health. The said project cooperated with the Department of Industrial Promotion, the Ministry of Industry. The Department sent in instructors to help train the local to make products out of Pan Sornnarai, such as hats, bags, sandals, and other daily wares which were put on the market. Later on, the operation was developed into the formation of a cooperative and extended to surrounding areas. At the same time, in Prachuap Khiri Khan Province, a nearby province, women from the Self-established Settlement in Ao Noi Sub-district requested a supplementary occupation. In response, Her Majesty the Queen provided them a project to produce lifelike, artificial flowers. At the initial stage, Her Majesty supported necessary equipment taken from the Association of Sai Panya School, and appointed instructors from the Suan Dusit Teachers College, as well as facilitated the operation of training and selling the products. Since the operation was working well, Her Majesty approved to extend it to Don Khunhuai Sub-district and Khao Yai Sub-district in Cha Am District, Phetchaburi Province, as well as Amphawa District in Samut Songkhram Province. Her Majesty the Queen purchased most of the artificial flowers and used them to decorate royal garlands. The production of artificial flowers normally followed Her Majesty the Queen's initiation, such as Sae Flower, Bua Flower (lotus), Puang Chompu Flower, Bunnag Flower, Anchan Flower, Puangthong Flower, and Rosssukhon Flower.[1] (Page 19)

---

⁴ *Pan Sornnarai, also known in English as Caribbean agave, is a shrub, with many-year lifespan, a short, single stem, and either oblong or linear leaves, succulent, growing in bunches above the ground, flowering in panicles (for more information, visit Wikipedia, (<https://th.m.wikipedia.org>)).*

Furthermore, during the end of 1974, Her Majesty Queen Sirikit pushed forward the establishment of the first weaving project in Narathiwat Province for poor housewives to participate and have income. Narathiwat is a province along the southern border, the farthest province from the capital, as well as in the top list of provinces in poverty for nearly every year.[28] Also, the deterioration in rubber prices affected local rubber tappers, the local's main occupation. They received much lesser wages, even some were laid off. Therefore, the locals fell into hardship. Her Majesty's cotton weaving project, set up in the area of Cheng Khao Temple, Bacho District, Narathiwat Province, was supplied with weaving equipment, including looms, cotton threads, and other related items. Her Majesty the Queen made a request to the Department of Industrial Promotion, the Ministry of Industry, for instructors from Koyo area, Songkla Province. The training focused on building looms, dyeing cloth, and weaving either plain or patterned cloth. Originally, Her Majesty let people do basic patterns, like Dok Phikun, Dok Tanyong, symbols of Narathiwat Province. After that, Her Majesty sent in instructors from Lamphun Province to teach how to apply Yok Dok⁵ technique in weaving cloth, which was Lamphun's style of weaving, a more complicated technique. Her Majesty asked instructors to teach weavers to apply Yok Dok technique in weaving Dok Phikun-patterned cotton cloth. In 1975, the project was extended to another two areas: Khok Khian Temple in Khok Kian Sub-district, Muang District, and Phra Phut Temple in Phron Sub-district, Takbai District, Narathiwat Province.

It was interesting that Her Majesty initiated the establishment of a weaving project in Khok Pho District, Pattani Province, too.⁶ At the time Her Majesty the

---

⁵ *Yok Dok technique means a way to weave an embossing pattern by choosing to raise and lower certain threads, and also a shuttle carrying either silver or gold thread is thrown in between. This weaving technique is called in Thai as "Yok Dok". In ancient times, the cloth woven by this technique was only used by those at court. The word "Yok Dok" implies a technique in weaving as well as indicating symbolic flowered pattern of Lamphun Province, such as Dok Phikun which is called Yok-Dok cloth. (Read for more information at the website of the Queen Sirikit Department of Sericulture, Lamphun Yok Dok Cloth, (<http://qsds.go.th/silkcotton/index.php>))*

⁶ *Female villagers in the lower south of the country generally know how to weave cloth for household use, especially Pattani Province where there is Chuan Tani woven cloth, also known as Lima Chuan cloth, the local wisdom of native weavers of Pattani Province. Chuan Tani or Lima Chuan cloth is composed of Ikat (mudmee) type (a rope made from Tani banana is used in the process) and patterned type with the insertion of metallic thread. During 2000, women in Sai Khao Sub-district,*

Queen promoted the formation of a weaving project as a supplementary occupation in Muang District and Tak Bai District, Narathiwat Province, there was another project to promote basketwork made from Yan Liphao,⁷ the native handicraft since ancient times, as another supplementary occupation in Ra Ngae District, Yi Ngo District, and Ba Chao District, Narathiwat Province. In 1974, Her Majesty formed the first group of Yan Liphao weavers in Narathiwat Province. M.C. Vibhavadi Rangsit was entrusted by Her Majesty to find instructors from Nakhon Si Thammarat Province because the province was the source of Yan Liphao basketwork production with typical, remarkably outstanding qualities. The operation was running smoothly, but it was time-consuming and required highly exquisite craftsmanship. The local trainees, mostly Thai Muslims, patiently learned, so that their work came out satisfying in the end. Also, the work was developed into many products, such as handbags, flat trays, Thai-style trays with pedestals, photo frames, and glass mats. In addition, the work from Yan Liphao was combined with gold, gold alloy, or silver to create more

---

Khok Pho District, Pattani Province gathered to form a group of cloth weavers. Afterward, they were trained at the Pattani Vocational Training Center in which 20 members joined. A group of sericulture from the Department of Industrial Promotion sponsored 10 looms and dispatched instructors to teach how to weave cotton cloth and Ikat silk cloth by picking out ancient patterns available in the village. (Center of Academic Resources, Prince of Songkla University Pattani Campus, Chuan Tani Cloth Chapter I: Origin of Sai Khao Weaving Group, Chuan Tani, Ikat cloth in Sai Khao Sub-district, Khok Pho District, Pattani Province, (<http://www.oas.psu.a.cht>); Previously, Her Majesty Queen Sirikit visited Pattani on October 8, 1999 to study a research finding on Chuan Tani silk cloth. At the time, Her Majesty said that, "...Lima silk cloth is majestic. The research and experiment needs to be continued..." As a result, Chuan Tani cloth was revived by female locals who were encouraged to come together to weave Chuan Tani cloth either for their daily use or for wearing in ceremonies, as well as for dissemination.) At the present time, the weaving group of Sai Khao Sub-district, Khok Pho District, Pattani Province has made successive progress of its operation. Especially, three types of Peacock Emblem are conferred on products from Chuan Tani silk woven cloth, including the Gold Peacock, the Blue Peacock, and the Silver Peacock, which are the locals' highest pride. (South Deep Outlook, Culture of Woven Cloth in the Southern Provinces along the Border, (available from <http://www.southdeepoutlook.com/>)

⁷ *Yan Liphao, a creeping plant in the family of ferns, or a species of bindweed, which is abundant in the south of the country. Its stem is small and tough. The process of weaving basketwork from Yan Liphao begins with producing equally long, narrow, flat strips out of the plant's stem. After that, Yan Liphao strips are woven on either wicker or bamboo structure to make different containers, such as baskets, betel boxes, tobacco boxes, trays, teapot holders, bowls for putting in joss-sticks, candles and flowers, birdcages, handbags, and etc. Products from Yan Liphao look exceptionally beautiful owing not only to the pattern, but also the beautiful natural color of Yan Liphao, as well as the nice colors of the warp strips made from bamboo or Ling Ro wood, making perfectly beautiful, variegated products. Basketwork from Yan Li Phao shows exquisite craftsmanship and the artisans' industriousness, leading the owners, possessors to feel a sense of pride. At present, the products from Yan Liphao are creatively developed into souvenirs. (Heritage of Cultural Wisdom, Basketwork from Yan Liphao, (available from <http://ich.culture.go.th/>).*

beautiful and valuable products. Presently, the products from Yan Liphao are acceptable and in demand of the market, as well as getting good prices, in particular for women's handbags, which are normally used in either important festivals or royal ceremonies.

At approximately the same time, Her Majesty the Queen provided a supplementary occupation from handicrafts for poor people in the central part of the country for the first time. After knowing the difficulties encountered by people in Tha Sadet Sub-district, Pa Mok District, Ang Thong Province owing to a long period of being affected by a big flood disaster, people were unable to make a living and Her Majesty the Queen kindly initiated a project of molding Thai-style dolls from clay, set up in January, 1976, at Tha Sutthawat Temple in Bang Sadet Sub-district, Pa Mok District, Ang Thong Province. To earn income, local people mostly made use of clay, the material available in the area, to make bricks. Her Majesty wished to restore the making of Tukkata Chao Wang (dolls of the palace women) because this had become extinct and nobody made them. Instructors came from Poh-Chang College of Arts and Crafts. Even though at the beginning the products were not perfectly beautiful, Her Majesty bought them all. Afterward, Thai doll production was gradually beautified and became acceptable on the market, making substantial income for the households.

Her Majesty the Queen's royal projects to promote different types of handicrafts; for example, providing instructors to teach new handicrafts, turning the existing handicrafts of the natives into household supplementary occupations as aforementioned, are not concentrated solely in any specific location of the country. Instead, the inclusive projects are widely operated in many remote rural areas of different regions in which poor people are residing. As days went by, Her Majesty's royal projects gradually expanded because there was still a large number of people in hardship living in remote rural areas. Significantly, the initial operation was regarded as the informal pioneering projects to promote handicrafts, which was, later on, developed into the establishment of the Foundation of the Promotion of Supplementary Occupations and Related Technique of Her Majesty Queen Sirikit.

2.1.1 The Establishment of the SUPPORT Foundation

During the five-year operation since 1970 of Her Majesty's initiative to promote various handicrafts as supplementary occupations for farmers in different regions, Her Majesty got fully involved. As time passed, Her Majesty's important duties were accumulated and intensified since the majority of Thai people were poor farmers who were living in every part of the country. Her Majesty contributed a large amount of money to carry out the projects. Therefore, to lessen Her Majesty's burdens, court officials gathered people with charitable minds who offered Her Majesty donation of money to spend on various established projects. The operation was formed into the foundation, namely, "The Foundation for the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques under the Royal Patronage of Her Majesty the Queen" or SUPPORT in brief⁸ which was founded officially on July 21, 1976. Her Majesty accepted to represent the chairperson of the Foundation. Moreover, Her Majesty took part in the operation, and also contributed a lump sum of one million baht as an initial fund.[26] (Page 123) In 1988, the Foundation's name was revised to be the one currently in use, i.e. "The Foundation of the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand" (SUPPORT, unchanged abbreviation) because more and more members of the Foundation took handicrafts as their main jobs, no longer as supplementary ones. Also, Her Majesty herself joined in the operation, not purely supporting in name. As for the general public, when mentioning the Foundation, they usually call "Silapacheep". Otherwise, the name in English abbreviation has been called "SUPPORT".

Her Majesty the Queen's initiative in establishing the SUPPORT Foundation was in response to His Majesty the King (Rama 9)'s ideas which aimed to increase people's confidence to rely on their own capability and potentiality as stipulated in Her Majesty the Queen's royal address to people who went to Dusitdalai Pavilion,

---

⁸ The original name as "the Foundation For the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques under the Patronage of Her Majesty the Queen: SUPPORT" was coined in Thai by Somdet Phra Nyanasamvara Somdet Phra Sangharaja Sakalamahasanghapharinayaka (His Holiness Phra Yannasangwon, the Supreme Patriarch, the Head of all Members of the Sangha). The name in English was given by Mom Rachawongse Thongnoi Thongyai.

Suan Chitralada Palace to wish her well on the eve of her birthday, on August 11, 1991 as follows:[26] (Page 106)

“...I accompanied His Majesty the King, things were given to people to help them, mostly, consumer goods, His Majesty told me that the assistance like this was an emergency aid, which did not really help, and was not enough. His Majesty thought about how to help people for the long run, meaning to give them hope for the betterment of living. I then created supplementary jobs for agriculturists’ families...”

“...His Majesty the King found water supply for people. Their farming affects the well-being of the country. His Majesty went to their farmland, believing it’s a way to encourage them. His Majesty asked me to look after households. This is the origin of The SUPPORT Foundation...”

Her Majesty the Queen not only established the SUPPORT Foundation for people, but also has expressed her attentiveness to alleviate poverty encountered by farmers in remote rural areas, and her recognition of the importance of farmers, the majority of Thai people, as shown in Her Majesty’s royal address to people who gathered to wish her well on the eve of her birthday, on August 11, 1978, at Dusitdalai Pavilion, Suan Dusit Palace as below: [29] (Page 4)

“...normally I spent my birthday making a trip, often to the South, people and officials there were patiently waiting for my arrival, no matter how late it was but this year as I’ve initiated to establish the SUPPORT Foundation because I see its achievement made by our farmers all over the country. They are not only a backbone or the foundation of the country, but also food suppliers for the world. I’m awarded in honor because of them.

I then, think that my birthday should be the Day of our Farmers. Hence, it becomes a special day to promote the arts and crafts in response to our agriculturalists' goodwill, as well as the day to show our artists' craftsmanship which appears before your eyes..."

The head office of the SUPPORT Foundation is located at Suan Chitralada Palace, Bangkok, running its operation in accordance with regulations of the establishment of the Foundation as listed below:[1] (Page 29-34)

Photo 1: The Foundation logo

The logo of the SUPPORT Foundation was designed in a lined pattern by Mom Rachawongse Mitrarun Kasemsri, an expert in Thai architecture (who was highly praised and awarded a National Artist in the field of visual arts in architecture of the year 1987). The important description of the logo is listed as follows:[27] (Page 40)

1. The Crown is one of the Five Crown Jewels of the Thai Royalty from past to present. The Crown is enshrined on top of the logo.
2. A lotus and a right hand in place of a frontal petal in the middle of the lotus, meaning dedication.

3. A Bodhi leaf as the outline frame means that peace and security of the country are protected.
4. The Foundation's name, it was originally in a full Thai name, and was later added in the English abbreviation, i.e. "THE SUPPORT FOUNDATION OF HER MAJESTY QUEEN SIRIKIT OF THAILAND."

2.1.2 Structure of the Operation

The operation of the SUPPORT Foundation was originally under the administration of various committees. The first committees were composed of the following:

1. Her Majesty Queen Sirikit
2. M.C. (Mom Chao) Vibhavadi Rangsit
3. Thanphuying Momluang Maniratana Bunnag
4. Mom Rachawongse Supraphada Kasemsant
5. Khunying Lursakdi Sampatisiri
6. Khunying Orasa Lamsam
7. Mr. Thanin Kraivichien
8. Mr. Sukri Bodhirattanangkunra
9. Mr. Phunphoem Krairoek

Despite twelve years of its operation since the establishment, combined with the new name of the Foundation as "The Foundation of the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand", the committee members remained the same and the central operation is still based in Bangkok. The head office is working closely with the field to follow up on the development of projects established in different regions of the country, which were originally initiated by Her Majesty the Queen who keeps on monitoring the operation.

2.1.3 Objectives of the Operation

According to the original charter of the SUPPORT Foundation (the Foundation For the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques under the Royal Patronage of Her Majesty the Queen), the SUPPORT Foundation aims to find additional income for farmers who hardly made a living during off farming season by means of the following:[27] **(Page 19)**

1. To provide knowledge of household industry, such as fish farming, basketwork, cloth weaving, etc.
2. To equip tools either for free or at cost price, as well as promoting and finding markets for household products.
3. To get and give cooperation with other institutions sharing similar objectives for convenience and extending the undertaking

In 1988, when the foundation's name was revised as "the Foundation of the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand", the primary objectives were unchanged, i.e., to find more income for farmers, combined with two additional objectives as follows:[27] **(Page 19)**

4. To provide training and appropriate supplementary occupations like village doctors and conservationists to work for the protection of wildlife and environment; for instance, a project of woods love water, etc.
5. Other activities as deemed appropriate in order to fulfil the objectives of the SUPPORT Foundation

The SUPPORT Foundation mainly aims to aid people in poverty to have better income and living through increasing the economic value of either their routine activities or things used in their daily life, in particular to cloth weaving, basketwork, crop and animal husbandry, meaning to improve the quality of existing products by sending instructors to give additional training, and also to teach villagers to make new quality products. At the same time, the SUPPORT Foundation encourages people to preserve forest, wildlife and water sources in their localities. In addition, the

SUPPORT Foundation helps provide tools and other related necessities free of charge. As well, the Foundation takes care of distributing and selling finished products on the market.

2.1.4 Features of the Operation

After the establishment of the SUPPORT Foundation on July 21, 1976, its formal operation featured two main activities as follows:

- ***Formation of working groups and handicraft project in rural areas:*** In 1-3 years, many working groups and handicraft projects were rapidly set up in remote rural areas and troubled areas in every region of the country, including cotton weaving projects in the central part of the country; for example, the Cotton Weaving project of Pakmok District in Ang Thong Province (in operation since August 27, 1976), the Cotton Weaving Project of Bang Pahan District in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province (in operation since November 5, 1976), the Cotton Weaving Project of Bangban District in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province (in operation since January 19, 1977); and also the Krachud Mat Basketry Group in the south of Thailand (Krachud is a kind of plant growing abundantly in moist areas such as the south) in Sala Mai Sub-district, Tak Bai District, Narathiwat Province (in operation since August, 1976) since Her Majesty Queen Sirikit realized that local people, mostly poor Muslims, were skillful Krachud weavers. Moreover, Her Majesty the Queen initiated establishment of the Silk Weaving Group of Ta Phraya District and Watthana Nakhon District in Prachinburi Province in operation since the end of year 1976 as the areas became dangerous border zones from conflict and local people were severely in hardship. Also, since the majority migrated from provinces in lower Isan, such as Nakhon Ratchasima, Buriram, Surin, Sisaket, Ubon Ratchathani, and Roi Et, women were well accustomed to weaving, Her Majesty Queen Sirikit provided assistance to raise local people's income by means of setting up silk weaving groups and assigning military officers from the Armed Forces Development Command I (at the time) to look after and facilitate the operation. In 1982, local women with weaving craftsmanship gathered to form a silk weaving group (at present, the group is known as the Handmade Silk Weaving Group of Ban Mai Thai Phattana). In 1984, the Group

offered its products to Her Majesty the Queen accompanying His Majesty the King Rama IX to visit the area. After seeing the products, Her Majesty the Queen entrusted Thanphuying Supraphada Kasemsant to support the operation of the Group by providing silk threads and dyes, as well as buying and distributing woven cloth on the market in the name of the SUPPORT Foundation. Furthermore, Her Majesty the Queen granted the establishment of working groups and several projects in northeast Thailand, which will be thoroughly described in Chapter IV.

The above-mentioned establishment of different working groups and handicraft projects clearly illustrates the concrete operation which is consistent with rural way of life, as well as which spread widely and proceeded step by step. It not only utilizes existing handicrafts to create additional income for rural people in poverty and hardship from different disasters, but it also educates and improves local people's traditional and new craftsmanship. Significantly, it encourages people's participation and inspiration, leading them to be aware of their own abilities in handicraft production and cultivate their confidence to rely on their own. Being set up in different rural areas, the working groups and handicraft projects coordinated consistently with the SUPPORT Foundation located at Chitralada Palace. The courtier team, led by Thanphuying Supraphada Kasemsant and Thanphuying Jarungjit Teekara, made regular site visits to follow up on the work and to purchase products for distributing on the market in the name of the SUPPORT Foundation. Also, every time Her Majesty Queen Sirikit accompanied His Majesty the King Rama IX to see people in different localities in Thailand, Her Majesty the Queen herself would follow up closely the work carried out by the SUPPORT Foundation.

- ***Formation of different departments of handicraft training centers in central and regional areas:*** Her Majesty Queen Sirikit paid close attention to and recognized the importance of Thai handicrafts, both folk and royal crafts. Therefore, Her Majesty the Queen initiated organization of several classes of handicraft training divided into many departments in order to revive and preserve traditional handicrafts as the national identity and supplementary occupations for trainees. As seen on June 25, 1978, ten of courtiers' children were chosen to be apprentices, beginning their training

with Chok weaving and bamboo basketry. The venue of activities was a marquee put up next to the office building of Her Majesty Queen Sirikit's Personal Affairs Division, Suan Chitralada Palace in Bangkok. Afterwards, owing to the rising number of students recruited from poverty areas in all regions of the country by Her Majesty the Queen during her site visits to see people in different localities, Her Majesty the Queen granted the establishment of a training shop under the operation of the SUPPORT Foundation (known as the Suan Chitralada Training Shop of the SUPPORT Foundation). The said training shop became the center of handicraft training and teaching for the Foundation's students. Her Majesty the Queen contributed her personal money and money from the crown property to have a permanent building of the training shop constructed. This building is on the opposite side of the office of Her Majesty Queen Sirikit's Personal Affairs Division. I was originally a two-storied building. The construction was finished in 1980, and in 1990, Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn allocated donated money to have it renovated and extended into a three-storied building since the number of students increased rapidly, and Her Majesty the Queen went to open the building on August 11, 1991.

The afore-mentioned training shop of the SUPPORT Foundation or the Suan Chitralada Training Shop of the SUPPORT Foundation has offered teaching and training of various handicrafts divided into departments, which are categorized as follows:[1] **(Page 50)**

1. Department of Nielloware⁹

Photo 2: Product from Department of Nielloware

Source: Queen Sirikit Museum of Textiles, The SUPPORT Foundation: Her Majesty's Hand Used for the Country, Bangkok: Plan Motif Co., Ltd., 2555 B.E. p. 141.

Nielloware is a traditional invention of containers and ornaments made of silver or gold. Its history can be traced back to the Ayutthaya Period during the reign of King Borommatrailokkanat. Regarded as a supreme craft, the niello art is exquisitely elaborate, maintaining characteristics of Thai arts. Since it originated in Nakhon Si Thammarat Province, the nielloware of this province, including black and gold nielloware, has become the most well-known. The gold nielloware differs from others because it applies the mixture of metallic gold and silver by coating a metallic silver surface showing patterns with melted pure gold to beautify the design, with several layers of gold coating needed to maintain the permanent coating. The product is called “Thom Ta Thong” or “Thom Thong”.^[30]

---

⁹ Her Majesty Queen Sirikit viewed that the ancient craftsmanship of nielloware became rare. When visiting the south of Thailand and finding the long-lasting fame of nielloware in Nakhon Si Thammarat Province since ancient times, Her Majesty the Queen initiated to preserve and promote nielloware production by arranging instructors to distribute knowledge, making it become a widespread occupation. Then, the Department of Nielloware was established, and Mr. Plod Chiansiri from Nakhon Si Thammarat Province was assigned to be the teacher in this department. (For more information, please refer to “Thai Handicrafts”, <https://thailandhandmadebuu.wordpress.com>.)

2. Department of Gold and Silver Handicrafts

Photo 3: Product from Department of Gold and Silver Handicrafts

Source: Queen Sirikit Museum of Textiles, The SUPPORT Foundation: Her Majesty's Hand Used for the Country, Bangkok: Plan Motif Co., Ltd., 2555 B.E. p. 222.

3. Department of Pattern Drawing

4. Department of Khram (inlaid metal ware)

Photo 4: Product from Department of Khram (inlaid metal ware)

Source: Queen Sirikit Museum of Textiles, The SUPPORT Foundation: Her Majesty's Hand Used for the Country, Bangkok: Plan Motif Co., Ltd., 2555 B.E. p. 183.

Khram means a kind of elaborate crafts, making objects and weapons with patterns of embedded silver, gold or pinchbeck thread. Applying carving skill, Khram is included in the ancient crafts known as ten categories of Thai artisans. The art of making Khram is to decorate patterns on iron-coated surface with different metals, such as silver, gold, and pinchbeck by chiseling and rubbing down to produce patterns from different colors of metals. For the pattern names made from engraving or embedding metals on the iron-coated surface, embedded silver thread is called “Silver Khram”. In the same way, embedded gold and pinchbeck ones are called “Gold Khram” and “Pinchbeck Khram”, respectively. A strong, sharp, thin, iron chisel is used to arrange a rough, delicate base for embedding silver, gold, or copper alloy thread to produce distinctively beautiful patterns as designed. Khram is considered as a supreme decorating method in metal crafts of Thai artisans.[31]

5. Department of Yan Liphao Basketwork

Photo 5: Product from Department of Yan Liphao Basketwork

Source: Queen Sirikit Museum of Textiles, The SUPPORT Foundation: Her Majesty's Hand Used for the Country, Bangkok: Plan Motif Co., Ltd., 2555 B.E. p. 308

Yan Liphao is a creeping plant grown abundantly in the south of Thailand. The tough and resilient stem is suitable for basketwork (the place originating time-honored and exquisite Yan Liphao basketry is Nakhon Si Thammarat Province). In the past, at the beginning of Rattanakosin Period, Yan Liphao was woven into betel boxes, trays with pedestal, and betel bags. Valuable materials like gold, copper alloy, silver, and ivory are used for decoration to enhance the elegance and value of products. Especially, Her Majesty the Queen initiated to make handbags out of Yan Liphao in fashion of the time, which become popular up to the present.

6. Department of Kid Bamboo Basketry

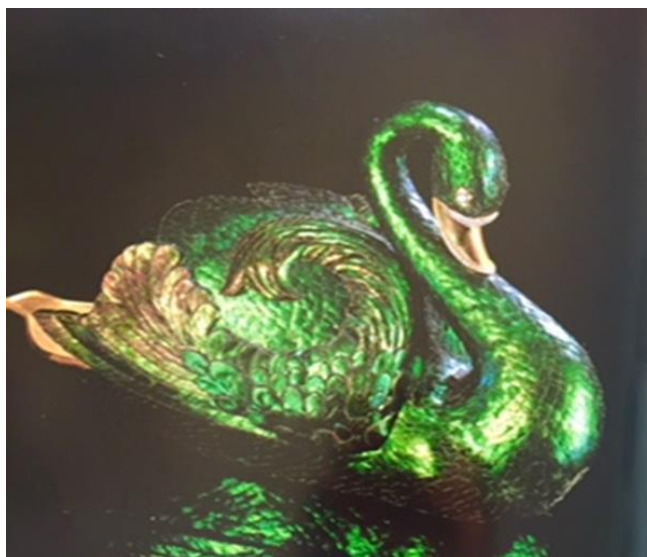
Photo 6: Product from Department of Kid Bamboo Basketry

Source: Queen Sirikit Museum of Textiles, The SUPPORT Foundation: Her Majesty's Hand Used for the Country, Bangkok: Plan Motif Co., Ltd., 2555 B.E. p. 380.

Kid bamboo basketry is an important cultural heritage of the Northeast. In addition to cloth weaving, the northeast people are good at bamboo basketry, especially Kid patterned basketry, which is a complicated work requiring a special patience and meticulous quality of mind. It begins with finding the right material, i.e., bamboo, whittling it into smallest stripes, dyeing, making a model structure, and applying Yok Dok technique in weaving patterns. As time has passed, the numbers

of artisans have been getting smaller. Primarily, Kid bamboo basketry covered different styles of baskets until Her Majesty the Queen initiated to launch new items, such as handbags and vases in order to widen the markets.

7. Department of Beetle-wing Decoration

Photo 7: Product from Department of Beetle-wing Decoration

Source: Queen Sirikit Museum of Textiles, The SUPPORT Foundation: Her Majesty's Hand Used for the Country, Bangkok: Plan Motif Co., Ltd., 2555 B.E. p. 197.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Since ancient times, many Thai arts and crafts have utilized beetles' wings in different shades of colors, such as blue-green, yellow-copper, for decorations on women's clothes such as Sabai (shawl-like garment, or breast cloth). Beetles' life circle is quite short and they die naturally, but the beauty of wing colors remains intact. Her Majesty the Queen initiated to revive beetle-wing decoration to make different types of ornaments. Especially, Her Majesty the Queen reinvented new products by having beetle-wings cut into small stripes and used for decorating bird-wings on carved wood, beautifying the piece of work extremely and regarding as a masterpiece of the time because it was the novel invention by Her Majesty the Queen.

8. Department of Silk Weaving

Photo 8: Product from Department of Silk Weaving

Source: Queen Sirikit Museum of Textiles, The SUPPORT Foundation: Her Majesty's Hand Used for the Country, Bangkok: Plan Motif Co., Ltd., 2555 B.E. p.295.

9. Department of Chok Weaving

Photo 9: Product from Department of Chok Weaving

Source: Queen Sirikit Museum of Textiles, The SUPPORT Foundation: Her Majesty's Hand Used for the Country, Bangkok: Plan Motif Co., Ltd., 2555 B.E. p.251.

Chok cloth has a narrow wide band, woven from either cotton or silk, or from both materials. The word “chok” is a verb meaning “to fish out, to pull out of”. When using in the context of weaving, the word “chok” means to do weaving and embroidering at the same time. Chok cloth is normally used as a component to decorate a piece of cloth, particularly Sinh cloth (a tube skirt). The Sinh cloth with chok decoration is named “Pha Sin Tin Chok” (a tube skirt with Chok at the foot). Chok woven cloth is an important cultural heritage belonging to Lao Phuan ethnic people who migrated to settle in Thailand since the reign of King Nangklao (Rama III). They have been residing in Si Satchanalai District, Sukhothai Province, some are in Lopburi Province, Ratchaburi Province, and Suphanburi Province.

10. Department of Carpet Weaving

11. Department of Embroidery

Photo 10: Product from Department of Embroidery

Source: Queen Sirikit Museum of Textiles, The SUPPORT Foundation: Her Majesty's Hand Used for the Country, Bangkok: Plan Motif Co., Ltd., 2555 B.E. p.397.

12. Department of Artificial Flowers

Photo 11: Product from Department of Artificial Flowers

Source: Queen Sirikit Museum of Textiles, The SUPPORT Foundation: Her Majesty's Hand Used for the Country, Bangkok: Plan Motif Co., Ltd., 2555 B.E. p.415.

13. Department of Dressmaking

14. Department of Wood Carving

Photo 12: Product from Department of Wood Carving

Source: Queen Sirikit Museum of Textiles, The SUPPORT Foundation: Her Majesty's Hand Used for the Country, Bangkok: Plan Motif Co., Ltd., 2555 B.E. p. 321.

15. Department of Leather Carving

Photo 13: Product from Department of Leather Carving

Source: Queen Sirikit Museum of Textiles, The SUPPORT Foundation: Her Majesty's Hand Used for the Country, Bangkok: Plan Motif Co., Ltd., 2555 B.E. p. 390.

Leather carving or Ta Lung leather carving is a handicraft made for entertainment performances since ancient times. Leather puppets in the show are made from the skin of cows, buffalos, or others whose skin can be used for the production. The puppet size is very big, probably up to two meters high. Carved into beautiful patterns and painted in black or other colors, a leather puppet is named in Thai as “Tuo Nhang”. After that, Tuo Nhang is adhered to wooden sticks. During a performance, artists manipulate gestures of leather puppets in accordance with rhythm of music and songs. It is performed in front of a big screen made of white cloth with a spotlight directed to the screen from behind to lighten scenes for audiences. The performance, named as “Nhang Yai” (big leather), has become relatively uncommon nowadays. However, the south of Thailand has enjoyed a similar performance of leather puppets known as “Nhang Ta Lung” because the puppet size is smaller.

16. Department of Stone Carving

Photo 14: Product from Department of Stone Carving

Source: Queen Sirikit Museum of Textiles, The SUPPORT Foundation: Her Majesty's Hand Used for the Country, Bangkok: Plan Motif Co., Ltd., 2555 B.E.p.380.

17. Department of Sculpture

Photo 15: Product of Department of Sculpture

Source: Queen Sirikit Museum of Textiles, The SUPPORT Foundation: Her Majesty's Hand Used for the Country, Bangkok: Plan Motif Co., Ltd., 2555 B.E.p.355.

- 18. Department of Packaging**
- 19. Department of Woodwork**
- 20. Department of Wickerwork**

Her Majesty Queen Sirikit granted the establishment of training shops of the SUPPORT Foundation in the areas of regional palaces, including Phu Phing Ratchaniwet Palace in the North, Phuphan Ratchaniwet Palace in the Northeast, and Thaksin Ratchaniwet in the South. Her Majesty the Queen encouraged participation of local people who were poor and were in trouble (both skilled and unskilled villagers could join in) from all regions where Her Majesty the Queen visited. People took part voluntarily in the training, starting from elementary to advanced level,[1] **(Page 49)** similarly to the Suan Chitralada Training Shop. The difference was that students of the Suan Chitralada Training Shop were boarders who stayed at the training shop throughout the curriculum while students of the regional training shops were locals who could commute.

It can be said that the operation by the SUPPORT Foundation in setting up working groups and handicraft projects in localities of every region has encouraged participants to work and live at their own localities, promoting working cooperation. Also, as most participants are housewives, they can join the groups/projects while keeping up with their household work, such as looking after children, cooking, cleaning houses and cloth, as well as farming. As regards the formation of the training shops of handicrafts scattered around the central and regional areas, since participants, normally single youths, need to leave home to work in a new environment, this is an opportunity for them to exchange knowledge and adjust themselves to work harmoniously with others from different hometowns, opening up their mind and world view. Although the operation of the SUPPORT Foundation features two different procedures, it aims for the same outcome; that is to say, leading people to physical and mental happiness, developing their thinking, and promoting participation of locals and visitors, as well as generating close interaction between the central and regional areas.

2.1.5 Presentation Forms of the SUPPORT Foundation

When handicraft products were bought from different localities of rural areas, as well as were received from the Suan Chitralada Training Shop and other regional training shops, they have been distributed with two main channels as listed below:

1. Distribution on the market:

Handicrafts from the working groups and projects set up in rural areas are produced and packaged into various kinds of goods, such as handmade woven cloth, both cotton and silk, handbags made of Yan Liphao, beautiful lifelike artificial flowers, ceramic wares, silver and gold wares, etc. They are distributed via many outlets of the SUPPORT Foundation situated within the area of the Suan Chitralada Training Shop and 9 branches of Chitralada Shops, including:

- Chitralada Shop Branch in the Oriental Plaza, the Oriental Hotel
- Chitralada Shop Branch on the ground floor of the Insignia Pavilion, in the area of the Grand Palace
- Chitralada Shop Branch in Suan Samphan, Nakhon Pathom Province
- Chitralada Shop Branch in Pattaya City, Chonburi Province
- Chitralada Shop Branch in Chiang Mai Airport, Chiang Mai Province
- Chitralada Shop Branch in Don Muang Airport, Bangkok Metropolis
- Chitralada Shop Branch in the Hilton International Hotel, Bangkok Metropolis
- Chitralada Shop Branch in the Bang Sai Arts and Crafts Center, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province
- Chitralada Shop Branch in the Pearl Hotel, Phuket Province
- Chitralada Shop Branch in the Thewa Nukun Pavilion,
- Chitralada Palace

After the establishment of the SUPPORT Foundation in 1976, there was another organization whose operation was connected with the SUPPORT Foundation's, that is, the founding of Bangsai Arts and Crafts Center in Phra Nakhon Si Ayutthaya, which has operated in parallel to the SUPPORT Foundation. Her

Majesty Queen Sirikit allocated a piece of land not far from Bangkok to support an increasing number of poor farmers who took part in the training shops of the foundation. Consequently, on the occasion of the anniversary of Her Majesty the Queen's Birthday during 1980, the Cabinet led by General Prem Tinsulanonda, the Prime Minister at the time, offered over 900 rai of land located on the eastern side of Chao Phraya River, in Bangsai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, in response to Her Majesty the Queen's initiation, and then the Bangsai Arts and Crafts Center was established. Her Majesty Queen Sirikit granted the first handicraft training activity at the Center in 1981. Mr. Thanin Kraivichien, a member of Privy Council and the Vice-chairman of the SUPPORT Foundation, was entrusted to supervise the operation of the Center, combined with different aspects of support from concerned governmental offices in line with the Cabinet's resolution dated June 23, 1980.

It can be said that although the operation of the Bangsai Arts and Crafts Center is independent from the SUPPORT Foundation as the Center is directed by the government, the mission and objectives of the Center are in accordance with Her Majesty the Queen's initiation. Also, the operation of the Center is in line with the SUPPORT Foundation. Therefore, it can be said that the Bangsai Arts and Crafts Center is regarded as the first networking unit that has responded to the mission of the SUPPORT Foundation in promoting handicraft activities. The handicraft training activities, which are open to poor farmers recruited into the Bangsai Arts and Crafts Center, are categorized into many different departments similarly to the departments under the Suan Chitralada Training Shop, combined with additional departments in response to extending handicraft activities with more creativity and in accordance with the increasing demand of domestic labor market. It helps create opportunities and develop handicrafts into occupations for rural people according to the National Economic and Social Development Plan.¹⁰ The name-list of departments are the following:

---

¹⁰ *During 1980 in Thailand, the Fourth National Economic and Social Development Plan was promulgated (1977-1980) with objectives to lessen the gap in development among people all over the country by accelerating income distribution and elevating farmers and labors' economic and social*

1. Department of Thai Painting
2. Department of Woodwork
3. Department of Painting and Lacquering
4. Department of Wickerwork
5. Department of doll and flower sculpting from bread
6. Department of Basketry from water hyacinth
7. Department of Metal Molding and Casting
8. Department of Leatherwork
9. Department of Glass Blowing
10. Department of Dressmaking
11. Department of Auto Mechanics
12. Department of Ceramics
13. Department of Silk Weaving
14. Department of Tin Chok-Patterned Weaving
15. Department of Kid-Patterned Bamboo Basketwork
16. Department of Basketry from Yan Liphao
17. Department of Embroidery
18. Department of Thai Desserts Cooking
19. Department of Knitting Work
20. Department of Artificial Flowers
21. Department of Arts and Crafts (making joss sticks and candles, perfumed powder, a conical arrangement of folded leaves and flowers, products from banana leaves etc.).[1] (Page 55)

---

status, as well as reducing poverty and promoting people's security and well-being. As well, it aimed to accelerate and extend the economic development to people in rural and regional areas. (For more information, please visit the website of the Office of the National Economic and Social Development Board, the Fourth National Economic and Social Development Plan, available http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3779)

2. Organization of Exhibitions and Fashion Shows

In addition to product distribution via several outlets of the SUPPORT Foundation, both domestic and international exhibitions and fashion shows of products from many distinctive departments were organized in different occasions as described below:

- Exhibitions of premium products of the arts and crafts have been organized at the national and international level, beginning with national exhibitions which were supported by both the public and private sectors. Her Majesty Queen Sirikit went to open every event. The first exhibition was organized in 1989 at the River City Department Store, in theme of “Passing down Art Heritage” to promote products from Yan Liphao. The second exhibition in theme of “Sculpture Creativity,” was held in 1990 at the Government House during General Chatichai Choonhavan’s Cabinet in order to promote pottery and ceramic products. Then in the same year, the third one in theme of “Thai Mudmee Silk in Relationship with the Rural” was organized between 6 and 12 of August by the SUPPORT Foundation at the Sahathai Samakom Pavilion, the Grand Palace. There was the exhibition of Mudmee silk woven cloth in different concepts, such as the rare and ancient Mudmee silk cloth, Mudmee silk cloth used in rural people’s daily life, illustration of Mudmee silk weaving technique, visual presentation of working procedure, as well as exhibition of 200 pieces of elegant Mudmee silk cloth in both colors and patterns.

As for international exhibitions, the first was in 1980 when Her Majesty the Queen travelled to the United States of America to have allergic symptom cured. At the time, Her Majesty the Queen brought with her many types of products of the SUPPORT Foundation to promote in the U.S.A. As a result, Americans, especially, business people, felt interested in the products. Later in 1981, during the trip to maintain cordial relationship between Thailand and Japan royalty, Her Majesty the Queen took the opportunity to promote many Thai handicraft products from the

SUPPORT Foundation, including Mudmee silk woven cloth, there. On this trip, Her Royal Highness Princess Chulabhorn accompanied Her Majesty the Queen. Mudmee silk cloth became popular among Japanese people who turned to be the major market of the SUPPORT Foundation. Afterward, in 1981 and 1985, Her Majesty the Queen visited the U.S.A. in response to an invitation sent by important delegations and organizations, and again Thai handicraft products were promoted in exhibitions there.

- Fashion shows of Mudmee silk woven clothing have been organized at the national and international level. In 1978, when Her Majesty the Queen granted a dinner held at the Dusit Dalai Pavilion, the Suan Chitralada Palace, on the occasion of Her Majesty the Queen's Birthday on Aug. 12, a fashion show of Mudmee silk woven clothing was included in the project. Mr. Pierre Balmain, a famous French designer, was especially invited to the fashion show. He was extremely impressed and bought back a large lot of Thai Mudmee silk cloth. After that in April 1979, Mr. Pierre Balmain revisited Thailand to organize a fashion show of Thai Mudmee silk clothing designed solely by him. The event helped promote Thai Mudmee silk cloth considerably. Also, in 1978, a fashion show of Mudmee silk clothing was organized abroad by foreigners, firstly in Japan, by Mrs. Takako Kanomi, a well-known Japanese designer who was immensely fascinated by Thai Mudmee silk cloth. Mrs. Kanomi arranged a fashion show of kimonos made from Mudmee silk cloth in Tokyo, Japan, and made a special request to Her Majesty the Queen for some courtiers to take part in the show as models. The beauty of Mudmee silk cloth was widely admired by foreigners who often talked about and praised Thai handicraft products.

As explained above, the distribution of products from the SUPPORT Foundation, apart from selling via many outlets scattering around the country and through the organization of product exhibitions and fashion shows, includes making them as souvenirs given to visitors and important royal members from other countries

who visited Thailand. Souvenir products include Thom Thong products, products from Yan Liphao, gold and silver wares, products decorated by beetle wings, etc.

2.2 Her Majesty Queen Sirikit's Royal Initiative on Development

Although Thailand's administrative system has been changed from an absolute monarchy to a constitutional monarchy since 1932, the royal duties since ancient times in maintaining the country's security and development, as well as alleviating people's problems, have continued and become more and more as time passes, in particular to the reign of King Rama IX who morally governed the country throughout his 70 years on duty. His Majesty the King Rama IX not only conducted his duties emphasizing the benefit to the people and the country, but His Majesty the King always provided support in many aspects of work carried out by the governments. Therefore, it can be said that the achievements of development perceived and enjoyed in the present time in Thailand come from the hard work and dedication of King Rama IX, which remains very important in a Thai context.[1] **(Page 71)**

Her Majesty Queen Sirikit, as Queen Consort of His Majesty the King Rama IX, has shouldered many royal duties to bring about development and prosperity for the country according to ancient tradition of Thai royal duties, as well as Their Majesties, the King and Queen's personal intention and appropriate deeds as shown in Her Majesty the Queen's royal address during a souvenir presentation ceremony to donors of the Community Welfare Counterpart Fund under the National Council on Social Welfare of Thailand on June 18, 1976 as detailed below:[32] **(Page 41)**

“...we, including me myself, must do our duties in repaying the country's debt of gratitude. Our country is where we were born and reside. We must do everything to bring about security, peace and well-being to our country...”

Her Majesty the Queen has encouraged the development of both materials and minds at the same time, reiterating that development was hardly measured by only material development, but it should be seen from the quality of people's minds, as illustrated in Her Majesty the Queen's royal address during the tenth opening ceremony of the Housewife Assembly at the Suan Dusit Teachers College on June 2, 1977 as partly scripted below:[32] (Page 72)

“...it's not enough to enhance the development of our country with apparent outcomes seen before our eyes; indeed, we must develop the inner part of people's minds. Many news on poverty of other countries help enlightening us, encouraging us to brainstorm to create a new society where development of both materials and merits can stay together harmoniously. Money is not the only thing we need, but putting goodwill into it is equally necessary...”

Her Majesty the Queen mainly targeted rural areas in different regions in which a large number of poor people were residing as stipulated in Her Majesty the Queen's royal address on the occasion of the tenth opening ceremony of the Housewife Assembly at the Suan Dusit Teachers College on June 2, 1977 as follows:[32] (Page 73)

“...the expectation to develop the country shouldn't aim only at the well-being of urban people since our country cannot be advanced unless the well-being is gradually extending to every household all over the country...”

Most rural people are farmers. Especially, they live in remote rural areas, normally not having enough income to support their families, and the living gets worse during disastrous incidents. Rural people's difficulties are not limited to having inadequate income, but cover a deficiency in habitation, access to health services, and

the opportunity to getting education, as well as being unemployment and falling into risk and fear. Since 1955, Her Majesty the Queen, in accompanying His Majesty the King Rama IX to see people in different localities throughout the country, in the central part, the northeast, the north and the south, made them aware of various problems, in particular to poverty in rural areas that accumulated without alleviation. Possibly, the problems would affect the security of the country in the end. Also, it became a major obstacle in the development of the country.

Her Majesty Queen Sirikit firmly intended and worked hard to alleviate rural people's poverty, making them have a better living and quality of life by means of aiming directly at the development of people. At the same time, Her Majesty the Queen understood the sensitivity and rural people profoundly as shown in the royal address delivered at the souvenir presentation ceremony to donors of the National Council on Social Welfare of Thailand on June 18, 1976, at the New Building, Ambhorn Palace as follows;^[32] (Page 73-74)

“...all of us, including me myself have to elevate the quality of our minds before attempting to develop minds belonging to rural people whose number is much greater than the urban. Indeed, rural people's minds has long been improved for many hundred years via different religions which aim to encourage moral deeds, making people become human beings, the moral beings. Therefore, for us, who get the privilege to education on many theories and academic knowledge and are ready to go developing the rural, we'd better develop our own minds to be in harmony with rural people. Our well-being which is normally seen from the development of materials is distinguished from the rural. To provide the rural with all facilities we have may cause them either troubles or comfort...”

Alleviating rural people's poverty appeared concrete in the promotion of native handicrafts, the local wisdom in the traditional way of people's living, as well as in the training of novel handicraft production as supplementary occupations for the locals to stand on their own and be able to support their families through the operation under the SUPPORT Foundation. The SUPPORT Foundation, which was initiated by Her Majesty the Queen to develop the country, was regarded as a new phenomenal of Thai society because there was no other similar operation at the time. The operation under the SUPPORT Foundation was not only supported and consistent with His Majesty the King Rama IX's concepts of national development, but also continued and followed the ancient royal Thai traditions, especially the role of the Queen consort to contribute on development, that is:

2.2.1 His Majesty King Rama IX's Royal Initiative and Policy on Thailand Development

Throughout His Majesty King Rama IX reign for 70 years, there were several initiatives and policies regarding development which focused on the citizens (people-centered) since the beginning. In the first decade (1946 to 1952), His Majesty paid attentions to solving problems first, which were supporting medical, health and social welfare. His Majesty foresaw that health development and helping out people from sickness would lead to all-round improvement. In the following decades (1952 to 1977), His Majesty focused on country development with sufficiency for the people. Since 1952, His Majesty the King and Her Majesty the Queen started to pay visits to people in every regions of the country, especially in rural areas. His and Her Majesty aimed to learn about issues and requirements of people who mostly worked as farmers. His and Her Majesty discovered that the troubles people were encountering were poverty, being in debt from farming loans, suffering from loss due to unfavorable weather conditions, unseasonal rains and flooding problems destroying crops and rice fields leading to damaged products and underpriced buying from the merchants. These were the difficulty that could never be avoided. Their Majesty paid attention to people's stories in every visit, and realized the problems that occurred by citizens and from public authorities who worked in the areas. Furthermore, they

noticed the landscape and social conditions in each area and collected data as a method for bestowing royal projects to help improve citizens' life, build their self-dependency and live a happy and prosper life. The first royal project was building a road to Ban Huay Mongkol, Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province in 1952.

In the following year, 1953, His Majesty commanded the construction of Khao Tao reservoir in Hua Hin District to relieve drought, which became His Majesty's first irrigation project. The main idea regarding country development during this period was to help citizens by offering development projects in several aspects to build self-dependency for the people. His Majesty focused on agriculture development, e.g., soil, plant varieties and animal breeds. His Majesty saw Thailand as an agriculture-based country, so the country's economic development should start from strengthening agricultural development first. Then came transportation to facilitate people and improve security. All were related and connected to a better quality of life to lead to improved economic security of the nation.

In 1974, His Majesty the King Rama IX gave an idea of “**sufficiency**” as the way of life. In other words, **His Majesty paid attention to building foundation stability by helping people to live sufficiently, eat sufficiently, consume sufficiently and have self-dependency**, then they could move on to further improvement. His Majesty's speech on 18 July 1974 stated that “*...Country development has to follow certain steps. People's sufficiency should be built first by method and equipment that are economical but accurate. When we have a stable foundation and are ready, then we will build the civilization and economic level to the further step...*” His Majesty felt that development approaches that focus only on the country's economic expansion might cause problems, so self-sufficiency should be enhanced first. When there is a stable foundation, then further economic development can be built. Economically speaking, instead of focusing on industrial expansion leading country development, the basic economy should be fortified first. That is, helping people in rural areas support themselves and a development approach that focusing on income distribution. Building a stable base for the country's overall economy should be done before aiming for further development, with strong emphasis

on the word ‘**self-dependency**’. Similar to one of His Majesty’s speech which stated *“...To understand the situations of people we are helping is the most important thing. Helping by offering what they really need, as per necessity and properly would be the most effective help. Hence, every time, it is necessary that we must consider the need and the necessity before we do. Also, we should understand the status of whom we are helping, how they should be helped. Another point is that, in the help, we should keep in mind that we help them so that they can move on later ...”* [33]

Moreover, His Majesty the King Rama IX paid attention to people’s development, especially in rural areas. His Majesty the King learned and understood people in geological conditions, traditional and customary conditions, or in other words ‘**geo-social**’ conditions, and also studied closely the area, then began the development. His Majesty utilized the principle of “Understand, Access, and Develop” as the approach, as can be seen from Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn’s speech about the principle of country development of His Majesty the King from the book ‘The Developer King for the happiness of people’: *“...The development target of His Majesty the King Rama IX is sustainable development to improve people’s living quality without destroying the environment. To make people happy by considering geological conditions, religious belief, nationality and economic and social background. Even though there are several approaches for development, the important thing is to have love, care, responsibility and respect for humans...”*

2.2.2 Roles of the Queen Consorts to Thailand Development

In the past, there have been queen consorts who had great contribution on Thailand development, especially Her Majesty Queen Sri Bajrindra, the Queen Mother or former title as Her Majesty Queen Regent Saovabha Phongsri, the Queen Consort of His Majesty King Chulalongkorn, King Rama V, who reigned from 1866 to 1910 (Later in His Majesty King Vajiravudh, King Rama VI reign, she was dedicated a new title as Her Majesty Queen Sri Bajrindra, the Queen Mother). Her Majesty Queen Sri Bajrindra, the Queen Mother was the first queen in Thailand to be

titled as “Queen Regent” in the period of regent for His Majesty the King Chulalongkorn during his European visit from 7 April until 16 December 1897, 8 months and 9 days in total. Her Majesty had prudent vision, with wide perception and efforts to perform royal duties and generated great benefit for Thailand, together with His Majesty the King Rama V throughout the long period of 45 years. Her Majesty had the royal wish and strong intention to participate in the country’s progressive development to be on par with other countries according to His Majesty King Rama V’s initiative and policy. Her Majesty started several royal duties that were beneficial for the people and helped revolutionize the country into Western civilization, especially for education, health and social welfare. In other words, Her Majesty aimed to elevate Thai women to be equal to men and women in developed countries, especially to educate Thai women since Her Majesty realized that Thai women could learn how to work to their favor and make benefit for the country in the way they could. When women have opportunity to study and levitate their minds, they can help develop the nation like men.[34] (Page25) Her Majesty established a Women’s School since 1890[35] (Page 51), then in 1901, Her Majesty donated royal treasury to establish the School for Girls in Bangkok and named the school “Bamrung Vicha Women’s School”. In 1904, Her Majesty conferred the name “Rajinee School” and was interested and committed to inherit Thai handicrafts as traditional heritage for the next generations, especially Thai women’s embroidery work, as can be seen that Her Majesty sent several courtiers to study embroidery in Japan to bring back the knowledge to teach and develop Thai embroidery skills and also to teach it in the women’s school.

Furthermore, Her Majesty Queen Sri Bajrindra, the Queen Mother also cared and paid attention to people’s sickness since Thailand’s medical knowledge was not advanced back then and there were no public health centers to cater to patients in every area. So, Her Majesty encouraged the establishment of Siriraj Hospital, which was Thailand’s first hospital. Her Majesty dedicated her own treasury and funded the establishment of the Obstetrician School in this hospital for medical subjects and study of pregnancy. Also, Her Majesty supported doctors and missionaries salary, helped in operating costs; student food and offered financial support for impoverish

women that had childbirth in Siriraj Hospital. Her Majesty further participated in the Red Cross and dedicated her own treasury for establishment in 1893 to be the center of relief and help patients after the conflict between Thailand and France regarding the Mekong River frontiers in 1893, which led to several casualties and wounded soldiers and people. The Red Cross became the center of relief after the crisis, and after that changed its name to Thai Red Cross (Currently Chulalongkorn Hospital and the Thai Red Cross Society). It was Thailand's first public interest organization. Her Majesty Queen Sri Bajrindra, the Queen Mother occupied the position of president for 26 years.

Meanwhile, Her Majesty Queen Sri Savarindira, The Queen Grandmother or former title as Her Royal Highness Princess Savang Vadhana, the another Queen Consort of His Majesty the King Chulalongkorn Rama V (later in the reign of His Majesty the King Ananda Mahidol Rama VIII, she received a new title as Her Majesty Queen Sri Savarindira, The Queen Grandmother) had excellent intelligence and great vision. Her Majesty dedicated herself to various royal duties by prioritizing the nation's and people's benefit first. She was always searching for innovative knowledge from the international community and adapting them properly. Also, she was interested in investment in business and projects to increase income. Especially, she foresaw that Thai women needed to have their own occupation to take care of themselves, so she valued and supported jobs that women could do. One of them was embroidery, which was an important Thai women's handicraft that Her Majesty really liked and was proficient in. She took a significant part in developing Thai women to make a living out of embroidery skills, as it happened that Her Majesty began the weaving factory together with royal sewing factory in the palace.

Her Majesty Queen Sri Savarindira also realized the value of foreign technologies and hired foreign teachers to teach embroidery and sent Thai women to study embroidery and sewing from Japan. Those women could take orders from royalty living in inner royal site. Later, Her Majesty ordered the establishment of a small sewing factory near the palace. Not only that, Her Majesty committed and worked closely with people and invented new sewing techniques and new patterns

herself. Also, Her Majesty invited specialists in sewing and embroidery from Japan as consultants for improved weaving and sewing technology and ordered new sawing machines, as well as bringing in silk blossoms straight from Japan. Cloth and silk that had been woven could be sold as Her Majesty permitted. Her Majesty continuously took care of the weaving activity until it was canceled when the regime was changed in 1932. Her Majesty Queen Sri Savarindira, the Queen Grandmother played an important role in promoting Thai women's embroidery to become well-known in other countries. She collected Thai women's embroidery work to exhibition in the United States in 1893 which made several countries realize the value and appreciate the beauty of Thai women's handicrafts. Her Majesty was also capable of designing and dressmaking. She learned and instructed the application of Thai traditional patterns along with Western contemporary style harmoniously.[36] Women in the royal court had tailoring jobs as their main work and could also make to order for women both from royal families and royal courtiers.

It can be said that Her Majesty Queen Sirikit's initiatives on development have been based on not only His Majesty the Rama IX's royal initiatives and policies on Thailand development, but also the role of the royal family especially the queen consort to develop the country according to the royal traditional in the past. In addition, Her Majesty the Queen Sirikit's profound interest in Thai arts and culture is important. Since she was young, she was greatly influenced by the surrounding environment where Her Majesty grew up. Many things appeared afterwards in Her Majesty's work at the SUPPORT Foundation, such as the sculpture of Courtier Dolls (Tukkata Chow Wang) which Her Majesty the Queen enjoyed playing with at a young age. After the royal wedding which changed her status into a queen of Thailand, Her Majesty the Queen remained keen on Thai arts, culture, and history. Gradually, Her Majesty the Queen's interest and knowledge on these subjects became more profound and greater in quantity, making Her Majesty the Queen ready to advocate Thainess in every occasion. Evidence clearly shows Her Majesty the Queen's personal interest was the royal dress worn on different occasions. It defined Her Majesty the Queen's preference and intention to use and promote Thai woven fabric which was also connected to job creation, people's way of living, and rural people's cultural life.

Furthermore, Her Majesty Queen Sirikit's royal duties to assist people were related to the utilization of a wide range of arts and culture, including literature, arts and crafts, musical performance, as well as national heritage that was established by the former kings, and passed down to the present, such as the Vimanmek Mansion. This is Her Majesty the Queen's royal speech about Thainess (Her Majesty the Queen's royal speech addressed on the occasion of the fiftieth anniversary of Mahaprutaram Girls' School on March 1, 2511)[32] (Page 253):

“...Looking back at the very beginning of our country formation, we are all descendants of our own race, i.e. Thai nationals who settled this land more than a thousand years ago. It is apparent that our ancestors invented and left many good, beneficial things for us, even the world as a whole. These things continue to be steadily evolved and accumulated into what we are today. This means “culture”, our Thai culture. Therefore, everyone of us should feel proud of our own race as well as our traditional culture. In addition to that, we should be aware of our direct duty to maintain our nation’s civilization to last for good....”

From the above can be seen His Majesty the Rama IX's royal initiatives and policies on development and the role of the royal family, especially the queen consort to develop the country according to the royal traditional in the past. Besides, Her Majesty the Queen Sirikit's pride and prestige in Thai arts and culture has been base on the unity of Thainess from people in every areas of country. These main things bring the power and the inspiration to Her Majesty the Queen Sirikit's royal intention to dedicate for people's happiness and prosperity of the nation. The SUPPORT Foundation has been an important contribution to development which Her Majesty the Queen has focused on.

CHAPTER III: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES IN NORTHEAST THAILAND BETWEEN THE 1960s - 1980s

Northeast Thailand, or “Isan”, is the biggest region in the country, and contains the largest number of people. The region covers an area of 170,226 square meters; in other words, about one third of the country. Also, a census conducted in 1960, revealed that the number people in Isan were approximately 9 million, or more than one third of the total Thai population, which was about 26.3 million.[37] (Page 8) Isan people are made up of various ethnic groups with many dialects which are different from people in the central part and other regions. Mostly, Isan people can be grouped into Lao-Thai ethnicity because most of them who settled on the right side of the Mekong River banks had the same ethnicity as Laotians who were on the left side of the Mekong River banks, the territory belonging to Laos or nowadays People's Democratic Republic of Laos. Apart from that, some other ethnicities can also be found in this region, such as Phu Thai, Kha, So, Chin, etc.[38] (Page22)

The Isan people's way of life during the periods between pre -1957 and the 1970s was based on a subsistence economy, especially in certain rural areas, such as Klong Luang District, Sakon Nakhon Province, despite large-scale development and transformation of the whole country since the 1950s. Isan people's occupation have been mainly agricultural in traditional ways, meaning using low technology, labor from human beings and animals, simple tools like ploughs, rakes, and hoes. Before, they relied solely on rain to do farming owing to no other water sources as irrigation systems remained unknown at that time. People worked primarily to feed themselves and their families, rather than to sell products on the market.[39] (Page 68) This meant that subsistence farming was aimed to produce just enough food for the family and the community to live on. Also, farmers relied on animals and human labor, as well as basic agricultural tools that were shared among people in the same community according to the kinship system and mutual assistance or interdependence. What was left from their consumption, only a small amount, would be sold in exchange for other necessity they were unable to produce.

Moreover, it is interesting to know that, while the Northeast was susceptible to many forms of severe threats, it has been a region rich in majestic and flourishing arts and culture; in other words, local wisdom passed down since ancient times. Under these circumstances, the Northeast appears to be a region with outstanding characteristics, containing of both strong and weak points which would be elaborated in the following.

3.1 Major Threats

3.1.1 Poverty Problems

The northeast has been historically the poorest region of the country. Most of the people lived on agricultural production. In 1953, Isan farmers earned average incomes of 954 baht per year, deemed as the lowest income in comparison with other regions as shown in the table below.[37] (Page 19)

Region	Average incomes per year (Baht)
The South	3,684
The Southeast	3,138
The Central Part	2,888
The North	1,611
The Northeast (Isan)	954

Table 1: Average incomes earned by farmers from different regions of Thailand in 1953s

Source: พรเทพ สุนทรเกลาชัย, หมู่บ้านอีสาน ยุคสงครามเย็น : สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2511), หน้า 19.

10 years later, the statistics in 1962 indicate that average incomes per capita belonging to Isan farmers (whose jobs were both cultivation and non-cultivation) equaled 1,100 baht, and the average incomes of Isan people in total were only 891

baht while the average national income per capita was 2,200 baht. The statistics reveal discrepancies in the economic status between Isan people and those in other parts of the country, as illustrated in the following table.[37] (Page 20)

Region	Annual average incomes per capita (Baht)
Rural areas in the Northeast	891
Urban areas in the Northeast	2,503
The Northeast as a whole	910
Bangkok and Thonburi District	31,314

Table 2: Average incomes per capita earned by Isan people in comparison with those who lived in Bangkok and Thonburi District in 1953s

Source : พรเทพ สุนทรเกสัช, หมู่บ้านอีสาน ยุคสงครามเย็น : สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2511), หน้า 20.

The reasons why Isan people lived in such poverty can be stipulated in details of fundamentals and factors as follows:

1. The condition of the natural environment: the northeast is located in the region previously known as “Indochina”. On the map, the northeast is situated between the 14 and 18 degrees north of latitude and between the 101 and 105 degrees east of longitude. Its geographical feature is called the “Khorat Plateau”, which also forms a natural region. The northeast is separated from other regions nearby by a range of mountains, such as Phetchabun Mountains, Dong Phaya Yen Mountains, Sankamphaeng Mountains. Also, Phanom Dongrak Mountains divides the region from Cambodia. Many rivers flowing through this region included the Mekong River, the Mun River, and the Chi River. Furthermore, the northeast geography covers flat lands of the Mekong River in People's Democratic Republic of Laos. Therefore, the Mekong River occupies areas of the Khorat Plateau, flat lands along the Mekong Valley, and plains around the Mekong River branches in the People’s Democratic

Republic of Laos. These areas around the Mekong River share the same geographical features, so it hardly set any parts aside. Moreover, the northeast includes the Khorat basin and areas along the Chi River which are flat lands and easily flooded. In the rainy season, historically a lot of water floods people's residences and farmland while people have not enough water to use during the dry season. As a result, agricultural activities in this region usually experience a lot of difficulties. People have traditionally depended only on underground water which could be found seeping out in certain areas. However, in many more areas, underground water has become scarce, too.

In regards to soil property, the northeast soil is unsuitable for yielding good crops when compared with other regions in Thailand. That is to say, the northeast soil is totally sandy soil despite a little sandy clay soil found thinly under certain layers. Generally, laterite, a reddish clay soil, can be found scattering all over the region and in different layers of concentrated laterite that is not as hard as subsoil. The soil quality in general is powdery sandy soil on the ground surface. In some places, the amount of clay soil increases in connection with the chemical level of depth under the ground. The soil is mainly composed of silica. Areas that contain over 1 percent of organic matter can hardly be found. Mostly, the soil is slightly acid which intensifies in layers where more clay soil is found. Also, the soil contains inadequate nutrients, as well as having a very low capacity to absorb water. Hence, there is only 4 to 10 percent water held in aquifers that can be used. It could be said that the northeast is a plateau region where soil property does not really support agriculture. About 62 to 65 percent of the northeast region is covered with rocky soil, sandy soil, and reddish soil which rarely absorbs water and lacks nutrients. Also, salty soil is found all over the region. In this region, areas good for farming occupy only 15 million rai, while the rest, about 26 million rai, cover the plateau and the outskirts of forests.

As for climate, since the northeast is located separately from other regions, it is the driest region. A range of many mountains blocks the flow of the southwest monsoon, leading the northeast to rely on cyclones from the South China Sea to bring rain.[40] (Page 15-41) As a result, the quantity of rain varies depending on the

location of each particular area. Nevertheless, although rain quantity in this region is not lesser than other regions, the annual timing of rain is unpredictable. Normally, it rains heavily for a short period of time. That is to say, 80 percent of the rain in the rainy season came in late August to September. The uncertainty in both timing and quantity of rain often causes severe natural disasters like big floods and serious drought to the region, in particular severe flooding. The area which is troubled by flood most often is Thung Kula Rong Hai (Fields of the Crying Kula). It is the largest field in the region, occupying an area of 2,107,967 rai in five provinces, including Surin, Roi Et, Maha Sarakham, Sisaket, and Yasothon. People residing in these provinces have suffered from floods in the rainy season and from drought in the summer. The statistics once recorded an occurrence of flood with the water level rising to 1.50 meters high. The Irrigation Department concluded that big floods happened as a combination of 84-percent water from the upper river basins and 16-percent water surplus from different water sources in Thung Kula Rong Hai, combined with rainfall during August to September, allowing not enough time to drain water into the Mun River.

As said, Isan's geographical feature is mainly a plateau with soil property lacking nutrients, together with a severe climate, either too hot or too cold. Besides, the region has historically experienced unseasonal rain and natural disasters frequently, such as drought, heavy rain, and big flood. According to Robert L. Pendleton, "...the Northeast geography featured uplands and lowlands. It was a big region covered with forest where trees, normally hard wood, grew up slowly. The soil quality was not nutritious, and the water supply was insufficient. Areas suitable for growing plants were flat land where rain could be kept in an appropriate amount during summer, and also the areas where water could be brought in to grow rice. The grass fields were scattering around the region. Thorny bamboo was found spreading over rock shelves where people did not use for farming because the areas got flooded easily, and the water level was too high to grow rice. Also, the region was so arid in dry seasons..."[40] (Page 15-41) The afore-mentioned unstable natural environment has been a major obstacle to Isan people's occupations because they rely heavily on nature for farming. Besides, since 1957, the northeast has had to face

another problem from growing deforestation which ruined the soil nutrients and has caused insufficient water supply for their agriculture, as well as prolonged drought.

2. The increasing population: during the periods between the 1950s and the 1960s, the population in the northeast rapidly and steadily increased. The northeast region reported a 2.8 percent annual population growth rate, which was equal to the population growth rate of the whole country during the same period. In 1962, the number of people in the northeast became one third of the total number of people in the country. Moreover, some specific districts in the northeast observed a high growth rate as shown by a census in 1960 which stated the average reproduction rate in total of the northeast. The said population survey pointed out that there were 705 children aged 0-5 and 1,000 women aged 15-49. These figures were higher than the average reproduction rate of the whole country which was just 697 women.[37] **(Page 8)** Also, there was a higher population density in the northeast than in other regions. That is to say, in 1960, the population density of the northeast was equal to 53 people per square meter, while the population density of the whole country was 51 people per square meter. Moreover, although the population density in the central part of Thailand was higher than that in the northeast (the population density of the central part was 80 people per square meter), the information could not be used to make a comparison between these two regions, given the discrepant richness of resources in each region. That is to say, the central part of Thailand has had much better resources than the northeast. In other words, the central part of Thailand has been richly equipped with resources while the northeast is poor in its resources, or even having nothing at all, causing Isan people to become helpless.[37] **(Page 22)** Therefore, owing to the rapid population growth rate and the high rate of population density in Isan, in particular to the remote rural areas, even though the figures were lower than those of the central part, their differences were misleading in terms of the richness of resources. This means that there has been a relative lack of balance between the number of Isan people and the quantity of resources essential for people's living. As a result, the above-mentioned imbalance clarifies why Isan have people lived in poverty.

Year	The number of Isan populations	Areas of farmland	Agricultural land in total	Ratio of populations to farmland	Ratio of populations to agricultural land
1950	6,210,281	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
1957	6,753,000	12,695,000	13,203,500	1.88	1.96
1960	8,991,543	14,512,000	n.a.	1.61	n.a.
1962	9,607,785	17,820,000	20,374,746	1.85	2.12

Table 3: Table of the number and density of Isan populations from 1950 to 1960

Source: วิยุทธ์ จำรัสพันธ์ .(2536). รายงานประกอบการประชุม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของภาคอีสานในช่วง 1950-1990). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

3. Agricultural products: Since ancient times, Isan's economy has mainly been agricultural. The major crop which has largely been grown in this region has been rice. The statistics in the periods between 1950 and 1960 show a 1.72 percent increase in growing rice. However, from 1960 afterwards, the rice growing rate climbed to 5.64 percent. Therefore, the northeast was the most important rice growing region of the country at that time. In addition to growing rice, there have been also some other important field crops, including:

- kenaf which was grown for the first time in 1950. In the northeast, kenaf plantations occupied 30,100 rai of land until 1960, when the areas of kenaf plantations climbed to 201,670 rai.
- Cassava, the first data recorded in 1958 that cassava plantations initially covered areas of 3,700 rai only. However, the periods from 1960 onwards observed a 10-time increase in cassava growing. In the northeast, cassava plantations occupied 33,800 rai of land. The main reason behind an increase in cassava growing was a fall in kenaf prices. Therefore, most farmers turned to growing cassava instead. From 1970 onwards, cassava has been considered

one of the major field crops that is grown abundantly in this region. 4) Sugar cane, sugar cane was grown in the northeast before 1960, with the establishment of a sugar factory at Phum Pha Wa Pi in Udon Thani Province. However, the expansion of sugar cane plantations at the time was slower than other crops, i.e. kenaf and cassava, because of its limited market. During 1950-1960, sugar cane plantations occupied 100 thousand rai of land in the northeast. 5) Cotton was another economic crop grown earlier in the northeast. During 1950-1960, cotton plantations in the northeast covered less than 100 thousand rai of land. The expansion of cotton plantations grew sluggishly because imported cotton was much cheaper than domestic, leading to a rise in foreign imports instead of using the local product.[41]

However, for the afore-mentioned crops in the northeast, in particular rice, since 1950 onwards, the productivity in the northeast was lower than those in other regions. That is to say, the average rice production in the northeast was just 145 kg. per rai, which was below the whole country's average rice production owing mainly to a lack of water supplies, drought, and flooding, as well as the limitation of the irrigation system. As a result, there was a shortage in water for agriculture during that period. At the same time, an increase in kenaf plantations caused huge price reductions. Also, kenaf prices were unstable, ranging between 0.25 satang and 5 baht per kilogram. Price fluctuations led farmers to lose significant amount of money. Later in 1970, Isan farmers gave up growing kenaf and turned to grow other economic crops. As for sugar cane and cotton, the amount of production remained small because people were not keen on growing them, and finding markets was another challenging issue. As well, production growth remained largely inactive. In the end, these limitations caused low productivity. Mainly, the crops were aimed for household consumption, not for commercial purposes. Small amounts of remaining products would be sold on the market. In this regard, the market prices were low and fluctuated, although, during 1950-1960, northeast agriculture was changing from a subsistence economy to a market economy as a result of the expansion of economic development in the country.

4. Farmland: in the period between 1957 and 1987, Isan people experienced a decrease in farmland, or even having none, which was the result of two major causes. Firstly, the rapid increase in the number of people after the end of the Second World War in 1945 when the government's policy encouraged increases of families and development of medicine. At the same time, there was not enough farmland to support the growth in population. Consequently, not everyone had farmland to make a living. Secondly, expansion of urban areas caused land prices to climb. Investors went buying land for speculation, leaving the locals living in poverty since they had no access to farmland which was getting costly as a result of investors' speculation. Since the locals had no farmland to be planted, they had to leave homes to find jobs somewhere else. This meant that they normally had unstable incomes to support their family. Thus people's life became harder, while farmland was being transformed into different formats of commercial districts. Deficiencies in farmland caused unemployment in the region as well.

5. Household expenses: since the 1960s, Isan people experienced more expenses than income because of the government's policy on rural-area development. Originally, their incomes from agriculture alone were sufficient for their living. However, after development, their incomes became smaller than expenses and thus they had to struggle to earn more money by looking for some other jobs. The reason behind their increasing cost of living was the rapid development of economy which generated more and more modern products. These goods, such as electrical fans, radios, televisions, refrigerators, electrical irons, bicycles, and motorcycles, gave a significant impact to Isan people's way of living because these products attracted the locals to spend more and more money in order to acquire the extravagant appliances, causing a rise in their expenses. This meant that people could not make ends meet. People, who'd already lived in poverty, became poorer. In addition to that, they burdened themselves more with debts that were created from taking out loans since their small incomes could not cover the cost of extravagant goods. Apart from that, Isan people took out loans to send their children to schools, to hire labor forces in their farmland, to purchase fertilizers, and to build new houses.

It could be said that the geographical feature of the region, which did not enable the nutritious soil and enough water for agriculture, combined with frequent natural disasters of both flood and drought, as well as the rising population, the low productivity of agricultural products, the lack of farmland, the overwhelming expenses and the debt burdens, were the fundamental and accelerated factors that led Isan people to live in difficulties and poverty at that time, threatening the security of people's life significantly. The afore-mentioned factors drove Isan people, mostly farmers, to leave home for jobs in other places which were too far to return home before night. As a result, people's relationship deteriorated since there was not time for family and communities. Gradually, people were in a state of distrust and felt distant from each other. The younger generation from many families left home to look for jobs in big cities, either temporarily or permanently settling down in the new city.

3.1.2 The Invasion of Communism

After the end of the Second World War in 1945, world politics experienced an era of the Cold War when the two superpowers were competing with each other to gain support and advantage. Democracy was led and promoted by the USA, while communism was led by the USSR (nowadays Russia) and China. As Thailand upheld the principles of democracy with kings as the head of the state, Thailand took side of democracy, and thus communism became a major threat, especially during the period at the beginning of the 1950s.

However, the communist activities in Thailand could be traced back to 1930s following the establishment of the Communist Party of Siam by the Chinese and Vietnamese in Thailand on April 20, 1930. The members included Mr. Ho Chi Minh, Mr. Ngo Ching Kuak, Mr. Chen Wan Chen, and Mr. Wu Zhi Zhi. At the beginning, no Thais took part as its members. Most members were Chinese and Vietnamese. The name of the organization was later changed to the Communist Party of Thailand – CPT. After the first meeting organized in Bangkok, about the end of November 1942, Mr. Phichit Na Sukhothai was appointed to be the first Secretary, together with 57 Thai members. The CPT, committed to Marxism, Leninism, and Maoism, aimed to

create and support equal societies to overcome capitalism by means of “forest circling cities.” From the 1950s onwards, the CPT increased its influence in Thailand extensively while the Royal Thai Government was establishing a closer relationship with the USA to guarantee national security. The Containment Policy was highlighted to impede the expansion of communist influences, and also to be in line with the US policy. (Strategic Studies Center, National Defense Studies Institute, 2554). The movement of CPT contained a variety of fighting, such as arousing mass demonstrations in urban areas as seen from the organization of International May Day Fair in Sanam Luang Field, and the establishment of Multi-vocational Labor Union. Moreover, after the promulgation of laws against communism in 1952, which intensified the severity of punishment and gave the authorities more power to arrest, there was suppression and imprisonment of communists without accusation for a longer period of time than usual. The CPT members escaped and dispersed across remote rural areas in different parts of the country in order to hide themselves from the authorities and take opportunities to continue their movement in the provinces, especially in the northeast in which people of various ethnicity were residing, as well as the region where the largest number of people who were poorest could be found when compared with other regions.

The northeast was the first region where the communists set up their bases to carry out their movement against the government intensively in the 1960s. Prior to these periods, about in 1927, international communism had already started penetrating its influences into the northeast because the region was situated close to Vietnam, a country in Indochina. Some Vietnamese insurgents led by Ho Chi Minh, who attempted to free the country from French rule and to transform the country into communism, were actively operating the movement there.[42] Consequently, these people encroached on the northeast and deployed this region as another base to plot against the opposition, in particular to strengthening its work force through the recruitment of Vietnamese-Thais who resided densely in the northeast. Also, during the periods between 1931 and 1933, to flee from French suppression, Ho Chi Minh moved the CPT main office to the northeast temporarily. After that, in 1934, the CPT began propagation by distributing leaflets to the locals. The movement was called

“Khana Thai Num” (Young Thai Team) in the areas of Nakhon Ratchasima Province, Ubon Ratchathani Province, Nakhon Phanom Province, Sakon Nakhon Province, and Nong Khai Province.

To arouse local dissenters to fight against their government, the CPT movement in remote rural areas of the northeast was not only carried out by the CPT members who ran away from the severe suppression of the French government and found a hidden place in the areas, but also by those CPT members who were based in Cambodia, Laos, Vietnam and China. They combined their operations and occupied the Phu Phan Mountains as a strategic area to expand their forces and bases. (The Phu Phan Mountains are a range of hills lining inconsistently from Na Klang District in Udon Thani Province, curving round to the southeastern direction, passing through Sakon Nakhon Province, Kalasin Province, Mukdahan Province, and finishing at the Mekong River-bank about 15 kilometers above the Mun Estuary in Khong Chiam District, Ubon Ratchathani Province.) According to some references from the United States Operations Mission (USOM), it was clearly proved that the CPT movement was operating in Wanon Niwat District, Sakon Nakhon Province (the area around Ban Hat Sai Mun Village, Ban Non Sombun Village, Ban Yang Kham Village, Ban Non Paeng Village, and Ban Khunpum Village). Especially, from the 1950s onwards, rural areas of at least seven provinces in the northeast, including Sisaket Province, Buriram Province, Surin Province, Sakon Nakhon Province, Ubon Ratchathani Province, Khon Kaen Province, and Roi Et Province, were areas that the CPT members actively conducted their activities. Also, in the periods between 1947 and 1961, the seditious activities were in progress to set up popular fronts in three spots of Phu Phan district, covering 1) Dong Phra Chao, Sawang Daen Din District, Sakon Nakhon Province, 2) Ban Phon Tum Village and Dong Luang Village, Na Kae District, Nakhon Phanom Province, and 3) Ban Na Rai Yai Village and Ban Bak Village in Ubon Ratchathani Province. These three areas were the origin of the communist movement in Phu Phan district.[38] (Page 81)

The CPT's role in propagating its policy to Isan people in faraway rural areas in order to set up a popular front began with disguising themselves in the villages and joining the locals' activities as normal, as well as attentively helping the locals' work. When they were fully trusted by the locals, they would seek chances to propagate communism to villagers. The total details of the communist schemes could be summed up as follows: the first stage was to explore and analyze 1) the people's way of life and their culture in common, 2) the types and differences in people's social status, 3) the local economy like people's productivity, distribution, and income, 4) the relationship between local people and the government (the communists' enemy), and 5) the geographical details. The second stage was to spread propaganda widely by linking the CPT's guidelines with the locals' existing condition in different aspects. The information was collected from the first stage of their operation (exploration and analysis). The propaganda provided a range of knowledge to suit each target group, such as children, adults, the aged, housewives, workers, and village chiefs. The third stage was to set up a popular front whose members were planted with the communist ideas for a certain period of time and prone to believe in the ideas. These people were united in a powerful movement. Also, they were divided into small groups or units such as a group of village youth. The fourth stage appeared to be the formation of group leaders. After having the popular front broken down into several small groups, there was a need to appoint group leaders who were smart, brave, and thought out of the box. The leaders would be specially trained to gain different knowledge, in particular regarding politics. The fifth or last stage was political movement by guiding the mass to start fighting against the government.[38]

(Page 92-93) This stage would be carried out in areas that the authority's power was perceived. This was connected to the fact that after the communists empowered themselves through propagation and establishment of the popular front with strong leadership, they relied on these people to make the movement against their government. For example, there was a movement by the united youth labor in Ban Dong Luang Village, Na Kae District, Nakhon Phanom Province, and the nearby villages, from Phon Tum Village to Khong Luang Village, as well as areas in That Phanom District, Nakhon Phanom Province. Information and publication utilized in the movement was the propaganda earlier used by the communists, such as Who

Builds, Who Feeds (in local dialect meaning who had created and fed Thailand) written by Wanngam (the first Secretary of the CPT), the Youth's Life View, and Women Fight, Women Win, etc. In addition, the CPT was not only igniting mass demonstrations and forming united fronts in ideology, but were also nurturing village soldiers. These village soldiers were local people, in particular the young, who gathered to form popular fronts. They received special training in how to use different weapons effectively in fighting. After training, they would be tasked to station in villages and kept reporting to armed forces in the woods.

The CPT movement, which was primarily active in Sakon Nakhon and Nakhon Phanom Province, managed to expand its influence to other provinces in the Northeast, such as Ubon Ratchathani, Udon Thani, Nongkhai, and Kalasin. In May, 1961, Mr. Krong Chandawong, a guerilla head who led fighting in Dong Phra Chao Base, Sakon Nakhon Province, happened to be captured by the government. The arrest led to the CPT's stronger dissent which later on induced a completed form of armed combat. Also, most parts of the northeast region were held by the CPT as operational bases in fighting against the Royal Thai Government, enabling the expansion of the CPT's movement in this region. On August 7, 1965, there was a violent confrontation between the CPT army and Thai police forces in the area of Ban Na Bua Village, Khok Hin Hae Sub-district, Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province. The fight on that day was called "Wan Sieng Puen Taek (วันเสียงปืนแตก)" (the Day of Gun Explosion), pushing the government to establish the Anti-communist Armed Forces, while the CPT, in response, set up the Communist Insurgency of Thailand on January 1, 1969. Since then, the confrontations between the two sides expanded extensively and more violently, especially after the incident on 14 October 1973, because most Thai people, including students who embraced communism, escaped capture by fleeing to the jungle in the northeast. Fighting between the CPT and Thai authorities in this region was extremely intensive. Therefore, the northeast region was considered a dangerous zone since fighting occurred more frequently and violently than in other regions. The number of CPT insurgents in the Northeast was about 12,000.[43]

It could be said that the expansion of communist influences in many areas of the northeast from the 1950s, in particular the sedition of mass demonstrations through propaganda that communism would bring about prosperity and the best solutions to the locals' existing problems, as well as social equality, while the Thai Government was being attacked as an inefficient authority that protracted people's poverty and did nothing to promote people's well-being, caused a large number of Isan people to incline to communism. Also, the CPT propagation created people's untrustworthy, negative attitudes towards the government as shown in the summary of a public hearing organized in Ban Phon Tum, Na Kae District, Nakhon Phanom Province. The survey revealed that more than 50 percent of the locals embraced communism and felt unwilling to give the government cooperation in fighting against the CPT, while only 15 percent of the locals preferred the government's administration, although this primary survey could possibly provide inaccurate outcome.[44] Physical attacks between two sides became frequent and thus Isan people's life was greatly affected by the fighting. That is to say, people felt frightened and worried about safety in their life when there were village blockages, in particular, violent fighting in many areas that resulted in heavy casualties of the CPT members, Thai officers, and ordinary people.

Therefore, the limitation of the northeast as explained above, i.e., a lack of basic natural resources, a rapid increase in population, low productivity of agricultural products, no farmland, and high debts, became major factors that led Isan people in remote rural areas to continue suffering from poverty problems. Especially, when there was the expansion of communist influences in this region after the incident of "Gun Explosion Day" from the 1960s, Isan people suffered more and found life insecure. On the other hand, despite these difficulties that kept haunting Isan people, the northeast appeared to be a region equipped with cultural richness, in particular to the beauty and majesty of their arts and handiwork, including cloth weaving, basketry, and pottery. These arts and crafts were a combination of various ethnicity and folk tradition that will be elaborated on in following sections.

3.2 A Flourish of Local Handicrafts

3.2.1 Cloth Weaving

In Thai society, cloth weaving is typical to places of origin as a result of adaptation and creation in accordance with specific geographical details, habitation, ethnicity, as well as local traditions, beliefs, religions, and culture that illustrates people's unique way of life. These factors define components and conditions for material selection, pattern design, and color choices. In Thailand, cloth weaving can be found all over the country, i.e., in the north, in the central part, in the south, as well as in the northeast, with a rich variety of fabric types and patterns. Also, weaving is specific to areas, i.e., a village, a city, or the whole region. Besides, cloth weaving varies by different preferences and ethnicities. Same ethnic groups, despite living in different areas, can be linked with cultural traits of their early relationship, such as cloth patterns and weaving methods.[1]

As for cloth weaving in the northeast, the majority of Isan people, composed mainly of Laotian ethnic groups and other ethnicity, have been keen on making clothing out of woven cloth. Cloth weaving can be grouped into many categories, including silk cloth weaving and cotton cloth weaving. The most popular type is silk weaving which is majestic and elegant, such as silk cloth weaving, Ikat (Mudmee) silk weaving, and Phrae Wa weaving.

1. Silk weaving: Silk weaving was originally produced for dressmaking and personal utilization, showing local wisdom that was passed down from generation to generation since ancient times. A piece of fabric woven from silk threads is glossy and slippery to the touch, as well as having a variety of beautiful patterns. Silk cloth is woven out of mulberry-eaten silkworm fiber. Local people coined the term of silkworm cultivation as “silk farming” or “sericulture”. Silkworms are in the same species as butterflies. They required special treatment. Therefore, silk farmers have to arrange appropriate amounts of mulberry leaves and in right timing to feed silkworms. Also, they have to be cautious about keeping cleanliness and a suitable temperature for a period of about 45 days. After that, silkworms will produce fiber to

cover themselves. The fiber is thin but amazingly strong, and silkworms during pupa stage are thoroughly covered with their own fiber. When silkworms stop producing threads, it is time to boil the cocoons in order to draw threads out of the cocoons. Native species that were earlier brought up and able to reproduce all year round, will give yellowish cocoons. The threads drawn out of cocoons will be organized into skeins and ready for the process of bleaching. Each locality possesses unique techniques of thread bleaching. After the process, silk threads become soft to the touch and light cream in color. Then, threads will be ready for the process of dyeing and weaving which will apply a technique specific to each locality.[1]

The beginning of 1900 observed more and more attention given to sericulture or silk farming in the northeast by the authority. In 1904, there was establishment of the Silk Artisan Department under the supervision of the Silk Artisan Division in Nakhon Ratchasima Province as an attempt to promote silk farming among Isan people. The species which was widely introduced to silk farmers was a mixed breed of Thai and Japanese species which was initiated by the Silk Artisan Department. At the same time, this department encouraged the locals to breed native species. Later on, in 1935, organizations concerned with silk farming reconsidered the importance of promoting sericulture. That is to say, the Ministry of Economic Affairs (nowadays the Ministry of Commerce) founded a factory to produce silk threads in Nakhon Ratchasima Province in order to stimulate the revival of sericulture in the northeast since the government at the time perceived the prospect of this industry to become an important source of income for the northeastern people.

2. Mudmee silk weaving: The word “Mudmee” represents a specific, popular technique of silk weaving usually applied in the northeast. Most patterns have been influenced by natural surroundings and in connection with people’s beliefs and traditions, such as Kaew Flower Pattern, Pine Tree Pattern, Khom Ha Pattern, Bai Si Pattern, Deer Pattern, Peacock Pattern, Turtle Pattern, Naga Pattern, Spider Pattern, etc. Moreover, some other patterns were specially created from invented letters passed down verbally in family. This meant that there are no written records to be

found since the technique was in people's way of life. They naturally learnt about their own weaving technique and memorized it by heart.[1]

The art of Mudmee production begins with the process of tie-dyeing to create patterns and colors. After that, dyed threads are orderly woven on looms to form a piece of cloth. Popular technique in culture of Mudmee weaving deals mainly with the weft silk. The characteristics of Mudmee cloth appear on color-permeable patterns as a result of the process of tie-dyeing. Regardless of one's attempt to weave cloth accurately, Mudmee pattern still provides unusually typical beauty from unevenly overlapping color on silk thread that are apparently different from other handmade patterns. This can be regarded as an authentic characteristic of Mudmee silk weaving. Moreover, in weaving Mudmee cloth, the warp and the weft have to be interlaced at the exact points and weaving rhythm as earlier determined in the process of tie-dyeing to create patterns. Otherwise, the weaving will not produce patterns as initially planned. This means that every time the weft (the filling) is threaded through the warp end using a shuttle, it has to move in the right rhythm together with the warp end. Consequently, weaving Mudmee cloth correctly requires a traditional weaving device or others that enabled the technique of the weft shuttling by hand. Looms without this function like flying shuttle looms, cannot be used in the production. Laotian-Thai ethnics and Khmer in the northeast are widely capable of weaving Mudmee cloth.

3. Phrae Wa weaving: This weaving technique is typical culture of Phu Thai ethnics who are densely residing in the northeast (most of them lived in Kalasin Province). These people have retained the traditional way of cloth weaving, the ancient wisdom. Weaving techniques consists of Khit-patterned weaving (brocade) and Chok-patterned weaving ('Chok' meant the way to fish or pick something out) applied both weaving and embroidery techniques at the same time.

The word "Phrae Wa" means silk-woven cloth of one wa in length, used generally for covering shoulders during special occasions such as merit-making ceremony. The typical feature of Phrae Wa silk cloth is a long strip of fabric with

many patterns in rich colors that are perfectly combined and decorated on a dark-red background. The art of Phrae Wa weaving has been passed down since ancient times. Phu Thai ethnics would personally weave and own solely one piece in a lifetime. As said earlier, Phrae Wa silk weaving combines techniques of both weaving and embroidery in the weaving process, as well as using delicate silk threads. Patterns have been created by means of picking up certain threads in different colors (the method was called Yok Khit). It could be said that patterns on Phrae Wa silk cloth are a combination of Khit and Chok patterns on the same fabric. In the Khit process, a Khit stick is used to keep and select certain threads on a plain, flat cloth without counting the number of silk threads. Only that the Khit stick is used to weave and settle patterns. The weaving will be divided into several stages/periods. Each stage deals with a specific pattern which differs from other stages. Only the end part connected to the plain, flat cloth is woven in a small pattern of Khit, the rest has big patterns which are called “Dok Lai Pha” (patterned cloth) and the Khit stick is used throughout the process to create different patterns on the same fabric. Major characteristics of Phrae Wa silk cloth includes colorful patterns, neat and fine materials with smooth, glossy feeling. Also, a piece of Phrae Wa cloth normally contains about 10 to 12 patterns and 2 to 9 colors of threads interwoven elaborately into specific patterns on certain rows. Finished products are majestic and evenly smooth and fine.

In addition to the above-explained silk weaving, there is another important weaving technique in particular to Khit-patterned weaving, namely “Kep Dok” (picked-up pattern) which is similar to technique of embroidery (Pak Dok). Also, the technique is termed “Kep Khit” by Isan people. Each Khit pattern is elegant and shiny, combined with raised patterns (brocade). Therefore, the Khit technique is regarded as being complicated and more difficult than others, as well as requiring skillful and experienced artisans. Popular patterns of Khit weaving have normally been inspired from natural surroundings and people’s beliefs, such as Maeng Mod Pattern (native insect pattern), Ueng Pattern, Elephant Pattern, Horse Pattern, Naga Pattern, Kaew Flower Pattern, Chan Flower Pattern, Ta Phao Long Khor Pattern, Kho Pattern, Lion Pattern, Khot Cha Si Ong Noi Pattern, Spider Pattern, Kab Pattern, Ho

Prasat Pattern, Pulpit Pattern, etc. Originally, Isan people were keen on using indigo cotton threads for Khit-patterned weaving. However, they are currently more interested in colorful threads made from natural colors such as tree bark and leaves. Khit-patterned weaving in the Northeast is popular among Phu Thai ethnics, Laotian-Thai ethnics, Thai Gui or Suai ethnics, as well as Khmer who live in the lower part of the Northeast. Khit patterns appear both at the foot (tin) and the head (hua) of a sin ('sin' means a tube skirt generally worn by women and containing different features in size, way of wearing, and patterns and is a traditional costume generally used in Laos, the North, and the northeast of Thailand). In addition to sin, Khit patterns also appear on Sa Bai (traditional shawl) and interestingly, on loincloths. Another characteristic of Khit patterns is a preference for silk threads in weaving rather than cotton threads (Thai-Silk Conservation Center, the Queen Sirikit Department of Sericulture, the Ministry of Agriculture and Cooperatives).

3.2.2 Bamboo Basketry

In the Northeast, about 18 species of bamboo are used to produce a wide range of everyday utensils. However, only some of them are suitable for basketwork, such as Pai Liang (pai means bamboo), Pai Rai, Pai Ruak, Pai Pa, Pai Sisuk, Pai Phung, Pai Wan (sweet bamboo), etc. Since the northeast has a variety of ethnicities and also had a culture of eating sticky rice for every meal as a main dish, people need to find a container for keeping sticky rice. As a result, "kra tip" (a basket container) will be made out of bamboo weaving with distinguished characteristics varied from area to area, i.e. the northern part, the central part, and the southern part of the northeast. Moreover, methods of weaving basket containers are specific to localities.

In addition to rice containers, another interesting basketwork is a variety of baskets. With similar purposes of utilization as the central part and the north of Thailand, baskets are kind of containers widely used in the northeast owing to large storage spaces inside. Also, they are portable, enabling people to either hold or carry by hand or on shoulders with poles. Nevertheless, shapes of baskets made in the northeast are different from those of other regions. Baskets in the northeast are usually made out of bamboo. The process begins with a base (the bottom part) which

is woven into cross formation with double bamboo strips. After that, the sides or walls of a basket are woven into a simple pattern up to the top (border) of the basket where smaller bamboo strips are used in order to strengthen the overall skeleton of the basket. The border on the top of a basket is neatly trimmed by the method called “nim”, meaning to nicely hide the remaining strips into the basket body. After that, the basket handle will be made to make it easy to carry. Mostly, this process requires additional bamboo strips by curving them along the basket border, and tying both ends to the basket border. Basket weaving in the northeast is made in similar shape, except for the size since there were both big and small sizes. Also, baskets could be made in either duplicate or single as wished. Things loaded inside baskets are unrestricted. It could be vegetables, fruit, charcoal, and other objects, or even used as a receptacle for betel to keep betel inside. Moreover, caulked baskets, known as “khu” or “khru”, can be used to contain water. Therefore, Isan people generally like using baskets because they are light-weighted, easy to produce, and cheaper than other containers. Despite simple shapes and patterns, baskets have become common household items widely used among Isan people. As well, using baskets obviously characterizes the northeast region because people there carry baskets with them anytime and anywhere.

However, there is another technique of bamboo basket weaving called “Khit Bamboo Basketry” which represents basketwork with a long history of its origin and particular requirement of skillful and experienced artisans because the work is complicated and meticulous in details. Since qualified artisans have to be highly patient, the number of artisans has steadily declined and become rare. The process of Khit bamboo weaving begins with material selection and preparation. Only the right quality of Pai Rai can be used in the process. First, the material is dried and stripped into the most delicate, thinnest sticks. Some parts of them will be dyed into different colors and used as components for decorating the work. The others are left in natural color. Some parts of bamboo are stripped into rather bigger sizes and used for making basket skeletons. For making skeletons, Pai Tong, a common-found species of bamboo, can be used instead of Pai Rai. After getting a skeleton as planned, delicate strips are woven into the skeleton. To create a raised pattern as decoration, colorful

bamboo strips will be interwoven. Finally, thin rattan sticks are woven at the basket border to tighten the overall skeleton, as well as weaving a handle. Daily items produced by the method of Khit bamboo basketry include different types of baskets.

3.2.3 Ceramics

Since ancient times, the northeast region has been land of civilization as seen from the evidence of human settlement and ceramic production for very long periods of time. The oldest and most important record on ceramic production in the northeast can be traced back to Ban Chiang Archaeological Park in Nong Han District, Udon Thani Province. Ancient painted pottery aged about 5,600 years was discovered and has been registered in the UNESCO list of the World Heritage. Moreover, there have been other discoveries of ancient pottery in areas of Thung Kula Rong Hai Field, Sam Rit Field in Nakhon Ratchasima Province, as well as areas of Non Chai Group in Khon Kaen Province and Maha Sarakam Province.

As explained, the natural environment of the northeast is arid. People heavily rely on agriculture. Traditionally, there has been an interdependent relationship between people and nearby community to help each other. The said limitations of geographical features cause Isan people to be self-reliant and inventive. People needed to find and make devices for their own consumption, and thus pottery became people's necessity as it can be used to contain any food like drinking water, fermented vegetables, preserved fish, sugar, and alcoholic drinks. Apart from that, people use pottery as kitchen utensils. Pottery made in the northeast originally applied simple clay to respond to people's daily consumption. However, pottery made from plain clay had limitation in using because it was not durable and normally made in small sizes. Also, people sometimes found it difficult or impossible to use this kind of pottery to contain preserved food for a long period of time as they wanted. As a result, many areas of the northeast such as Khorat Basin and Sakon Nakhon Basin, developed new methods to improve pottery quality by making it become stronger, more durable, and better responsive to people's needs than the plain clay.

It could be said that ceramic production in the northeast has had a very long history of evolution, more than a thousand years, and thus remains in people's way of life. In other words, ceramics were initially made to use in daily life of every household.

Ceramic production is another handicraft abundantly found in the northeast. People are accustomed to the craftsmanship of ceramics because it is the way people lived their life. The process of making ceramics starts from molding clay by hand into different shapes of containers, both small and big sizes. Beautiful pieces of work require special skills and ability in shaping objects. The next step resembles the method of casting. That is to say, clay models are put inside a big kiln and fired once. After the first firing process, the item is ready for the process of decoration. Patterns were painted on the surface of the items according to each artisan's imagination.

The culture of arts and crafts shown in different handiwork in the northeast, especially cloth weaving in a variety of methods and patterns as well as bamboo basketry and ceramic production, as explained above, are the cultural capital of the northeast region which has been accumulated from various folk tradition of ethnic groups who have lived in the region since ancient times. Major ethnic groups in the northeast consist of Laotian ethnics (the largest number of ethnic groups in the northeast, and people from the central part of Thailand normally called them as "Lao" since they speak the same language as Laotian nationality). These people were descendants of those who lived along the Mekong River who learnt and maintained traditional culture from their ancestors. They mostly lived on agriculture. Some might do fishing for food and small household industry like pottery, basketwork and cloth weaving, for instance. Laotian ethnics' settlement was scattering around different areas of the northeast, starting from the upper part which covered several provinces, including Nong Khai, Nong Bua Lamphu, Udon Thani, Sakon Nakhon, Nakhon Phanom, Kalasin, Maha Sarakham, Khon Kaen, Chaiyaphum, Roi Et, Yasothon, Ubon Ratchathani, Loei, Mukdahan, Amnat Charoen, and certain districts in Sisaket, Surin (Rattanaaburi District), Nakhon Ratchasima, and Buriram, and other ethnic groups, including Phu Thai ethnics, (the ethnic group who reside in flat areas

and make a living from agriculture), Thai Yo ethnics (the ethnic group who can be found scattering in the Northeast, areas with dense Thai Yo population covered Tha Uthen District, Na Wa District, Phon Sawan District, Ban Phaeng District, Sri Songkham District, in Nakhon Phanom Province, Muang District in Mukdahan Province, Muang District, Sawang Dandin District, Phangkhon District, Kutbak District, Khok Sri Supan Sub-district, Tao Ngoi Sub-district in Sakon Nakhon Province, Bueng Kan District in Nong Khai Province, Ban Saeng Badan, Somdet District in Kalasin Province, Ban Tha Khon Yang, Kan Tara Wichai District, in Maha Sarakham Province), Thai Dam ethnics (they migrated from Laos and came to settle in Loei Province since ancient times, with most making a living from rice farming), Kui/ Kuai/ Koi/ Yoe ethnic groups (they largely migrated to the Northeast at the end of Ayutthaya Period, 1702-1783; Kui ethnics were originally in the upper part of Kam Pong Thom City of Cambodia and lived on agriculture and collecting wild food; most Kui ethnics reside in Buriram, Ubon Ratchathani, Nakhon Ratchasima, Maha Sarakham, Roi Et, Surin, and Sisaket), Thai So ethnics or known as Ka So (the largest number of this ethnic group in the northeast can be found in Sakon Nakhon Province, especially in Kusumal District, as well as scattering in communities other than their own ethnicity, in areas of Nam Un District and Kutbak District; the background story of this ethnic group said that these people were earlier originated in this region and at first, they were known in different names as Kha / Khom, but gradually, these people assimilated into the main stream), Thai Saek ethnics (classified into Mon and Khmer family, they are ethnic minorities who settled in the Northeast areas of Nakhon Phanom Province and Mukdahan Province; their homeland was once in the central part of Vietnam, i.e. Hue City), Thai Ka Leng ethnics (they live in Sakon Nakhon Province, normally concentrated in plateau areas and hillsides).[45]

Overall, it could be said that the northeast region, in particular remote rural areas, appears as a weakness of the country because people there have had to experience many problems like poverty, natural disasters as well as communist threats for a certain period of time, specifically during the 1960s to 1970s. The communist movement took advantage of the weakness of the northeast region, i.e. poverty problems, to attack the Thai government and stir up mass unrest in order to form

popular fronts and to urge people to fight against the authorities. On the other hand, the northeast region has had a real asset in the cultural capital owing to its long history of arts and crafts development, showing ancient wisdom and handiwork as an underlying fundamental, especially cloth weaving, basketry, and ceramics. The aforementioned condition of the northeast expresses both weak and strong points of the region. Before, the weak points kept the region in the state of “crises”. Fortunately, the strong point was used to be “an opportunity” to alleviate the crises effectively, thanks to Her Majesty Queen Sirikit’s efforts to push forward the establishment of the SUPPORT Foundation in 1976, as well as taking a leading role in formal operation in the northeast since then.

CHAPTER IV: THE OPERATION OF THE SUPPORT FOUNDATION IN NORTHEAST THAILAND FROM THE 1970s - 1980s

When the SUPPORT Foundation was established in 1976, the northeastern region of Thailand was a highly focused area as it is considered where Thailand's largest population lived in remote areas. In addition, Isan people suffered from 'crises' as a result of poverty, severe natural disasters, and the invasion of communism since the 1960s. However, the region has deep roots in art and culture as clearly seen from local handicrafts, especially weaving, basketry and pottery. The SUPPORT Foundation therefore moved forward to operate its activities in the northeastern region by creating value for the local handicrafts. The handicrafts became additional income to the main occupations of Isan people living in remote areas as agriculture alone was insufficient to support their living. The operation of the SUPPORT Foundation in northeast Thailand was comparable to the use of 'strength point' solve 'weakness point' or providing opportunity to relief. It can be clearly shown that bringing what Isan people have already had or are well familiar with could relieve their own suffering and solve their problems. This participatory way of a "bottom up" approach is efficient, without solely relying on the government's orders, or "top down".

The operation of the SUPPORT Foundation in many areas of the northeastern region to drive and support local handicrafts from the 1970s to 1980s gradually developed step by step, from a small scale to a large scope of work under a clear structure. In this regard, Thanpuying Jarungjit Teekara, Her Majesty's Private Secretary, said: *"...Her Majesty the Queen implemented it gradually, starting from the assignment of small activities on a voluntary basis and based on their expertise. After their skills are strongly enhanced, Her Majesty extended to larger activities performed under formal management to allow the system to work by itself. Importantly, Her Majesty kindly made Isan people aware of the values of their skills. They can earn their living from the occupation. Daughters can also help their mothers to do and sustain the activities. They help create income for the family, better than to carry farming tools or dig soil, which is men's work..."*[21]

Therefore, the operations of the SUPPORT Foundation in the northeastern areas of Thailand during those 10 years started from individuals, then on to working groups, projects and centers as in the following detail.

4.1 Personal Level

It is particularly interesting that the operation of the SUPPORT Foundation in northeast Thailand has promoted silk weaving for individuals. Focus was made on weaver's skillfulness in producing silk fabrics, especially those with rare traditional patterns. Her Majesty Queen Sirikit encouraged a greater production of excellent and rare silk fabric to preserve and to exemplify this kind of silk weaving for more dissemination in the area. The outcome of the operation led to the establishment of a silk weaving group. In 1978, Her Majesty Queen Sirikit paid a visit to Mrs. Tai Sangwong and Mrs. Tum Promdee at Ban Nong Kae, Amphoe Khok Sri Suphan in Sakon Nakhon Province without prior notice. In this regard, Mrs. Somphan Phalakabut, Mrs. Tum's daughter, said “...*The first time in 1978, Queen Sirikit visited my house when I was 17 years old and just started my weaving experience. I remembered I practiced weaving a traditional pattern of silk, that is, Sum Yai. When Her Majesty paid a visit, grandma Tai, who is my aunt, and I were about to feed cows some water...*”[46]

Mrs. Tai Sangwong and Mrs. Tum Promdee are regarded as local people of Ban Nong Kae who have prominent skill in silk weaving. They are deeply appreciated by Her Majesty the Queen. In 1975, H.M. the Queen arrived at Rom Klao School, Amphoe Khok Srisuphan, Sakon Nakhon Province and noticed silk clothing worn by Mrs. Tai and Mrs. Tum. With an interest in the silk fabrics, Her Majesty ask them: “...*the silk you are wearing is very beautiful. Her Majesty asked to buy the silk fabric. Mrs. Tai replied “I cannot sell. I am wearing only one. If you want it you have to follow me home. My house is at Ban Nong Khae”.* Her Majesty further added if there were any more silk fabrics at home. Mrs. Tai replied that there are still many pieces of silk at home. The Queen kindly said “*Next time I will go and buy ...*”[46]

Her Majesty Queen Sirikit visited the people of Ban Nong Khae three times in 1978, 1980 and 1982 to provide them with moral support in silk weaving. Staying at Mrs. Tum and Mrs. Tai's place for long time until dark, Her Majesty asked about their livelihoods and donated a purple Mudmee shawl as a model for Mrs. Tai to weave. After that, Mrs. Tai placed the shawl on a ledge and worship it with Maha Hong flowers according to the tradition of Isan people to express the commitment and loyalty. Later, in 1992, Ban Nong Khae was appointed as a village under the Royal Initiative Project and silk weaving occupations were promoted among the villagers. Since then, Ban Nong Khae has been widely recognised by many people for silk weaving. It became the beginning of the establishment of "Ban Nong Khae Silk Weaving Group" in 1993. Her Majesty Queen Sirikit The Queen addressed that: ***"... Ban Nong Khae does not operate under the SUPPORT Foundation, but Ban Nong Khae is my master ..."*** [47]

Photo 16: Her Majesty Queen Sirikit, Mrs.Tai Sangwong and Mrs.Tum Promdee

Source : พิพิธภัณฑน์ผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ, ศิลปาชีพ: พระหัตถ์ที่ทรงงานเพื่อแผ่นดิน, (บริษัท แพลน โมทีฟ จำกัด, 2555), p. 57.

Photo 17: Photo of Mrs. Tai Sangwong

Source: The documentary of พระเมตตาแห่งสายธาร 80 พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ รักษ์ประชา รักษ์ป่า รักษ์น้ำ รักแผ่นดิน, available from <https://www.youtube.com/watch?v=BF7XY7L3K-Y>

4.2 Working Group Level

Initially, the SUPPORT Foundation operated in the northeastern region of Thailand through the establishment of a working group. At that time, the handicraft regarded as outstanding and uniquely exquisite was weaving, especially silk weaving which represents culture and lifestyles of the ethnic group living in the area. After the establishment of the SUPPORT Foundation in 1976, working groups for silk weaving were set up in many areas in the northeastern region. In the same year, Ban Kam Pi Moo 1 and Moo 2 silk weaving groups in Amphur Muang (currently in Amphur Borabue, Mahasarakham Province) were accepted under the patronage of the SUPPORT Foundation. Her Majesty provided them with the funds for buying silk threads, reeds (silk weaving equipment) and looms (weaving equipment, available in many sizes). Her Majesty the Queen also donated a sample of silk pattern design to the members to learn how to dye silk effectively. Next in 1977, the SUPPORT

Foundation built a silk weaving factory. Ban Kampi Silk Weaving Group was established through the support of Her Majesty Queen Sirikit earlier in 1973. Her Majesty has purchased silk products from the Group since then.

In 1977, Nawa Silk Weaving Group was established in Amphur Nawa, Nakhon Phanom. This was the first silk weaving group under the SUPPORT Foundation, comprising several working groups in the nearby area, including the Weaving Groups of Ban Nawa Silk, Ban Na Khun Yai, Ban Tha Rua, Ban Na Ngua, Ban Na Khoi and Ban Khok Sa-ad, as well as the Silk Weaving Groups of Ban Siang Sao and Ban Nong Nok Tha, Amphoe Sri Songkhram, Nakhon Phanom Province. Earlier on November 19, 1972, His Majesty King Bhumibol, together with Her Majesty Queen Sirikit, made an offering of robes (kathina) to monks at Wat That Prasit, moo 4, Tambon Nawa, Amphoe Nawa, in Nakhon Phanom Province. There were six local women waiting and presented silk fabric to Her Majesty Queen Sirikit. The six women of Amphoe Nawa include 1) Mrs. Wongdeuan Udomdechavate from Ban Nawa, Amphoe Nawa; 2) Mrs. Songka Kosasang (Butrchan) from Ban Na Ngua, Tambon Nagua; 3) Mrs. Kab Chitchada from Ban Na Koon Yai; 4) Mrs. Ta Tosuanchit from Ban Nakoon Yai 5) Mrs. Pin Lammasa from Ban Nakoon Yai; and 6) Mrs. Ton Pana from Ban Nakoon Yai.

Her Majesty Queen Sirikit appreciated the silk for its beauty and the unique traditional pattern of Ban Nawa. Therefore, on December 16, 1972, Her Majesty assigned Thanphuying Supraphada Kasemsant, then Private Secretary, and Colonel Rewat Boonthab, then Deputy Commander of the 23rd Infantry Regiment, to visit the six women to have them weave more silk fabric to present to Her Majesty the Queen. Her Majesty the Queen was very satisfied with the silk fabrics woven by the six women and placed orders for these women to weave more silk and present to Her Majesty every year. The members of Nawa Silk Weaving Groups under the operation of the SUPPORT Foundation consisted of the six women as the first batch. Each group united skilled silk weavers who voluntary joined. The operation of the SUPPORT Foundation at the time had close and continuous follow up by Her Majesty's private officials. Thanphuying Supraphada Kasemsant, then the Queen's

Private Secretary, with a group (also with Thanphuying Jarungjit Teekara) acted as coordinators to follow up on the silk weaving groups regularly. In addition, the Silk Weaving Groups were provided with training to enhance their knowledge of silk weaving. Her Majesty also supported the members with silk weaving equipment and purchase of silk fabrics from the members of the SUPPORT Silk Weaving Groups every year.

However, although silk weaving groups were established in the area of Amphoe Nawa in Nakhon Phanom Province, the operations and coordination among members still faced considerable difficulties as the members lived in different villages and sub-districts. Silk weaving activities were therefore dispersed and subject to self-production. Later in 1996, some members of Nawa Silk Weaving Group cooperated with Phra Kru Sri Vachirakorn or Phra Mahapetch, then the abbot of Wat That Prasit, who played an important role in strengthening and uniting the members. There was procurement of skilled weavers from the existing members who were integrated into the Cotton Weaving Group and Muk Weaving Group. Importantly, a weaving building was constructed to stock about 30 looms and named “Nawa Arts and Crafts Center”. There was also a center selling products of Nawa villagers, such as Muk pattern silk fabrics, cotton fabrics, Mudmee fabrics, loincloths, basketry, rice baskets, other baskets, music instruments like Pin and Khaen. A large number of people from different districts and provinces came to visit this handicraft center, especially during the 'Good Products of Nawa' Merit Making Festival during the fourth month. There were visitors buying a lot of products and bringing money to the members and extra income for families. The center is now considered a tourist attraction of Amphoe Nawa.

The silk woven in Nawa, Nakhon Phanom is considered beautiful and widely recognised at provincial, regional and national levels. The products have been awarded by Her Majesty Queen Sirikit every year. The members can earn a lot of money and have moral support to work in this field with their full ability and dedication. On February 21, 1998, Her Majesty Queen Sirikit assigned Thanphuying Jarungjit Teekara, then Deputy Private Secretary, to name the Nawa Silk Weaving

Group “The first silk weaving group of the SUPPORT Foundation of Her Majesty Queen Sirikit”. At present (2017), there are 200 members of the silk weaving groups from Ban Nawa, Ban Nakoon Yai, Ban Na Koy, Ban Na Ngua, Ban Tha Rua and Ban Kok Sa-a

Photo 18: Photo of Mrs. Wongdeuan Udomdejavate

Source: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, “ผลงานศิลป์และการพัฒนาตามรอยทรงงาน,”

https://www.trf.or.th/trf-news-tourism-and-culture/10586-travel-in-the-footsteps-of-queen-sirikit-nakhon_phanom-sakon_nakhon-kalasin-mukdahan

At the same time, during the 1970s, the area of Ban Phone, Amphoe Khammuang, Kalasin Province was inhabited by very poor people, as in all remote areas of the northeast Thailand, and influenced by an expansion of the Communist Party of Thailand (CPT). Most people in Kalasin Province belong to the Phu Thai ethnic group where women are very skilled in Praewa silk weaving. Weaving Praewa silk is a culture of the Phu Tai people and their ancient wisdom. They use the method of weaving the wefts and wraps to create outstanding and beautiful patterns. Praewa silk is considered a symbol of the Phu Tai people. In addition, the word Praewa means the fabric woven in a length of one wa or one arm to cover shoulders or shawls, called “Pa Bieng” (shawl fabric) of the Phu Thai people. It is used for occasions of merit festivals, traditions or other important events. Following their cultural tradition, Phu

Tai women must make three woven fabrics: black shirts, Tam Prae (Praewa silk weaving), and silk blouse. Praewa silk is woven in colorful and various patterns.

After the SUPPORT Foundation had been established for one year, in 1977, Her Majesty Queen Sirikit paid a visit to the people in Amphoe Kham Muang, Kalasin province. A large number of Phutai women had an audience with Her Majesty. Each of them dressed in a native style. The dresses consisted of a traditional Mudmee skirt of Phu Tai people which is dark, almost black, in different colors; a shirt with indigo (Kham) dyed coat sleeve. The most outstanding one is the Praewa silk shawl which had beautiful colors and patterns in harmony with a dark red background. Her Majesty the Queen was very satisfied and wanted to preserve the art of Praewa weaving. The Queen also urged the elderly who were skilled in textile weaving to transfer the knowledge of weaving arts to women in the village.

In the following year, in 1978, Praewa Silk Weaving Group was established in Ban Phon, Amphoe Kham Muan, Kalasin Province. According to Mrs. Khammai Yothising (now 85 years old), and the main anchor following the Queen's direction in reviving the Praewa silk weaving, “*...In the past, many communists were in this area. One day the head of family told us that His Majesty the King and Her Majesty the Queen and the whole family would pay a visit. I was thinking seriously what to submit to them. Looking at my children's faces, I thought I would present my kids. After thinking it over, I realised we had Praewa that we normally used on special occasions. Then, I asked other villages if anyone would sell but they would like to keep that for their later generations. Next, we went to the temple and took the things donated and they become nine pillows. On the arrival day, the head led me to have an audience with their Majesties. Old people able to find Praewa fabrics collected the fabrics together for officials to check before the submission. They asked us to wear Phu Thai dresses. We borrowed from others and got them for nine people. While waiting for high-ranking government officials, they walked to see us and praised the beauty of the fabrics. When Their Majesties arrived and saw us, Her Majesty said the fabrics were beautiful and asked if there were many. We replied, not so many. At that time, we were very excited. When Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn passed us, we had a chance to touch her hand. We uttered 'We have seen*

God'. We were waiting until the Royal Family embarked upon the royal helicopter, then went back home. Tomorrow morning, a senior deputy chief picked us up saying Her Majesty the Queen ordered him to bring 10 more elders. We borrowed Praewa fabrics again."

Mrs. Khammai Yothasing said "...After we arrived, one Thanpuying set me as the chief of Praewa fabric group. I dared not to accept because I was afraid I couldn't do and complete it. Thanpuying asked us to take the threads. I thought I would hire someone to do it. Thus, I got donated the threads, same as my friends who had audiences together. We didn't know where to get a weaver. Even there was one, but halted for long time. Regardless of Praewa weaver, the Praewa itself was very hard to find, the remaining were pieces inherited from ancestors. Before we moved forward, that Thanpuying asked border police to tell us we had to go learn how to dye silk in Bangkok first. We had been there for 12 days and came back dyeing silk threads. But when being asked to weave the silk, no one wanted to. We were thinking very hard, but didn't know what inspired us that we could submit the silk fabrics if anyone of us finished the weaving. Then, I asked the villagers to join a meeting and told them my thought that whoever can finish weaving the fabrics, we could submit them in the palace. Finally we got the weavers. Actually we did not know the location of the palace, but that thought was like a sacred thing. When being asked by the villagers about the price per wa (a unit of length), I told them the price of 500 baht per wa. At the time the compensation was still cheap, if they realised the price of 500 baht together with the palace visit, they would enthusiastically weave more fabrics. When we were about half way finished, a villager said even the Governor could not have an audience with the royal family, how could villagers like us? That made some local weavers hesitant. I asked them not to listen. I actually tried to be strong to make the weaving finished as desired. The revival was not smooth because the villages had not practiced for a long time. But, fortunately, some skilled villagers remained. We started from the royally donated threads, skilled villagers came to weave at the basement under my house. In the beginning, it required 2 months to seriously produce 1-wa fabric. If we were not committed to the weaving, it wouldn't be finished in 2 months. Because we must know and think what to put in the weaving, like suitable

colour and good reeds, we went to Roi Et Province to buy the reeds. With our patience and determination, we finally finished Praewa silk and manage 12 pieces to submit to Her Majesty. I needed to go to the city of Kalasin Province to make a call to report to Thanpuying who took care of this. She said we could send the fabrics. I said I could not because I agreed with the weavers that we would go submit that at the palace. She asked when we could come. I was very excited to hear that. But the excitement was gone when I received news from the government that we should prepare some dances. I did not have any knowledge about dance but fortunately Grandma Khamsorn (Mrs. Khamsorn Srathong), Mo Lam of the village, agreed to lead the troupe to perform the dance with the Praewa weaving group. The place to submit Praewa was Klai Kangwon Palace in Prachuap Khiri Khan Province. I remember very well I bathed in the seawater. Soldiers brought us some clothes to change, food, a lot of food that we could not finish. When we had an audience with the Royal Family, we felt very shy because we do the gardening, farming, growing corn and cucumbers. The room was filled with high ranking government officers. They told me to have dinner with Her Royal Highness the Princess, I was afraid and did not know what to do. They also asked me to be a master of ceremony. I never talked through a microphone. Although it was a night we were fearful and daring at the same time, all villagers were impressed and loved Her Majesty very much. Back to our village, we arrived with the new hope, that is, Her Majesty ordered us to weave Praewa silk and send to the Palace regularly. At the first place, there were not many families, but later, Phu Thai women in Ban Phon combined their efforts to more seriously weave Praewa silk.”

Photo 19: Photo of Mrs. Khammai Yothising

Source: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, “ผลงานศิลปะและการพัฒนาตามรอยทรงงาน,”
https://www.trf.or.th/trf-news-tourism-and-culture/10586-travel-in-the-footsteps-of-queen-sirikit-nakhon_phanom-sakon_nakhon-kalasin-mukdahan

4.3 Project Level

When the SUPPORT Project was established in 1976. The operation in the northeast started from individuals to group levels as previously mentioned. In some areas, from the 1970s to the 1980s, there were projects developed for larger works and associated with other types of operations. Many Isan people had very poor livelihoods and lived without additional occupations, if out of agricultural season. Therefore, they lacked reliable income for living, in addition to the impact from ongoing natural threats such as drought, deforestation, as well as dangers created by humans because of the repeated challenges of communism. Their livelihoods had become very difficult. This is evident from the establishment of the Ban Sai Thong SUPPORT project in Amphoe Songdao, Sakon Nakhon Province and the Ban Jarn SUPPORT Project in Amphoe Ban Muang, Sakon Nakhon Province.

Photo 20: The Ban Sai Thong SUPPORT project

Source: สำนักงานคณะกรรมการประสานงานพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, โครงการศิลปาชีพบ้านทรายทอง, available from www.rdpb.go.th/rdpb/

On December 24, 1981, Her Majesty Queen Sirikit paid a visit to Ban Sai Thong, Pathum Wapi, Amphoe Song Dao, Sakon Nakhon Province and witnessed the living conditions and sufferings of the people. Thereafter, the Queen had an initiative to accept the people of Ban Sai Thong to become SUPPORT Foundation members and urged them to integrate as a working group. Under the Queen's direction, the members were trained and practiced their weaving skills. Her Majesty also donated her private fund to all members as their initial reserves. As a consequence, the Ban Sai Thong SUPPORT Project was established. Her Majesty had further initiatives that the area of Ban Sai Thong was suitable for sericulture and managed the purchase of 30-rai of land for the local people to grow silk mulberry and the construction of sericulture facilities. Government officials were also sent to introduce the method of sericulture at their houses. At present, the members of Ban Sai Thong Weaving Group can produce silk threads themselves. The operation of Baan Sai Thong SUPPORT Project covers 58 villages, 13 Sub-districts (Tambon), 4 Districts (Amphoe), 2 Provinces --- Amphoe Song Dao, Amphoe Sawang Dan Din and Amphoe Waritchaphum in Sakon Nakhon Province and Amphoe Srithat in Udon Thani Province. There are five

working groups: Weaving group, Embroidery group, Basketry group, Beetle wing product group and Dairy group, with a total of 887 project members. In addition, in 2004, Her Majesty Queen Sirikit paid a visit to the Ban Sai Thong SUPPORT Project and donated two plots of land for 60 rai together with the initiatives to set up the Ban Sai Thong Pilot Farming Project. The project was used as a model for farmers in the area and neighboring provinces to learn and adopt the practice to their own areas. There are mixed farming by cultivating vegetables, fruits, flowers, and ornamental plants in the same area on a rotation basis which enables them to harvest all year round. The local people implemented agriculture, aquaculture, and reforestation in the area as a source of food for the community, adding moisture to the area and becoming a source of non-toxic food for the community.[1]

More importantly, Her Majesty Queen Sirikit had an initiative to implement the project “Pa Rak Nam” (Forests Love Water) at Ban Sai Thong as well, with an objective to preserve the environment around the village and support the local people with additional work. Especially with regard to the reforestation and forest care, on December 20, 1982, H.M. Queen Sirikit encouraged the local people to cooperate with the reforestation effort. Under the royal direction, the first “Pa Rak Nam” project was established and located at the foot of the mountain Phu Pha Lek, adjacent to Nam Kham Chuang Reservoir, in Ban Tham Tiew, Amphoe Song Dao, Sakon Nakhon Province. Thanphuying Supraphada Kasemsan, Private Secretary, and Colonel Rewat Boonthab, Deputy Commander of the 23rd Infantry Regiment, were assigned to prepare 1-rai land for forestation. Her Majesty urged to host a ritual ceremony to invite the guardian angel of the forest and bring goodness to the people. At 14.00 hours, Her Majesty the Queen arrived at the ceremony and led the government officials and people to plant trees in the area prepared. People from Amphoe Song Dao, Amphoe Sawang Dandin, and Amphoe Varichphumi in Sakon Nakhon Province joined the ceremony where H.M. Queen Sirikit planted Padauk wood, redwood, beechwood, earleaf acacia and Eucalyptus to demonstrate how to plant the trees properly. She assigned 33 villagers of Ban Tham Tiew to take care of the forest with 3,000 baht in donations provided to each of the families, and rented the wasteland from the people, in addition to urging them to plant more trees.

In addition, it is important that the Phu Phan Ratchaniwet Palace was built in Sakon Nakhon in 1975 under the direction of His Majesty King Bhumibol. The palace is situated about 16 kilometers from the center of Sakon Nakhon Province in the mountainous range of Phu Phan. Located in the same area where many members of Communist Party of Thailand (CPT) used as a shelter and had concentrated their strength, it has become an important place for the operation of the SUPPORT Foundation in the northeastern region since the 1980s and continuing until the 2000s. Apart from using the Palace as a residence when the King Rama IX paid his annual visit to the Isan people, Her Majesty Queen Sirikit organized a Silk Contest of the northeastern region and extra competitions for the members of the SUPPORT Foundation from different areas at the Lan Kham Hom of the Phu Phan Ratchaniwet Palace for the first time on November 13, 1983.

In November each year since then, a Northeast Silk Fair has been held. There is also a competition for members of the SUPPORT Foundation, participated by many Isan people. Silk fabrics from many areas of the projects under the SUPPORT Foundation, such as Mudmee silk, Mudmee Kor, Hang Kra-rok (squirrel's tail) pattern Mudmee, smooth Silk, Praewa Silk, Khid silk, Lukkaew pattern Silk, applied pattern silk, Kledttow (Turtle scales) pattern silk, are included. Extra activities for competition are silk filature by hand, drawing on ceramics, drawing on canvas with limited and unlimited time, wood carving and bamboo weaving with limited and unlimited time, making artificial flower by individual and group, etc. Queen Sirikit has typically awarded the winners by herself. Therefore, every year, the Isan people, including skilled silk weavers and other handicrafts masters, look forward to the month of November for an opportunity to have an audience with Her Majesty. They have dreamed of receiving the awards from Her Majesty's hands for their fortune and prosperity of themselves and the families. "Lan Kham Hom" of the Phu Phan Palace is considered the area where the Isan people who create local handicrafts have dedicated their loyalties with their heart full of love for Her Majesty Queen Sirikit.

Besides, during the operation of the SUPPORT Foundation in the northeastern region from the 1970s to the 1980s, the government implemented rural development works in every part of Thailand, including the northeast, under the responsibility of the Accelerated Rural Development (ARD). Since the 1960s, the ARD has been working to provide basic necessities for rural people, including highway construction, water resources development, village development and housing management. It also provides public assistance to rural people by sending experts to train with regard to their career and income development. Medical and mobile nurses, as well as public relation, were implemented, during a very sensitive and dangerous situation of the nation. Since the CPT had expanded its influence to arouse people to oppose the government, especially in remote and rural areas of the northeast, ARD had expanded the scope of rural development to Surin Province, Buriram Province and Si Sa Ket Province (1966), Chaiyaphum Province and Mahasarakham Province (1967) Nakhon Ratchasima Province (1969), Yasothon Province (1971) and Mukdahan Province (1979). The government also established a training center for field technicians in Sakon Nakhon Province in 1969, with the support of the United States. The Northeastern ARD Center was established in 1976 in Khon Kaen Province.

4.4 Center Level

4.4.1 Ban Khut Na Kham Support Center [1]

The drought-stricken population of Ban Khut Na Kham, Chareonsin Lesser district in Sakon Nakhon Province asked His Majesty the King for support to build a reservoir about five kilometres from the village. Their wish was granted. The people of Ban Kut Na Kham had been united and had resisted the communist insurgency at the time when communist insurgency was spreading in the region. They asked for assistance from the authorities to train themselves to provide self-protection and received high tribute from the authorities as a good example of village unity.

On 15 December 1982, Her Majesty visited the village and learned of their highly praised unity despite their poverty. Her Majesty urged them to plant trees in order to preserve the forest. The village committee presented a 17 acre piece of land for this purpose and it took the villagers one month to complete the project. On 1 May 1983, Her Majesty the Queen visited the Forest-Loves-Water project of the village and learned that the reservoir that had been built had caused floods that affected a number of households in the village. Consequently, Her Majesty made some donation and advised that the affected people take charge of forest conservation. A supplementary occupation project was set up to help them support themselves in the future. Later, Her Majesty decided that a SUPPORT center be set up at Ban Kut Na Kham in order to prevent emigration and destructive logging. Twenty acres of land were to be purchased for the center but when the people of Kut Na Kham became aware of Her Majesty's gracious intention, they presented the land for SUPPORT use without charge.

The first building was started on 29 October 1983 as a ceramics workshop. Bearing in mind the Ban Chiang's ancient ceramic art which was found nearby, Her Majesty opined that there should be regional ceramics that represent the present day civilization. This could be done by illustrating the regional culture, art and way of life in the ceramics made at the center. Her Majesty also sent some volunteer villagers of Ban Kut Na Kham and nearby villages to the Chitralada Palace Center to learn other branches of handicraft. Nowadays, the Ban Kut Na Kham SUPPORT Center offers courses in several branches of handicraft such as ceramics, woodcarving, cabinetmaking, brickmaking, artificial flower making, food preservation, silk weaving, cotton weaving, etc. Every villager of Ban Kut Na Kham could find an occupation of his or her own and the villagers' income has increased fourfold since 1982. Villagers from nearby villages were also interested and joined the training.

Photo 21: Ban Khut Na Kham Support Center

Source: Thai Ceramic Society, ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม,

Available from http://www.thaiceramicsociety.com/ce_kudnakham.php

4.4.2 Ban Chan SUPPORT Center[1]

Her Majesty initiated the Forest-Loves-Water Project around the Kham Chuang Reservoir in Song Dao District, Sakon Nakhon Province, on 20 December 1982. In the following year, the people of Ban Chan Village, Ban Muang District in Sakon Nakhon also donated 80 acres of village land for reforestation in accordance with the royal Forest-Loves-Water Project. On 15 November 1983, Her Majesty visited Ban Chan Village and learned of the unity and sacrifice of Ban Chan villagers. Twenty Ban Chan villagers were then offered training in SUPPORT Foundation projects. From then on, the villagers grow mulberry trees and keep silkworms.

On 20 November 1984, Her Majesty asked for mudmee weaving and dyeing instructors to be sent to Ban Chan to train members of Ban Chan Center. The Center took more members from another 40 households in Ban Chan Village. Her Majesty was also of the view that people in Ban Chan and nearby villages had been felling

trees excessively for their salt production and was concerned that it would cause the disappearance of this particular type of trees. These people, therefore, should be encouraged to receive training in supplementary occupations to earn their living differently and hence spare these trees from excessive cutting. On 28 November 1985, Her Majesty paid a visit to the Forest-Loves-Water Park, the herb gardens and kitchen gardens of the Ban Chan Village near Huai Wang Khean Reservoir. Her Majesty then requested Colonel Rewat (Napol) Boontab, the officer in charge of the Kut Na Kham Center, to implement agricultural and supplementary occupation projects for the people of Ban Chan so that Ban Chan would lead other nearby villages in setting an example that the villagers could earn a living without having to rely on tree cutting. An initial fund for the project was also donated by Her Majesty.

By early 1986, the Ban Chan project was actively started. The people of Ban Chan donated a 160-acre piece of common land to build the center. Several categories of handicraft training were launched, such as cabinet making, dress making, earthen jar marking, etc. Agricultural groupings were set up, such as a rice bank group, cattle bank group, herb growing group, etc. The center received close cooperation from various government departments which sent their training experts and helped build a road around the center. The entire village of Ban Chan has taken part in these projects. Nowadays, with more villagers from nearby villages joining, the number of members of the Ban Chan Center has been increasing all the time. The Ban Chan Center is now a subsidiary of the Kut Na Kham Center.

Photo 22: Ban Chan SUPPORT Center

Source: ธนาการเอเชีย จำกัด, มุขนิธิสังเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ, จัดพิมพ์ทุกเล่มทุกกระท่อมถวาย เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ, (กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2535)

From the discussion above, it can be seen that the operations of the SUPPORT Foundation in the northeast from the 1970s to the 1980s were in various forms, from a focus on an individual level to the establishment of working groups, projects and centers. They can be divided into two features.

- 1. Operation that emphasize people who have excellent handicraft skills, especially traditional silk weaving and extended to similar skilled people with the creation of economic value, in order to disseminate and preserve the heritage by grouping jointly under patronage of the SUPPORT Foundation.** The operations in this regard are reflected through the form of an individual focus and the establishment of working groups / specific activities such as Ban Nong Khae, Amphoe Khok Sri Suphan in Sakon Nakhon Province; Baan Nawa, Amphoe Nawa, in Nakhon Phanom Province; Ban Phon, Amphoe Kham Muang in Kalasin Province, and Ban Kam Phe, Amphoe Muaeng in Mahasarakham

Province. These were initially in operation very fast after the establishment of the SUPPORT Foundation in 1976, only within 1-2 years.

- 2. Operations opened to general people to develop handicraft skills and foster production of various types of local handicrafts with the creative economic values.** The local handicraft types include silk weaving, bamboo weaving, basketry, pottery and more. Masters were first sent to train them for new learning or to enhance the original knowledge. This also involved implementing works with missions linked to projects of natural conservation, that is, the "Forest Love Water" Project. Such operations reflect the establishment of projects and centers participated in by a large number of people with more various activities, such as Ban Sai Thong SUPPORT Project at Amphoe Song Dao in Sakon Nakhon Province and Ban Kud Na Kham SUPPORT Project at Amphoe Charoen Silp in Sakon Nakhon Province. The operations of projects and centers took place in the 1980s, five to ten years after the founding of the Arts and Crafts Foundation in 1976.

In conclusion, the operation of the SUPPORT Foundation in various areas of the northeastern region from the 1970s to the 1980s has evolved step by step in accordance with the importance and needs of each era. The operations have focused on poor people in remote rural areas, starting from the individual level (in some areas only), to the project level, group level, and finally the center level which performed activities on various types of traditional handicrafts, with extensive coordination and structured management support.

At the same time, the operations of the SUPPORT Foundation in the northeast during the period also illustrate the foundation's support to fill the gap of the government works in rural development in the northeast where the area was inaccessible. Especially, it shows the mission expansion to compliment other royal projects in relation to the livelihoods of people in the area. This reflects the comprehensiveness of the SUPPORT Foundation's operations in a way called "one stop".

CHAPTER V: FROM THE OPERATION OF THE SUPPORT FOUNDATION IN THE NORTHEAST THAILAND DURING THE 1970s – 1980s TO THE ENHANCEMENT OF HUMAN SECURITY

The operation of The SUPPORT Foundation under the Royal Patronage of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand in the reign of King Rama IX in northeastern Thailand originated from the beginning of the 1970s until the beginning of the 1980s, lasting for more than 10 years. The operation kept expanding systematically, operating with a great number of public members and an explicit administration structure. The operation of the SUPPORT Foundation centers are located in rural areas of **Maha Sarakham, Kalasin, Nakhon Phanom and Sakon Nakhon provinces** to promote and support traditional extraordinary handicraft products, especially silk weaving, bamboo basketry and porcelain pottery. The SUPPORT Foundation uses several approaches: individual level, working group, project launching and founding centers.

The achievement of the foundation generates significant benefit to the way of life of northeastern citizens in many aspects, e.g., additional income for the households, nutritional and sanitation quality improvement and also nurturing eco-friendly conscious for forests, mountains and rivers. This project offers opportunity, confidence, inspiration, satisfaction, pride and self-dependence, especially to women, which leads to harmony and participation from every level: from individual, family, community, locality to nationality. This promotes closer relationship between public authority and residents, hence fostering carefulness, forming love, warmth, strength and results in safety. This equals a form of holistic security for citizens, both physically and mentally, which not only alleviates poverty, unemployment and sickness problems, but also reduces instigation using these problems for political conflicts and leads to freedom for citizens to pursue their own opportunities and freedom for self-development effort. The SUPPORT Foundation offers equal opportunity based on competency and rights, e.g., standard education and social services, which conforms to the concept of human security published by The United

Nations Development Program in 1994. Focusing on humans or people primarily, a project should promote economic security, food security, health security, environmental security, personal security, community security and political security for people. To support the conclusions, the achievement of the SUPPORT foundations in northeastern area from 1970s to 1980s in Ban Kamphi, Muang District, Maha Sarakham Province, Ban Phon, Kham Muang District, Kalasin Province, Na Wa District, Nakhon Phanom Province, Ban Khae, Khok Si Suphan District, Ban Kut Na Kham, Charoensilp District, Sakon Nakhon and Ban Chan, Ban Muang District, Sakon Nakhon Province are presented to convey conformance with this principle, as described below.

5.1 The Period of the 1970s

After the establishment of the SUPPORT Foundation in 1976, the official operation in the northeastern area began in the same year at **Ban Kamphi, Muang District (currently in Borabue District), Maha Sarakham Province**. Silk weaving groups were established consisting of several women from Ban Kamphi, especially from Moo 1 and Moo 12. Most of the citizens were farmers and had poverty status. Housewives usually would weave for individual purposes and reserve silk clothes for traditional events or propitious ceremony with household sericulture. Income insufficiency problem often led to daily life difficulty, but support from the foundation for the silk weaving group's establishment promoted household additional income, hence resulting in all-round improvement. Mrs. Mali Thongkotr, 62 years old, daughter of the first generation member of Ban Kamphi SUPPORT Foundation-Silk Weaving Group (Current member of the Ban Kamphi SUPPORT Foundation since 1992) stated: *"....My name is Mali Thongkotr, 62 years old. I joined the Ban Kamphi SUPPORT Foundation since 1992. I am a daughter of Mrs. Thongjun Wongkaew (first generation member of Ban Kamphi SUPPORT Foundation). My main job is a farmer. I do silk weaving as an extra job and for my own clothes, I do sericulture, weave silk into loincloths and sarongs for ordination and son-in-law welcome ceremony. During 1973, I was 23 years old and there was no Silk Weaving Group. Before Her Majesty the Queen paid a visit, this area was arid and dry. I had*

nowhere to go, I did not know Bangkok and there was no news except from the radio that worked occasionally in the province. During farming periods, we would do sericulture with no other income. Outside the period, men would make a living by fishing, frogs and toads hunting along the rice fields since we were out of money. Then I heard from the village chief that Thunphuying Suprapada Kasemsant would come with the provincial governor. Chief told us to present our silk to Thunphuying Suprapada and she would like to buy it. I did not know the price and would accept any price as she pleased. She then walked along the small houses and dirt road to survey the households with weaving or sericulture activities. She offered to buy silk from villagers, some of them refused to sell since they did not know how to quote the price, but she still got several pieces of silk. Later on, villagers would send weaved silk to the royal palace and after that Thunphuying Suprapada told us to organize Ban Kamphi Silk Weaving Group (from the command of Her Majesty Queen Sirikit). Families who do sericulture would group together, did the weaving and send them to the province, which preceded them to the palace. The establishment was not difficult; we had 94 members back then, including my mother. I did not know how to do it at first, but as I helped my mother more often, I got better and fluent. Being the first generation member of the group made more income for our family. Our lives changed. She funded us with 4,000 - 5,000 baht, which was plenty back then and we could afford an education for children and got a better living. House was renovated and strengthened as it was only a bamboo hut previously... ”[48]

More information was obtained from Mrs. Samai Chawneua, 47 year-old daughter of Mrs. Butrdee Thipsaeng, the first generation member of Ban Kamphi SUPPORT Foundation-Silk Weaving Group (current president of Ban Kamphi Silk Weaving Group, joined since 2000), her 52 year-old sister, Mrs. Kamsee Buamas (current member of Ban Kamphi Silk Weaving Group, joined since 2000) and Mrs. Kularb Tiabsan, 44 year-old daughter of Mrs. Sriwai Boonthee, the first generation member of Ban Kamphi SUPPORT Foundation-Silk Weaving Group (current member of Ban Kamphi Silk Weaving Group, joined since 2000) about excellent health care support from the foundation: “...There was a public health office. Some of them gave birth there but we did it on our own at home, with a midwife. Mrs. Junthee

was also under Thunphuying Suprapada's care. She got a goiter and the Thunphuying took her to be operated on at Siriraj..."[49]

In addition, they also said “...*This is a poor village, not so many people, not so many fields and plantations but every family has a loom. Silk weaving here is traditional, the equipment is also traditional. We do our own sericulture, we weave 2 meters a piece. In the first generation, our mothers taught each other. We have plaid pattern, mixed pattern and striped pattern. After my mother joined the Foundation (Ban Kamphi Silk-Weaving Group formed in 1973, then after the SUPPORT Foundation was founded, the first generation members of the group also became the foundation members), everything in our family got better. We got a house, we could afford our children's education, we had stable income of hundreds and thousands which was plenty back then. Even though at first, Her Majesty did not come by herself, but we knew that Her Majesty always instructed Thunphuying Suprapada to follow up which made us proud, happy and motivated, I felt happy that people liked our silk. Provincial authority also took care closely both our welfare and our healthcare. Actually, this area was a pink area, there were news about communists and livestock stealing, which cautious us. Roads and streets were only small trails, difficult for transportation. It was very dry and horrid. Life before the Silk-Weaving Group was established was extremely difficult...”[50]*

When the Silk-Weaving Group was officially merged under the SUPPORT Foundation, Her Majesty Queen Sirikit usually followed up the operation through Thunphuying Suprapada Kasemsant. Her Majesty always bought silk from the members since the beginning and also funded the foundation with necessary equipment. Her Majesty also provided optician and sight-glasses to 55 members and established weaving factory for the group (during 1996 to 2000, Her Majesty Queen Sirikit also paid a visit to the village for operations follow up).

Photo 23: Members of Ban Kamphi Silk Weaving Group

For **Na Wa District, Nakhon Phanom Province**, it was discovered that the Silk Weaving Group had been formed under care of the SUPPORT Foundation which consisted of several Silk Weaving Group from nearby villages, e.g., Ban Na Wa, Ban Na Khoon Yai, Ban Tha Reua, Ban Na Ngua, Ban Na Koy and Ban Khok Sa-ad Silk Weaving Group, and also Silk Weaving Groups from Ban Siang Sao and Ban Nhong Nok Ta, Sri Songkram District, Nakhon Phanom Province. Na Wa District consists of several different tribes evacuated from northern area of Luang Prabang, Laos. They evacuated and settled, primarily comprised of Phu Tai, Tai Yoh and Thai Esan tribes. The terrain was suitable for farming and there were abundant java plum in the rice field, then the villagers called it “Ban Na Wa”. It was considered as one of the poverty areas during the 1970s and some areas in Na Wa District encountered flooding disaster which resulted in an even worse living than it was. Mrs. Wongdeuan Udomdechavate, 67 year-old, the first generation member of Na Wa District, Nakhon Phanom Silk Weaving Group (1 of the 6 members) and was the pioneer weaver of Na Wa district with skillful competency stated that “...Previously, roads and streets were rural, electricity only allowed until 10 PM, there were bumpy and rough tracks. We villagers were farmers, but we could not make much out of it but fortunately we had prolific forests. After we finished farming, we did sericulture, farming, carrying and wheeling cotton and then did weaving. We learned to weave since we were young,

from generation to generation. Families with daughters would concentrate on weaving, they also had mudmee silk and did the dying. Mainly, it would be for personal use, it was traditional. When my mother's family went scooping fish and got a lot, we would share to others. It was our way of living. We lived sufficiently but it was hard for us, we did not have sufficient income, we only sold rice, we did not sell silk or clothes. We earned a little each month, no other income. We had plenty of fish and crabs in the fields, but we did not sell them, we did not know how to sell them. That was our real traditional living. When we were in trouble we would ask from our relatives, our children never got enough education, just finishing fourth grade was enough because we did not have much. When we were sick, we would use natural way with roots and herbs. There was no health station. We did not have a communist problem or stealing and robbing problem, only at Na Kae District. This was our way of living, the most tormenting problem for us, Na Wa villagers, was poverty ...”

When Mrs. Wongdeuan Udomdechavate had an opportunity to become the first generation member of Na Wa District Silk Weaving Group under the SUPPORT Foundation, what came after was the holistic better living which she stated that “...formerly during 1972, when I was 28-29 years old, governor Phisarn (Mr. Phisarn Moolsartsathon) informed us that Their Majesties the King and Queen would pay a visit at Na Wa District. Then came the roads and the streets. The government authorities came for renovation at Sakhon Nakhon. They paved the way to the villages, it started to change, everything got in shape, and we were exciting. We never got a chance to meet His and Her Majesty. When His and Her Majesty were approaching, the authorities informed us to bring our goods, anything we would like to offer. Some of us, they did not have anything to offer so they would bring coconuts, father had loincloth, mother and sister had silk, only one piece, but we still wanted to go. We wanted to meet His and Her Majesty closely. We did not have a pedestal tray, so we used a brass tray instead and put the silk there. When His and Her Majesty passed by we heard Her Majesty asked ‘...**Pretty exquisite, did you do it yourself...**’. We turned up a little and tears rolled down our faces. We were overwhelmed and wordless, but we did not dare to linger. Her Majesty was amazingly graceful, wherever she went there will be courtiers followed. After that, in the following

December, police and authorities came to our house with a convertible car and asked for Mrs. Wongdeuan. When I saw police, I was so frightened and I was trembling because I was scared of public authorities. I was afraid I had done something wrong. There were Pol. Gen. Wasith Dechgunchorn (Pol. Lt. Col. at that time) who was a royal guard, came with Thunphuying Suprapada Kasemsant, Thunphuying Jarungjit Theekara, Thunphuying Kobkul Ubondechpracharak, Thunphuying Supornphen Luangthepnimitr and several persons that I did not know of. But I remembered Thunphuying Suprapada and Thunphuying Jarungjit very well. Thunphuying Jarungjit would assist Thunphuying Suprapada all the time. The police introduced me to the group that I was Mrs. Wongdeuan, living at Ban Na Wa. The group informed that Her Majesty the Queen instructed them to search for the person who offered the silk back when Her Majesty paid a visit last month, so they came to find the weaver. Her Majesty looked at the silk and said it was very beautiful, and was delighted. Her Majesty would like it for the courtiers, 6 pieces per person, 1 meter a piece. Her Majesty the Queen also wanted to know about our well-being, and asked if there were more weavers in the village. Then they asked to buy the silk and I said that I would not sell it, they could take it to Her Majesty right away. The group then accepted the offer and said that Her Majesty bestowed the money reward. Then I did the weaving and sent the silk to the royal palace, we got a lot more income. I was shocked when I saw hundreds and thousands of baht, we never earned that much. When other villagers knew, they also would like to earnestly do the weaving and made them more beautiful. Formerly we had 6 members, and then more people wanted to join the group, even from outside of the village. I asked Thunphuying Suprapada and she granted and told me to wait at my house. Whenever Thunphuying Suprapada and Thunphuying Jarungjit, her assistant, came to follow up our operation, they would disguise as merchants as they thought it was amusing. Then the Silk Weaving Group expanded throughout Na Wa District (6 Tambons) and reached Sri Songkram District. The provincial office then requested us to collect silks and send to them along with a name list to submit to the representative. Our name list started to expand. Her Majesty was brilliant, without Her Majesty we would not be able to survive because we were extremely poor back then. We almost had nothing to survive, but Her Majesty gave us new jobs, which was silk weaving that we were all familiar

with. We earned more money with ease and that made our lives better, we had to only put an effort and practiced hard. Her Majesty was visionary. If Her Majesty bestowed money on us, it would run out now. But Her Majesty gave us an occupation, taught us to work together and conserve our traditions and local silk weaving. My life has been changed, it is getting better and better. My children got a good education, back then it was not expensive for school. Their lives changed, they graduated and became a teacher, a nurse and a doctor. Our house changed from a small hut to a stronger and bigger house. Our way of living is sufficient. Her Majesty gave us our new occupation, but we could not abandon farming since it is our tradition. Currently, I am in charge of silk weaving at Na Wa District, under the name of Wat That Prasit Handicraft Center. I am also teaching silk weaving and giving speech about silk weaving for public services. I have been rewarded with money and several medals from Her Majesty...”[50]

Photo 24: Mrs. Wongdeuan Udomdechavate took photo with Mrs. Dollaya Tiantong

Kham Muang District, Kalasin Province, during the 1970s, was considered to be a part of Communist Party of Thailand (CPT) influenced area in northeastern. This can be implied from Pol. Capt. Samrarn Hoytaku Chief Commander of Psychological Operation Team 11th, Border Patrol Police Strategic Control Unit 41st, Border Patrol Police Division Region 2 stated that “...In 1973, Laos, Cambodia and Vietnam had

severe domestic conflicts. Communism won and Thailand was affected directly by the infiltration of CPT and along the borders, there fights and wars emerged. The influence quickly spread into rural areas and villages of Thailand. In the meantime, the activities of central CPT were suppressed by government authorities that they had to retreat into forest areas in northeastern Thailand to fortify their base and to agitate and gather local people waiting to fight again. The northeastern forest area CPT secured as their base was Dong Moon Forest, Nong Kung Si District, Kalasin Province which occupied hundreds of thousand rai, covered several districts in Kalasin and it was a continuous forest area in many provinces. CPT utilized this forest as their hideout, assembling force, foods and weapons gathering, to be ready to fight with government authorities. Later, Border Patrol Police Division Region 2 attacked and there were vicious fights in Dong Moon District, Nong Kung Si District, Tha Khantho District and Kham Muang District, Kalasin Province...”[51] This situation affected the way of living of the citizens in several villages of Kham Muang District, who were already living in poverty status to become even more difficult. It caused suspicion, fear and insecurity amongst villagers. There was distress since there were constant fights and wars and CPT agitation happened from time to time.

Ban Phon area in Kham Muang District, Kalasin Province was considered amongst the crowded area of Kalasin Province with Phu Tai/Pu Thai tribe. Weaving, especially Prae Wa silk was an extraordinary local handicraft and was inherited amongst Phutai/Puthai tribe from ancient time. Mrs. Kamsorn Srathong, 75 year-old, skillful-master Prae Wa Silk weaver (honored as National Artist of Visual Arts (Fine Arts – Weaving) in 2014), one of the first generation member of Prae Wa Silk Weaving Group of Ban Phon village who received the royal grace from Her Majesty said that “...*Previously, there were robbers and criminals here in Ban Phon and a lot of communists too. People were scared to leave the house at night. Our houses were made from bamboo poles and vetiver roof. We made our living by farming, gardening, doing sericulture and wheeling cotton (the act of making yarn from cotton wrap) for making our own clothes whenever we were free from farming. Then in 1977, His Majesty the King Rama IX and Her Majesty Queen Sirikit paid a visit to the citizens throughout northeastern area. It was like a blessing from heaven. That day, Her*

Majesty came to Kham Muang District, Kalasin Province and we gathered from several villages including Ban Phon waiting to welcome Her Majesty. I was 28 years old then. Her Majesty noticed a group of about 20 elders wearing Phutai costume and asked ‘...**Where are you from? Are you tribesmen, or Karens or Ka Lengs?...**’ The elders said they were Phutai and the costumes they wearing were from Ka Lengs. They said the costumes were made by their own in the village. Her Majesty continued ‘..**Are there many clothes? I would like some, can you make it for me?...**’ In the following morning, there was a command for Thunphuying Suprapada Kasemsant to bring 9 kilograms of silk thread for weaving and cutting, divided 1 kilogram per bag and share together if that was not enough. We, Ban Phon villagers, helped together and made 12 pieces of cloth. In the following year, 1978, Thunphuying Suprapada led Ban Phon Prae Wa Silk Weaving Group to present Prae Wa silk at Klai Kangwon Palace, Prachuap Khiri Khan Province. Kalasin governor, and several government offices in the province, went together for around 70 people with 1 bus and we reached there around 7 PM and we stayed at Klai Kangwon School. We were warmly welcomed and taken care of during our time there. We ate and then we got into the sea, we were so happy. It was our first time to experience the sea. We were excited and delighted to meet Their Majesties. I never had a chance before. I only heard what people say, but I never went anywhere, never met the King and Queen, I only worked. Just getting a chance to meet His and Her Majesty would make me extremely happy. When His and Her Majesty came and commended our presented silks, we were delightful. Her Majesty touched the silk and then grabbed my hands, took me for a walk and then came back to the throne courtyard. I also performed a traditional dance. Her Majesty sat in the front seat with Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn and Her Royal Highness Princess Chulabhorn sitting behind. Her Majesty complimented ‘**You dance beautifully**’ and then said ‘**Who danced beautifully gets a reward, which is Mae Khamsorn**’ That was the first and only time, Her Majesty ordered flowers as a reward and I kept it as a souvenir and I still keep it until now...”

Mrs. Khamsorn Srathong also mentioned the important thing which Her Majesty Queen Sirikit emphasized “...Her Majesty said that Prae Wa silk was from our grandparents, it was our ancestors’ wisdom. Do not let it vanish. Pass it to our children. I also taught at Sakhon Nakhon, Udon Thani, Roi Et and Buriram. I used to weave for my own use but when I became a member of Prae Wa Silk Weaving SUPPORT Foundation, I also made more income for my family, which was considered a lot. I used to only do farming and sell rice, had a low income because rice had a low price, only 2 baht per barrel. If we did not sell rice, we would have no money. But when I joined the Prae Wa Silk Weaving Group and the SUPPORT Foundation, my life obviously got better, and nowadays it is like the boot is on another foot. Her Majesty encouraged us to work for more income so that we can support ourselves. My house used to be a bamboo hut with vetiver roof but when I got more money from Prae Wa silk weaving, I renovated it and now it becomes a big concrete house. Her Majesty also took care of our health, closely took care and followed up when we got sick. Whenever Her Majesty paid a visit, she would have doctors following her to provide villagers with medical health checkup, which would form a long line. Provincial authorities worked and devoted better since The SUPPORT Foundation under the Royal Patronage of Her Majesty Queen Sirikit came to northeastern area. We were delighted. Her Majesty gave us everything, took a very good care of us and emphasized on inheriting the handicrafts to our children. Ban Phon’s Prae Wa silk was like a diamond in the rough, then one day Her Majesty refined it, bright and shiny. Her Majesty did it all by herself, willingly, with love. There were about 60 patterns of Prae Wa silk, we applied and invented for 10 more patterns: the old patterns would be 4 stripes, 6 stripes, 12 stripes Naga patterns, Asiatic pattern, Orange Jasmine pattern and Rumdul pattern. Everything was from the nature all around us. What we see in our daily life, in the house, on the mountain, in the forest, we would apply it to be our patterns. Furthermore, Her Majesty supported us for dyeing study, both natural and synthetic colors. Silk weaving made our people closer together. I had my daughter help me with the weaving, in school time she studied, in the free time she helped me with everything. When Her Majesty paid a visit to northeastern area annually, I and the group would go to greet Her Majesty every time. I would be the president of the group and lead the members to sell

silks and entered the contest every year and Lan Kham Hom, Phu Phan Ratchanivet Palace. We came 5 times and got an award every year, not the first prize but second and third. Later in 1992, Her Majesty wanted me to teach weaving at Ban Kut Na Kham SUPPORT Foundation, anywhere Her Majesty wanted me to go, I would go...”[52]

Photo 25: Mrs. Khamsorn Srathong took photo with Mrs. Dollaya Tiantong

For Ban Khae, Khok Si Suphan District, Sakon Nakhon Province, people were living with poverty and insufficient income. They were skilled in silk weaving and reserved it for important ceremony or events. Ban Khae was considered an area with first-class weavers, Mrs. Tai Sangwong and Mrs. Thoom Promdee, especially for primitive patterns. The communist problem was not severe, only occasional livestock stealing in the nighttime. Mrs. Tai Sangwong (around 80 years old in 2004, already passed away) who received royal grace from Her Majesty Queen Sirikit when Her Majesty paid a visit at her house in 1979 said that “...*I did sericulture and learned weaving from my mother. My mother taught me how to weave Ikat silk. When I went to welcome Her Majesty at Rom Klao School in 1975, I wore my own-weave silk. Her Majesty saw and really liked it, and then commanded to have clothes woven like it,*

like the one I wore. After that, the royal secretaries came to my house, I was weaving, and they brought some of Her Majesty's clothes and told me that Her Majesty wanted me to weave like this. I had no knowledge. I did not know royal people. When they were leaving, I said Oh...forget your shirt, and they said Her Majesty gave it to me. I then thanked them and I kept Her Majesty's shirt for adoration. I kept it for 20 years and never moved it anywhere. ... In 1979, Her Majesty paid a visit to my house and I scolded the secretaries that they did not let me know first. Her Majesty called me Auntie Tai. I was delighted that the Queen called me but I did not have anything to offer, so I decided to offer the cloth. Now when I am not feeling well, I always think about Her Majesty and I feel energetic. I thought about when Her Majesty paid a visit at my house. Her Majesty was so elegant, like a lotus, incomparable..." [26] (Page 116-117)

Moreover, Mrs. Moui Suporn, 62-year old daughter of Mrs. Toom Sangwong said that *"...In our village, we did weaving when we were free from farming, not for commercial but for our own use. In 1979, Her Majesty paid a visit to our house and nobody knew it before. Transportation was inconvenient, no water, no electricity, just only lamps. We did not have communist but we heard there were some, so we were afraid to go out at night. Before Her Majesty paid a visit, my mother, Mrs. Thoom, went to welcome Her Majesty at Rom Klao School. People were extremely excited; they never met the monarch, never saw the Queen, not even on television because they did not have one. Everybody wanted to meet the Queen. When Her Majesty came to my house, there were my mother, Mrs. Thoom and Mrs. Tai (her sister) lived together. People gathered at our house. Her Majesty came after seeing our silk, and asked if this was our own weaving. Mother and aunt replied yes, because they did their own sericulture and then wove by themselves. Weaving was yearlong because they were not hurry. They did it in their spare time. My mother was around 50 years old then. Her Majesty spent around 2 hours at our house, talking and asking. Her Majesty was benign and we were delighted. After that, Her Majesty sent courtiers to buy them once a year. We earned a lot each time since we did several pieces. It was 500 baht a piece, so we got 2,000-3,000 baht, which was a lot back then, we never saw that much money. We made a little from farming; we were hired for 7 baht per time. We, as*

children, only graduated 4th grade from Wat School and were only able to read and write. Our mother could not afford our education, so we had to quit and helped do the farming, every family were like this. Then, authorities kept contacting and our lives changed. It got better, a lot better in everything...”[53]

Photo 26: Member of Ban Khae Silk Weaving Group

In the area of **Song Dao District, Sakhon Nakhon Province**, situated next to Sawang Daen Din District and Waritchaphum District, where communists severely infiltrated between the 1960s and 1970s[54], was affected and influenced by communist menace also, especially in the area of Wat Dham Apai Damrong Dham, situated on Phu Pha Lek of Venerable Ajarn One Uttamo (Buddhist Saint in Vipassana meditation doctrine, follower of Venerable Ajarn Mun Bhuridatto). From 1964, the area was categorized as a red zone by the government[55] (the area where CPT bases or severely infiltrated since the agitation and the war with government) and also was extremely horrid. People did farming and general jobs. They were poor and lacked water utility, until Her Majesty paid a visit citizen at Ban Nhong Muang, Song Dao District, Sakhon Nakhon province in November 1980. Her Majesty discovered that people in several areas of Song Dao District were living with difficulty and hence accepting several people to become members of the SUPPORT Foundation and established the Ban Sai Thong SUPPORT Foundation in 1981. Her

Majesty offered local handicrafts as their additional income, e.g., silk weaving, embroidery, Khid pattern basketry and also jewel decorations. Regarding this, Mrs. Dokmai Khamwongse, 61-year old member in Embroidery Group of Ban Sai Thong SUPPORT Foundation, Song Dao District, Sakhon Nakhon Province said that *“...Once in 13 November 1980, I brought her 5-month old daughter named Jantana to welcome Her Majesty at Ban Nhong Muang School. My daughter was having a high fever and sick, waiting for royal doctors’ treatment. During the visit, Her Majesty found her and asked with care about her daughter sickness. Her Majesty mercifully fomented her forehead to reduce the fever and accepted her daughter as a patient under the royal patronage, then prepared an ambulance to take her to Sakhon Nakhon Hospital. Doctors and nurses took a good care of my daughter. Her Majesty also gave us food and clothes and my daughter was back to normal within 1 week...”* Mrs. Dokmai said that *“...my feeling was overwhelmed that Her Majesty cares for the people whether they are rich or poor. If I did not meet Her Majesty that day, my daughter might not live until today since there were only few hospitals and they were far away. Treatment system was not up-to-date as in the present. After that, I became a member of the SUPPORT Foundation and until now I am still a member of Ban Sai Thong SUPPORT Foundation (Embroidery Group) to earn additional income when I am free from farming, which gives me a lot more income than ever...”*[56]

5.2 The Period of the 1980s

Ban Kut Na Kham, Charoensilp District, Sakon Nakhon Province was another area that Her Majesty Queen Sirikit paid a visit in 1982. Her Majesty discovered that people were living in poverty and difficulty. Forests and rivers were dry, so Her Majesty established the second Pa Rak Nam project at Ban Kut Na Kham with around 40 rai area. In the following year, 1983, Her Majesty established the Ban Kut Na Kham SUPPORT Foundation. When Her Majesty paid a visit to Ban Khut Na Kham in 1982, one of the villagers offered a porcelain pot and explained that the pottery had been inherited through several generations from their ancestors. Her Majesty thought that since Ban Khut Na Kham was near Ban Chiang, it might be part of the reasons villagers there adopted pottery civilization; hence she bestowed funds from her

private treasury to establish a pottery factory on the area of 50 rai. Her Majesty underlined that the patterns of products must emphasize local identities, and also be open for people to learn the traditions and to continue and keep on the uniqueness of these local artworks. Later, Ban Kut Na Kham handicrafts and pottery were supported as additional jobs, apart from silk weaving, bamboo basketry and other works, which became well-known and helped the villagers and people from nearby who became members and had a better life. Furthermore, most of the members of Ban Kut Na Kham SUPPORT Foundation already had handicraft basics, same as in other areas, when Her Majesty Queen Sirikit distributed jobs or traditional handicraft activities in categories and sent instructors for training, feedback was excellent. It was similar to “already has the basics, a little teaching and they can do well”, as can be seen from Mr. Sateuan Champasi’s, 56-year old first generation member of Ban Kut Na Kham Support Foundation, interview: *“...back in 1985, I was 24 years old. Her Majesty paid a visit at Ban Kut Na Kham. I was waiting at Wat Sawang Arom. My family worked as a farmer. The area was horrid. Whenever my wife was free from farming, she would weave our own clothes. The income was not enough; we were poor and living difficultly. When the SUPPORT Foundation was established under Her Majesty’s divine kindness, I and my wife became members. I was in a woodcarving group, which was the first group to operate. I had never done carving before, only bamboo basketry for our household use. My wife joined a porcelain pottery group. During the carving learning period, there were constantly instructors to help us improve to made better and more beautiful products. I was considered quite basics in carving, but as time passed by, I loved and committed to it. Since my wife and I joined the first generation of the SUPPORT Foundation and are still members now, our family’s life changed drastically. Previously, we earned 8-15 baht a day from farming, not enough for our children. Then our income increased 95 percent and when we got sick, public authorities would come and took care. We were never familiar with public authorities...”*[57]

Moreover, **Mr. Nhoogant Kaerahan**, 68 years old, another first generation member of Ban Kut Na Kham SUPPORT Foundation, added *that “...for me, I was a farmer with an income of 10 baht per day. Before the establishment of the Ban Kut Na*

Kham SUPPORT Foundation, here was very horrid. There was no electricity, no public water and we were using only ground water. When Her Majesty established Ban Kut Na Kham SUPPORT Foundation in 1983, I joined the first generation member which has 10 people. I was in porcelain pottery group, but I had never done it before. I had to start new, and practice hard with instructors. While I was learning, I earned 30 baht a day, which was around 900-1,000 baht a month. Then I got better, my products were complimented, most of them were vases, dishes and beautiful animal patterns. I had a chance to have an audience with Her Majesty in 1986. After I joined Ban Kut Na Kham SUPPORT Foundation, my life gradually got better like everybody. I could afford my children's education until they graduated 9th grade and now they all have a family. I also did the sufficiency economy. I had 40 rai of land now, one more house and my 5 children all have their own houses. If Her Majesty did not come to Ban Kut Na Kham, there would be no Ban Kut Na Kham SUPPORT Foundation, I and my family would live in difficulty throughout our lives, maybe become workers in Bangkok..."[58]

It can be said that joining the SUPPORT Foundation for Ban Kut Na Kham's and nearby villagers in 1983, brought about various benefits and improved their living. The members got additional jobs, which before was primarily farming, encountering low production and low quality problem due to drought. After Ban Kut Na Kham SUPPORT Foundation was established, several families asked to become members and helped families earn more income which was sufficient for their daily lives. It also restored and strengthened community handicraft works, which formerly only aimed for household use. Sometimes, famine demotivated people and they could not create quality artwork for community, hence joining the SUPPORT Foundation stimulated creation of local handicraft works in the form of porcelain pottery. They could also reflect local traditional stories in their works and also create skilled craftsmen in various categories, especially porcelain pottery. Opening of the SUPPORT Foundation in the area of Ban Kut Na Kham helped the poor villagers and low income earners to have a chance to learn about pottery and became skilled craftsmen, which became the main force in continuing the work. Most importantly, it created wealth for the people. Ever since the Foundation was established, people's

well-being became gradually better. In the past, they would struggle for living, several villagers had to relocate and work in big cities that weakened the community. After Her Majesty established the SUPPORT Foundation in 1983, Ban Kut Na Kham and nearby communities became stronger than before, because people had better living and migration was reduced; families became complete. Community members built relationships and had activities together that led to unity, especially for the political situation in the 1980s when the threat from communism became weaker since 1980. After the government of Gen. Prem Tinsulanonda, then Prime Minister, declared command no. 66/2523, utilized political method over military method and made CPT, which was having severe internal problems, eased their actions. Most of the CPT members, who were students and intellectuals, gradually came out of their hideouts and turned themselves in. The government held welcome ceremony extensively on 1 December 1982 and finally in 1983, the spreading of communism threat from CPT movements in northeastern areas and other areas of Thailand came to an end.[38]

(Page 140)

What was mentioned earlier is only an example of hundreds of thousands northeastern people who received the assistance through the operations of the SUPPORT Foundation. The great contributions they received can be seen as being based and agreeable with Human Security Paradigm published by The United Nations Development Program in the 1990s. From economic security, food security and health security, the project generates additional income for families and, with more income, life with the four requisites –food, accommodation, cloth and medicine – became better too. In other words, this offered northeastern citizens, either personally, as a group, in projects and the whole centers, who are members of the SUPPORT Foundation, additional income for food, better and new houses and also health care from doctors of Her Majesty the Queen. Even if it was a severe sickness, Her Majesty would send them to hospitals in the city area with complete equipment and would accept that patient under royal patronage.

Furthermore, from the perspective of environmental security, Her Majesty Queen Sirikit has taken care and nurtured forests and water supplies by establishing the Pa Rak Nam project in the area that the SUPPORT Foundation operates. Her Majesty has focused on having people preserve and revive the forests to their richness, since discovering that northeastern people were living with drought. Her Majesty realized that the forest was to keep and assimilate water in their roots and create rivers, so persuaded people to help reforestation. It can be seen that the first Pa Rak Nam Project in the northeastern area occurred at Ban Tham Tiew, Song Dao District, Sakhon Nakhon Province in 1982, and was followed by Pa Rak Nam Project Ban Kut Na Kham, Charoensilp District, Sakhon Nakhon Province, in the same year.

[3] (Page 81) Regarding **personal security, community security and political security**, it can be seen that northeastern people in rural areas were living with difficulty and poverty. They were encountering insufficient income, unemployment outside farming periods, debt, lack of land for earning a living, lack of nutrition and terrible health care problems. The environment was horrid, lack of utility water, lack of forest areas and they faced flood disaster from time to time which made their crops and households damaged. Livestock stealing problems affected their job. Especially in some areas, they were facing communist threat from both agitation and invasion and fortification of their bases. These critical situations affected both mental and physical well-being. It lowered their immunity level, weakened their health and caused sickness. In children, it would cause slow progress conditions. In adults, it would cause stress, depression, lessen their enthusiasm, destroy their security and make them easier to be sick. The separation between public authorities and villagers caused fear and insecurity, but these were remedied when the SUPPORT Foundation brought in the enhancement and support for additional jobs and income from traditional and local handicraft works. People not only received physical remedies, but also learned to foster a nature-preserving conscious for the environment, forests and water sources. It created opportunity, confidence inspiration, satisfaction, pride and self-dependency, especially for the women. It also led to a combination of love, harmony and all level participation, from individuals, families, the community, locality and nationally. It motivated closer relationships between public authorities and residents in rural areas, hence fostering carefulness, forming love, warmth, strength and results in safety.

Photo 27: Mr. Sateuan Champasi gave Mrs. Dollaya Tianton an interview

Photo 28: Mr. Nhoogant Kaerahan gave Mrs. Dollaya Tianton an interview

The mentioned achievement of the SUPPORT Foundation in the northeastern area distinctly represents Her Majesty Queen Sirikit's determination and prudent vision. The Queen always put first priority on developing people because human development is the heart of nation development. Her Majesty trained those people to

utilize their potential for their better life on their own, which has led to stable development without depending on others in a short term. This complies with His Majesty the King Rama IX's thought and policy. Most importantly, the benefits not only affect themselves and their families, but also affect the environment, communities and creative relationships between the locals and the centers. In other words, Her Majesty prepared 'intellectual weapons, opportunities to show one's capability and value of achievement' for people to fight poverty by themselves. That was equal to fighting against the communism threat back then, since communism claimed poverty problem as their important condition to attack government and called people into action.

In conclusion, the operation under the Foundation of the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand, or the SUPPORT Foundation in short, in the northeast region after its first establishment in year 1976 to the 1980s was clearly active in Ban Kam Phi, Muang District, Maha Sarakham Province, areas in Na Wa District, Nakhon Phanom Province, areas in Ban Phon, Kham Muang District, Kalasin Province, Ban No Khae, Khok Sri Supan District, Sakon Nakhon Province, as well as Ban Kut Na Kham, Charoen Silp District, Sakon Nakhon Province. The operation mainly aimed to promote folk handicraft to become supplementary occupations for local households, in particular weaving silk cloth. The formats of operation were varied from the individual level (stand-alone jobs) to group work, projects and centers in step-by-step order. Moreover, there was both direct and indirect coordination between the head office in Bangkok and local offices as seen from the dispatch of Her Majesty Queen Sirikit's close courtiers into localities in order to follow up and buy products from local members of the foundation. Also, members could actively submit their work to the head office of the SUPPORT Foundation in Bangkok through different ranks of provincial officers. The said operation was in accordance with Her Majesty the Queen's intention which aimed to have regular follows-up. This expressed Her Majesty the Queen's great concern to people's well-being and aspiration to look closely after them. Importantly, Her Majesty the Queen's several visits to different regions in order to follow up and supervise the work by herself, especially since 1983,

pushed forward the organization of many activities like product competition to encourage quality improvement. For example, an annual contest of silk woven cloth was regularly held in the northeast, particularly in areas of Lan Kham Hom courtyard located in the Phu Phan Ratchaniwet Palace, Sakon Nakhon Province. The event marked a new phenomenon when public areas were opened to Isan people who were members or in care of the SUPPORT Foundation to have better opportunity of meeting and being close to Her Majesty the Queen. Every year, Isan people, members of the SUPPORT Foundation, were eagerly looking forward to the event, as well as getting their products ready for the contest, especially silk woven cloth of exceptional beauty which was meticulously selected in order to win a prize and get close to Her Majesty the Queen. The activities aimed to give people moral support, encouraging them to modify the quality of work, as well as impel people to create premium quality products.

More essentially, the operation by the SUPPORT Foundation in the northeast as explained above between the 1970s and 1980s had a significant impact on a large number of Isan people who felt their life become more secure, both physically and mentally in accordance with the concept of “**Human Security**” as promoted by the United Nations in the 1990s. However, it is interesting to note that benefits brought into the northeast region by the SUPPORT Foundation were about fifteen-year earlier than the UN’s promulgation on Human Security. Above all, the operation by the SUPPORT Foundation under Her Majesty Queen Sirikit illustrates harmony and consistency in policy implementation that was originally initiated by His Majesty the King Rama IX who maintained his status as “Dhamma Racha” (the Moral King). Not only did that Her Majesty the Queen strictly adhered to His Majesty the King Rama IX ’s principles in solving people’s problems, Her Majesty the Queen, as the King’s spouse, helped lighten His Majesty the King’s burden and heavy workloads by working truly hard and enthusiastically. Her Majesty Queen Sirikit worked alongside His Majesty the King to alleviate people’s suffering while promoting the development and pacifying the country.

CHAPTER VI CONCLUSION: THE SPIRIT AND VALUE OF THE SUPPORT FOUNDATION

Following royal traditions from the ancient times, the kings of Thailand are committed to performing royal duties to eliminate the people's suffering and nourish happiness for them. Their majesties guide the country towards prosperity and security; at the same time they enhance various forms of arts and culture to sustain the country's heritage. Kings of Thailand respect and adopt the principles of Buddhism and Brahma-Hinduism in governance. Therefore, they are revered as "Dhamma Raja", similar to King Rama IX Bhumibol Adulyadej (1946-2016), who demonstrated a state of Dhamma throughout the time of his 70-year reign. His Majesty the King paid visits to Thai people regardless of race and religion in remote areas throughout the country in order to reach and understand their problems and their suffering by himself. His Majesty established foundations under royal patronage, initiatives and more than 4,000 royal projects to solve problems and provide assistance to needy people in various areas.

During the reign of King Rama IX, Her Majesty Queen Sirikit worked side by side with His Majesty the King, demonstrating her commitment to his important duties through perseverance and active participation. Her Majesty the Queen has put great effort into implementing various missions which strongly benefit society. In particular, Her Majesty established the SUPPORT Foundation in 1976 and closely monitored its major works in detail since then. The SUPPORT Foundation is considered a special royal project systematically managed in the form of a foundation, presided over by Her Majesty the Queen as the Chairman. The center of its operations at Chitralada Villa cooperates with different working groups, projects, and SUPPORT centers in other regions.

The operations of the SUPPORT Foundation after its establishment in 1976 was expanded into different regions in Thailand, in line with Thailand's social climate from the 1970s to the 1980s, when Thai people were facing poverty, together with

other emerging threats and challenges. Especially in northeastern Thailand, there are several SUPPORT projects kindly established by H.M. the Queen, namely Ban Kampi SUPPORT Project Group in Amphur Muang, Mahasarakham Province (in 1976); Ban Na Wa SUPPORT Project Group in Amphur Na Wa, Nakhon Phanom Province (in 1978); Ban Phon SUPPORT Project Group in Amphur Khammuang, Kalasin Province (in 1978); Ban Sai Thong SUPPORT Project in Amphur Songdao, Sakon Nakhon Province (in 1981); Ban Don Kham SUPPORT Project in Amphur Kham Ta Kla, Sakon Nakhon Province (in 1983); Ban Kud Na Kham SUPPORT Center in Amphur Charoen Silp, Sakon Nakhon Province (in 1983) Ban Jarn SUPPORT Center in Amphoe Ban Muang, Sakon Nakhon Province (in 1986). Underlying the determination of the SUPPORT Foundation to enhance the quality of life of the people in remote areas, the projects have been adopted by local people on a voluntary and gradual basis, suitable to their geo-social and cultural contexts. Initially, the SUPPORT Foundation directly purchased finely made handicrafts from local people, then further extended to organizing exhibitions to showcase those products on special occasions and sell them to the public through SUPPORT shops situated in several locations in Bangkok. The foundation also plays another essential role in transferring knowledge and enhancing skills of handicrafts to local villagers by sending selected masters to train them on-site. The SUPPORT Foundation also initiates regional contests in silk fabrics. These key activities provide support to produce local handicrafts as complementary occupations and generate secondary income. As a result, villagers, especially in female groups, have better living conditions, more opportunities, confidence, inspiration, satisfaction, pride and self-reliance. These conditions bring harmony and participation at all levels, from individuals, families, communities, regional, to the nation, leading to interactions of love, care and relief in other aspects, followed by warmth, strength and safety. The outcomes comprehensively create physical and psychological balance and security to people, in a way to help them escape from poverty, unemployment, illness, social and political conflicts. They also have freedom to seek individual capacity development for living their lives with their own efforts, while gaining equal opportunities based on their ability and rights, such as rights to access basic education and various social services, under the universal concept of human security.

It is very important to imply that the SUPPORT Foundation adopted a strategy to replace weakness with strength. This means that advantageous aspects originally available in the region were promoted and turned into efficient solutions to people's hardship, especially native handicrafts of local wisdom, by adding value and selling them on the market so that the local people could earn additional income. This strategy was carried out in two main features

1. *To place high value on skilled artisans of native arts and crafts, such as silk weaving, making them good models for others. At the same time, individual activity of silk weaving was transformed into group/ team work in order to preserve and pass on the arts and crafts.*
2. *To recruit poor villagers to become members and receive training in how to produce quality handicraft products, including cloth weaving, basketwork, and ceramic production. At the same time, the local people were taught to cultivate ideas of natural conservation, making them care about the forest and water sources through the setting up of many projects and centers.*

In addition, the SUPPORT Foundation turned native handicrafts of local wisdom into an efficient network of national development and became a recent phenomenon innovating new developments in different aspects, ranging from target groups, areas of activities, managerial structure, to connected networks at different levels and between various organizations of the central part, localities, and international agents. Moreover, The SUPPORT Foundation has acted as a lesson-learning model in regard to concepts of national development to secure the well-being of humans, unnecessarily adhering purely to the Western concepts of development.

From the 1990s to present, whether it is in the period of the post-cold war or in the globalization era, the world is still moving forward. Progress in economic, political, social and cultural aspects, including internal and external communications; very likely also contribute to the better living conditions of people in the remote areas. Yet, the SUPPORT Foundation continues to play a crucial role in helping over a

hundred thousand of its members through its regional expansion, particularly in northeast Thailand. This can clearly be seen in the establishment of multiple SUPPORT projects and centers in the region, such as those in Ban San Wae-Nakok Gung, Dong Luang District, in Mukdahan Province (in 1992); Ban Tan Samai, Pla Pak District, in Nakhon Phanom Province (in 1994); Ban Kummad, Ban Dung District, in Udon Thani (in 1993); Ban Chok Am Nuay, Beung Kong Luang District, in Nong Khai Province (in 1995); Ban Yang Noi, Kuaeng Nai District, in Ubon Ratchathani (in 1996); Ban Bo Duean Ha, Kut Bak District, in Sakon Nakhon Province (in 1998); Ban Nong Pak Wan, Pho Sai District, in Ubon Ratchathani (in 1999); and Ban Sok Som Kop, Si Chomphu District, in Khon Kaen Province (in 2001). Importantly, the growth of the SUPPORT Foundation has proven its foremost determination to relieve suffering from poverty and elevate the quality of life of people living in remote areas, especially the SUPPORT Foundation's original group members who adopted local handicrafts as their main occupation and those left out of development or affected by new environment transitions. Therefore, they can live with long-term harmony. At the same time, the SUPPORT Foundation has adapted itself in a visionary way when facing transition. It has extended its focus towards the conservation and sustainability of Thai handicrafts as national heritage. The operation of the SUPPORT Foundation continues to serve additional purposes. While it still directly purchases fine handicrafts from local people, the SUPPORT Foundation has developed itself to a new concept which has gained wide acceptance at national and international levels. The new concepts provide easily and comprehensively accessible channels for Thai and foreign people to purchase the SUPPORT products available in popular places of governmental and private sectors, such as the Cultural Centre of Thailand, Amporn Gardens, Thai Red Cross Fairs, hospitals, universities, department stores, and exhibition halls, apart from the normal distributions through the SUPPORT shops.

Besides, the SUPPORT Foundation has opened new opportunities and support for its members in selling products and independently seeking a way to sustain local handicrafts, particularly silk weaving products. At present, some members of the SUPPORT Foundation can find their own local and overseas markets. The foundation

is also a key body to drive the making of Thai peacock logo to be used as the certification trademark of Thai silk standards to guarantee quality products at the global level. The logo serves to remind Thai silk producers to retain and improve their quality as well. The royal peacock logo was granted by Her Majesty the Queen in 2004. Moreover, the SUPPORT Foundation carries on its mission by transferring knowledge and enhancing art and craft skills among its members, especially in various kinds of excellence. Suan Chitralada Training Center was elevated and renamed “Sirikit Institute” in 2010. The first exhibition was held at Ananta Samakhom Throne Hall in 1992 and has continued annually since then. The exhibition was enhanced to be the Art of the Kingdom Museum in 2008 to showcase and systematically disseminate knowledge in Thai arts and crafts with support by permanent structures. After that, the Queen Sirikit Museum of Textiles was founded in 2012 in the Grand Palace. Both museums also allocate space to sell SUPPORT products to visitors.

In 2003, the SUPPORT Foundation entered a new dimension by having the Bangsai Art and Craft Centre, which is the central region’s center, cooperate with governmental and private organizations in the establishment of The SUPPORT Arts and Crafts International Centre of Thailand -SACICT. The SACICT operates as a public organization with objectives to promote and develop Thailand’s local handicrafts and support marketing activities, including expansion in both domestic and international markets. The organization’s administrative systems are designed to work independently and conveniently. The SUPPORT Foundation also has renewed the operation of the Department of Sericulture, which emerged in 1904 during the reign of King Rama V, the structure of which was transformed in 1982 to be Sericulture Division under the Department of Agriculture. In 2004, the Queen Sirikit Institute of Sericulture was formed under the Ministry of Agriculture and Cooperatives. Its status was changed to the Queen Sirikit Department of Sericulture from 2009 to current. The Queen Sirikit Department of Sericulture’s main objectives are for sericulture research, promotion, conservation, protection and undertaking a comprehensive range of sericulture business. It is also a key host in sericulture management and integration.

The SUPPORT Foundation also greatly contributes to the Economy Sufficiency Village project and the model farm project under the Royal Initiative of Her Majesty the Queen at Rotan Batu, known informally as the Widows' Village, in Narathiwat Province. The project was established in 2005 to help Muslim and Buddhist families who had lost their husbands to the unrest in the deep south of Thailand. Not only providing occupations in agriculture to people for living, Her Majesty the Queen also confers training in arts and crafts, such as embroidery, ceramic casting, and pattern drawing. Villagers are also accepted to become voluntary members of the SUPPORT projects, to have complementary occupations and generate secondary income.

It can be concluded that the SUPPORT Foundation's movement since its inception to the present, regardless of changes in Thai society's contexts and facing more complicated issues, has been to play a crucial role in relieving poverty problems and elevating the quality of life of people living in remote areas. At the same time, the SUPPORT Foundation puts its efforts into preserving and sustaining Thai art and culture for the nation. Local handicrafts which are considered local wisdom are the key drivers. The SUPPORT Foundation shows perseverance in its targets and flexibility in methods in terms of structure and operation format, whether there are about product disseminations, exhibition and information presentations, knowledge transfers and enhancements, and cooperation network building. These all support the promotion of the work of other royal initiative projects towards completion and the sustainability of benefits gained by local people. The outcome and development of the SUPPORT Foundation over 41 years has proven its determination to sustain its original objectives in creating comprehensive security to the people, in accordance with UN's concept of human security that people must be free from threats, fears and suffering. They must have freedom for new opportunities and self-development in their own capacities and equality. Significantly, the SUPPORT Foundation's work builds up Thai people's security as well, from individuals to national aspects including economy, society, culture and nature. The SUPPORT Foundation may not gain substantial profits based on the principle of capitalism. However, Thai people's

happiness together with social and cultural capitals has multiplied. These remain in accordance with Her Majesty the Queen's speech that

"...my losses are the profits of the nation..."

With long-term vision and full competence, Her Majesty granted and established the SUPPORT Foundation in 1976, following His Majesty the King Rama IX's people-centered initiatives. Greatly supporting His Majesty's duties, the efforts can be seen as a sustainable way in developing the country. With systematic research and valid methodology, the SUPPORT Foundation has conducted field surveys of local people with focus on geography and socio-culture, including other factors such as the most efficient costs, participation, self-reliance, and work in harmony. At the same time, royal duties in arts and crafts reflect the traditions of the high-ranking members in the royal inner court. Since the country's reform to modernization during the reign of King Rama V, Her Majesty Queen Saovabha Phongsri, the Queen Mother, became the first Thai Queen in history who played a vital role in the country's development in the fields of public health, education and culture, as well as in raising the status of Thai women in parallel to those in civilized countries.

Her Majesty's dedication to the arts and crafts continued to be a close connection with Her Majesty Queen Sirikit and all the people, especially the poor and those living in remote areas. Her Majesty's attention given to them creates good morale. As a result, the gap is diminished, while strong bond of love is formed and deepened. This phenomenon has never been visible before in Thai society.

This is the greatest achievement of Her Majesty Queen Sirikit, who has been sustaining Thai arts and crafts for the nation since 1976. The SUPPORT Foundation's great contributions to the arts have been a manifestation of the strong commitment to play a pivotal role in addressing poverty in remote areas, through traditional handicrafts, which is a unique form of Thai arts and culture since ancient times. Local handicrafts bring villagers a better quality of life in both physical and mental aspects,

enabling them to have self-reliance for the future, while the SUPPORT Foundation is determined to play a role in preserving the handicrafts produced by the exquisite craftsmanship of Thai people to be a major legacy of the nation. The intention is increasingly evident in the transitional period of Thai social environment, especially after the political turning point in 1990. The SUPPORT Foundation has adapted itself in both direct and indirect ways in maintaining the basic concept of human security. In other words, regardless of changes in time and situations, the commitments of the SUPPORT Foundation have remained unchanged. That is, it continues to aim at alleviating poverty, together with preservation of Thai arts and culture at different levels, from local to national level, and extending to international level, by both committing to the Sufficiency Economy Philosophy and making suitable adjustments to the changing times and situations: ***“fixed purposes, flexible approaches.”*** This is the core of the SUPPORT Foundation, no matter how time passes; the environment is changing, challenges are transforming. The spirit and value of the SUPPORT Foundation will continue to strive in order to bring comprehensive and sustainable benefits to Thai people along with being a source of love and power that strengthens national solidarity forever.

REFERENCES

ภาษาไทย

1. อุไรวรรณ เลิศศรีสันทัต, เขมทัต วิสวโยชิน , and สรจักร เกษมสุวรรณ (ผู้แปลภาษาอังกฤษ), มุลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. 2535, กรุงเทพฯ: ธนาคารเอเชีย. 425.
2. บัญญัติ สาลี กูย ว่าด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา และตำนาน.
3. คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, รัตนราชินีศรีประเทศ. 2549, กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. 511.
10. สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, การแต่งกายสตรีกับหัตถกรรมทอผ้าในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์. 2536, กรุงเทพฯ สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
11. สาวิตรี เจริญพงศ์, วัฒนาการของศิลปหัตถกรรมในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์: เครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักรสาน และดอกไม้ประดิษฐ์. 2537, กรุงเทพฯ ฝ่ายวิจัย สถาบันไทยศึกษา ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 178.
17. กรมการเร่งรัดพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 36 ปี เล่าขานตำนานพัฒนาชนบทไทย. 2543, กรุงเทพฯ กรมการเร่งรัดพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
18. คณะผลิตภัณฑ์การเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ สรุปแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-11. 2013.
19. ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันพระมหากษัตริย์กับมุสลิมในแผ่นดินไทย. 2556, กรุงเทพฯ ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
20. กนก วงศ์ตระหง่าน, แนวพระราชดำริด้านการเมืองการปกครองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. 2 ed. 2553, กรุงเทพฯ สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 275.
21. Thanphuying Jarungjit Teekara (Her Majesty's Private Secretary), M.D. Tiantong, Editor. 2011.
22. สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 4,350 การทรงงาน เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน. 2556, กรุงเทพฯ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 179.
23. Sumeth Tantivejkul, P.D., M.D. Tiantong, Editor. 2011.
24. กฤตยา เชื้อมวราศาสตร์ (มติชนรายวัน). กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านเขาเต่ากับความสำเร็ที่เริ่มจาก "ศูนย์". 2559 [cited 2559 1 พฤศจิกายน]; Available from: <https://www.matichon.co.th/news/124669>. .

25. Thanphuying Jarungjit Teekara (Her Majesty's Private Secretary), M.D. Tiantong, Editor. 2014.
26. กองราชเลขาฯ ในการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ, ด้วยพลังแห่งรัก. 2548 กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ศิริวัฒนา.
27. พิพิธภัณฑสถานในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ, ศิลปาชีพ : พระหัตถ์ที่ทรงงานเพื่อแผ่นดิน. 2555, กรุงเทพฯ แพลน โมทีฟ. 169.
28. สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2555. 2557: กรุงเทพฯ p. 110.
29. สิริกิติ์, พ., สมเด็จพระนางเจ้า, , ประมวลพระราชดำรัสและพระราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2520 - เดือน สิงหาคม 2535 ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ. 2535, กรุงเทพฯ สำนักราชเลขาธิการ 314.
30. Thailandhandmadebuu.wordpress.com. เครื่องถม. [cited 2560 2 ธันวาคม]; Available from: <https://thailandhandmadebuu.wordpress.com/category/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%A0%E0%B8%97%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%AB%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%96%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2/%E0%B9%80%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%96%E0%B8%A1/>.
31. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. คร่ำ. 2560 [cited 2560 1 ธันวาคม]; Available from: <http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/traditional-craftsmanship/241-craft/452--m-s>.
32. ชัชพล ไชยพร (ผู้วิจัย), ศิริรัช ศิริชุมแสง (ผู้ช่วยวิจัย), and กษิตศ สีนุโสม (ผู้ช่วยวิจัย), ประมวลพระราโชวาทและพระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. 2558, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง: กรุงเทพฯ
33. มูลนิธิชัยพัฒนา. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาประเทศ. 2559-2560 [cited 2560 1 พฤศจิกายน]; Available from: http://www.chaipat.or.th/site_content/39-18/336-102.html.
34. โรงเรียนราชินี, 108 ปี โรงเรียนราชินี. 2555, กรุงเทพฯ
35. มาโนชญ์ มุลทรัพย์, การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาของสตรีไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2411-พ.ศ.2453) 2555, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: กรุงเทพฯ p. 115.

[8%93%E0%B8%B2%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%84%E0%B8%B8%E0%B8%93.html](http://www.oknation.nationtv.tv/blog/benjaporn/2009/06/02/entry-1).

47. อสีติพรธรรมาธิณี ทรงปลูกและทรงปั้น กรุงเทพฯ p. 16.
48. Mrs. Mali Thongkotr, M.D. Tiantong, Editor. 2014.
49. The 1st generation member of Ban Kamphi Silk Weaving Group's heirs, t.h.a.c.t.m.o.B.K.S.F., Borabue District, Maha Sarakham province), , M.D. Tiantong, Editor. 2014.
50. Mrs. Wongdeuan Udomdechavate, s.g.m.o.S.F.s.S.W.g., Na Wa District, Nakhon Phanom Province), , M.D. Tiantong, Editor. 2014.
52. Mrs. Kamsorn Srathong, D. Tiantong, Editor. 2014.
53. Mrs. Moui Suporn, M.D. Tiantong, Editor. 2014.
54. วลีษฐ เดชกุญชร กลายเป็น "หัวหน้าโจร 500" จาก คอลัมน์ "ชีวิตตำรวจ (ตอนที่ 45)".
55. วรรณกรรม ธาราพันธุ์. พระอุดมสังวรวิสุทธิเถร (วัน อุตตโม) วัดถ้ำอภัยดำรงธรรม ต. ส่องดาว อ.ส่องดาว จ.สกลนคร พระอริยสงฆ์ผู้ทรงอภิญาสูงล้ำ (*Phra Udom Sangvorn Visutthi Thaen (One Uttamo), Wat Dham Apai Damrong Dham, Buddhist Saint with great Apinya*). 2552 [cited 2560 2 มิถุนายน]; Available from: <http://oknation.nationtv.tv/blog/benjaporn/2009/06/02/entry-1>.
56. ทีมข่าวไทยรัฐออนไลน์. พบชาวบ้านสกลนคร 2 รายเป็นบุคคลในภาพเข้าเฝ้าฯ พระราชินี ใกล้ชิด (*Discovered 2 Sakhon Nakhon Villagers closely had an audience with Her Majesty*). 2559 [cited 2559 12 สิงหาคม]; Available from: <https://www.thairath.co.th/content/686141>.
57. Mr. Sateuan Champasi, M.D. Tiantong, Editor. 2014.
58. Mr. Nhoogant Kaerahan, D. Tiantong, Editor. 2014.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

English

4. Human Security Unit of United Nations, *Human Security in Theory and Practice: An Overview of the Human Security Concept and the United Nations Trust Fund for Human Security*. 2009, United Nations New York.
5. Wolfer, A., *National Security as an Ambiguous Symbol Politics*. Political Science Quarterly, 1952. **67**: p. 481-502.
6. Definition of "security" from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/security?q=security+>.
7. Definition of "security" from <https://en.oxforddictionaries.com/definition/security>.
8. United Nations Development Programme (UNDP), *Human Development Report 1994 (UNDP)*. 1994: Oxford
9. Stewart, F., *Development and security*. Conflict, Security & Development, 2004. **4**(3): p. 261-288.

12. Surangrut Jumnianpol and Nithi Nuangjamnong *Human Security in Practice in Thailand*. Human Security in Practice : East Asian Experiences, 2015. **102**.
13. Institute of International Cooperation : Japan International Cooperation Agency, *Poverty Reduction and Poverty Reduction and Human Security*. 2006: Tokyo.
14. Upreti, B.R., R. Bhattarai, and G.S. Wagle, *Human Security in Nepal: Concepts, Issues and Challenges*. 2013, Kathmandu: Nepal Institute for Policy Studies and South Asia Regional Coordination Office of NCCR (North-South).
15. Waal, A.d. and R. Ibreck. *A Human Security Strategy for the European Union in the Horn of Africa*. 2016; 42]. Available from: http://www.securityintransition.org/wp-content/uploads/2016/02/WP07_HornOfAfrica_FinalEditedVersion_FINAL.pdf.
16. Michael, S. *The Role of NGOs in Human Security (the Working Paper #12)* 2002.
40. Pendlton, R.L., *Land Use in Northeastern Thailand*. Geographical Review, 1943. **33**(1): p. 15-41.
51. Socialism Communist Party. Available from: <https://www.facebook.com/PhrrkhSangkhmniymKhxmmiwnis/posts/418569791570617>.

APPENDIX

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

A. The speeches and guidance of Her Majesty Queen Sirikit, consort of King Rama IX, concerning the SUPPORT Foundation that were given between 1977 to 1992 (in Thai version)

These speeches and guidance from 1977 to 1992 clearly reflect the significance of the SUPPORT Foundation regarding the close relationship between Her Majesty the Queen and rural people in Thailand. Throughout 15 years, Her Majesty the Queen usually spoke about the work carried out by the SUPPORT Foundation, together with an emphasis on helping rural people in different regions of Thailand regardless of their ethnicity and religion, with most of them being poor farmers. During the said period, the SUPPORT Foundation continued to bring about growth and prosperity to Thailand's rural areas under Her Majesty the Queen's attentive follow-up.

In addition, the speeches and guidance indicate that most of the information obtained by Her Majesty the Queen to update herself was generated from regular visits to faraway and rural areas as His Majesty the King Rama IX's companion, as well as Her Majesty the Queen's visits on her own. The information and knowledge collected along the way, combined with exciting and interesting events that Her Majesty the Queen became aware of during her journeys and experience in many places, were conveyed to Thai people through her speeches. Importantly, the speeches express Her Majesty the Queen's pride and appreciation for all the achievements produced by the SUPPORT Foundation because the work was produced from Thai wisdom and exquisite craftsmanship handed down by Thai farmers' families. At the same time, the speeches show her concerns and aspirations to see Thai people's well-being being bettered in a variety of aspects, such as health and illness, education of rural children who were born in the families of farmers, as well as being members of the SUPPORT Foundation. Moreover, the speeches express gratitude for the cooperation and support provided by the private and public sector, as well as national and international NGOs and the government. Also, during the performance of annual royal duties when meeting with many people, including royal guests from foreign countries, Her Majesty the Queen tried to promote the products of the SUPPORT Foundation in various ways, as well as hold exhibitions of the products to make them

known worldwide. Above all, every time Her Majesty the Queen gave a speech, Her Majesty the Queen's firm intention to continue developing the quality work undertaken by the SUPPORT Foundation was prominently expressed. This meant that the skills of Thai farmers would also be developed and then their quality of life was raised.

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลในโอกาส
วันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันศุกร์ที่ ๑๑ สิงหาคม
๒๕๒๑

*****

ก่อนอื่นขอให้ทุกๆ ท่านนั่งลง เพราะข้าพเจ้าจะไม่ใช้เพียงแต่พระราชดำรัสเท่านั้น จะเป็นการคุยอย่างยาวๆ ขอเชิญนั่งก่อนทุกคน ขอเพียงอย่างเดียวอย่าเพิ่งหลับเท่านั้นแหละ

อยากจะแจ้งกับทุกๆ ท่านว่าวันนี้เป็นวันที่ข้าพเจ้ามีความรู้สึกปลื้มปีติ ตื้นตันใจมากที่ท่านทั้งหลายพร้อมใจกันมาแสดงน้ำใจไมตรีให้พร ให้กำลังใจด้วยถ้อยคำไพเราะมีความหมายลึกซึ้ง เป็นเวลาถึงเกือบ ๓๐ ปีแล้วที่ประชาชนไทยทั้งหลายได้ให้กำลังใจข้าพเจ้าตลอดมา นับตั้งแต่ได้ดำรงตำแหน่งพระราชินี ตั้งแต่อายุ ๑๗ จนจะ ๔๗ อยู่แล้วเรียกว่าอย่างแล้วอย่าง ๔๗ แล้ว ไม่มีสักครั้งหนึ่งที่คนไทยทั้งหลายจะทอดทิ้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าและครอบครัวคนไทยทั้งหลายได้ให้ความอบอุ่นตลอดมา ข้าพเจ้าจึงขอขอบใจท่านทุกคนที่มาอวยพรทั้งเป็นส่วนตัวและทั้งในนามของสภา องค์การ ตลอดจนมูลนิธิต่าง ๆ การที่ข้าพเจ้ามีกำลังใจทำงานก็เพราะท่านทั้งหลาย โอบอุ้มช่วยเหลือเป็นกำลังใจตลอดมา แม้นทำอะไรผิดพลาด ท่านทั้งหลายติ๊กติเพื่อก่อ เพื่อให้ข้าพเจ้าทำหน้าที่ที่ดีที่สุด ไม่เป็นที่ขายหน้าของชาวต่างประเทศ วันนี้ข้าพเจ้าจึงอยากจะตอบสนองความเมตตากรุณาที่ท่านทั้งหลายได้แผ่มาถึงข้าพเจ้าและครอบครัวโดยที่จะกล่าวว่าทางองค์การสหประชาชาติ สากลแผนก FAO ได้ลงมติภายใต้การเสนอของหม่อมงามจิตร์ บุรฉัตร โดยที่หม่อมงามจิตร์ได้รับเกียรติเป็นประธานสภาสตรีสากลได้เสนอว่าปีนี้จะให้เหรียญ จะทำเหรียญเงิน ทอง ทองแดง เป็นรูปข้าพเจ้าในฐานะที่ทำหน้าที่ให้ทุกๆ คนมีการกินอยู่ดีขึ้น เพราะมติดขององค์การสหประชาชาติ FAO ก็คือ อาหารพอกินสำหรับทุกๆ คน FOOD FOR ALL เป็นคติของเขา และเมื่อเขาลงมติพร้อมกันว่าปีนี้ปีนี้เป็นปีของพระราชินีของประเทศไทย ข้าพเจ้าถือว่าไม่ใช่เป็นความดีของข้าพเจ้าเอง ถือว่าทั้งหลายนี้เป็นความดีของท่านทั้งหลายที่ได้แผ่เมตตาจิตโอบอุ้มพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าตลอดมา จึงขอยกความดีทั้งหลายเหล่านี้ให้แก่ท่านทั้งปวง ให้ประชาชนชาวไทยทั้งหลาย ตามปรกติแล้วในวันเกิดข้าพเจ้ามักจะหาโอกาสใช้เป็นวันเดินทาง มักจะเดินทางไปภาคใต้ ประชาชน ตลอดจนข้าราชการ ก็อุทิศหรือไม่ว่าจะตักต้อนอย่างไร คอยรับ แต่ปีนี้เนื่องจากได้คิดก่อตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษขึ้น เพราะได้เห็นผลงานที่พี่น้องชาวนาชาวไร่ของเราทั่วประเทศไทยประสบผลสำเร็จ แสดงให้เห็นว่าชาวไร่ชาวนาของไทยเราไม่เพียงแต่ที่เรียกว่า กระตือกรสันหลังหรือรากฐานที่เข้มแข็ง นอกจากจะผลิตอาหารมาเลี้ยงคนไทยแล้ว ยังผลิตอาหารเลี้ยงชาวโลก ซึ่งเป็นผลให้ข้าพเจ้าได้รับเกียรติได้รับเหรียญนี้ก็เพราะพี่น้องชาวนาชาวนานี้เอง ข้าพเจ้าจึงคิดว่าควรจะใช้วันเกิดนี้เป็นวันของชาวไร่ชาวนาของประชาชนชาวไทย จึงจัดให้เป็นวันส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษขึ้น เพื่อสนองความ

ปรารถนาดีของพี่น้องประชาชน ชาวไร่ชาวนาแล้วก็เป็นวันแสดงฝีมือของศิลปินซึ่งท่านทั้งหลายก็เห็นอยู่ปรากฏกับตา เช่น เสื้อที่ข้าพเจ้าใส่นี้ ก็ทอและให้สีโดยชาวนาทองภาคอีสาน ชาวนาชาวไร่นี้แสดงให้ชาวต่างประเทศเห็นจากฝีมือของเขา ในการผลิตศิลปาชีพพิเศษว่าเผ่าไทยเป็นเผ่าที่มีความเจริญ มีวัฒนธรรมมายังยืนนานแล้ว ไม่ใช่เป็นผู้ที่เป็นเผ่าที่เกิดใหม่หรืออะไรอย่างนั้น เพราะเหตุนี้ จะเห็นได้ว่าการพอร่ำว่าเผ่าไทยเป็นเผ่าที่มีความเจริญ มีวัฒนธรรมมายังยืนนานแล้ว ไม่ใช่เป็นผู้ที่เป็นเผ่าที่เกิดใหม่หรืออะไรอย่างนั้น เพราะเหตุนี้ จะเห็นได้ว่าการพอร่ำ ดนตรีก็ดี แม้แต่วิธีทอผ้า ย้อมผ้านี้ ข้าพเจ้าไม่มีส่วนเลยที่จะไปให้สีหรือออกแบบเขาเป็นผู้ทำทั้งสิ้น พอถามเขา เขาก็บอกว่าอยู่ในหัวปู่ตายายสอนมา นี่แสดงให้เห็นว่าคนไทยเราเป็นชนชาติที่เจริญมานานโขแล้ว ทุกคนตลอดถึงชาวต่างประเทศที่ได้เห็นความสวยงามของผ้าไหมมัดหมี่ในด้านสี ลวดลาย และผิวของผ้ามักจะบอกว่าพระราชินีให้สีให้ไหม ออกแบบไป ไม่เป็นความจริงเลย เพราะข้าพเจ้าไม่มีความสามารถถึงขั้นนั้น ชาวไร่ชาวนาเป็นคนให้สีและออกแบบลวดลายต่างๆ ตลอดมา วันเกิดปีนี้ได้มีงานส่งเสริมศิลปาชีพ และได้รับความร่วมมือร่วมใจจากองค์การ สมาคม มูลนิธิ ทั้งหลายอย่างมาก จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ได้ผลน่าชื่นชมมาก ที่ทราบว่าได้ผลเพราะว่าวันนั้น ข้าพเจ้าได้ตามสมเด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทอดพระเนตรการทำปุ๋ยหมัก ซึ่งคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยหลายมหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล เกษตร ช่วยกัน พร้อมใจกันคิดว่าจะทำอย่างไรจึงจะให้สิ่งปฏิภูลจากคนนี่แทนที่จะลงไปในถังค์เซปติกถังค์แล้วปล่อยไหลออกไป สู่น้ำลำคลองเป็นผลให้ปลาตายให้น้ำเน่า คณาจารย์ที่เก่งทั้งหลายนี้พร้อมใจกันคิดว่าจะทำอย่างไร จะทำให้ของเสียนี้เป็นประโยชน์ก็คิดกันว่าทำปุ๋ยหมัก โดยคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เก่งมาก ทุกสิ่งทุกอย่างที่ควรจะไป รบกววน ฆ่าปลา ฆ่ากุ้งนี้ กลับมาเป็นปุ๋ยสำหรับต้นทุเรียนและผลไม้ทุกชนิดเขียว แล้วอาจารย์ของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหิดลก็ไปสำรวจน้ำ ปุ๋ย แล้วก็ตัวปุ๋ยแห้ง ด้วยว่าที่มาทำอย่างนี้จะมีเชื้ออะไรออกไปแพร่ บ้างที่จะเป็นผลร้ายต่อส่วนรวม เมื่อรวมใจพร้อมใจกันหมดก็ปรากฏว่าเป็นผลสำเร็จทั้งดงาม หนึ่ง คนไทยที่เกิดมากขึ้นทุกทีจะไม่ต้องกลัวการตายของพันธุ์ปลาจะน้อยลง สอง จะทุนเงินซื้อน้ำมันจากต่างประเทศ สำหรับปุ๋ยเคมี เพราะเนื่องจากปุ๋ยเคมีนี้ ถ้าใช้มากๆ ดินก็จะกลับเสีย ใช้สัก ๖ ปี ดินก็เสียแล้ว เพราะฉะนั้นจึงอยากจะคุยกับท่านให้ฟังว่าที่เมืองไทยเราอยู่รอดเป็นเอกราช ทุกคนเป็นไทแก่ตัวเองก็เพราะความดีความพร้อมใจของคนไทยด้วยกันเองตลอดมา ชาวนนทบุรีที่ข้าพเจ้าตามเสด็จฯ ไปครั้งนั้นมาเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่าแหมท่านผมได้ไปดูงานศิลปาชีพ งานอะไรที่จัดเพื่อชาวไร่ชาวนา ๒ วันผมชอบจริง ๆ เชี่ยวท่าน เพราะว่ามันเป็นการแสดงฝีมือของพวกเราชาวไร่ชาวนา ให้คนในเมืองได้รู้ว่าเราทำอะไรบ้าง เราทำอะไรเป็นบ้าง บอกถูกใจพวกเราจริง ๆ ข้าพเจ้าก็ถือว่าเป็นการให้กำลังใจแก่ข้าพเจ้าและแก่คณะนางสนองพระโอษฐ์ทั้งหลาย ซึ่งถ้าไม่มีพวกเขานี้ก็ และท่านสมาคมทั้งหลายนี้ งานอะไรก็ไม่มีความสำเร็จลงได้ข้าพเจ้าเลยขอถือโอกาส เหตุที่ พยายามจัดทำโครงการส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษขึ้นเป็นมูลนิธิ เพราะได้ตามเสด็จฯ ไปทั่วทุกมุมเมืองไทย ได้ไปเห็นว่าคนไทยมี

จิตใจสูง เมตตาสูง เสียสละ รักสงบ ไม่เห็นแก่ตัว จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ตามที่ต่างๆ นี้จะได้รับการทำนุบำรุงจากชาวบ้าน ซึ่งเขาเองเขาก็ยากจนและจะเห็นได้ว่า โบสถ์มีสยิดหรือว่าโบสถ์ของชาวคริสต์ยืนต่างๆ อยู่ร่วมกันที่ไหนต่อที่ไหน ไม่มีการรังแกกันเลย สมกับว่าดินแดนนี้เป็นดินแดนของเผ่าไทยคือคนที่รักอิสระแล้วก็รักสงบจริงๆ ต่างคนต่างสนับสนุนซึ่งกันและกัน เป็นดินแดนของศาสนาจริง ๆ ทางภาคใต้ก็มีความขยันขันแข็งในการประกอบกิจการงานทางภาคใต้ประชาชนมากที่นับถือที่เป็นอิสลาม เป็นเหตุให้การลักเล็กขโมยน้อยไม่มีเลย ทุกคนอยู่ด้วยความสงบสุข เพราะว่าขึ้นชื่อว่าศาสนาที่สอนให้คนมีจิตใจสูง ละทิ้งความโลภในทางด้านวัตถุลงได้บ้าง ทำให้ความสงบสุขขึ้น มีชาวชนบทอีกจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นจำนวนมาก เช่น ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประสบกับฝนแล้ง บางที่แล้ง ๕ ปีติดต่อกันฝนไม่ตกเลย บางจังหวัด ทำให้เขาไม่มีจะรับประทานพอ ไร่นาเสียหายก็ต้องไปกู้หนี้ยืมสินเพื่อมาเลี้ยงลูกเลี้ยงครอบครัว เมื่อข้าพเจ้าเห็นเขามารับเสด็จฯ เห็นผ้าถุงที่เขาใส่สวยงามเหลือเกินเป็นไหมมัดหมี่ แล้วเขาก็นั่งกับพื้นอยู่อย่างนั้นก็ถามเขาว่า นี่ทำเอง เขาก็บอกว่าทำเอง เขาเลี้ยงไหมเองที่บ้าน คนละกี่กระดิ่ง ๒๐-๓๐ กระดิ่ง แล้วมีผ้าขาวบาง ๆ ปิด เเท่นั้นเอง และหมอน ต้นหมอนก็เป็นต้นไม้ที่ทนแล้งได้ อย่างข้าวไม่สามารถทนแล้งได้แต่หมอนนี้ถึงจะแกร็นอย่างไร ก็ทนแล้งได้เป็นต้นไม้ที่เหมาะสมกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือจริง ๆ เมื่อข้าพเจ้าเห็นดังนั้นเห็นความสามารถความสวยของมัดหมี่ก็เลยบอกกับเขาว่าขอให้พี่น้องทอนี้ให้ฉันใส่ได้ไหม จะขอซื้อ เขาบอกได้ เต็มใจ เขาก็ทอให้ นั่นละเป็นการตั้งต้นศิลปอาชีพแล้วบอกกับเขาว่าให้คิดเงินมาเถอะ เขาจะขอแค่ถุงละ ๒๐๐ บาท ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ยุติธรรมเลย เพราะว่างานนี้เป็นงานละเอียดอ่อน และสวยงามมากเลยให้เขาเป็นจำนวนมาก เขาก็มีกำลังใจจนเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ได้ ยังอยู่ตามครัวเรือนแต่ว่ากลายเป็นผลิตภัณฑ์ออกมามากมาย บัดนี้มีมากกว่าพันครอบครัวแล้ว ที่อยู่ในมูลนิธินี้แล้วก็มีชาวต่างประเทศที่นิยมและมาขอติดต่อว่าขอให้มูลนิธินี้ส่งผ้าไหมมัดหมี่ออกเท่าไร เขาจะรับซื้อทันทีเช่นมีอยู่ผืนหนึ่ง สวยเหลือเกิน ชาวบ้านขายผืนละ ๕๐๐ ความจริงเขาขอ ๓๐๐ แล้วข้าพเจ้าให้เขา ๕๐๐ ผืนหนึ่งก็ราว ๆ เมตรกว่า ข้าพเจ้าเอาไปขูดรีดชาวต่างประเทศโดยอธิบายกับเขาว่า ทุกบาททุกสตางค์จะไปช่วยชาวนาไทย ชาวต่างประเทศเขายินดีเขาบอกว่าคนเราอยู่ลำพังไม่ได้ ต้องช่วยกัน ต่างคนต่างต้องช่วยซึ่งกันและกันในโลกนี้ ชาวต่างประเทศนั้นเป็นชาวญี่ปุ่น มีเมตตาจิตมากที่จะช่วยเมืองไทยให้ได้ยุติกันดีขึ้น เขาบอกไม่เป็นไรจะทรงขายเขาเพิ่มขึ้นก็ได้ ข้าพเจ้าก็บอกอย่างนั้นขอ ๘๐๐ ขอผืนละ ๘๐๐ เขาบอกเขาซื้อ ๘๐๐ ของพระองค์ท่าน แล้วไปขายที่ญี่ปุ่น เขาขายได้ผืนละ ๖๐๐ ดอลลาร์เขาว่าอย่างนั้น เท่ากับหมื่นกว่าเพราะความงามของผ้า เขาบอกวางลงเท่านั้น คนญี่ปุ่นทั้งหลายคว่ำเลย เอาไปไว้ตัดกิโมโนสวยงามมาก เป็นศิลปะที่ละเอียดอ่อน บอกว่าเมื่อสมัยโบราณ ชาวญี่ปุ่นเคยมีศิลปะแบบนี้คล้ายคลึงกันมากเดี๋ยวนี้ก็ได้ทำแล้ว เพราะว่าประเทศเขาร่ำรวยขึ้น แต่เขายังอยากใส่ แต่ข้าพเจ้าว่าเขามีจิตเมตตาเกี่ยวกับเมืองไทยด้วย

สีทองของมัดหมี่ที่ชาวบ้านได้แทรกไว้ในผ้านี้ ชาวต่างประเทศถามว่าเป็นสีอะไร สีธรรมชาติ หรือสีเคมีวิทยาศาสตร์ ข้าพเจ้าบอกว่าเป็นสีธรรมชาติชาวบ้านจะบอกหมดเลยว่าสีแดงจากครั่ง สีเหลืองข้าพเจ้าไม่เคยเห็น รากไม้เค้าเรียกว่า เซล พอทอไปแล้วจะออกเป็นประกายทองทั้งดงาม ไม่ใช่ทองแบบกาวาวน่าเกลียดดูบวบอย่างนั้น เป็นทองที่ขริ่มสง่างามทีเดียว อันนี้ก็เป็นที่ชาวต่างประเทศสนใจมากอีกอย่างหนึ่งของชาวภาคใต้สุราษฎร์ นครศรีธรรมราช และเดี๋ยวนี้แพร่ขยายด้วยความเก่งของคนไทย มาที่นครวิสาขด้วย คือกระเป๋าย่านลิเกา ย่านลิเกานี้ที่แรกข้าพเจ้าก็คิดว่าเป็นหญ้าชนิดหนึ่ง แต่ตอนหลังเห็นชาวต่างประเทศ เขาสนใจมาก จึงได้ทราบว่าเป็นใยชนิดหนึ่ง อยู่ในตระกูลของเฟิร์น แข็งแล้วเหนียวมาก เหนียวแล้วอ่อนสลวยเชียวถักได้อย่างงดงาม สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้สมเด็จพระบรมราชินีต่างๆ ถัก ซึ่งบัดนี้อายุกว่า ๑๐๐ ปี ก็ยังอยู่สวยงาม เมื่อคราวท่านนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นมา ข้าพเจ้าก็ให้ดู เขาก็ตื่นตื่น บอกว่าหมอนี่เป็นใยอะไร ถึงได้สวยงามและอยู่ได้ทนทานกว่าหาวยอยู่ถึง ๑๐๐ ปี และยิ่ง ๑๐๐ ปี สียิ่งขริ่มไปสวยเป็นมันอยู่ในที่สวยกว่าถักใหม่ๆ อีก เขาบอกนี่ควรจะส่งเสริมออกนอกประเทศ ทั้งนี้ที่เล่ามานี้ อยากให้ท่านทั้งหลายทราบว่า ประเทศไทยของเราคนไทยของเรามีอนาคตมาก และเราต่อไปถ้าพร้อมใจกันอย่างนี้ จะมีเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งมั่นคง เพราะทุกคนจะรู้จักใช้เวลาว่างหาเงินเพิ่มช่วยเหลือครอบครัวของตนเองโดยที่ไม่ต้องเป็นหนี้เป็นสินอีก ก็ในหนังสือนี้เขาย่านลิเกานี้ใช้ตั้งแต่สมเด็จพระบรมราชินีของรัชกาลที่ ๒ สมเด็จพระศรีสุริเยนทร์ ข้าพเจ้าลิ้มอ่านไปเพื่อให้ทุกคน หมายความว่าชาวกรุงเทพฯ ซึ่งมักจะมาจากที่ต่างๆ นี้ได้รู้ว่าชาวไร่ชาวนาของเราเก่งอย่างไร และมีน้ำใจที่ยอดเยียมอย่างไร จึงได้ช่วยกันจัดรายการนี้ขึ้น ศิลปาศิพนี้ขึ้น และได้ข่าวว่าเพียงไม่กี่วันก็ได้ตั้ง ๖ ล้าน ข้าพเจ้าดีใจมากและขอขอบใจท่านทั้งหลายในที่นี้ เพราะทุกคนได้ช่วยเหลือหมด ข้าพเจ้าเชื่อว่าถ้าเราช่วยคนหมู่มากให้มีฐานะความเป็นอยู่มั่นคงขึ้นได้เท่าไร เราทั้งหลายและชาติไทยของเรา ก็จะมีคามมั่นคงขึ้นเพียงนั้นขอขอบใจทุกคนที่มีความปรารถนาดี สละเวลามานั่งคอยอวยพรให้กำลังใจแก่ข้าพเจ้าในวาระที่อายุ ๔๖ ปีเต็มย่าง ๔๗ ขอให้ท่านทั้งหลายมีความสุขความเจริญทั้งกายและใจ เพราะว่าถ้ามันเจริญแต่กายเฉยๆ ก็ไม่ดี ถ้าเจริญทางใจด้วยประเทศชาติจึงจะมั่นคง ขอบใจทุกคน

*****

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล ในโอกาส
วันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันอาทิตย์ที่ ๑๒ สิงหาคม
๒๕๒๒

*****

ข้าพเจ้าขอขอบใจทุก ๆ ท่านที่มาชุมนุมถวายพรเนื่องในวันเกิดครบ ๔๗ ปี ในวันที่ ๑๒
สิงหาคม คำกล่าวของท่านประธานศาลฎีกาเป็นที่จับใจข้าพเจ้ายิ่งนัก ทำให้รู้สึกว่ายังมีหน้าที่ที่จะต้อง
ทำงานให้มากกว่านี้อีก ตัดความเห็นแก่ตัวเห็นแก่เหน้อยออกลงอีก ความจริงแล้วการที่ผู้ใหญ่ในวง
ราชการทั้งหลายได้ดำรงขึ้นนั้นเป็นของประเสริฐมาก ที่ว่าวันเกิดควรจะเจี๊ยบๆ เพื่อเป็นการประหยัด
เป็นตัวอย่างข้าพเจ้าคิดว่าความคิดนี้เป็นสิ่งที่ดีที่เลยตัดการเลี้ยงวันที่ ๑๒ ในฐานะวันเกิดใช้เป็นวัน
ขายผลิตภัณฑ์จากชาวบ้านจากมูลนิธิศิลปาชีพที่ข้าพเจ้าได้ตั้งขึ้น ก็เลยตั้งเป็นวันมูลนิธิศิลปาชีพซึ่งกะ
ว่าจะขายผลิตภัณฑ์ของชาวบ้าน ชาวนา ชาวไร่ ให้ได้มากที่สุด มีบางปีที่หนีไปแล้ววันที่ ๑๒ ใช้เป็น
วันเดินทางไปที่ภาคใต้เพื่อไปปฏิบัติภารกิจภาคใต้ ก็ได้รับความปลื้มใจทุกแห่งที่สนามบิน ทั้ง
ข้าราชการ ทั้งประชาชน ทั้งพ่อค้า ต่างก็คอยอวยพรอยู่ตามสนามบินต่างๆ ที่จะต้องผ่าน ก็เลย
ตัดสินใจว่าไม่หนีดีกว่าเอาเป็นวันมูลนิธิ

ขอให้ทุกท่านตระหนักว่าที่ข้าพเจ้าได้รับเหรียญเชเรสกีดี ที่ได้รับการยกย่องก็ดี ก็เพราะว่า
ความร่วมมือความช่วยเหลือสนับสนุนจากท่านทั้งหลายทุกคน มิฉะนั้นแล้วลำพังคนเดียวจะทำอะไร
ให้สำเร็จหมดทุกอย่างนี้เป็นไปไม่ได้ วันนี้ขอโอกาสได้เล่าตลอดเวลาระยะปีที่แล้วผ่านมาให้ท่านฟัง
ซึ่งคงจะยาวสักหน่อย ขอเชิญนั่งเถอะ

ความจริงที่ข้าพเจ้ามีกำลังใจและกำลังกายที่จะปฏิบัติหน้าที่รับใช้บ้านเมือง ก็เนื่องด้วยเหตุ
นึกถึงคำของพ่อที่สอนมาตั้งแต่เล็ก ๆ และก็เมื่อแต่งงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงสอน
ตลอดมาว่าแผ่นดินนี้มีคุณ มีบุญคุณแก่ชีวิตของพวกเราอย่างมากมานัก เพราะฉะนั้นชีวิตที่เกิดมานี้อย่าได้
ว่างเปล่า จงตอบแทนให้รู้สึกตัวเสมอว่าเป็นหนี้บุญคุณ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบรม
ราชาภิเษกเมื่อพระชนมายุ ๒๒ พรรษา ก็ได้ทรงเฉลิมพระมหาพิชัยมงกุฎต่อพระพักตร์พระสยามเท
วาธิดาเจ้า แล้วทรงกล่าวคำปฏิญาณว่าเราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม อันนี้แหละที่พระองค์ได้
พยายามกระทำตลอดมา โดยธรรมะก็แปลว่าโดยดีโดยยุติธรรม โดยที่พิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ
แล้ว ว่าควรจะทำปฏิบัติตัวอย่างไร ในภาวะอย่างไร เนื่องจาก คืออันนี้จำต้องกล่าวเพราะว่าเป็นเหตุให้
ข้าพเจ้าได้เหรียญเชเรสมา แต่พระองค์ท่านซึ่งเป็นผู้สอนและทำงานหนักกว่าก็ยังไม่เห็นได้อะไร ยก
ย่อง ความจริงการสรรเสริญการยกย่องก็ไม่ใช่ว่าแปลว่าคนนั้นดีหรือเก่งกว่าคนอื่น อาจจะเป็น
เพราะว่าเขารู้จักคนนั้นมากกว่าคนอื่นเท่านั้นเอง เพราะพระองค์เองนี่เป็นผู้ที่ทำและสอนมาทุกอย่าง

เมื่อคราวที่ได้รับเหรียญเซเรสนี้ก็เลยมีพวกนักหนังสือพิมพ์ต่างประเทศมาขอสัมภาษณ์เป็นแถว ซึ่งทุกครั้งที่ข้าพเจ้าก็เหงื่อแตก อยากรอกออกไปพัฒนาหรือไปเยี่ยมประชาชนมากกว่า เพราะว่าหมูนี้อายุ ๒๐ ปี แล้วกระมังไม่ได้ไปเมืองนอกเลย ภาษาก็สนิมขึ้นเต็มหมดเลย ไม่ค่อยได้ขีด พอออกมาหน้าทีวีก็คิดอะไรไม่ออกแล้ว พูดไม่ออก เพราะนั้นก็เลยพยายามจะตอบให้ดีที่สุด เพราะว่าเขาก็มาถามก็บอกเขาว่าขอโทษเรื่องภาษาด้วยเพราะไม่ค่อยได้ใช้ แต่ก็มืออะไรเอนไซโครปีเตียเดินได้คือนางสนองพระโอษฐ์คอยช่วยเหลืออยู่ เขามักจะถามว่าหน้าที่ของพระราชินีไทยนี่คืออะไร เป็นอย่างไร ข้าพเจ้าก็บอกเขาว่าก็เหมือนพระราชินีทั่วไปก็คือเป็นภรรยาของประเทศ ซึ่งก็อาจจะทำให้เป็นที่พอใจของคนส่วนมากเท่าที่จะทำได้ และก็ทำให้ตัวให้เรียกว่าเป็นที่เชื่อถือ ศรัทธาไม่ทำให้ประชาชนเขาอายุได้ ขายหน้าได้เท่านั้น แล้วเขาก็ถามว่าก็เห็นเสด็จฯ ไปที่ไหนๆ ตลอดเวลาไม่เห็นได้ออกไปต่างประเทศอีก ก็ได้ตอบเขาว่าที่ไม่ได้ออกต่างประเทศ อีกนี่เพราะว่าเมื่อคราวเสด็จฯ ไปเยี่ยมประชาชนทุกๆ ภาค หลังจากบรมราชาภิเษกแล้วได้ทอดพระเนตรเห็นว่า จะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอย่างผิวเผินเช่นว่าไปแค่เยี่ยมเป็นทางการเท่านั้นนะ รู้สึกว่าไม่เพียงพอกับภาวะของบ้านเมืองของเราที่เป็นอยู่ เพราะว่าความตื่นตันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีขึ้นหลังจากที่ได้ทอดพระเนตรเห็นว่าแม้แต่จะรถไฟหยุดเพียงไม่กี่นาที ประชาชนซึ่งเดินทางมาเป็นวันๆ เป็นแสนๆ เพราะว่ามีรูปและหนังอยู่ก็ได้คอยอยู่ ก็ทำให้ข้าพเจ้าระลึกได้ว่าคำว่าพระมหากษัตริย์ในประเทศไทย อย่งที่ได้ให้สัมภาษณ์กับนักหนังสือพิมพ์อเมริกัน ใช้คำว่า The Nearward King ก็สามารทำให้ประชาชนเดินทางมาเป็นวันๆ และมารออย่างมากมายกายกอง อันนี้ไม่ใช่ว่าจะพูดอย่างเหอเหมิหรือยกตัว หากว่าพูดด้วยความสำนึกในความกตัญญู มีความกตัญญูทเวที สำนึกถึงพระเดชพระคุณของบรรพบุรุษของไทยทั้งหลาย หมายถึงอดีตพระมหากษัตริย์ หมายถึงผู้ที่กตัญญู ชนม์แห่งแล้ว เชื่อว่าคำว่าพระเจ้าอยู่หัวมานี้ประชาชนก็คงจะหาบเรียบเปิดอ่าวไปหมด หรือไม่อย่างนั้นก็ต้องบังคับขู่เข็ญเอามาวินาทีแรกที่ข้าพเจ้าได้พบการต้อนรับของประชาชนตอนที่แต่งงานใหม่ๆ ได้เห็นเขากอดพระบาทพระเจ้าอยู่หัว และเห็นพระองค์ทูลพระองค์ลงลูบหลังของผู้เฒ่าผู้แก่แล้วทักทายนี้ ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการกระทำสร้างบุญบารมีในฐานะที่ว่าคงจะเป็นคนที่ปกป้องให้มีความสุข ให้ความยุติธรรมแก่ประชาชน เป็นแน่ มิฉะนั้นแล้วจะไม่ได้มีผลอย่างนี้ตกทอดเป็นมรดกของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็เลยบอกกับผู้สื่อข่าวต่างประเทศ ว่าไม่ใช่เราทั้งสองคนเลย หากแต่ว่าบรรพบุรุษของเราได้กระทำไว้ และผลก็เลยบันดาลเป็นเช่นนั้น แล้วก็ทำให้คิดถึงบรรพบุรุษของเผ่าไทยทั้งหลายที่ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้ารู้สึกทำงานเท่าไรก็ไม่คุ้มยังไม่สมกับที่บรรพบุรุษของเผ่าไทยทั้งหลายผู้มีพระคุณผู้ที่ได้ปกป้องยึดผืนแผ่นดินนี้ได้มาตลอด แล้วดูตามประวัติศาสตร์แล้วท่านทั้งหลายได้ประสบความสำเร็จทุกอย่างมากมาย แต่ท่านทั้งหลายก็แน่วแนในปณิธานที่จะทำนุบำรุงผืนแผ่นดินนี้ไว้ให้เป็นแผ่นดินที่ร่มเย็น เป็นแผ่นดินที่ทุกคนมีอิสระเสรีที่จะมีความเชื่อในศาสนาใดก็ได้ มีความสงบสุขอยู่ในศาสนาของตนโดยที่ไม่มีการข่มเหงรังแกบีบคั้น อันนี้เป็นลักษณะประเสริฐ

ของบรรพบุรุษของไทยทั้งหลาย ซึ่งข้าพเจ้าอยากขอให้ทุกท่านนำคำพูดของข้าพเจ้าไปคิดดูให้ดี แล้วก็เห็นว่าข้าพเจ้านั้นไม่ได้พิเศษอะไรเลย เพียงแต่ว่าเมื่อนึกถึงพระคุณอย่างนี้แล้วก็ต้องยิ่งพยายามที่จะทำให้สุดความสามารถ และได้เกิดมาในพระบวรพุทธศาสนานี้ สำหรับข้าพเจ้าเองรู้สึกว่าเป็นกำไรของชีวิตอย่างหนัก เพราะว่าสิ่งที่พระพุทธร่องค์สอนนี้มีค่ายิ่งกว่าสิ่งใดทั้งหมดในชีวิต เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้เราสามารถอยู่ด้วยความสุข ด้วยความอึดใจ และก็ด้วยความรู้ตัวเสมอ ว่าตัวของเรานั้นไม่ยั่งยืน แต่ว่าประเทศชาติหรือว่า คนต่อไปนี่จะต้องอยู่ต่อไป เพราะฉะนั้นเรานี่จะทำอะไรควรจะทำเพื่อตัวเอง พอประมาณและทำเพื่อคนอื่นด้วย ให้สมกับที่บรรพบุรุษของเราได้กระทำมา เพราะพระพุทธร่องค์ก็บอกว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่แน่นอน มีแต่ความดี ความชั่วเท่านั้นที่ติดตัวอยู่เสมอ อันนี้ข้าพเจ้าเชื่อมั่นอย่างเต็มที่ที่ว่าแม้แต่ร่างกายของเรา เราก็ต้องทิ้งเอาไว้ อย่าว่าแต่ทรัพย์สินสมบัติเลย อันนี้ก็พูดให้นักข่าวต่างประเทศพยายาม ทำให้เขาเข้าใจที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเมื่อคราวมีผู้อพยพต่าง ๆ มาที่ในเมืองไทย นั่นก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกสำนึกในพระเดชพระคุณของบรรพบุรุษของไทย เพราะเห็นความยุ่งยาก เห็นความทุกข์ทรมานคับแค้นต่างๆ แล้ว ก็เห็นว่าบรรพบุรุษของไทยเรานี้เสียสละ เจียดแหลมและยิ่งกว่านั้นมิเมตตากฎนาสูง มิฉะนั้นจะไม่สามารถที่จะใส่ไว้ในตัวเราได้เลยว่าจะศาสนาใด เชื้อชาติใด มาอยู่ในที่นี้จะต้องอยู่อย่างอิสระและมีความสุข อยู่ร่วมกันโดยสันติสุข นี่เป็นอิทธิพลของพระบวรพุทธศาสนาทั้งนั้น ไม่มีการรังแก เพราะความเชื่อถือนี่เป็นการเชื่อถือนอกจากจิตใจของตนไม่เชื่อว่าเป็นการเป็นของนอกกาย เพราะฉะนั้นการไปบังคับโฆษณาให้คนนับถือโน่นนับถือนี่ไม่เหมาะสม ควรจะปล่อยให้ทุกคนเชื่อถือน้อยๆที่เขาเชื่อถือนั่นแล้ว บ้านเมืองก็สงบสุขมาสองร้อยปีแล้วที่จะครบสองร้อยปีที่เราเรียกว่าว่างเว้นจากภาวะสงคราม ไม่นับถึงสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งเราก็คือทุกขเวทนาน้อยกว่าที่อื่น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงสอนลูกๆ ทุกคน สอนข้าพเจ้าก่อนแล้วก็สอนลูกๆ เมื่อคนเขายกย่องนับถือให้เป็นประมุขเท่าไร เราต้องรู้สึกที่เราต้องทำงานให้หนักกว่าทุกคน ต้องมีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ พระองค์ท่านบอกว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านสอนพระราชโอรสของท่านว่าการเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ไม่ใช่ว่าการจะอยู่อย่างหรูหราฟุ่มเฟือย หมายถึงการรับใช้ประเทศชาติ การเสียสละโดยสิ้นเชิง แล้วก็นักข่าวต่างประเทศเขาก็ถามถึงว่าเหตุใดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงต้องวิ่งไปเที่ยวช่วยพัฒนา เห็นทรงเหนื่อยมากแล้วไม่เห็นได้ทรงพักบ้างเลย ก็เลยบอกกับเขาว่า เหตุที่ต้องทรงวิ่งไปช่วยพัฒนานี้เพราะเหตุว่าเหนื่อยไม่ได้ พวกเราเหนื่อยไม่ได้ เพราะว่าบ้านเมืองของเรานี้ยังมีคนที่ยากจนและรอความช่วยเหลืออีกมากมายก่ายกอง เพราะฉะนั้นเมื่อใครทำอะไรได้เราก็ควรจะทำเพื่อช่วยสนับสนุนให้ประเทศชาติและรัฐบาลมีความมั่นคงยิ่งขึ้น แปลว่าช่วยกันคนละไม้ละมือโดยที่ไม่เกี่ยงกัน ช่วยกันทำความดีเมื่อได้ทรงคุยกับราษฎร และได้ทรงมีโอกาสที่ราษฎรไว้วางใจอย่างที่ข้าพเจ้ากล่าวไว้ เพราะหมายถึงราษฎรเห็นว่าทรงเป็นพระมหากษัตริย์ เขาก็เล่าเรื่องทุกอย่างให้ฟัง ความทุกข์ยากอะไรของเขาด้านไหน ก็ทรงเห็นว่าตาม

ชนบทต่างๆ น่าจะมีระบบเศรษฐกิจอีกอย่างหนึ่งที่ผิดกับเมืองใหญ่ ๆ ยิ่งชนบทห่างไกลเข้าไปเท่าใดก็ยิ่งต้องมีระบบเศรษฐกิจที่เรียกว่าช่วยตนเองหรือว่า Self efficiency คือหมายความว่าทุกจังหวัดนี้ควรจะสามารช่วยตนเองได้ มีข้าว มีปัจจัยสี่ครบ อยู่ในแต่ละจังหวัด อันนี้รับสั่งมานานแล้วเป็นเหตุให้ทรงตั้งธนาคารข้าวขึ้นในท้องถิ่นที่ยากจน เนื่องจากรับสั่งว่าธนาคารเงินก็มีแล้ว ธนาคารเลือดก็มีทำไมธนาคารข้าวถึงจะมีไม่ได้ ก็ปรากฏว่าเป็นผลดีอย่างยิ่งในชนบทที่ติดชายแดนและที่ประสบความแห้งแล้งสองปี สามปีติดต่อกันโดยที่ตอนแรกเราก็เอาเป็นข้าวสารไปก่อนแล้วให้ชาวบ้านเขาช่วยกันสร้างที่เก็บข้าวสารไว้ก่อน ข้าวสาร ข้าวเปลือก แล้วใครเขาทำได้ ใช้เมื่อไร เขาก็เอามาใส่ไว้ในธนาคาร แล้วทุกคนก็รู้สึกพอใจ

สำหรับธนาคารข้าว ธนาคารข้าวที่สุรินทร์ท่านผู้หญิงสุประภาดาได้ไปทำมาเอง ก็ว่าทำได้ดี เป็นผลสำเร็จ จนกระทั่งมีราษฎรจากหลายแห่งเดินทางไปดู เพราะว่าเรื่องข้าวนี้ชาวชนบทไม่เหมือนชาวกรุง ชาวชนบทนี้ถ้าเผื่อเขาขาดข้าวเขาจะรู้สึกหมดความสุข หมดความมั่นใจทีเดียว แต่เมื่อในหมู่บ้านของเขามีธนาคารข้าวและเขาก็ดำข้าวเองใช้แต่ละมือนี่เขาก็รู้สึกอุ่นใจ แล้วก็รับสั่งให้ข้าพเจ้าดูแลเกี่ยวกับครอบครัว ความจริงแล้วตัวเองก็ไม่มีหัวทรวงที่จะไปคิดสงเคราะห์สตรีแต่รับสั่งให้ดูแลครอบครัวของเขา ข้าพเจ้าก็เลยดูไปว่าจะช่วยเหลือเขาได้อย่างไร เพราะว่ายิ่งสมัยนี้สมัยที่น้ำมันแพง การที่จะสอนให้ชาวบ้านทำอะไรพัฒนาอะไรนี้โดยใช้วัตถุคิบในท้องถิ่นที่มาประดิษฐ์และก็หาตลาดนี้ถูกลักษณะของเศรษฐกิจสมัยใหม่ ซึ่งทั่วโลกต่อไปก็ต้องหันมาทางเศรษฐกิจแบบนี้กัน คือว่า self-efficiency นี้ก่อน คือต้องมีพอใช้พอกินเสียก่อน เมื่อข้าพเจ้ามองดูว่าที่ไหนที่มีราษฎรสามารถปลูกหม่อนเลี้ยงไหม หม่อนหมายความว่าหม่อนพื้นเมือง แล้วก็เห็นเขาสวมผ้าถุง สวยงามของเขาก็เห็นว่านี่แหละที่จะทำเงินได้ ก็ถามเขาว่าผ้านี้ขายบ้างหรือเปล่า เขาก็บอกว่าเปล่าพอใช้สำหรับไปวัด สำหรับใช้เองไปในงานพิธีต่างๆ ของประจำพื้นบ้านของเขา ก็เลยบอกกับเขาว่านี่สวยมากช่วยทอให้ที่ได้ไหม เขาบอกว่าได้แต่ว่าใช้เวลามากเหลือเกิน ก็บอกกับเขาว่าใช้เวลาที่หุงข้าว ที่คอยข้าวเดือดสิ ก็ทำไปเล็กๆ น้อยๆ ทีละเล็กทีละน้อย หรือเวลาที่ดูแลลูกอ่อนต้องไกวเปล หรืออะไร อย่างนี้ก็ทำได้ด้วยได้ เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน

ข้าพเจ้าเห็นแล้วว่าชาวบ้านในท้องถิ่นของไทยเรานั้น ถูกแล้วที่เป็นชนชาติที่มีความเจริญมาช้านาน เจริญในที่นี้ข้าพเจ้าหมายถึงเจริญในทางด้านวัฒนธรรมและทางจิตใจ จะเห็นได้จากลักษณะการทำลวดลายที่เขาทอผ้าออกมา การให้สีการรู้จักใช้สีธรรมชาติจากรากไม้ต่างๆ แสดงให้เห็นว่าปู่ย่าตายายของเขามีวัฒนธรรม มีความรู้สูงมาก ก็อยากจะเก็บรักษาวัฒนธรรมนี้ไว้ และเมื่อข้าพเจ้าค้นคว้าไปอีก ก็ทราบว่ามีลวดลายของมัดหมี่นี้มีในประเทศศรีสัชเชียวทางใต้ ลายอย่างนี้แล้วก็มีในประเทศอินโดนีเซีย มีในประเทศมาเลเซีย และก็อีกหลายประเทศทางแถบบอลข่าน ไม่ทราบว่ามีจากไหนถึงได้มาถึงอีสานของเราแล้ว ผู้เชี่ยวชาญเขาบอกว่าเป็นลายผ้าที่เก่าที่สุดในโลก นับว่าเป็นรายแรกที่มีมนุษย์วิวัฒนาการตนเองขึ้น มาจากใส่เสื้อหนัง ตั้งแต่ไม่มีอะไรแล้วก็ใช้หนังสัตว์ แล้วก็ใช้

ฝ่าย แล้วก็จนกระทั่งใช้ พบใหม่ แล้วก็คิดทำลายล้างขึ้น แล้วก็ลายมัดหมี่นี้เป็นลายแรกของโลก เป็น แพทเทิร์นแรกของโลกเลย อันนี้ได้ข้อมูลแท้จริงเชื่อได้ ก็แสดงว่าบรรพบุรุษของไทยเรานี้มีความเจริญ มาช้านาน ก็น่าที่จะรักษามรดกของท่านไว้เป็นอย่างดี

ที่นี้ชาวต่างประเทศเขาถามว่าผู้หญิงไทยเราได้รับการปลดปล่อยเมื่อใด ข้าพเจ้าบอก ข้าพเจ้าไม่รู้สักตัวเลยว่าผู้หญิงไทยเป็นเบี้ยล่างหรืออะไร ไม่มีความรู้สึกเช่นนั้นและไม่เคยมีความรู้สึกว่าคุณชายไทยกดขี่ รู้สึกว่าคุณหญิงไทยและผู้ชายไทยมีบทบาทเสมอกันตลอดมา ชั่วแต่ว่าแบ่ง บทบาท เชื่อว่าไม่เฉพาะผู้หญิงไทย ผู้หญิงทางตะวันออกแยะทีเดียวที่มีบทบาททัดเทียมกับผู้ชาย ตลอดมา ชั่วแต่ผู้หญิงไทยเรานี้รักที่จะทำหน้าที่ที่ตัวคิดว่าสำคัญที่สุด คือการเป็นแม่ เพราะว่าคุณค่าของชาติ ของเผ่าพันธุ์อะไรก็ขึ้นอยู่กับแม่ ถ้ามีแม่ที่ดี มีแม่ที่เอาใจใส่ต่อลูกแล้ว ก็คิดว่าเด็กหรือ ทรัพยากรยิ่งใหญ่ของมนุษยชาตินี้เป็นอันว่าเราหวังได้ว่าเด็กนี้จะออกมาดี ไม่ต้องพึ่งยาเสพติด ไม่ต้อง พึ่งของมีนเมาที่จะทำให้เขาหมดความทุกข์ เพราะว่าภารกิจของการเป็นแม่นี้เป็นภารกิจที่สำคัญมากที่จะ อบรมลูกที่จะให้ความรักความอบอุ่นต่างๆ นานา ผู้หญิงไทยเราหรือผู้หญิงตะวันออกจึงเลือกที่จะ เป็นแม่ เป็นแม่บ้านแม่เรือน แต่ผู้หญิงไทยเราก็ได้พิจารณาแล้วว่าแม่สำคัญที่สุด และต่อมาเมื่อ ศึกษาระดับเมือง เมื่อสมัยอยุธยาที่จะเห็นได้ว่า เมื่อเข้าศึกมีจำนวนมากผู้หญิงไทยเราก็จะต้องออกรบ แล้วก็ออกรบได้อย่างทะมัดทะแมง แปลว่าสิทธินี้มีเสมอกันและเราไม่ต้องการมาปลดปล่อยหรืออะไร ทั้งนั้น เพราะว่าเราไม่ได้รับการบีบคั้นหรือว่าขี้ใจน้อยๆ ทั้งสิ้น ทุกคนก็เคารพแม่ทั้งนั้น ผู้ที่เป็นแม่ก็ไม่ อยากรให้ความคิดของประเทศอื่นเข้ามาลบล้างความคิดดั้งเดิมของผู้หญิงตะวันออกหลายประเทศ แม้แต่ประเทศจีน ประเทศญวน ผู้หญิงนี้ก็ล้วนแต่เก่งทั้งนั้น นำรบทั้งนั้นไม่ใช่เฉพาะผู้หญิงไทย เพราะฉะนั้น emancipated นี้เราไม่สนใจเพราะเราไม่เคยถูกกักขังเหยียบย่ำเลย ไม่มีปมด้อยเลย ก็ได้บอกเขาไปอย่างนั้น

ที่นี้เขาถามอีกว่า ทางตะวันตกจะเรียนอะไรได้จากทางตะวันออก ข้าพเจ้าก็ต้องบอกว่าเราทั้งสองฝ่ายนี้จากกันได้ซึ่งกันและกันทางประเทศซีกโลกตะวันตกก็เรียนปัญญา ความปัญญาที่เรียกว่า wisdom นะจากชาวตะวันออกได้ เพราะว่าวัฒนธรรมสูง ทุกวัฒนธรรม ศาสนาทุกศาสนาเกิดขึ้นใน เอเชียนี้ทั้งนั้น ไม่ได้เกิดที่อื่น ความเจริญทั้งหมดเกิดขึ้นในทวีปเอเชียทั้งหมดนั้น เพราะฉะนั้นทาง ตะวันตกเรียนได้ในด้านความเจริญทางด้านจิตใจจากปรัชญาของชาวตะวันออก และข้าพเจ้าก็บอก ทางเราก็ต้องเรียนจากเขามากคือการพัฒนาการทางด้านวัตถุ ความเจริญทางด้านวัตถุ high technology อะไรต่างๆนี้ เราก็เรียนจากเขา เขาก็ดีใจว่าต่างคนต่างมีเรื่องที่จะต้องเรียนกัน จะเห็น ได้ว่าในประเทศยุโรปหรืออเมริกาสมัยนี้ลัทธิต่างๆ เก่าแก่ที่เก่ากว่าพระพุทธกาลอีก ก็ไปมีอิทธิพลอยู่ ในประเทศทางยุโรปในประเทศทางอเมริกา เพราะว่าเด็กๆ สมัยนี้ก็คงเล็งเห็นแล้วว่าคนเราจะใช้ชีวิต อยู่ได้โดยที่เป็นประโยชน์และมีความสุขคือต้องมีที่ยึดเหนี่ยว เขาก็พยายามที่จะไขว่คว้าหาด้วย สติปัญญาของเขาเองว่าจะยึดเหนี่ยวอะไรที่จะทำให้จิตใจสงบเยือกเย็นมีความสุข เพราะความสุขมัน

อยู่ที่จิตใจไม่ได้อยู่ที่ร่างกาย อยู่ที่จิตใจถ้าเมื่อจิตใจสงบสุขแล้วร่างกายจะทนทุกช้ออะไรก็ได้ทั้งนั้น ทำให้ร่างกายแข็งแรง ทำให้มีประสาทเข้มแข็งไม่หวาดหวั่นต่อภัยอันตราย หรือว่าคำครหาจินตนาการทั้งหลายก็นึกถึงว่าเป็นเรื่องของโลก เป็นเรื่องของของธรรมดา เมื่อจิตใจมั่นคงอย่างนั้นแล้วเราก็ทำงานได้มากแล้วก็อย่างมั่นคง

แล้วชาวต่างประเทศเขาก็ถามอีกว่าอบรมลูกอย่างไร ก็บอกอบรมอย่างพ่อแม่ธรรมดาที่อบรมว่าให้เป็นคนดีเท่านั้นเอง ข้อสำคัญเป็นคนดีให้รู้จักเสียสละยิ่งเกิดมาในตำแหน่งของลูกของประมุขแล้วก็ยิ่งต้องเสียสละมากขึ้น ต้องทั้งเรียนและต้องทั้งทำงานไปด้วยและก็ต้องพยายามทำให้ได้ดี ที่นี้เขาถามอีกอย่างว่าเรื่องผู้หญิงจะเป็นพระมหากษัตริย์ได้ไหม แล้วก็การสืบสันตติวงศ์ของพระราชวงศ์ไทย ข้าพเจ้าว่าเรื่องนี้ก็ต้องหันมาถามสิรินธร เพราะว่าเป็นนักประวัติศาสตร์ และอาจารย์ภาวาส ได้ถามกัน ค้นคว้ากันมากมาย เขาถามว่า...ท่านผู้หญิงเอาคำถาม เขามาหรือยัง...เขาถามว่า Is there any possibility for one of Your Majesty's daughters become the Queen of Thailand? Would the people of Thailand approve of Queen to rule the country? เขาถามอย่างนี้นะ ที่นี้ฉันก็ตอบว่า ความจริงในสมัยนี้แล้วทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปได้ทั้งนั้น แล้วเขาก็ถามถึงเรื่องสืบสันตติวงศ์ ข้าพเจ้าบอกว่าในเมืองไทยนี้ไม่ได้เหมือนกับต่างประเทศ ต่างประเทศนี้เขาใช้สืบสันตติวงศ์หมายความว่า เป็นผู้แทนของพระเจ้าเป็นเจ้า เป็น mandate from heaven หรือ divine right แต่ของไทยนี้ตั้งแต่สืบมาตั้งแต่สุโขทัย อยู่ธยาแล้วนี้จะเห็นได้ว่าคนไทยเรา บรรพบุรุษของเราจะเลือกคนที่เหมาะสมแก่สภาวะแวดล้อมในเวลานั้น เหมาะแก่สถานการณ์เวลานั้น เช่นในสมัยที่ศึกประชิดตัว คนที่จะเป็นพระมหากษัตริย์นี้ก็ต้องเป็นคนที่มีฝีมือในการรบที่เหนือคนอื่นและมีความยุติธรรมมีความดีพอที่จะให้คนอื่น ๆ เคารพยกย่องนับถือว่ามีสติปัญญาที่จะคุ้มครองอาณาเขตของบ้านเมือง คุ้มครองประชาชนได้เขาก็เลยตั้งขึ้นเป็นหัวหน้าเรียกว่าพระมหากษัตริย์ ความจริงกษัตริย์เป็นภาษาสันสกฤตแปลว่านักรบนี้เองเต็มมหา ก็แปลว่านักรบที่ยิ่งใหญ่ ที่นี้มาคิดว่าสมัยโบราณระยะที่ไทยเราจะอยู่อย่างสงบสุขน้อยเหลือเกิน ก็จะต้องการันการบที่ยิ่งใหญ่ที่สามารถที่จะปกครองและที่จะทำตัวให้ฝีมือของเขาเป็นที่เชื่อถือของคนนักรบด้วยกันอื่น ๆ ได้นั้นแหละทุกคนจึงจะพร้อมใจกันว่าคนคนนี้ควรจะเป็นพระมหากษัตริย์ และเมื่อพระมหากษัตริย์ตายลงโดยมากถึงแม้ท่านจะสั่งว่าให้ลูกท่านเป็น คณะข้าราชการเสนาบดีผู้ใหญ่ที่อยู่ในที่นั้น ก็จะไม่เลือกอย่างนั้น มักจะเลือกผู้ที่เหมาะสมอีก ผู้ที่มีกำลังและมีสติปัญญาได้รับความเคารพนับถือจากคนส่วนมาก เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวขึ้นเป็นอีก เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์ของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยมักจะเป็นน้องมากกว่าเป็นลูก เพราะโดยมากนี้พระมหากษัตริย์มักจะอายุไม่ค่อยยืนเนื่องจากต้องออกรบเองและออกป้องกันขอบขันธสีมาเอง อายุสั้น โดยมากมักจะมีพระอนุชาซึ่งออกรบด้วยกัน เช่นในรายของสมเด็จพระนเรศวร พระราชโอรสพระราชธิดานี้ไม่ได้ถูกเขียนไว้เลย ตกไปเป็นถึงพระอนุชาก็สืบกันมาอย่างนั้นด้วยความเหมาะสม จนมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ สมัยรัตนโกสินทร์อย่างกรมพระราชวังบวรนี้ก็

นำที่จะเป็นพระมหากษัตริย์ต่อไป แต่บังเอิญท่านก็สวรรคตไปก่อนก็กลายเป็นพระราชโอรสคือ
 รัชกาลที่ 2 ขึ้นมา แต่ถึงกระนั้นก็ดีเวลาจะสวรรคตก็ไม่เคยรับสั่งว่าให้ลูกเราเป็น ท่าน อันนี้ก็ต้อง
 นับว่าท่านฉลาดพอ เพราะท่านรู้ว่าถ้าบ่งว่าให้ลูกเราเป็น คนอื่นเขาไม่ให้เป็นก็เป็นอันตรายต่อชีวิตลูก
 เปลาๆ เพราะฉะนั้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ เวลาจะสวรรคตท่านฝากลูกไว้กับคณะเสนาบดีแล้วบอกว่าสุด
 แล้วแต่ใครที่ท่านเห็นสมควร ที่จะเป็พระมหากษัตริย์ ให้ราษฎร บ้านเมือง ได้อยู่เย็นเป็นสุขท่านเอง
 ขออย่างเดียวว่าขอชีวิตลูกท่านไว้เท่านั้นเอง สำหรับรัชกาลที่ ๓ ก็เป็นพระราชโอรสของเจ้าจอม ซึ่ง
 ท่านก็ไม่ได้สืบสันตติวงศ์เพราะว่าท่านรบมา กับพ่อท่านในสมัยรัชกาลที่ ๒ ท่านเป็นผู้ที่ดูแลต่างพระ
 เนตร พระกรรม เพราะฉะนั้นท่านก็ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินโดยอัตโนมัติ สมัยนั้นไทยยังไม่รู้จักว่า
 ประชาธิปไตยคือการติดต่ออะไรกับต่างประเทศ ก็ยังไม่ลึกซึ้งถึงอย่างนั้น ก็ไม่รู้จัก ก็เรียกว่า ปกครอง
 กันมาด้วยสามัญสำนึกและด้วยการเลือกเฟ้นของคนส่วนมากที่จะออกเสียงว่าใครสมควร เพิ่งมาเป็น
 สมัยรัชกาลที่ ๖ ที่ท่านทำกฎหมายสืบสันตติวงศ์ขึ้นมาเท่านั้นเอง ก็อธิบายให้เขาฟังยืดยาวว่า
 พระมหากษัตริย์ไทยนี้ความจริงแล้วเลือกตั้งขึ้นมา เพราะว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า
 ท่านเอง ก็ตอนรัชกาลที่ ๘ สวรรคต ก็ทางรัฐสภาก็ได้ปรึกษากันแล้วมาทูลอัญเชิญขึ้นทรงเป็น
 พระมหากษัตริย์หาได้เป็นไปโดยอัตโนมัติไม่ อันนี้เป็นลักษณะพิเศษของพระมหากษัตริย์ไทยว่าได้รับ
 เลือกขึ้นมา ไม่ใช่สืบสันตติวงศ์โดยเป็นผู้แทนจากพระเจ้า Mandate of heaven หรืออะไรอย่างนั้น
 อันนี้ที่เล่าให้ท่านฟังก็เล่าให้ท่านฟังถึงว่าได้พูดอะไรไปบ้างกับชาวหนังสือพิมพ์ชาวต่างประเทศ
 เพราะปีนี้จะต้องพบกับชาวต่างประเทศมาก ก็หนักใจ ก็เลยเล่าให้ท่านทั้งหลายฟัง แล้วก็ก่อนจะจบ
 เพราะกลัวทุกคนจะหลับ ก็อยากกล่าวว่าเมื่อคืนนี้ปลื้มใจมากได้นั่งดูโทรทัศน์ที่ทุกคนช่วยกันแสดง
 และให้พรต่างๆ ได้นั่งดูจนจบ ความจริงแล้วเรื่องของร้อยโทสุรนารถ สุวรรณกรนั้น ข้าพเจ้าที่คุยให้
 ภรรยาของบรรดาแม่ทัพและข้าราชการทหารผู้ใหญ่ต่างๆ นี้ เป็นเพราะด้วยความซาบซึ้งในพระอริย
 สงฆ์มากกว่า และซาบซึ้งว่าสิ่งที่เรายึดมั่นนี้ถ้าเรายึดมั่นและปฏิบัติดีแล้วนี้สามารถมีปฏิหาริย์ได้
 จริงๆ อย่างร้อยโทสุรนารถ สุวรรณกร เป็นคนหนึ่งที่น่ายกย่องนับถืออย่างยิ่ง เพราะว่าเขาเป็นลูกของ
 นายพลเขาเป็นลูกของคนที่มิฐานะมีทางที่จะเลี้ยงไม่ออกไปที่ชายแดนก็ได้แต่ความเสียสละ ซึ่งมีลูก
 นายพลอีกหลายคนที่ได้ทำอย่างนี้ ซึ่งข้าพเจ้าเองนี้ได้แต่สำนึกในบุญคุณของเขาตลอดว่า เขาเป็นผู้
 แทนของพวกที่ได้ยุติกันดีไม่จำเป็นจะต้องออกไปก็ได้แต่เขาก็เป็นชายชาติทหารและเขาก็ดีกว่าเมื่อ
 บรรพบุรุษได้ทำมามากแล้วก็เพื่อนของเขา ซึ่งล้วนแต่เป็นชายชาติทหารที่เก่งทั้งนั้น ออกไปทำหน้าที่
 ของลูกผู้ชาย เขาก็ควรจะไปทำ อันนี้เป็นข้อสำนึกของร้อยโทสุรนารถจากที่ข้าพเจ้าได้คุยกับเขา เห็นว่า
 เขาควรทำหน้าที่มีฉะนั้นเขาก็จะอายุ ข้าพเจ้าก็เลยมีความรู้สึกศรัทธาและเคารพเขา แล้วรู้สึกตัว
 ตลอดเวลาว่าพวกเราทั้งหมดที่ได้นั่งสบาย มหาวิทยาลัยเปิดได้ ไม่บ้านแตกสาแหรกขาดก็เพราะทหาร
 ตำรวจและอาสาสมัครที่อยู่ชายแดนทั้งนั้น เพราะฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่ข้าพเจ้าทำไปนี้ก็ไม่ใช่ว่าเป็น
 ความดีอะไรเลย เป็นสิ่งที่ควรจะต้องทำ ถ้าไม่ทำแล้วก็รู้สึกว่าจะไม่น่าจะมองเห็นใครได้เลย แต่เมื่อท่าน

ทั้งหลายอุตสาหมาให้กำลังใจเช่นนี้ก็รู้สึกซาบซึ้งและปลื้มใจมาก และเงินทั้งหลายที่ท่านสละนี้ ข้าพเจ้าขอเอาไปไว้ที่มูลนิธิศิลปาชีพซึ่งจะช่วยส่งเสริมอาชีพให้แก่ชนนาชาวไร่ ซึ่งบางแห่งแล้งติดกันมาตั้ง ๔ ปี ๕ ปี โดยไม่มีฝนเลยสักหยดเดียว อันนี้เป็นสิ่งที่น่าห่วงเมื่อทหารเขาต้องรบหนักเขาต้องป้องกันชายแดน ครอบครัวของเขาที่อยู่เบื้องหลังโดยมากก็เป็นพวกที่มีไร่นา เราก็ควรจะช่วยส่งเสริมเขาให้เขาได้รู้สึกที่ทางบ้านเขาไม่ต้องห่วงใย ก็เท่ากับว่าเราได้ตอบแทนบุญคุณของเขาและเท่ากับว่าเราฉลาดด้วย เราฉลาดเพราะทำให้เราอยู่ได้ เราไปมหาวิทยาลัยได้ เราส่งลูกไปเรียนเมืองนอกได้ เราทำอะไรต่ออะไรได้สารพัดก็เพราะว่ามีผู้ที่เสียสละทั้งนั้น ข้าพเจ้าขอขอบคุณทุกๆ ท่านที่มาพร้อมใจกัน อวยพรให้กำลังใจในวันเกิดปีที่ ๔๗ นี้ ขอขอบพระคุณ

*****

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล ในโอกาส
วันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันจันทร์ที่ ๑๑ สิงหาคม
๒๕๒๓

*****

ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้สอนข้าพเจ้าตั้งแต่เริ่มแต่งงานกันคืออายุ ๑๗ ว่า อย่า
คิดอย่าไปคิดถึงอดีต อย่าคิดถึงปัจจุบัน ทำดีเฉพาะเวลา อย่าคิดถึงอดีต อย่าคิดถึงอนาคต อย่าไปปรุง
แต่งเพื่อถึงอนาคต ทำดีในปัจจุบันแล้วก็จะมีความสุขเอง ก็ได้ประจักษ์เห็นจริงในวันนี้เป็นต้น

คำอ่านสวดดีของท่านแม่ทัพ ๑ พลโท ปิ่น ธรรมศรี และคุณเขาวัดน์ เป็นที่จับใจข้าพเจ้ามาก
ที่สุด เป็นของขวัญที่มีค่าที่สุดในชีวิต ที่ว่าตั้งแต่อายุ ๑๗ ได้แต่งงานมาและอยู่กับพวกท่านมาจนอายุ
๔๘ ปี ระยะเวลานี้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานแม้ว่า ๔๘ ปีแล้วท่านทั้งหลายยังมีคำสวดดีให้กับข้าพเจ้า
เช่นนี้ เป็นอันว่าคำสอนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสอนนั้นเป็นผลจริงทุกประการ คือว่าให้ทำดี
ทุกวันและด้วยเจตนาดี ไม่ใช่ทำดีเพื่อหวังอะไร ถ้าเราไม่หวังอะไรสักอย่างแต่ทำดีเพื่อความดีนั้น
จริงๆ ความชื่นใจความสุขนั้นจะมาถึงเราอย่างเหลือล้น

การที่ท่านทั้งหลายมาชุมนุมพร้อมกันอุทิศสำหรับอวยเป็นเวลานานเช่นนี้ ทำให้ข้าพเจ้าทราบดี
ว่าท่านทั้งหลายมีเจตนาดีอย่างล้นพ้น เพื่อมาให้กำลังใจแก่ข้าพเจ้า ก็ขอให้เจตนาดีของท่านทั้งหลาย
นั้นสนองให้ทุกๆ ท่านในที่นี้และครอบครัวมีความสุข สุขกาย สุขใจ มีอายุมั่นขวัญเย็น ปราศจากโรคภัย
ไข้เจ็บแล้ว ขอให้สมความปรารถนาทั้งปวง

ตอนนี้ไหนๆ ท่านทั้งหลายก็เดินทางมาแล้ว จะขอคุยให้ฟังจะได้ฟังจะได้ฟังสบายๆ ขอท่านจง
เชิญนั่งเถิดข้าพเจ้าซาบซึ้งในคณะรัฐบาลยิ่งนักโดยเฉพาะรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย ที่ได้ชักชวน
ประชาชนให้บริจาคคนละบาทในงานวันเกิดของข้าพเจ้า เพื่อมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ มูลนิธิ
ส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษเกิดขึ้นมาได้ก็เพราะว่าน้ำใจของคนไทยทั้งหลายนี้เองที่ช่วยให้อยู่ได้ คือเมื่อ
ประมาณสักสิบกว่าปีมาแล้ว ทางด้าน ดูเหมือนจะเป็นภาคอีสานประสบอุทกภัยใหญ่ ซึ่งธรรมดาแล้ว
แล้งตลอดอุทกภัยนั้นมาอย่างไม่คาดฝัน ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก เพราะน้ำป่าพัดมาข้าพเจ้าได้
ตามเสด็จฯ ไปแจกผ้าห่มเสื้อผ้าของจำเป็นแก่ผู้ประสบภัยพิบัตินั้น เมื่อข้าพเจ้าได้มองดูแล้วก็ได้
กลับมาราบบังคมทูลกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่าถ้ามหาไรจะเต็มล่ะ เพราะว่าเราแจกๆ ไป
เขารับไปไม่ซ้าก็บับสลายไป ผลก็คือว่าเราได้หน้า เขาชื่นชมยินดีแต่เราไม่ได้ช่วยเขาอย่างจริงๆ เลย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็รับสั่งว่า ถ้าอย่างนั้นก็ลองพยายามช่วยเขาให้หาทางที่จะเลี้ยงตัวเอง
แก้ไขสถานการณ์ด้วยความสามารถของเขาเองสิ พระองค์ท่านเองชอบทางเกษตรกรรม กสิกรรม และ
เกี่ยวกับเรื่องชลประทานมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ เมื่อสมัยพระเยาว์นี้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีโปรดให้พระ

ราชโอรส พระราชธิดา ทำอะไรเองทุกอย่างด้วยพระหัตถ์ทั้งนั้น ตั้งแต่ทำสวน ตัดหญ้า เก็บผลไม้ แอปเปิ้ลมา เพื่อมิให้มีการสูญเสียโดยเปล่าประโยชน์ เพราะสมเด็จพระศรีฯ ได้สอนแม้กระทั่งข้าพเจ้าว่าน่าขายหน้าคนทั่วโลกเขาอดจะตายกันเป็นแถว เรามาทั้งๆ ขว้างๆ นี่ อันนี้รู้สึกใกล้ ๓๐ ปีแล้วที่ทรงสอนมา ก็ได้ดำเนินตามรอยพระราชดำริทุกประการ ข้าพเจ้าจึงสังเกตดูเมื่อไปที่ไหนทุกแห่งตามเสด็จฯ จะเห็นว่าชาวอีสานนี้รุ่งขึ้นใหม่หมดหมด ข้าพเจ้าก็บอกว่าขอให้ฉันสักตัวได้ไหม เขาบอกว่าเอาไปทำไมของบ้านนอกคอกนา คนรวยๆ เขาไม่ใส่กันหรอก ก็บอกกับเขาว่า บอกสวยจริงๆ ไม่ใช่ว่าแกล้งยอ ยกยอ เพราะว่านี่เป็นของสวยงามมาก เขาก็เลยยินดี เขาบอกว่าถ้าจะใส่จริงฉันจะทำให้ บอกทำมาเถอะแล้วจะใส่ เขาก็ช่วยกันทำมา ข้าพเจ้าก็ให้เป็นเงินกันถุงก่อน เพราะว่าชาวบ้านนี่จนเท่าไรความโลภโมโห สันไม่มีเลย เขาบอกฉันให้หะ ฉันไม่ได้ต้องการเงิน ก็บอกกับเขาว่าเงินนี้เป็นเงินกันถุงจะได้ทำให้เจริญอย่างไร เขาถึงได้ยอมรับ ไม่อย่างนั้นเขาโกรธ ก็ตัดใส่แล้วก็พยายามถ่ายรูปออกไปโฆษณา เขาเห็นเขาก็มีกำลังใจ ก็เลยบอกว่าทอให้มากขึ้นนะแล้วก็จะขอซื้อจะหาตลาดให้

นั่นเป็นการเริ่มต้นของมูลนิธิศิลปาชีพพิเศษ ตอนนั้นยังไม่มีชื่อเลย มีชื่อหลังจากได้ปฏิบัติงานกันมาแล้วประมาณ ๕ ปีเต็มๆ แล้วถึงได้ตั้งมูลนิธิขึ้น เพราะว่าข้าพเจ้าเห็นว่าการตั้งมูลนิธิหรือองค์การอะไรขึ้น แต่เมื่อไม่มีผลงานออกปรากฏนี้ไม่มีประโยชน์อะไรเลย สู้ให้มีผลงานก่อนแล้วผู้คนที่ได้รับความสุขจากผลงานนี้แล้วจึงค่อยตั้งเป็นมูลนิธิขึ้น แสดงให้ทุกคนเห็นว่าสนับสนุนได้ไม่ใช่ของเพ้อเจ้อ อีกอย่างหนึ่งมูลนิธิศิลปาชีพข้าพเจ้าคิดว่าสามารถจะช่วยมูลนิธิสายใจไทยได้อย่างดี เพราะว่าสายใจไทยนี้ถึงแม้ว่าชาวต่างประเทศทั้งหลายจะอยากสนับสนุนอย่างไรก็ตามแต่เนื่องจากการเมืองการทูตทำให้เขาให้ไม่ได้สะดวกเขาต้องดำรงความเป็นกลางเพราะฉะนั้นศิลปาชีพนี้เพื่อช่วยชาวไร่ชาวนาซึ่งทหารเองก็คือประชาชนอย่างที่ข้าพเจ้าเคยพูดมานานแล้ว ประชาชนก็คือ ทหาร ตามบ้านเมืองไกลๆ เมืองไกลๆ นั่นนะโดยมากถ้าถามลูกจะเป็นทหารทั้งนั้น แล้วเวลาเกิดการสูญเสียหัวหน้าครอบครัว หรือลูกชายคนโตนี้ ชาวบ้านจะทุกข์ยากมาก หรือมีการพิการขึ้นเขาจนอยู่แล้วยังต้องแบกภาระอีก อันนี้ทำให้ทหารที่กล้าหาญทั้งหลายนี้สะเทือนใจมาก ข้าพเจ้ารู้ดีก็เลยคิดว่าถ้า मैं ศิลปาชีพนี้เข้าดูแลครอบครัวของผู้สูญเสียก่อนเช่นจะเป็น อส. ก็ตาม ทสปช. ก็ตาม นั่นก็เป็นการช่วยทหารโดยตรงอยู่แล้วก็เลยตกลงกับสิรินธรว่าศิลปาชีพนี้จะคำจุนช่วยกันกับสายใจไทยประสานงานอย่างแนบเนียน

เหตุผลที่แท้จริงที่ข้าพเจ้าไปเมืองนอกนี้ไม่ใช่เพราะว่าเจ็บอย่างเดียว อันที่จริงเจ็บด้วยไม่ได้มูสา ที่เป็นโรคภูมิแพ้ที่ตอนหลังทำงานลำบาก เพราะว่ามันโดนฝุ่นโดนอะไรแล้ว ทุ้มดับไปเฉยๆ ชาวบ้านพูดอะไรไม่ได้ยินเลย ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผ่านไมโครโฟนอันนี้ ก็ยังไม่ได้ยินหูนี้ดับไปข้าง ก่อนที่ดับนี้ปวดเหมือนเอาเหล็กแทงเข้าไปในหูแล้ว เสร็จแล้วก็ไม่ได้ยินอะไรอีกเลย มันผ่านไมโครโฟนก็ไม่ได้ยินต้องรับประทานยาอย่างแรงแก้วหูถึงจะหาย

บวมแล้วก็ไต่ยีน แล้วต่อมาท่อน้ำตาบวม น้ำตาไหลพรากๆ ก็ให้หมออุทัยดู หมออุทัยบอกว่าท่อน้ำตาไม่ได้ตันแต่หมออุทัยก็แทงให้ บอกจะเกิดภาวะนี้เมื่อประสบกับฝุ่น หรือบุหรี หรือควันรถท่อไอเสีย และเชื้อราเท่านั้นเอง ถ้าไม่อย่างนั้นก็ไม่เกิดขึ้น ทีนี้ทำงานนี้ถ้าเพื่อราษฎรพูดอะไรไม่ได้ยีน แล้วก็ น้ำตาไหลอยู่ตลอดเวลา คนเขาก็รู้สึกว่แปลกใจว่าทำไมซ้บน้ำตาตลอด ก็เลยคิดว่าไหนๆ ไม่ได้ไปอเมริกาตั้ง ๑๓ ปี มาแล้ว ไม่เคยออกนอกประเทศเลย ๑๓ ปี อ้อ ! ไปงานรับกระบี่ของลูกชายเมื่อตอนอายุราวๆ ๔๐ กว่า เพียง ๓ วัน นอกนั้นไม่ได้ไปไหน เพราะว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่างานของประมุขของประเทศก็ควรจะเป็นงานในนี้ ไม่ใช่หน้าที่ที่จะไปวิ่งเต้นอะไรข้างนอก ต้องช่วยรัฐบาลร่วมมือกับรัฐบาลให้สมกับที่ได้รับยกย่องช่วยเหลือทุกซ่สุข และอีกอย่างข้าพเจ้าเห็นว่าประชาชนได้ผลิตของพอใช้แล้วเช่นมดหมี่ แต่ก่อนเด็กสาวอายุ ๑๒-๑๓ ไม่ยอมแตะเป็นอันขาด บอกว่าซ้เก็ยเสียวเวลา ชอบไปทำงานที่โรงงาน ทีนี้เวลาที่น้ำมันแพงขึ้น โรงงานจะเกิดขึ้นทันกับจำนวนคนที่เป็นหนุ่มเป็นสาวจบมาหรือเปล่า นี่เป็นปัญหาใหญ่ ข้าพเจ้าก็เลยใช้วิธีจ้างให้เรียนโดยที่ให้ค่าแรงที่เขาไปถางป่าเผาไม้ หรือว่ารับจ้างแบกหามอะไรก็ตาม ให้เขาเท่านั้น เขาได้วันละเท่าไรก็ให้เขาเท่านั้น ก็เริ่มตั้งต้นมดหมี่ซึ่งเด็กสาวๆ เดียวนี้ทอกัน อายุ ๑๒-๑๓ พิการทอกันเต็มเชียว เพราะเขาได้ผลงานของเขาไปเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ ทำให้น้องเขาได้เข้าโรงเรียน จริงๆ ตอนนั้นก่อนตั้งมูลนิธิยังไม่มีใครรู้จักมูลนิธิเลย

แล้วต่อมาย่านลิเกา ข้าพเจ้าเห็นว่าข้าราชการที่ทางนครราชสีมาถือกันบางท่านถือกันสวยงามมาก แต่เป็นของน้อย ทำน้อย ก็เลยคิดว่า ถ้าแม้ว่าประชาชนได้เรียนทำนี้อีกอย่างหนึ่ง จะเป็นสินค้าออกที่งดงามแล้วก็เป็นการฟื้นฟูเอกลักษณ์ของชาติไทยด้วย แปลว่าได้ถึงสองอย่างสามอย่าง ได้เงิน ให้คนมีเงินเพิ่มขึ้น เอกลักษณ์ แล้วก็รักษาวัฒนธรรมของไทยไว้อย่างสมบูรณ์ ตกลงสรุปให้ท่าน ชาวบ้านผลิตมากแล้วก็มีแต่คนไทยทั้งหลาย คนกรุงเทพฯ ซึ่งนับวันเศรษฐกิจก็ขึ้นเข้าทุกทีเนื่องด้วยน้ำมันแพงเสียเหลือเกิน ขึ้นไม่ได้หยุดหย่อน เพราะฉะนั้นเมืองไทยซึ่งเป็นเมืองที่ยากจนย่อมจะต้องกระทบกระเทือนอย่างแรง ก็เลยคิดว่าเราจะเอาแต่สตาจค์คนไทยด้วยกันทำไม ไหนลองไปหาไปบอกบุญที่ต่างประเทศซิ ประกอบกับคนไทยได้รับได้ทำกุศลกรรมและชื่อเสียงอย่างมากมาย คือรับพวกลี้ภัยที่เป็นพลเรือนเข้ามาอยู่ในเมืองไทย ซึ่งบางคนเห็นว่าเป็นการล่่มจม ส่วนข้าพเจ้าอาจจะเป็นเจ้าของศาสนาจัดก็ได้ เห็นว่าถ้าจะล่่มจมเพราะเจตนาดีก็ให้ล่่มจมไปดีกว่า ดีกว่าเจตนาร้ายแล้วในที่สุดก็เอาตัวไม่รอดอยู่ดี ข้าพเจ้าก็มีความภาคภูมิใจในประชาชนชาวไทยมากทีเดียว ยิ่งไปเห็นด้วยตัวเองในวันแรกๆ ใครมีสัมผลไม้อะไรก็เอามาให้ เขาบอกสงสารมัน มันยากจนแล้วมันยังต้องหนีเอาชีวิตรอดอีกยิ่งกว่ายากจนธรรมดาอีก นี่คือเหตุผลของคนไทย

ข้าพเจ้าก็เลยตัดสินใจว่าพร้อมแล้วที่นาจะออกไปบอกบุญที่ต่างประเทศบ้างแล้วก็ได้ไปรักษาตัวเลย ก็เลยขอให้ลูกชายไปด้วย ไปที่โนนปรากฏว่าได้พบความชื่นใจอย่างใหญ่หลวง เริ่มด้วย

ประชาชนในเมืองไทยนี้ พอประกาศออกไปว่าไม่สบายต่างคนต่างเขียนจดหมายมาบอกตำนานยาโบราณอะไรเป็นแถวสมุนไพรวางโยไปที่ไหนก็พบแต่สายตาวางโยอันนี้เป็นรางวัลของเจตนาของคนที่ว่า ถ้าเราเจตนาดีต่อใครเขาจริงๆ นั้นนะ คนนี้ย่อมรู้สึกเพราะคนก็เป็นมนุษย์ที่ประเสริฐมันรู้สึกกันจริงๆ แล้วก็เวลาที่ใช้เครื่องบิน KLM นั้น ก็ได้พบว่าได้รับความช่วยเหลือ อย่างมากมาย ห่วงโยช่วยเหลือ ซึ่งบริษัท KLM ไม่ต้อง PAN ไม่ใช่ชอโทซ PAN AM PAN AM ไม่ต้องทำถึงขั้นนั้นก็ได้ แต่เขาทำทุกอย่างเพื่อให้มีความสุขความสบาย ด้วยน้ำใสใจจริง แล้วก็ให้ AIR HOSTESS เป็นคนมาคอยดูแลตลอดทางเต็มไปด้วยความห่วงใย เขารู้ว่าแพะเขาก็ห้ามไม่ให้ใครสูบบุหรี่ ว่าถ้าสูบบุหรี่จริงไปที่ที่สูบบุหรี่ เขาเดือดขาดมากทีเดียว แต่ข้าพเจ้าเป็นคนเสียเปรียบอย่างหนึ่งอาจจะเป็นเพราะตื่นตื่นตื่นตื่นว่า ๑๓ ปี ไม่เคยออกต่างประเทศเลย นอนไม่หลับ ๑๘ ชั่วโมง ทั้งๆ ที่เขามียเตียงให้นอนสบายที่สุดเลย แต่ว่านอนไม่หลับ ๑๘ ชั่วโมง

พอถึงลอสแอนเจลิสก็ลงไปเลย ก็ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลอเมริกันทุกอย่าง ทั้งๆ เขาไม่ได้เชิญ แต่ขอรับรองเขาให้ช่วยเหลือทุกอย่างให้ความสะดวกสบายทุกประการ ก็ได้ซาบซึ้งน้ำใจของรัฐบาลอเมริกันอีก ต่อไปเมื่อไปที่โฮเต็ลเบเวอรี่วิลเลอร์ที่ลอสแอนเจลิส ตกใจที่เห็นคนไทยเป็นจำนวนมากมาคอยรับเต็มไปหมด ที่ตกใจแปลก เพราะวก่อนไปได้มีผู้หวังดีเตือนว่า คนไทยที่อเมริกานี้หัวรุนแรง และไม่คอยชอบพระราชวงศ์เท่าไรนัก ข้าพเจ้าก็นึกถึงคำของพระอริยเจ้าที่ท่านว่า ใครเขาจะเกลียดใครเขาจะชัง เราทำหน้าที่ของเราไปที่ยุติธรรมให้ถูกต้อง ให้ถูกต้องแล้วก็ใช้ดี ก็ลงไปปรากฏว่า พอรถแลี้ยวโค้งจะเข้าที่โฮเต็ลเท่านั้น คนไทยที่ยืนทั้งหลายอยู่ที่นั่นก็ลงกับพื้นกราบหมด ข้าพเจ้าลงมาจากรถมารับดอกไม้เขา แล้วก็เดินไปตามที่เขานั่งอยู่ บอกเขาบอกอื่นๆ นี้อยู่เมืองนอกอายุเขา อยู่เมืองฝรั่งอายุเขา คนไทยเขากลับตอบว่า จะไปอายุเขาทำไมเราเป็นคนไทย จะให้ทำอย่างไร เราคนไทยเราก็ทำอย่างไทย แล้วพวกเราต้องการทำเราไม่ยอมยี่นเป็นอันขาด นั่งอยู่กับถนนแล้วกราบ ได้เห็นสายตาเขาแล้วมีความซาบซึ้งมาก เขากลามาที่ท่านเจ็บมากหรือเปล่า บอกว่าไม่มากอะไรอย่างห่วยเลย คือล้อมหน้าล้อมหลังด้วยความเป็นห่วง แล้วก็มองนัยน์ตาก็รู้ว่าเจตนาดี เมื่อข้าพเจ้าเข้าไปในโฮเต็ลเขาก็ยังอยู่ คอยอยู่ข้างนอกใครมีร้านอาหารไทยก็เอาอาหารมาเลี้ยงดู นี่คือคุณสมบัติอันประเสริฐของคนไทย ซึ่งล้ำค่าที่สุดสำหรับว่าเป็นทรัพยากรของโลกนี้ อันนี้คุณสมบัติล้ำค่า แล้วก็เมื่อข้าพเจ้าไปถึงที่ห้องพัก เจ้าของโฮเต็ลได้บอกว่าโฮเต็ลนี้รับคนไทยเป็นเจ้าหน้าที่มากมายแล้วเขาก็บอกอยากให้ท่านภาคภูมิใจในตัวคนไทยว่าทำงานดีที่สุดในแล้วมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ไว้วางใจได้ รู้สึกทำงานตั้ง ๕๐๐ กว่าคนคนไทย เพราะเขารับแต่คนไทย จำนวนอาจจะคลาดเคลื่อนกะๆ เอา แล้วก็ตลอดเวลาเขาให้เจ้าหน้าที่ไทยมาดูแล แล้วเขาดูแลอย่างดีที่นี้พอวันจะจากไปก็บอกกับท่านเลขาธิการพระราชวังว่า ควรจะให้รางวัลอย่างที่เมืองนอกเขาทำกัน หัวหน้าเจ้าหน้าที่คนไทยตอบท่านเลขาธิการว่าผมไม่ยอมรับพวกผมไม่มีใครยอมรับ ทำให้ท่านแค้นใจไม่ได้ แล้วจะทำอย่างไรแต่เขาทำ

ด้วยความรักดีหนึ่ง ดีสอง ดีสาม ยังมาเดินตรวจฝ้าอันตรายให้ด้วย แล้วอยากจะให้สวยได้อยากจะให้อะไรนี้ คอยระมัดระวัง น้ำใจอันนี้ข้าพเจ้าไม่มีวันลืมเลย วันที่จะจากกันเขาก็มากราบหมดเลย ไม่รู้ล่ะ ตามไปส่งที่รถไฟโยให้รื้อกราบ ฝรั่งเศสว่าอย่างไรไม่สนใจสักนิด แล้วไม่สนใจว่าเขาจะคิดอย่างไร ทั้งสิ้น ที่ลอสแอนเจลิสข้าพเจ้าก็ได้พบกับคนไทย ก็ไม่เห็นแนวของความเป็นศัตรูที่ไหนเลยมีแต่ความสามัคคีพร้อมเพรียงมีแต่ความเมตตากรุณาทุกคนมีเงินน้อยก็ชักออกมาบริจาค บอกว่าให้ให้สายใจไทย ทุกคนต่างคนผลัดกันถามถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระอนามัยท่านเป็นอย่างไร อยากให้ท่านมาบ้าง คิดถึงคิดถึงฟ้าหญิงสิรินธร ฟ้าหญิงจุฬารมย์ทำไมไม่มาบ้าง คนไทยที่นี่แยะนะในอเมริกา ตั้งกว่าห้าหมื่นคน คิดถึงเหลือเกินเขาว่าอย่างนั้นฝากกราบพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วย ทุกสิ่งทุกอย่างมันตรงกันข้ามกับที่ได้รับค่าเดือนไว้หมดทุกประการ จนเจ้าหน้าที่อารักขาบอกเขาไม่ต้องทำงานก็ได้เพราะรู้สึกท่านมีคนของท่านคอยดูภัยอันตรายให้ท่านอยู่แล้ว คนอเมริกันไม่ต้องไปคอยดูให้ก็ได้ เขาพูดอย่างนั้น

แล้วข้าพเจ้าก็ได้พบกับลูกสาวคนใหญ่ ที่ไม่ได้พบกันมาตั้ง ๘-๙ ปีได้ละมั้ง เขาก็พาลูกเขยมาแนะนำ ลูกเขยเขาบอกว่าเขาจะคอยอยู่ชั้นล่าง ถ้าแม่พระราชาชินไม่อยากพบก็ไม่ใช่ไร ถ้าอยากพบก็ให้บอกเขา แต่เขาอยากให้แม่ลูกพบกันก่อน ลูกสาวใหญ่ก็รู้สึกวาทิใจจนตัวสั่น เนื้อตัวสั่น เสียงสั่นไปหมด สามี่เขาบอกว่านอนไม่หลับมาตั้งหลายวัน ฉันทก็บอกให้เขาพาลูกเขยมา ก็ได้พบกันก็ปรากฏว่าเป็นคนดี ดีมาก แล้วก็มีอุดมคติ แล้วรู้สึกจะรักเมืองไทยมากกว่าลูกสาวอีก เพราะห่วงใยเมืองไทยมาก เขียว ก็เลยบอกเขาบอกตกลงเราเป็นแม่ลูกกัน ถึงท่านจะเป็นต่างประเทศก็ไม่ใช่ไร ก็เป็นในครอบครัวแล้ว เขาคอยดูแลคอยช่วยเหลือทุกอย่างแบบเหมือนกับลูกชายทำกับแม่ แล้วก็ ๔๘ นี่ก็เป็นข่าวดีว่าข้าพเจ้าจะได้เป็นยายเป็นครั้งแรก แม่ของข้าพเจ้าเป็นยายอายุ ๔๒ ข้าพเจ้าเป็นยายเอา ๔๘ กว่า ขาดทุนเอาหลายๆ เขียว ลูกสาวบอกว่ากำหนดตลอดนี้คงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ลูกเขยบอกว่าอยากจะส่งมาให้แม่ให้มาตลอดกับแม่ ให้อยู่กับแม่ ส่วนเขาต้องทำงานหนักหาเงิน เพราะเขาเองไม่ยอมที่จะพึ่งเรา เขาต้องทำงานหาเงินเลี้ยงภรรยาของเขา ก็ชื่นใจมากดีใจมากที่จะได้เป็นยาย ลูกสาวเขาบอกว่า แม่ไม่กลัวแก่หรือ บอกว่าถึงไม่เป็นยายเป็นย่ามันก็แก่อยู่ดี สู้แก่แล้วมีหลานยังดีกว่า

ที่นี้เมื่อนึกถึงคำที่ท่านแม่ทัพและคุณเขาวัดน์ เรียกว่าแม่นี้ ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงคำของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งข้าพเจ้าได้อ่านพบในหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษที่ออกจำหน่ายที่ในกรุงเทพฯ ๓ ตั้ง ๑๐ กว่าปีมาแล้วมั้ง เกี่ยวกับพระประวัติพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ท่านรับสั่งเล่าถึงเด็กกำพร้ากำพร้าพ่อที่โดนรังแกโดยเจ้าของที่ดิน ไ่แม่ไ่พี่น้องๆ เขา ก็เขาไม่มีที่จะอยู่เขาก็ตั้งต้นมากรุงเทพฯ ๓ แล้วก็ซ่อนในรถที่บรรทุกหญ้าที่จะไปให้ช้าง ช้างต้นของท่านแล้วเขาก็ซ่อนตัว พอเสด็จฯ มาที่โรงช้างต้น เขาก็มากราบพระบาทร้องไห้ว่าเขากำพร้าพ่อ แล้วก็ไม่มีทางที่จะต่อสู้เพื่อรักษาที่ดินได้ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ รับสั่งว่า เอ็งกำพร้าพ่อเมื่อไร ก็

ข้านี้แหละคือพ่อของเอ็ง อयर็องให้ไปเลย จะช่วยทุกอย่าง อันนี้ข้าพเจ้าอ่านแล้วจับใจ เพราะผู้เล่านี้ อายุเกือบร้อยแล้วก็เล่ามาตั้ง ๑๐ กว่าปีแล้วให้กับหนังสือพิมพ์ หรือคนทำหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษที่ ออกจำหน่ายในกรุงเทพฯ นี้ ก็เลยติดใจมากแล้วก็เวลาไปไหนเขา เขาก็เรียกแม่ ชาวบ้านก็เรียก คุณแม่ ตั้งแต่อายุ ๑๘-๑๙ ชาวบ้านก็เรียกคุณแม่แล้ว จนบัดนี้เขาบอกว่า ชาวบ้านเขาบอกว่าแม่นี้จะ ทำอย่างไรกันดีนี้ น้ำแห้งมาสีปัดกันแล้ว อันนี้ที่เมืองประจวบกับเมืองเพชรบุรีที่แถวๆ หัวหินนั้นฝน แล้งมาตั้งหลายปีเต็มที่แล้ว เขาบอกแล้วนี่เราจะมีชีวิตอยู่กันได้อย่างไร ขนาดสับประรดซึ่งมันไม่กินน้ำ เลย มันยังแห้งตาย พอเกาะลูกได้หน่อยก็แห้งเฉา มะพร้าวยืนต้นตาย ที่เขาลงทุน ข้าพเจ้าก็บอกอย่า ตัดปากกันนักสิ เพราะว่าต้นไม้ที่เห็นว่าไม่มีประโยชน์ นี่นะจะมันเก็บน้ำไว้ เก็บความชุ่มชื้น ไม่อย่างนั้นละก็สารต่างๆ ในอากาศมันเปลี่ยนแปลงหมด คือรู้สึกเขาทุกซอกจริงๆ แล้วชาวเขาก็ เช่นเดียวกันเขาบอกแม่จะทำอย่างไร ชายของไม่ออก เขาเบื่อแล้วของชาวเขานี้ข้าๆ ซากๆ แม่ช่วยคิด อะไรให้หน่อยสิ ก็บอกกับเขาว่าถ้าเขาขยันขันแข็งนี้จะพยายามหาตลาดให้ได้

อันนี้ก็เป็นเหตุผลที่ไปอเมริกา พอไปที่โน่นก็เช่าห้องสักสองห้อง แล้วก็บอกเขาพวกศิลปินอาชีพ ไปด้วย มีกระเป๋าย่านลิเกา ตุ๊กตาเผา ชีวิตของคนไทยต่างๆ บ้านริมน้ำ แล้วก็ชีวิตคนไทยโบราณนี่เอา ไปด้วย แล้วก็เครื่องเงินของชาวเขา เครื่องปักของชาวเขา แล้วก็มีย่านลิเกา มีจกของชาวสุโขทัย และ ก็มีชาวเชียงใหม่ที่อยู่ในพื้นที่แห้งแล้งแล้ว เช่นอมก๋อย ที่ไหนอีกแห่งนะลูกที่ไม่ใช่ชนะ ทางเชียงใหม่ที่ แม่แจ่มที่มีที่ดินน้อยและคนอดอยากมากที่สุด ก็เอาจากเหล่านั้นไปแล้วก็เอาผ้าไหมมัดหมี่ไปออก ก็ ได้รับความช่วยเหลือจากคณะที่ติดตามไป คือนางสนองพระโอษฐ์ที่ต้องเอาไปมากหน่อย ก็เพราะว่า คิดถึงศิลปินนี่ นางสนองพระโอษฐ์ก็ทำทุกอย่างหมด บางคนก็เป็นช่างภาพให้เอง บางคนก็มีหน้าที่ เก็บแพ็คๆ ทุกอย่าง ทั้งเขียนจดหมาย ตอบจดหมาย ตอบโทรศัพท์ ทุกประการหมดแต่ชื่นชมที่ ประชาชนอเมริกันโดยเฉพาะเศรษฐีนี้เขามาดูกันมากมายก่ายกอง แล้วปรากฏว่าชอบทุกอย่างที่แรก ติดตื้อไปว่าขอตลาด ทุกคนต่างก็ไม่เอา บอกยากๆ ทั้งนั้น แต่พอมารู้เห็นของเข้า บางคนชอบตุ๊กตา บอกว่าเป็นสัญลักษณ์ของไทย ถ้าเมื่อคริสต์มาสได้ไปฝากใครก็ดี แต่ย่านลิเกานี้เรียกร้องความสนใจ เหลือเกิน ทั้งงาน reception ที่เพื่อนอเมริกันอุตสาหะช่วยข้าพเจ้าแท้ๆ เลย เพราะว่าข้าพเจ้าบอกว่า ช่วยหาเศรษฐีให้หน่อยสิ ช่วยหน่อยเพราะว่า ฉันทมาคราวนี้มาอย่างคนขายของนะ ช่วยหาตลาดให้ที่ สงสารคนไทยก็รับภาระมากแล้ว ให้เขาชื่นใจนิดเถอะ เพื่อนอเมริกันก็ช่วยต่างๆ ที่น้ำมันบ้านเขาก็แพง เขาเองก็หน้าเหลืองหน้าเขียวมากที่สุด การเงินเขาสูงถูกแล้วแต่ข้าวของอะไรก็สูงตามขึ้นไปหมด ชีวิตก็ลำบากหนาวเย็น แต่เขาก็มีน้ำใจ เขาก็จัดให้พบกับพวกเศรษฐี ข้าพเจ้าก็พยายามวิ่งเข้าบ้าน เศรษฐีโน้นเศรษฐีนี้เลี้ยงตบ แม่ค้าเต็มที แล้วก็หนังสือพิมพ์อเมริกันก็ช่วยอีกอย่างหนังสือพิมพ์ของ นิวยอร์กก็ช่วยลงจรรยาเนถึงความงามของกระเป๋าย่านลิเกาในหนังสือ รู้สึกถ้าจำไม่ผิดก็นิวออร์กใหม่ ลงให้ยาวเหยียดบอกว่ากระเป๋านี้ exclusive อยากรู้ทำด้วยมือ hand made ทำด้วยต้นเฟิร์นที่ทำ

ยาก เพราะว่ามันเหนียว มันอยู่ได้เป็นร้อยปีแล้วก็ลักษณะที่सानก็เป็นไทย งดงามมาก โฆษณาให้
 อย่างนี้คนยิ่งตื่นตื่นใหญ่ ทีนี้ทุกคนก็มาสั่งมาจอง เมื่อไรได้ๆ ทีนี้ชาวบ้านสานเสร็จจริงอยู่ชาวบ้าน
 สานเสร็จที่นั่นมละ ร้านต่างๆ ในเมืองไทยที่ทำมได้สวยประณีตที่มีอยู่น้อยร้าน แล้วเขาก็เต็มมือหมด
 เราก็คงผลิตไม่ได้ ข้าพเจ้าตายละได้ตลาดแล้ว ของไม่ไปนี่จะทำอย่างไรนะเดี๋ยวกก็พอดีเซ็งหมดเลย พอดี
 ตามเสด็จฯ ไปภาคใต้เมื่อ ๒๕๒๒ มีชาวบ้านที่อำเภอแวงอันนั้นเขาปลูกต้นยาง เขาย้ายมาจากอีสาน
 ย้ายมาจากทุกแห่งเลย เขาปลูกต้นยางแล้วก็ระหว่างคอยยางโต มันต้อง ๖ ปีเป็นอย่างน้อย ถึงจะกรีด
 ยางได้ แก่ไม่มีอะไรจะกิน แกจะเอาอะไรกินเข้าไปในระหว่าง ๖ ปี แล้วก็เคยปลูกข้าวได้กินข้าว ไร่
 ไร่หนึ่งนะท่านเข้าไปด้วยรถยนต์กว่าจะมาได้ก็ย่ำแย่ แล้วหน้าฝนสิ้นพราดๆ อย่าวว่าแต่ออกมาด้วยเท้า
 เลย กว่าที่จะออกมาได้นี้แทบตาย ท่านแม่ทัพปิ่นนี้รู้ เพราะไปย่ำหคคะมาคะว่าคะเมนด้วยกันที่แวง ลิ่น
 พราดทีเดียว นึกสงสารเขา เขาบอกว่าไม่ทราบจะเอาอะไรกินในระยะนี้ เพราะว่าได้ใช้เงินที่เขาให้ไป
 หมดแล้ว เพราะไม่รู้เรื่องว่านี่ต้อง ๖ ปี นี่มันเพิ่งปลูกได้ ๒ ปี อย่างมาก นอกนั้นก็ปีหนึ่งไม่ถึงปี
 ข้าพเจ้าก็บอกว่าเอาตกลงมาทำงานกับฉันฉันจะให้จะเอารถไปรับ นัดพบกันที่นั่น ๆ ใครมีลูกหลาน
 มาก มีความลำบากมากก็มาทำงานในวัง ทางแม่ทัพปิ่นก็ช่วยกันสร้างปะรำเรียกว่า ปะรำศิลาพิพเอา
 ไม้เมี้ย ทหารช่างช่วยสร้างกันแล้วก็รับเด็กๆ วิทยุรุ่นทั้งหลายที่เขาสมัครมาให้ทำมทองนะท่านข้าพเจ้า
 เองสู้เขาไม่ได้ ไม่กระดิกหูเลย ทีแรกน้ำไหลกันจะลาออกน้ำตาไหล เพราะมันต้องวาดลายไทย
 เสียก่อน แล้วก็ปลุกชาวไร่ชาวนาจบประถม ๔ ข้าพเจ้าก็บอกเอาขึ้นเงิน ขึ้นเงินค่าประจำวันให้ เคย
 ได้วันละ ๓๐ บาท ขึ้นให้อย่างไรไปเลย พยายามทำเชื้องั้นเถอะ เขาก็พยายาม ทำด้วยความ
 ยากลำบากเขียนลายไทย แล้วกว่าจะเรียนตอกไปบนแผ่นโลหะ กว่าที่จะตอกได้บนเงินอีกละ แต่สรุป
 แล้วท่านทั้งหลาย เวลานี้ข้าพเจ้ามีกลุ่มทำมทองขึ้น ซึ่งเมื่อยังไม่ถึงปีนี่เมื่อสิรินธร จุฬากรณณ์ ได้รับ
 เชิญไปประเทศฝรั่งเศสนั้น เขาก็ได้ทำกรอบรูปมทองอันใหญ่เบ้อเร่อสวยงามมาก มันปลื้มใจที่ว่าคน
 ของเราเด็กของเราทำได้อย่างนั้น สิรินธรเลยบอกว่าแม่เก็บเอาไว้เป็นที่ระลึกเถอะ อันแรกของเขาอย่า
 ให้เลย ก็เลยไม่ได้ให้ไป เก็บไว้เพื่อให้เด็ก ๆ ปลายปลื้มใจที่เขาทำได้ และเดี๋ยวนี้อีกสิรินธรบอกแม่ให้
 เรียนทำคร่ำสี เพราะมันตายไปจากเมืองไทยแล้ว ไม่มีคนไทยรู้จักทำคร่ำนี้ทำอย่างไร แล้วก็ไม่มีใครอยู่คน
 เดียว ซึ่งก็ ๖๐ กว่าแล้ว ๖๔ แล้ว เพราะฉะนั้นเรียนเข้าข้าพเจ้าก็ไปเอาคนที่พ่อแม่ไม่มีที่ดินเลยมาอีก
 ก็เป็นช่างฝีมือทำคร่ำ ตอนนั้นก็กำลังเรียนลงยาชาวดิ เรียนเย็บเสื้อ ใครอยากเย็บเสื้อให้เย็บเสื้อ เสื้อ
 พระราชทาน ข้าพเจ้ามีจุดมุ่งหมายว่าจะได้ช่วยข้าราชการผู้น้อยด้วย ที่เขาจะตัดเสื้อเชิ้ตหรือตัด
 กางเกง ตัดอะไรก็ตาม เด็กพวกนี้เขาก็ไม่ได้คิดราคาแพง เขาคิดพอที่เรียกว่าพอที่เขาจะมีเงินจะ
 รับประทานไปวันๆ ก็ต่างคนต่างช่วยกัน แล้วก็เป่าแก้ว นั่นข้าพเจ้าได้ความคิดจากจุฬากรณณ์ ก็เอาไป
 ให้ที่เขมรที่เขาถ่านทำ เป่าแก้วเป่าได้สวยเหลือเกิน เป็นรูปร่างต่างๆ งดงามมาก เหมาะสำหรับชำระ
 แต่งงานนะ

ตกลงท่านทราบเหตุผลแล้วที่ไปอเมริกา หมอที่โน่นเขาก็ช่วยทุกอย่าง บอกว่า เขาบอกว่าที่พระราชินีจะปลอดภัยจริงๆ หายจริงๆ นี่คือจะต้องหลีกเลี่ยงไม่มีทางอื่นไม่อย่างนั้นแล้วจะเป็นทิดหรือว่ามันจะเป็นพวกเส้นเลือดตีตัน ข้าพเจ้าก็บอกว่าท่านรู้ใช่ไหมว่า ถ้าข้าพเจ้าหลีกเลี่ยงฝุ่น ท่านอาจจะมีผู้ลี้ภัยเพิ่มขึ้นก็ได้ก็ในโลกนี้ไม่ต้องการผู้ลี้ภัยเพิ่มขึ้น ข้าพเจ้าก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ เขาก็เลยบอกถูก อย่างนั้นหน้าที่ของเขาก็แปลว่าช่วยเท่าที่จะทำได้ ซึ่งเขาก็พยายามอย่างที่สุด เขาก็ฉีดยาให้ทุกห้าวันเขาทำยาบอกให้ฉีดทุกห้าวันแล้วรายงานอาการตลอด เพื่อกันไม่ให้หลอดเลือดเสื่อม ไม่ให้หูเสื่อมกว่านี้ แล้วไม่ให้เส้นเลือดเสื่อม แต่ว่ามาชื่นใจที่ว่าเพื่อนอเมริกันทั้งหลายได้พยายามช่วยจนสุดกำลังตกลงเป็นอันสรุปได้ว่าข้าพเจ้าหาตลาดได้อย่างสบายที่อเมริกาด้วยความช่วยเหลือของเพื่อนอเมริกันเพื่อนอเมริกันนี้น่ารัก เมื่อเราไปถึงประเทศเขาแล้วจะเห็นว่า เขามีน้ำใจที่ดีและเขาเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างจริงๆ ร้อยเปอร์เซ็นต์คือ จะเห็นได้ว่าเข้าไปในงานเลี้ยงไหนทุกคนจะต้องพูดเรื่องการเมืองหมด การเมืองการเลือกตั้งการอะไร พวกเราก็คอยฟัง เขาเห็นเราเป็นเพื่อนสนิทก็คุยกันไปคอยฟังไปอะไรไปเขาก็สอนไปเห็นว่า เป็นสังคมที่อิสระเสรีจริงๆ พูดอะไรพูดได้ออกความคิดเห็นทั้งหลายแล้วก็เห็นว่าทุกคน ข้าพเจ้ากลับมีความรู้สึกที่ทุกคนเป็นนายของรัฐบาลด้วยซ้ำไป เพราะว่าเขาเป็นคนซึ่งบ่งว่าเขาต้องการอะไร คือเขามาบอกกับข้าพเจ้าเองว่า เขาเป็นคนเห็นว่าประชาชนไทยนี้ประเสริฐที่สุด คนไทยนี้ได้ทำตัวอย่างแล้ว ที่ข้าพเจ้าได้รับปริญญาเกิตติมศักดิ์ที่มหาวิทยาลัยทัฟส์ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงมากในด้านทางวิชาการพูด การเมือง การต่างประเทศและกัญนโยบายอะไรต่างๆ เขาบอกว่าคนไทยยอดเยี่ยมอย่างน้อยคนไทยแสดงให้พวกเราเห็นว่าการเป็นมนุษย์ผิดกับสัตว์เดรัจฉานอย่างไรเพราะฉะนั้นเราต้องรักษา Dignity คือเกียรติของความเป็นมนุษย์ ถ้าเราจะเอาแต่ตัวรอดตัวเดียว กลัวแต่ชีวิตตัวเรา และครอบครัวเรา สังคมของเรา เราไม่เรียกว่าเป็นมนุษย์แล้ว ก็คือสัตว์ สัตว์โลกนี้มันก็กลัวความทุกข์ยากกันทั้งนั้น แต่มันไม่มีศีลธรรมมันไม่มีสมองที่จะคิดให้ลึกซึ้ง เขาบอกคนไทยนี้ยอดของคนแล้ว องค์การ ๔๐ องค์การได้ส่งหัวหน้ามาหาข้าพเจ้า เวลาเขาพูดน้ำตาเขาคลอที่เขายกย่องเมืองไทย ว่า เมืองไทยเป็นตัวอย่างเขาบอกตั้งแต่นี้ต่อไปเขาสาบาน เขาบอก I pledge ว่าเขาจะไม่ทอดทิ้งเมืองไทย และขอให้พระราชินีทราบว่า เขาแต่ละคนนี้เป็นหัวหน้าของคนกลุ่มใหญ่ทั้งหมด เพราะฉะนั้นคลุมเสียงเลือกตั้งเขาให้รัฐบาลเขาต้องช่วยเหลือเมืองไทยตั้งแต่นี้ต่อไป เพราะว่า ประชาชนชาวไทยได้แสดงน้ำใจอันประเสริฐ แสดงให้เห็นว่า คนต้องรักษา Dignity เกียรติของความเป็นมนุษย์ไว้ ว่าเป็นสัตว์โลกที่ประเสริฐ ไม่ใช่เป็นคนที่เป็นสัตว์ที่เทียมโหดและก็เห็นแก่ตัวซึ่งนับวันจะทำให้โลกนี้ระเบิดเข้าทุกที ด้วยความเห็นแก่ตัว เขาบอกว่าถ้าเมืองไทยตกในภาวะคับขันเขาสาบานเขาลุกขึ้นสาบานทีละคน องค์การแต่ละองค์การบอกว่า เขาจะไม่ให้รัฐบาลเขาทอดทิ้ง แม้ในเรื่องอาวุธยุทธโธปกรณ์เขาก็ยินดี คนอเมริกันยินดีที่จะช่วยสนับสนุน อันนี้ที่ข้าพเจ้าเห็นว่าเจตนาดีของคนไทยทั้งชาติช่วยชาติไทยจริงๆ ไม่ใช่หัวหน้าคนไหนเลยที่ช่วยชาติไทย เจตนาดีของคนไทย ความเจริญทางจิตที่แท้จริง และเขาก็บอกว่า อย่างข้าพเจ้าเดินไปซื้อของที่ร้าน ที่ร้านไหนก็ตาม ร้าน

ใหญ่ๆ แม้แต่ที่ถนนคนก็มา บอกว่าเป็นพระราชินีไทยหรือบอกว่าใช่ เท่านั้นแก่น้ำตาไหลบอกว่า ขอให้พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเจ้าคุ้มครองประชาชนของท่าน ประเทศไทยและตัวท่านเขาใช้คำว่า Bless you, Bless you People, Bless your Noble People, Bless your Country เขาพูดอย่างนี้เลย ตาม Department Store อะไรต่างๆ คนขายนี่มาเข้าคิวขอจับมือขออะไรที่ช่วยเหลือเสียสละ ช่วยเหลือแบ่งอาหาร แล้วให้พวกกล้วยได้มีโอกาสมีชีวิตอยู่รอด อย่างน้อยให้ออกมามีชีวิตอยู่ได้บ้าง เขาพูดอย่างนี้ และอันนี้ที่ช่วยคนไทยเพราะว่า เมื่อประชาชนของเขาเห็นชอบด้วย เขารู้หมด ประชาชนของเขาทุกคนรู้หมดว่าการหยอดไปลงในกล่องนั้นนะ หมายถึงอนาคตชีวิตของเขา ชีวิตเขาจะเป็นอย่างไรจะมีลักษณะอย่างไรอยู่ในการตัดสินใจ หยอดใบนิดเดียว นี่ลงในกล่อง ทุกคนแจ่มแจ้งหมด เพราะฉะนั้นทุกคนก็เป็นนายของรัฐบาลเขาจริงๆ นโยบายต่างๆโดนควบคุม โดยประชาชน เสียงส่วนมากจริงๆ

ข้าพเจ้ายังได้พบน้ำใจที่สูงของนักหนังสือพิมพ์อเมริกันอีก เช่น มาขอสัมภาษณ์ก่อนอื่นเขา บอกตอนนี้ไม่สัมภาษณ์นะ จะขอพูดอย่างเพื่อนกัน คนรู้จักกันว่าเมืองไทยนี้จะไปได้นานก็มากน้อย ว่า แล้วแกก็น้ำตาไหล เอาผ้าขึ้นมาเช็ดน้ำตา ข้าพเจ้าบอก ข้าพเจ้ามั่นใจว่าอยู่ได้ เมืองไทยอยู่ได้ เขาบอก How long do you think you can hold on? ถามว่าเมืองไทย บอกว่าอยู่ได้เขาบอกทำไมมั่นใจ บอกมั่นใจเพราะเห็นในสีหน้าของคนไทยว่าจะอยู่ จะดำรงความเป็นเอกราชเป็นไทยอยู่ ก็เชื่อคนไทย ว่า ลองเขาว่าจะอยู่ให้ได้เขาต้องอยู่จนได้ เขาฉลาด เขามีการตัดสินใจและเขากล้า ถึงแม้เขาจะเป็น คนที่อารมณ์ดีหัวเราะอะไรก็ตาม แต่เขากล้าตัดสินใจในสิ่งที่เขาเห็นว่า เป็นตายถึงแม้ว่า เขาอาจเจอ การศึกษาอาจจะยังไม่ทราบ เรื่องระบบใหม่ ก็ไม่ใช่เรื่องของเขา ระบอบรัฐธรรมนูญระบอบอะไรนี้ เพราะว่า เป็นของคนใหม่สำหรับไทยแต่คนไทยรู้แล้วว่าทุกคนมีหน้าที่ป้องกันประเทศและทุกคน พร้อมไม่ถอย ชาวบ้านเขาบอกว่าไม่ถอยละท่าน ถอยก็ตกทะเลละ อยู่กันอย่างนี้แหละ ทุกเสียงเป็น อย่างนั้นทั้งนั้น ยิ่งชาวบ้านแน่นแน่นมากเลย เพราะฉะนั้นแล้วข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าเผื่อคนไทยเขาทราบว่า อะไรดี อะไรไม่ดี เขาทราบข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงอย่างจริงๆ แล้วนี้ ที่เขาหยอดลงไปนี่ เขาจะลังเลใจ แล้ว ลังเลใจอีก น้ำจะมีไม่มี มีกินไหมอะไรจะเป็นอย่างไรนี่อยู่ที่การหยอดลงไปนี่ เพียงบอกกับเขา เท่านั้นว่า ไอ้การหยอดนี่นะอย่าไปเห็นกับใคร มันต้องรู้ว่ามันเป็นความตายของครอบครัวเรา เราต้อง รู้จักข้อนี้ แล้วก็ลืมเล่าอีกอย่างถึงคนไทย พยาบาลหมอที่ต่างประเทศ หมอไทยที่ต่างประเทศใครมี แม้แต่เงินน้อยนิดเดียว เขาก็เอาเงินมา บอกฝากให้ทหารด้วย สายใจไทย พวกหมอก็ปวารณาตัวว่า ผมต้องมาเรียนเมืองนอก เพราะว่าต้องหากิน แต่ว่าฟังท่านแล้วนี้ ตั้งใจว่าจะรวบรวมกันกลับมา เมืองไทยในปีหนึ่ง จะผลัดกันมาร่วมหน่วยเคลื่อนที่ เพราะข้าพเจ้าบอกว่าหมอขาดเหลือเกิน เขาบอก ว่ายินดีที่จะนัดกัน แล้วก็รวบรวมกันมาช่วย ในปีปีแต่ละคนจะนานเท่าไร เขาจะตกลงกันเอง ซึ่ง ข้าพเจ้าก็ได้บอกเขาไปแล้วว่า ภาคใต้นี้ก็จะเสด็จฯ เดือนกันยายนี่แล้ว หรือปลายสิงหานี้ ได้บอกเขา

ไปแล้วเขาคงกำลังจัดอยู่เพราะทุกคนนี่ฟังแล้วเป็นห่วง บางคนก็ร้องให้เป็นห่วงประเทศชาติมากทีเดียว แล้วก็ประสบการณ์ที่ข้าพเจ้าประสบอีกอย่างหนึ่ง คือว่าเดินในหมู่นักเรียนไทยคนไทยก็ไปเจอเด็กสาว ๆ กลุ่มหนึ่งก็มากราบบแล้วร้องไห้ กระซิก สะอึกสะอื้น ข้าพเจ้าก็บอกว่า หนูเป็นอะไร เห็นเขาก็มองตาผู้ชายอเมริกัน ผู้ชายอเมริกันก็พยักหน้าให้พูด หลายหนเขาก็บอกว่า หนูเป็นญวนค่ะ แต่เกิดในเมืองไทย หนูเองนี่ไม่เคยคิดว่าหนูเป็นอย่างอื่นเลยนอกจากเป็นคนไทยหนูจะช่วยได้อย่างไรว่าหนูเป็นสัญชาติญวน แต่หนูก็ไม่ชอบลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่พวกหนูนี้ได้รับความยากลำบาก เนื่องจากคนไทยนี่เขาเกลียดพวกหนูบอกสามีเขาเป็นอเมริกันบอกพวกหนูที่หนีภัยมานี้ขอให้ท่านช่วย ช่วยให้เราได้รับรอดละ เขาก็จะมาที่ประเทศอเมริกาที่ขอให้ท่านช่วยชีวิตเขาด้วยก็ร้องไห้ สะอึกสะอื้น เขาบอกหนู ที่แรกไม่กล้ามา แต่ว่าสามีบอกสามีอเมริกันบอกตัวก็เป็นไทยเหมือนกันนี่ เพราะเกิดในเมืองไทยก็มีสิทธิ นี่ก็พระราชินีของตัวก็น่าจะพูดได้ ข้าพเจ้าก็ตอบเขาไปว่า ฉันไม่มีอะไรเลยที่จะเกลียดชังคนเชื้อญวน เพราะว่าฉันเมื่อเล็กๆก็เติบโตมาได้ก็ศึกษาได้ก็ไปเรียนที่บ้านญวนเห็นซิสเตอร์เขาให้ความรักความอบอุ่นอย่างกับแม่กับลูกไม่มีผิดเลย นี่ก็คิดถึงว่าอันที่จริงแล้วนี่เราน่าจะพิจารณาเป็นการกระทำของบุคคลเป็นรายๆ

การที่เป็นคนไทยนี้ หมายถึงคนที่หัวกว้าง มีความคิดที่เรียกว่ามองอะไรมองในแง่ของกว้าง ที่จะว่าเป็นญวนหรือเป็นผู้ร้ายหมด เป็นจีนหรือเป็นผู้ร้ายหมดเป็นเชื้อไทยหรือผู้ร้ายหมดนี่ก็ไม่ได้ ทุกคนมีคนดีคนไม่ดีกันทั้งนั้น ที่ข้าพเจ้าไปพบมาเอง ก็พบคนอเมริกันที่น่ารักที่สุด แม้แต่ประชาชนธรรมดาเดินผ่านไปไหนพอรู้ว่าเป็นคนไทยก็ตบมือให้ ถึงจะสองสามทีก็ตาม แก่ก็อุตสาห์ตบให้

ทำนี่ขอสรุปเพราะกลัวจะหลับ (ทรงพระสรรวล) ขอสรุปว่า เงินที่ท่านทั้งหลายบริจาค น้ำพักน้ำแรงของท่านอย่างแม่บ้าน ทบ. ข้าพเจ้าก็ได้ดูการแสดงของแม่บ้าน ทบ. จนจบก็มีความปลื้มยินดียิ่งนัก ท่านทั้งหลายช่วยให้ ข้าพเจ้าได้สามารถช่วยประชาชนโดยที่รัฐบาลนี้ได้อนุมัติให้ทำการดำเนินเรื่องปฏิรูปที่ดินต่อไป ข้าพเจ้าก็คิดว่า เมื่อรัฐบาลช่วยอย่างนั้นแล้ว โดยเฉพาะรัฐมนตรีเกษตร นี่เขาช่วยเหลือมาก ก็จะตั้งหมู่บ้านศิลปาชีพขึ้นโดยแสดงให้เห็นว่าไม่ต้องมีที่ดิน ๕ ไร่ ๑๐ ไร่ ถึงไม่มีที่ดินก็ไม่ต้องกลัว จะสอนว่าให้มีที่พักพิงอาศัยแล้วก็ให้ความรู้และให้เขาหาเงินด้วยความรู้ที่เขามีสำหรับพวกที่ไม่มีที่ดิน เพราะว่าที่ดินที่ปฏิรูปที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานรัฐบาลไปก็มากพอที่จะรับคนที่ไม่มีที่ดิน ไม่มีที่อยู่เลย ซึ่งเวลานี้ก็กำลังเริ่มดำเนินการแล้ว มีประชาชนที่สมัครหลายครอบครัวที่สมัครที่จะเข้ามาอยู่แล้วและงานมหาวิทยาลัยก็ตาม งานที่ไหนที่ข้าพเจ้าขาดไม่ใช่ตั้งใจขาดเก หากว่าต้องการควบคุมคุณภาพของผ้าไหมมัดหมี่เอง เพราะว่าตลาดที่เมืองนี้ สำคัญที่ว่าคุณภาพต้องคงที่ คงเส้นคงวา ข้าพเจ้าก็จะตรวจงานของชาวบ้านที่เขาส่งงานบ้านมาเองทุกฝืนกับพวกนางสนองพระโอษฐ์ นางกำนัลช่วยกัน แล้วก็ไปตรวจตราวางแผนการเกี่ยวกับหมู่บ้านศิลปาชีพนี้ ซึ่งไม่ใช่ว่าง่าย เพราะจะต้องหัดให้คนที่ปักใจว่าต้องปลูกข้าวรับประทาน

เอง ถึงจะอ่อนใจ ต้องมีที่ดินทำกินเอง พยายามสอนเขาว่าเมื่อเราไม่มีที่ดินแล้วอย่าเป็นทุกข์ เราฝึกฝนตนเองให้มีที่อยู่เท่านั้นก็พอ แล้วก็หารับประทานด้วยความสามารถก็จะเป็นแรงที่ช่วยประเทศชาติ แล้วสิรินธรก็แนะนำพ่อกับว่า ทหารที่ชาชาติ แขนงชาตินี้ก็มาร่วมอยู่ ชาชาติโดยเฉพาะมาร่วมอยู่ในศิลปาชีพได้นี้แม่ ก็บอกเขาว่าจริงสิลูกเพราะทหารนี้เขาก็มีระเบียบวินัยมีจิตสูงส่งอยู่แล้ว ก็เมื่อวิบากกรรมเก่าทำให้เสียขาไปก็ดี แต่ที่เขาเสียสละให้กับประเทศชาติ นี้นามากมายก่ายกอง เขาก็มีอาชีพเป็นหัวหน้าหมู่บ้านมีบ้านอยู่สบาย มีน้ำใช้ น้ำรับประทาน มีอะไร มีเงิน มีทองใช้ตามความสามารถของเขา ก็คิดว่าเขากลับจะเป็นประโยชน์ต่อชาติอย่างมากมาย ในฐานะที่เป็นช่าง ช่างหนัง ช่างตัดเสื้อ แม้แต่ช่างเครื่องทางโลหะอะไรก็ตาม หล่อหลอมโลหะต่างๆ เราก็มีครูที่พร้อมที่จะบริจาควิชาการช่วยเหลือ คนที่ได้ช่วยชาติมาทั้งนั้น ก็เป็นอันว่าร่างกายของท่าน แรงกายแรงใจและเงินที่ท่านจ่ายให้ข้าพเจ้า ในวันเกิดนี้ ได้ไปที่มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ แล้วก็ไป เป็นครั้งแรกที่ว่าไปตั้งทุนสมทบทุนการศึกษาของบุตรนายทหารชั้นประทวน อันนี้เป็นคำริของ ผบ. พล. คิดเอง ไม่ได้คิดจะมาขอข้าพเจ้าคิดว่านายทหารชั้นประทวนนี้ก็ยิ่งยากจนลงไป แล้วเขาก็เสียสละกล้าหาญ กองทัพก็ได้เขานี้เป็นกำลังอย่างใหญ่หลวง ผบ. พล. ก็คิดว่าถ้าแม้เขานี้ได้รับการสนับสนุนจากพวกเราแล้ว เขารักษาบ้านเมืองอยู่แถวชายแดน ปราจีน อรัญ เขาจะได้ไม่ต้องห่วงหลังเลย เขารู้ว่าถึงแม้ว่าเขาจะเป็นอะไรไป คนไทยทั้งหลายก็ดูแลทุกข์สุขของครอบครัวเขา ข้าพเจ้าก็เห็นว่าความคิดนี้เป็นความคิดที่ดีมาก เราก็ได้ช่วยพวกเขาไว้ ชวนา แล้วก็ทหารที่ออกไปรบด้วย เพราะเวลานี้ พล. ๑ นี้ก็รักษาพระองค์อยู่ มีหน้าซำก็รักษาบ้านเมืองอยู่ เวลานี้ก็เลยตั้งต้นเสียก่อนด้วย พล. ๑ แล้วค่อยๆ ขยายต่อไปแล้วแต่เจตนากุศลของท่านทั้งหลาย ก็ขอขอบพระคุณท่านทั้งหลายที่มาให้กำลังใจแล้วก็ให้กำลังใจทรัพย์ บริจาคกำลังใจ ทรัพย์ กำลังกาย ข้าพเจ้าซาบซึ้งมาก ขอให้ท่านทั้งหลายจงประสบแต่ความสุขความเจริญ สมกับเจตนาของท่านที่มีต่อผู้ที่ทุกข์ยากทั้งหลาย สวัสดิ์

*****

พระราชดำรัส^(๑)พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล ในโอกาส
วันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันอังคารที่ ๑๑ สิงหาคม
๒๕๒๔

*****

ก่อนอื่นใดขอขอบพระคุณท่านทั้งหลายที่พร้อมใจพากันมา มีความซาบซึ้งปีติมากที่ทุกคน ทุก
ปีๆพยายามที่จะมาให้กำลังใจ แล้วก็สำหรับอายุอานามนี้ที่ต้องการกำลังใจจริงๆ เสียด้วย

จะขอเล่าสรุปย่อๆ เพราะว่าเขากำชับกันนักว่าจะไม่ให้เกิน ๒ ชั่วโมง ไม่ทราบเขานับหรือเปล่าที่
แพ้มหายและไมโครโฟนไม่ถูกว่า นับเวลากันหรือเปล่า จะรายงานให้ทุกคนทราบถึงว่าการที่เราไป
ญี่ปุ่น หมายถึงข้าพเจ้าและลูกสาวคนเล็กได้รับเชิญไปประเทศญี่ปุ่นระหว่างวันที่ ๑๐ ถึงวันที่ ๒๕
ด้วยความช่วยเหลือของเพื่อนชาวญี่ปุ่นและเมื่อนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นและภรรยาเดินทางมาเยี่ยม
ประเทศไทย ทางรัฐบาลไทยก็ได้ขอความช่วยเหลือรัฐบาลญี่ปุ่นว่าในเมื่อเราทั้งสองได้รับเชิญจากนัก
ธุรกิจชาวญี่ปุ่นให้ไปเผยแพร่ศิลปะของไทยๆ ข้าพเจ้าเข้าใจดี เข้าใจเพื่อนญี่ปุ่นดีว่า ทั้งนี้เขาต้องการ
ที่จะช่วยเมืองไทย ช่วยคนไทยให้อยู่ได้โดยเป็นอิสระเสรี

ในการไปประเทศญี่ปุ่นของข้าพเจ้าได้รับความต้อนรับอย่างที่ดีที่สุด นับตั้งแต่พระราชวงศ์
ญี่ปุ่นได้ให้ความอบอุ่นเหมือนกับเป็นครอบครัวของท่านเองได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลญี่ปุ่น
อย่างมาก ได้รับความร่วมมือจากนักธุรกิจญี่ปุ่นที่สำคัญช่วยกันเผยแพร่วัฒนธรรมและศิลปะของไทย
จะเห็นได้จากการที่เขาจัดงานคืนแรกที่รับรอง มกุฎราชกุมารและมกุฎราชกุมารีญี่ปุ่นอุตสาหกรรม
มาไฮเตลที่เราอยู่ ซึ่งจะมิงานแสดงสินค้าไทย เนื่องจากเป็นผลผลิตของประชาชนชาวไทยผ่านมูลนิธิ
ศิลปะอาชีพพิเศษ มีคนเข้าชมเป็นอันมาก ทั้งนี้โดยการขายตัวและกวีวิธีที่เพื่อนญี่ปุ่นเพื่อนนักธุรกิจเขา
จัดการแสดงแบบเสื้อ จะเห็นเจตนาของเขาได้ชัดว่าเจตนาของเขานี้ดีบริสุทธิ์ต่อประชาชนไทย เขา
แสดงให้เห็นว่าผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งผลิตโดยประชาชนชาวตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นที่มีประชากร
หนาแน่นที่สุดในประเทศไทย และเป็นที่แล้งน้ำที่สุด

ที่นั่นเองที่มูลนิธิศิลปะอาชีพพิเศษได้เกิดขึ้น เกิดขึ้นมาประมาณ ๑๐ ปีแล้วแต่มาตั้งชื่อและ
ปรากฏตัวต่อนอกมาเมื่อประมาณสัก ๒-๓ ปีนี้เอง แต่การทำงานนี้ได้ดำเนินการมาประมาณ ๑๐ ปี
แล้วจนเห็นว่าเข้ารูปเข้าร่างแล้ว จึงได้เผยแพร่ออกมาว่าเป็นมูลนิธิศิลปะอาชีพเพื่อขอรับการสนับสนุน
จากประชาชนทั่วประเทศไทยและกลับได้รับการสนับสนุนจากชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก การไป
ญี่ปุ่นครั้งนี้ข้าพเจ้าไปอย่างในฐานะนักธุรกิจของมูลนิธิศิลปะอาชีพกลับได้โอกาสพบปะประชาชนชาว
ญี่ปุ่นและคนญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากอย่างใกล้ชิด เมื่อได้พบเห็นอย่างใกล้ชิดแล้วเกิดความรู้สึกซาบซึ้ง
นิยมชมชื่นในประชาชนญี่ปุ่นและประเทศญี่ปุ่นอย่างมากผิดกว่าการไปครั้งที่แล้วซึ่งเป็นการไปอย่าง

ผิวเผิน คราวนี้ได้พบปะใกล้ชิดกับคนทุกระดับของญี่ปุ่นเห็นได้ว่าประเทศนี้เป็นประเทศที่จะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไปหาใช่เพราะความร่ำรวยทางทรัพยากรอย่างที่ประเทศเรามีไม่ ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีทรัพยากรน้อยแต่มีทรัพยากรที่ใหญ่หลวงคือพลังจิตของคนญี่ปุ่น ประชาชนเขามีเอกลักษณ์อย่างหนึ่งคือไม่ต้องการที่จะมีชื่อเสียงหรือเด่นในเฉพาะบุคคล

ประชาชนญี่ปุ่นทราบว่า รวมกันเขาอยู่ ถ้าแยกกันประเทศชาติย่อมอยู่ไม่ได้ เพราะประเทศเขาเล็กพื้นที่จำกัด แต่ท่านทั้งหลายคงทราบแล้วว่าประเทศญี่ปุ่นเป็นที่ที่ผิวเหลืองมีความเจริญรุ่งเรืองเทียบเท่ากับประเทศทางตะวันตกทุกประการ โดยเฉพาะทางด้านกรไฟฟ้า และเห็นได้ว่าเหตุใดเขาจึงเจริญมากเพราะประชาชนเขาแม้จะเป็นคนที่เข้มแข็งและมีความสุข ลึกซึ้ง แต่มักจะรวมกันทำอะไรทำรวมกันและมีวินัยอยู่ในตัวเองมาก รู้จักบังคับใจตนเอง และไม่ค่อยเห็นแก่หมู่คณะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมักเห็นแก่ประเทศญี่ปุ่นเป็นส่วนรวม

อันนี้คือบุคลิกพิเศษของคนญี่ปุ่น แต่ทางนี้ทำไมประเทศญี่ปุ่นจึงเจริญก็ตอนนี้อง ตามท้องถนนนี้สะอาดเรียบร้อย ทำไมถึงสะอาดเรียบร้อยได้เพราะว่าคนญี่ปุ่นทราบว่า ถนนนี้ แม่น้ำลำคลองทะเล เป็นของญี่ปุ่นทั้งนั้น เพราะฉะนั้นทุกคนรัก หวงแหน อยากให้เป็นที่ยื่นชมของชาวต่างประเทศ เวลาที่ใครคนหนึ่งเป็นหวัดเขาจะปิด Mask ผูกหน้า ทีแรกข้าพเจ้าไม่เข้าใจ เพราะว่าเข้าใจไม่ถึงขนาดหนึ่งเห็นผลประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นหมู่คณะสำคัญ เห็นผลประโยชน์ส่วนรวมสำคัญกว่า อันนี้ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ พอไปเห็นว่า พอเวลาเขาเป็นหวัดเขาจะปิดปาก ปิดจมูกเพื่อป้องกันมิให้เชื้อนี้แพร่ออกไปติดผู้อื่นพอเห็นปิดปาก ปิดจมูกก็รู้ว่าคนเหล่านี้เป็นหวัดและเมื่อย่างก้าวเข้าไปตามพิพิธภัณฑ์ไปดูพิพิธภัณฑ์ของเขาจะเห็นได้ว่ารัฐบาลจะทุ่มเทเงินทองเป็นจำนวนมากในการที่จะอบรม และให้การศึกษาระชาชนตั้งแต่เด็ก ๆ ไป พิพิธภัณฑ์ของเขา เข้าไปดูแล้ว น่าดูเหลือเกิน ทั้งในด้านตั้งแต่ของโบราณมา ประวัติศาสตร์ จนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน การเจริญทางด้านวัตถุต่างๆ ทางเทคโนโลยีต่างๆ ทางไฟฟ้า เครื่องไฟฟ้า เครื่องจักรยนต์ต่างๆ

แต่ที่สำคัญคือเขาสอดแทรกศีลธรรมไปทุกหนทุกแห่ง แม้กระทั่งใน museum ที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์เขาจะให้เห็นว่า ถ้าแม้จะเอาแต่ความเจริญทางด้านวัตถุแล้วคนจะเสื่อมลง จะเกิดความปลอดภัย เพราะฉะนั้นแล้วเขาจะให้ความเจริญทางด้านจิตใจนี้ควบคู่กันไปตลอดสอนเด็กตั้งแต่กฎ จรรยาจร โดยวิธีให้เด็กหัดขับรถของเล่นเอง บังคับรถคันเล็กๆ ด้วยเครื่องมือไฟฟ้า และเห็นว่าถ้าแม้ว่าคนคนหนึ่งเอาแต่ใจตนทำผิดกฎจราจร ผลที่ตามมานั้นจะเกิดความทุกข์ความยุ่งยากแก่ส่วนรวมอย่างไร อันนี้เป็นข้อที่ซาบซึ้ง นอกจากจะเป็นนักธุรกิจที่เก่ง เมื่อลงนั่งคุยกับเขา อย่างเพื่อนแล้วจะเห็นว่า เป็นชนชาติที่มีความละเอียดอ่อนในด้านจิตใจ และเป็นศิลปินอย่างมาก

นักธุรกิจนี้จะสามารถที่จะเขียนรูปได้อย่างสวยงาม และเมื่อตามไปถึงบ้านเขา จะเห็นความสะอาดเรียบร้อย วิธีที่เขาจะรับประทาน อาหารที่เขาจะรับประทานก็ดี ทุกอย่างจะเป็นศิลปะหมด การจัดวางอาหาร การจัดผักทำทุกอย่าง อย่างงดงามถ้าเข้าไปดูทางด้านของเก่า วิธีที่เขาส่งจดหมายต่อเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้กัน จะต้องพับด้วยผ้าไหมที่สวยงาม และมักจะมีดอกไม้วางบนนั้นอีกที ซึ่งอันนี้ข้าพเจ้าเห็นถึงความละเอียดอ่อนของจิตใจ คือเขาละเอียดมาตั้งแต่ข้างในตั้งแต่ใจขึ้นมา มิน่าเล่าชาติเขาจึงเจริญรุ่งเรือง ใครเห็นอะไรก็ เห็นอะไรที่จะเป็นอันตรายต่อส่วนรวม คนที่เห็นนั้นจะไม่นิ่งดูตายเลย จะขจัดภัยทุกประการ พอทราบว่าย่านนี้คนไทยยังยากจนเขาจะพูดว่า จริงซินะเมืองไทยรับภาระมากในเรื่องที่มีผู้ลี้ภัยเข้ามาเยอะเพราะฉะนั้นการที่ข้าพเจ้าไปครั้งนี้ พร้อมด้วยของชาวไร่ชาวนาของเราทำขึ้นเมื่อยามที่ฝนแล้งหรือน้ำท่วมก็ดี เขาจะพากันช่วยกันซื้อ ช่วยกันบอกกล่าวกันต่อไปอีกทีเพื่อช่วยคนไทย เพราะฉะนั้นข้าพเจ้ามีความซาบซึ้งในประเทศญี่ปุ่น และในคนญี่ปุ่นอย่างมากทีเดียว ตามท้องถนนที่แน่นขนัดไปด้วยรถยนต์คือรถดีดจะไม่เห็นเลยว่าจะมีคนแสดงฮึดฮัด หรือว่ากดแตรหรือแสดงความโมโหโทโสไม่มีเลยทุกคนทราบว่ารัฐบาลของตนทำเต็มที่ แต่เหตุเพราะพื้นที่จำกัด ประเทศเขาเล็กเพราะฉะนั้นทุกคนจะรักษากฎจราจรอย่างเคร่งครัด แล้วร่วมมือกับเจ้าหน้าที่อย่างสมบูรณ์ที่สุด อย่าเพิ่งงง มองไป อย่าเพิ่งงง กลับมาแล้วกลับมาที่มีความอบอุ่นใจเป็นอันมาก เพราะว่าได้รับความรู้สึกว่าการที่ประชาชนญี่ปุ่นมีความสนใจในสิ่งของของคนไทยทำเป็นอันมากแล้วปรากฏว่าได้รับตลาดอย่างกว้างขวางจากประเทศญี่ปุ่นเช่น กระเป๋าย่านลิเกามาเป็นอันดับ ๑ คือสั่งจองกันอย่างชนิดที่เราตามไม่ทันทำนองทั้งหลายคงทราบแล้วว่า ย่านลิเกานี้เป็นศิลปะเก่าแก่ของบรรพบุรุษของเราแล้วก็วัตถุดีก็เกิดขึ้นเองภายในประเทศ คือทางภาคใต้ที่ฝนมาก ตัวย่านลิเกานี้ก็เป็นวัสดุพืชชนิดหนึ่งที่ขึ้นเองโดยธรรมชาติใต้ต้นยางใต้สวนยาง ปิดดินให้ชุ่มชื้น และที่ภาคใต้ใช้ได้ดี เพราะว่าฝนตกมากทำให้เกิดความเหนียว ทำให้เส้นเหนียว แล้วก็อยู่ได้เป็นร้อยปีอันนี้ที่คนญี่ปุ่นว่าเป็นลักษณะพิเศษของย่านลิเกถ้าแม้ว่าทิ้งให้แก่กับต้นแล้ว โยของเขายังจะเหนียวอยู่ได้เป็นร้อยปี โดยที่ไม่มีตัวแมลงมากัดกินเลย เพราะฉะนั้นเรียกว่า เป็นพืชเศรษฐกิจที่ยอดเยี่ยมที่สุดของเมืองไทย ทีนี้ต่อไปนี้เนื่องจากปีที่แล้วๆ มานี้ท่านทั้งหลายที่มาในวันที่ ๑๑ สิงหาคม นี้ ได้มาบริจาคเงินทองเป็นจำนวนมาก เพื่อโดยเสด็จๆ ตามพระราชอัธยาศัย ข้าพเจ้าก็อยากจะทำใจให้ท่านทั้งหลายทราบพร้อมกับแสดงภาพว่า เงินของท่านนั้นไปอยู่ที่ไหน และไปทำอะไรบ้าง เป็นประโยชน์ในทางไหนบ้าง ก่อนอื่นอยากจะแสดงให้เห็นให้ท่านได้ปลื้มใจว่า เงินของท่านได้ไปสู่คนยากคนจน คนเจ็บ คนไข้ ข้าพเจ้าได้พบในระหว่างที่ตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปตามจังหวัดต่างๆ ที่ทูลกันดารแล้วก็ได้ไปเห็นคนเจ็บเหล่านี้เข้า เป็นโรคที่ร้ายแรง และหนักที่ข้าพเจ้าคิดว่าพวกเราสามารถที่จะช่วยทางรัฐบาลได้ก็คือป้องกันไม่ให้ พ่อแม่หรือแม่ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวของแต่ละครอบครัวเกิดเจ็บไข้ได้ป่วย ถึงขนาดเสียชีวิต เพราะแต่ละครอบครัวนี้มีลูก ๗ คน ๘ คน แต่เขาไม่ได้เลี้ยงลูกที่ทำให้เสียเปล่า เขาเลี้ยงลูกสอนลูกให้ทำงาน เท่ากับใช้ลูกเป็นแรงงาน ฉะนั้นการที่มีลูก ๗ - ๘ คน ของเขาไม่ได้สูญเสีย

นอกจากเสียว่าหัวหน้าครอบครัวจะไม่สบาย เช่น พ่อเป็นโรคหัวใจมาเป็นเวลานาน แล้ว แม่เป็นโรค วัณโรค ผิในท้อง เป็นเวลานาน อันนี้ถ้าเพื่อเราเคยพบทั้งพ่อทั้งแม่เจ็บนี้ และถ้าเป็นโรคหนัก ไม่รักษา เด็ก ๗-๘ คนนั้น แทนที่จะเป็นแรงงานของชาติอย่างที่พ่อแม่เขาหวังในการผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหาร ให้แก่ประเทศชาตินั้น จะกลับเป็นภาระของประเทศชาติ ฉะนั้นอันนี้ข้าพเจ้าคิดว่า เราช่วยได้ในการที่จะแสดงรูปภาพให้ท่านดู เพื่อแสดงให้ท่านเห็นว่า เงินของท่านไปในทางไหน และอีกอย่างหนึ่ง อยากให้ท่านมีความรู้สึกชื่นชมเป็นสุข เพราะการเป็นสุขนี้เองทำให้ได้บารมีขึ้นมาติดตัว จะทำให้ท่านทั้งหลายประสงค์สิ่งใดในชีวิตนี้ และกายภาคหน้าสมประสงค์ เพราะเวลาเรารู้สึกว่าเราทำความดี เรา มีความสุขที่ได้ช่วยคนเหล่านี้ให้มีความสุข ด้วยเจตนาดีนี้แหละจึงจะได้รับผล ต่อจากนี้โปรดดูคนเจ็บ ต่างๆ แต่ละคนนี่มาจากดินแดนที่เรียกว่า อยู่ใต้การยึดครองของผู้ก่อการร้าย และที่เราสามารถพบเห็นได้ก็เพราะว่าทหารของชาติได้ผลัก เรียกว่าทำให้พื้นที่หมดอันตราย แล้วก็นำเราไปในที่ที่นั่น ถ้าไม่ได้ทหาร รั้วของชาติที่เข้มแข็งละก็ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าก็คงไม่ได้ไปช่วย บุคคลเหล่านี้ที่เคราะห์ร้ายเป็นโรคร้ายๆ ทั้งนั้นเลย เนื่องอก มะเร็ง ประเภทต่างๆ โดยเฉพาะที่ตาที่ ข้าพเจ้าเป็นห่วง ถ้าแม้ว่ามีประชากรที่ตาเสียมาก นี่จะเป็นผลร้ายต่อประเทศชาติทางด้านเศรษฐกิจต่อไปนี้แสดงภาพได้

อันนี้ข้าพเจ้าเกิดมาก็เพิ่งเคยเห็น ที่มองไม่เห็นหน้าไม่เห็นตาเลยน่าสงสารที่สุดแล้วตัวเขาก็มีความทุกข์เหลือกำลัง จนกระทั่งไม่ยอมออกจากห้อง ข้าพเจ้าเข้าไปปลดซื้อและประวัติของเขา นักสังคมสงเคราะห์จำเป็นคือนางสนองพระโอษฐ์ นางพระกำนัลไปเขียนประวัติ ไปซักประวัติไว้ก่อน ทำให้การเยี่ยมเร็วขึ้น ได้เห็นภาพเหล่านี้แล้วเชื่อบุญเชื่อกรรม ความทุกข์ทรมานที่คนเหล่านี้ได้รับ อันนี้ที่ชาวซังไนทหารรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณของทหารรบทั้งหลายที่อยู่แนวหน้าที่เขามีความรักต่อเพื่อนร่วมชาติและพยายามที่จะนำไปให้เสด็จฯ เข้าไปพร้อมกับหน่วยแพทย์เคลื่อนที่คนนี้เป็นลมแล้วพุน้ำลงไป ที่เตาไฟ อันนี้ก่อนจะทำการผ่าตัด นี่หลังจากการผ่าตัดหลายครั้งเต็มที

อันนี้ที่งานพระศพของท่านอาจารย์จวน เราไปโดยบังเอิญ ก็เห็นผู้ชายคนนี้อุ้มลูกมาเพราะว่า ไม่มีใครดูแลที่บ้าน และเห็นลักษณะของเด็กอย่างนี้ ข้าพเจ้าก็เลยขอให้รักษามะเร็งที่คนนี้อย่างใจ เขาเป็นเชื้อไวรัสลงสมอง ก็เลยเรียกว่ารับประทานอาหารไม่ค่อยได้

อันนี้เป็นของธรรมดาที่เห็น ไม่ใช่ต้องในดินแดนของที่มีผู้ก่อการร้ายยึดครอง เห็นทั่วไปในถิ่นทุรกันดาร มันสมองรู้สึกสมองไหลกะโหลกไม่ปิดสนิท อันนี้ก็เช่นกันเป็นเชื้อไวรัสเข้าสมอง แต่ที่น่าสงสารคือว่าพ่อแม่มีลูก ๕-๖ คน และก็มีคนนี่ที่เป็นเสียอย่างนี้ก็ทำให้ฐานะเขาลำบากยิ่งขึ้นนี่เองที่มูลนิธิศิลาปาชีพเข้าไปช่วยได้ โดยการฝึกคนหนึ่งคนใดในครอบครัวของเขา ให้สามารถหารายได้ได้มากพอ

อันนี้ไฟไหม้เพราะว่าพ่อแม่ไปทำงานในทุ่งนา อันนี้เป็นเนื้องอกที่ลูกนัยน์ตา ถ้าปล่อยไว้ตาก็จะหลุดออกมา อันนี้ที่ภาคใต้ อันนี้เป็นโดยกำเนิดที่ภาคใต้เหมือนกัน คนนี้ขณะนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้การศึกษายู่ เพราะว่าเขาอยากเรียน และเขาใช้เท้าเขียนได้อย่างคล่องแคล่ว อันนี้น่าห่วงมาก เพราะว่าลูกเขายังเล็ก และรู้สึกจะเป็นมะเร็ง อันนี้ที่แรกข้าพเจ้านึกว่าเป็นโรคเท้าช้าง ก็นึกวิตกกังวลถึงเท้าช้างนี้ที่ระยอง แต่ปรากฏว่าไม่ใช่ เป็นการผ่าตัดผิดไป เลยต้องเอาตัวกลับเข้าโรงพยาบาลใหม่ โดยพระราชทานค่าใช้จ่ายทั้งหมด อันนี้เหมือนกันเป็นไวรัสเข้าสมอง อันนี้ตาบอดและเป็นหัวหน้าครอบครัวซึ่งเราได้ทำแล้วก็คือเอาลูกของเขาที่รุ่นหนุ่มรุ่นสาว ถ้าเด็กออกจากโรงเรียนแล้วก็มาฝึกอาชีพกับมูลนิธิศิลปาชีพ อันนี้แม่ที่ยากจนและก็ต้องดูแลลูกที่เป็นลมชักเป็นลมชักเสียจนกระทั่งบิดเบี้ยวไปหมด เพราะว่าตั้งแต่เด็กๆ ถ้ามันได้รับยาตั้งแต่ต้นก็สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ อันนี้ก็เช่นเดียวกัน อันนี้เป็นเนื้องอกที่ลูกนัยน์ตาน่ากลัวเหลือเกิน

ตั้งแต่เกิดมาจนอายุปานนี้แล้วก็เพิ่งได้เห็นสิ่งที่น่ากลัว ตอนที่ตามเสด็จฯไปพื้นที่ทุรกันดารนี้ อันนี้เป็นของธรรมชาติขาดไอโอดีน ซึ่งจะต้องผ่าตัดออก ถ้ามันว่าคนไข้นอนแล้วหายใจไม่ออก ถ้าแม้ว่าหายใจออกไม่ต้องผ่าตัดก็ได้เพราะอายุมาก คนนี้เสียใจมาก ที่ปราจีนนี้เอง เป็นหัวหน้าครอบครัว ข้าพเจ้าก็รีบส่งเข้ามาทันทีที่โรงพยาบาลโรคปอดที่นนท์ แต่ว่าไม่ทันเสียแล้วเพราะว่าปอดพุงไปด้วยโรควัณโรค ก็หน้าที่ของเราคือให้ลูกเล็กๆ เรียน ให้คนโตรองลงมาหน่อยเข้ามาฝึกมูลนิธิศิลปาชีพ อันนี้เพดานโหว่ นี่เหมือนกันเชื้อไวรัสเข้า อันนี้เกิดมาเพิ่งเคยเห็นนี้ พ่อแม่มีลูก ๕ - ๖ - ๗ สองคนนี้เป็นคนที่หนักที่เจ็บเป็นแผล แล้วก็ป็นปัญญาอ่อน ศีรษะหลิม เพราะฉะนั้นต้องช่วยลูกคนที่ถัดไปให้เขาสามารถทำงานช่วยพ่อแม่ต่อไปได้ อันนี้ก็ปัญญาอ่อน อันนี้เป็นวัณโรค อันนี้เป็นโรคหัวใจ คนนี้แล้วก็ลูกก็ยิ่งเล็กอยู่ โดยมากที่เราเป็นห่วงนี้เป็นห่วงเรื่องลูกยังเล็ก เพราะฉะนั้นพยายามเต็มที่ที่จะรักษาชีวิตหัวหน้าของครอบครัวเอาไว้เพื่อเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกๆ เขา

อันนี้ที่ภาคใต้ ประชาชนได้เมตตาให้ความไว้วางใจ เสด็จฯไหน มีอะไรเขาจะถวาย และมีความทุกข์เขาก็จะมาปรึกษาหารือ อันนี้เขาถามว่า เขาจะรักษาหายไหม เมื่อแพทย์ดูแล้วแพทย์ก็บอกว่ารักษาไม่ได้ อันนี้รักษาได้เป็นโพลิโอใส่เบลส ใส่เครื่องช่วยเดิน พอจะทำให้เด็กไปโรงเรียนได้สะดวก อันนี้ประชาชนมาดักคอยขบวนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ประจวบคีรีขันธ์นี้เอง ขอให้ช่วยเด็กคนนี้ เพราะว่ากำพร้าทั้งพ่อแม่และก็ตาบอด เราได้รับเข้ามาแล้วสำหรับจะให้เข้าเรียน อันนี้หญิงชาวไทยอิสลามเป็นมะเร็ง นัยน์ตานี้ก็ไม่เห็นแล้ว แต่ว่าถ้าเมื่อไม่ทำอะไรสักอย่างก็จะเจ็บปวดมาก และนัยน์ตาจะหลุดออกมา นี่เด็กตาเสียโดยกำเนิด อันนี้ที่คิดว่าถ้าพวกเราคนไทยร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุข โดยให้กำลังใจแก่ข้าราชการ ให้เขาเข้าไปในละแวกบ้านทุรกันดาร แล้วก็ไปสอนว่าเวลาที่ทำคลอดเอง แล้วควรจะมียาชนิดใดหยอด ชาวกะเหรี่ยงที่ทรงพบบนเขาที่เสด็จพระราชดำเนินไปในโครงการตามพระราชประสงค์ที่บนเขา ที่จะให้เขาอายุติการปลูกฝิ่น และปลูกพืชอื่นทดแทน

คนนี้เป็นโรคที่คนจนไม่น่าเป็นเลย เป็นคอหอยพอกและเป็นพิษ ความจริงเพิ่งอายุสี่สิบเท่านั้นเอง และลูกยังเล็กอยู่ แต่ว่าด้วยโรคนี้เบียดเบียนจึงทำให้มีหัวใจแทรกนิดๆ คนนี้ต้องดูแลระยะยาว และช่วยให้การศึกษาของลูก เขาจะได้สบายใจและพักผ่อน นี่ก็เกี่ยวกับลูกน้อยนี่ตาจะพบบ่อยเชื่อว่าเด็กๆ นี่จะเป็นต่อกระจกต้อหินตั้งแต่เล็ก นี่ก็โรคตา นี่เป็นปัญญาอ่อน ผู้หญิงคนนี้มีลูกมาก เขาถามว่ารักษาหายไหม เพราะว่าสองขวบแล้วยังชันคอไม่ได้ ก็บอกเขาตามตรงว่าไม่หายแต่ว่าไม่ต้องห่วง ลูกอื่นๆ ที่ไม่ต้องใช้งานอะไร สามารถจะมาเรียนอาชีพกับเราได้ การเข้าเรียนต่อในรายนี้ออกจะหมดปัญหาไป เพราะว่าเขาลาออกมาแล้ว ลูกๆ คนถัดต่อไป อันนี้สงสัยว่าจะเป็นมะเร็ง อันนี้นักสังคมสงเคราะห์กำลังถามทุกข์สุขชาวไทยใหญ่ซึ่งเป็นไทยด้วยกัน แล้วก็ในงานของโครงการศิลปาชีพนี้ได้มีชาวไทยใหญ่เป็นจำนวนมากที่มาร่วมแรงทำงานให้กับมูลนิธิศิลปาชีพผลิตของที่สวยงามเหลือประมาณ และได้ทำชื่อเสียงให้กับคนไทยทั้งชนชาติไทยนี้เป็นส่วนรวมที่ประเทศญี่ปุ่น และนี่กำลังจะไปแสดงที่ประเทศอเมริกา ตามคำเชิญที่ดัลลัส อันนี้ข้าพเจ้าเป็นห่วงเด็กเพราะว่าพ่ออายุแปดสิบ แม่อายุสามสิบกว่าแต่ว่าปัญญาอ่อน อ่อนอย่างมากๆ ก็เลยห่วงเด็กว่าถ้าพ่อตายแล้วจะทำอย่างไร อันนี้ทหารอีกแล้ว ก็ขอให้ทหารช่วยสอดดูถึงสติปัญญาของเด็ก ก็ปรากฏว่าเป็นเด็กที่ฉลาดใช้ได้ทีเดียว ก็เลยพระราชทานทุนการศึกษา และบอกกับพ่อกับแม่และพร้อมกับฝากทางนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดไว้แล้วว่า ถ้าพ่อตายเมื่อไรก็ให้แจ้งมาให้ทราบ อันนี้ก็ตาบอด อันนี้ราษฎรทำขาทียมเอง อันนี้ขาคาต นี่รูปนี่เด็กที่มานั่งคอยเฝ้าอยู่ พ่ออาเจียนออกมาก็เป็นพยาธิเลยต่อหน้าต่อตาหน่วยแพทย์ เห็นเข้าแล้วตกใจนึกว่าถ่ายออกมาเป็นพยาธิ ไม่ทราบว่าเป็นพยาธิ ก็พยาธิออกมาได้หน้าตาน่ารัก แต่ว่าเกิดมาไม่มีนิ้วทั้งมือทั้งเท้า อันนี้โดนไฟไหม้ก็เลยรับเข้ามา สำหรับผ่าตัดให้สามารถยืดขาได้ นี่ก็เหมือนกันคนละครายกับเมื่อกี้แต่เหมือนกัน ไม่มีนิ้วมือเท้า

นี่ก็เหมือนกัน นี่เป็นเนื้องอกชนิดหนึ่ง โดยมากน่าจะขอบพระคุณหมอต่างๆ ทั้งหมด หมอพันและนายแพทย์ ศัลยแพทย์ และแพทย์ต่างๆ ที่สละวันเวลาของเขาตามเสด็จๆ ไปในท้องที่ทุรกันดาร แล้วก็รักษาคนไข้เป็นจำนวนมากเพราะฉะนั้นทุกคนคงจะชื่นใจได้แล้วว่า เขาได้ทำบุญ ทุกคนได้ทำบุญมากในการถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลนี้ ทำบุญชนิดสร้างสรรค์ด้วย เพราะว่าเรามุ่งในการที่จะช่วยบุคคลในครอบครัวที่ยากจน ที่พ่อแม่เจ็บมากหรือที่มีลูกที่พิการนี้ โดยมากสมาชิกศิลปาชีพจะเอามาจากคนที่ยากจนแล้วก็เอามาจากบางครั้งครอบครัวทหารที่ไปรับใช้บ้านเมืองแล้วก็เสียชีวิตไป เพราะว่าทหารก็คือประชาชนนี่เองครอบครัวของเขาเป็นชาวไร่ชาวนาเราก็ได้ช่วย เท่ากับว่าศิลปาชีพกับสหายไทยทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด อันนี้หมดไปม้วนหนึ่งแล้ว

ต่อไปนี้อีกจะเล่าให้ท่านทั้งหลายทราบถึงเหตุไฉนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีความซาบซึ้งและมีความรักต่อประชาชนอย่างเต็มที่ ภาพนี้เมื่อเสด็จฯ กลับพระนครตอนจะบรมราชาภิเษก ได้เห็นประชาชนต้อนรับเป็นจำนวนมาก ตอนนั้นข้าพเจ้าเป็นคู่หมั้นอยู่ เห็นเข้าก็รู้สึกซาบซึ้ง ธรรมดาแล้วนี่พระเจ้าแผ่นดินนี้ก็ถูกเรียกว่าสมมุติเทพ แต่พระเจ้าอยู่หัวฯ รับสั่งว่าเมื่อเขาสมมุติให้เป็นเทพขึ้นมาเราต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือเขาให้ได้ เพราะคนที่เป็นเทพนี้มักจะช่วยเหลือคนได้นี้ถึงแม้จะเป็นแค่สมมุติเทพก็ต้องพยายามช่วยเหลือประชาชนให้ได้มากที่สุด

อันนี้เมื่อทรงอภิเษกแล้ว ก็ทรงกลับไปเรียนที่สวิสปีหนึ่ง นี่ลูกสาวคนใหญ่ก็โตแล้ว เตรียมตัวจะเดินทางกลับมากองกรุงเทพฯ นี่ก็เหมือนกันลูกสาวคนใหญ่ตอนลูกชายยังเด็กก็เป็นธรรมเนียมประเพณีโบราณว่า หลังจากบรมราชาภิเษกแล้ว จะต้องเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรทุกๆ ภาคทุกจังหวัด อันนี้เป็นขนบธรรมเนียมโบราณ

อันนี้จำเค้าหน้าได้หรือเปล่า สิรินคร รู้สึกยังมีเค้าหน้าอยู่ เมื่อข้าพเจ้าให้หมเขาคงอายุ ๖ เดือน รัฐบาลก็เชิญให้เสด็จฯ เยี่ยมราษฎรทุกๆ ภาค อันนี้เป็นสิรินธรกับอุบลรัตน์ อันนี้จุฬารัตน์ อันนี้ค่อยสาวขึ้นหน่อย เมื่อลูกทั้งหลายค่อยๆ โตขึ้นแล้วก็ฝากไว้กับคุณยายแล้วก็เริ่มเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร เริ่มด้วย ภาคกลาง และก็พอพระทัยว่าภาคกลางไม่ต้องเป็นห่วง ต่อจากนั้นก็ไปอีสานเพราะอีสานในสมัยนั้นการคมนาคมลำบากมาก ทราบดีว่าน้ำแล้งปัญหาเรื่องน้ำแล้งนี้มีมาตั้งแต่ไหนแต่ไร พอเสด็จลงถึงสถานีประชาชนก็เข้ามากราบ ซึ่งสำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเติบโตขึ้นที่สวิส เสด็จไปตั้งแต่ ๕ ขวบ และกลับมาพระชนมายุ ๒๒ เสด็จฯ กลับมาระหว่างนั้นเพียงคนเดียว เมื่อเห็นคนเขามากกราบอย่างนี้ ทำให้ทรงเห็นว่าเราจะต้องทำหน้าที่โดยเต็มสติกำลังให้สมกับที่ประชาชนเคารพให้ความเคารพยกย่อง

อันนี้ที่เชิญพระบาทฯ ขึ้นไว้บนศิระชะ แม้ว่าจั้งไว้เขาก็ไม่ยอม อันนี้ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหมือนกัน แม้แต่ทางรถไฟทางผ่านเท่านั้นหยุดที่ไหน ทรงซาบซึ้งมากเลยว่าประชาชนจะมารอเฝ้าฯ เต็มไปหมดพร้อมกับการให้ ประชาชนไทยนี้ประเสริฐเหลือเกิน รู้จักแต่ให้เท่านั้น ใ้ๆ ตลอดเวลา อันนี้เห็นจะเป็นด้วยเป็นประเทศแห่งศาสนาแล้วก็ชาวภาคอีสานนี้พระอรียะเจ้าที่ท่านสอนไว้ว่าการให้นี้ประเสริฐ เพราะธรรมดาคนเรานั้นขำนาญแต่การเอาการรับเอาขึ้นเขี้ยวชาญมาก ทีนี้ทำอย่างไรประชาชนให้เราเสมอ เราก็เลยได้รับการฝึกเป็นผู้เอาเฉย ๆ แม้แต่ทางรถไฟผ่านจะเห็นประชาชนคอย

รูปเหล่านี้ตั้งแต่สิรินธรหกเดือน บางครั้งตำรวจต้องคอยห้ามไว้ เพราะว่าทุกๆ คนอยากจะมาถวายของ พระที่ตีต่างๆ มีที่คอกหรือเก็บไว้ประจำครอบครัวนี้จะเอามาถวายหมดบอกว่าสำหรับเอาไว้ป้องกันอันตรายชีวิตท่าน อย่างนี้จะไม่ให้ครอบครัวเรารักและรู้สึกสำนึกบุญคุณของราษฎรได้อย่างไร รู้สึกว่าครอบครัวของเราและระบอบพระมหากษัตริย์อยู่ได้เพราะพลังจิตของประชาชนชาวไทยแท้ๆ

ถ้าเขาไม่คุ้มครองเอาไว้ปานนี้ก็อยู่ไม่ได้ นี่ตามเด็ทต่าง ๆ ที่ผ่าน ปะรำพ่อค้าเงินที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือสร้างซุ้มรับเสด็จฯ แสดงความเคารพให้ท่านดูไม่ใช่สำหรับจะอวดแต่ให้ดูว่าเหตุ ไฉนจึงได้ทรงทูลพระองค์ทั้งพระวรกายและพระทัยให้กับประชาชน ใครบ้างที่จะใจแข็งขนาดจะไม่รัก และไม่รับรู้บุญคุณของประชาชน ความสัมพันธ์นี้มานานคงเป็นเพราะว่าบรรพบุรุษของเราด้วยท่านทำดี กันมา

เพราะฉะนั้นเสด็จฯ ไหน คนถึงได้แน่น ถ้าแม้บรรพบุรุษของเราประพฤตินิยมชอบ เสด็จฯ ไหน คำว่าเจ้าแผ่นดินมาก็คงจะคนหายแวบไปหมด มีอีกให้อีกไม่ว่าจะสายอย่างไรก็คอย เดินเป็นวันๆ แล้วก็ทางขวาที่ท่านเห็นนั่นไม่ใช่ทางลาดให้เสด็จพระราชดำเนิน เป็นโตะที่ทุกคนวางของขวัญ พระ เจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า อันนี้ไม่ได้ เราต้องเดินแทรกเข้าไปในหมู่คน ไม่อย่างนั้นจะเห็นว่าใครมีของขวัญให้ ถึงจะหยุดพูดด้วย หรือหยุดรับ อันนี้ชักไม่ค่อยดีเพราะเป็นการเอาเปรียบประชาชนมากเกินไป พระ ท่านสอนของท่านเอาไว้ดีๆ ให้เถอะการให้เป็นการสูญเสียก็จริง แต่ทำให้เราภูมิใจว่าทำให้คนอื่นมี ความสุข

อันนี้ก็ซาบซึ่งอีก บาทหลวงคาทอลิกมาถวายพระพรและถวายกระเช้าดอกไม้ ท่านคุกเข่าลง พระเจ้าอยู่หัวก็รับสั่งว่าให้ยืน ท่านว่า ไม่...ขอเป็นประชาชนคนหนึ่งพระเจ้าอยู่หัวท่านระลึกเสมอว่า ประชาชนมากมายที่ได้ถวายความรักความเมตตา คอยปกป้องท่าน และให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่ท่าน ท่านจึงคิดว่าการเสด็จพระราชดำเนินผ่านไปผ่านมา และเห็นว่าผู้ให้เองก็แสนจะยากจน ท่านก็เลยว่า อย่างนี้ไม่ไหวหรอกเราต้องให้เขาบ้าง ก็เลยเสด็จฯ ไป อันนี้ที่ประจวบคีรีขันธ์เข้าไปเยี่ยมราษฎรเมื่อ ตอนที่ลูกชายเพิ่งเกิด เสด็จฯ เข้าไปในป่า ไปเยี่ยมราษฎรตามหมู่บ้านต่างๆ และเอาเกลือเอาผ้าห่ม เอาเสื้อผ้าไปให้

นี่ทรงปลาบปลื้มราษฎรมาก นี่ทรงสอนบทเรียนที่ ๑ ให้เป็นพระราชินีที่ดีอย่างไร ตอนนั้น ข้าพเจ้ายังไม่ถือร่มเพราะเพิ่งกลับจากเมืองนอก ยังไม่ค่อยกลัวแดดเท่าไร ตอนหลังถึงจะกลัวแดด แล้วก็ทรงถ่ายรูปอยู่ข้างหลัง บางทีเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรตั้งแต่ ๑๐ โมงเช้า เสด็จขึ้นบ่ายโมงก็บอกว่า ฝนไม่ไหวแล้วร้อน ทรงเร่งๆ หน่อย รับสั่งบอก ไม่ได้ ประชาชนทำไมเขาคอยได้ แล้วทำไมเราถึงอยู่ กับเขานานหน่อยไม่ได้ เป็นพระราชินีต้องอย่างนี้ นี่บทเรียนแรก ตอนนั้นยังไม่แก่ ยังเพิ่งจะ ๒๑ เท่านั้น

อันนี้ชาวเขาที่เชียงใหม่ภาคเหนือ ชาวเขาลงมาแล้วถวาย รู้สึกจะเครื่องเงินที่คอเขาก็ปลอด ถวาย ตอนนั้นยังไม่มีใครขึ้นไปบนเขาเลย เพราะว่าอายุตั้ง ๒๗-๒๘ ปีมาแล้ว นอกจากพระครูบาศรี วิชัยที่ขึ้นไปทำสร้างพระบรมสารีริกธาตุ มาคิดดูแล้วเสียดาย ว่าถ้าแม้ว่า พวกเราเวลามีทางที่จะขึ้นไปบนเขาแล้ว ไปทำความเข้าใจกับชาวเขาเสียแต่เนิ่นๆ อย่างนี้ละก็ จะทำให้ทหารของเราไม่ต้อง สูญเสียชีวิต

อันนี้พอทรงเยี่ยมเสร็จแล้วก็เสด็จฯ ขึ้นมาโบกมือกับราษฎรทั้งหลายที่ยังสู้สุดส่ำหัดตากแดดคอย ขอให้ท่านดูรูปนี้ดีๆ แล้วอีกไม่ช้าจะมีผู้หญิงอีก ๒ คนมายืนรวม เราเรียกว่าเป็นผู้ร่วมงานของเรา คือ สิริินทร กับจุฬารัตน์ มายืนเป็น ๔ คน ประชาชนไม่ต้องคอยนานละ ตอนนี้นักสังคมนสงเคราะห์เหล่านี้ก็โตขึ้นแล้ว มาช่วยพ่อช่วยแม่ทำงานเต็มที่ได้ออแทนพระคุณราษฎร

นี่เป็นสมัยใหม่แล้ว เมื่อเร็วๆ นี้เอง ที่ราษฎรก็ยังคอยอยู่ถึงแม้ว่า คนรุ่นเก่าจะผ่านไป คนรุ่นใหม่ก็มา ส่วนมากก็จะมาเผื่อๆ ถวายของและมาเล่าทุกข์สุขให้ฟังความสุขเขาก็เล่าให้ฟังความทุกข์เขาก็เล่าให้ฟังสมดังพระราชประสงค์ที่ตั้งใจว่าตั้งแต่นี้ต่อไปจะไม่เดินผ่านไปผ่านมาแล้วและจะไม่เที่ยวแจกผ้าเสื้อผ้าถุงห่มเฉยๆ เพราะว่าเท่ากับมหาสมุทร ไม่ได้ช่วยให้เขาเป็นตัวของตัวเอง ไม่ได้ช่วยให้เขาสามารถทำมาหากินอย่างเป็นอิสระได้เลย จึงทรงคิดว่าถ้าแม้ว่าลงไปคุยกับเขาทราบถึงปัญหาต่างๆ ของเขาอาจจะทรงช่วยได้ เพราะว่าโปรดอยู่แล้วในการเกษตรกรรมกสิกรรมและชลประทานโปรดมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์

ที่ท่านเห็นทางขวานั้นจะเป็นถนนนะ ข้างหลังเป็นถนนแล้วก็ประชาชนปูผ้า อันนี้ที่จังหวัดระยองนี่เอง ทรงออกพบประชาชนตั้งแต่ ๑๑ โมง แล้วก็เลิกบ่าย ๔ โมง รับประทานอาหารกลางวัน บ่าย ๔ โมง ตอนเช้าพ่อก็ยังนึกว่าตัวเป็นสาวก็ผุดลุกผุดนั่งในที่สุดหัวซุกหมุ่นก็เลยบอกกับ พลโท. อาทิตย์ ว่า เอ๊ะซึกแก่ ถ้าจะไปไม่ได้ก็กินน้ำเพราะว่าต้องผุดลุกผุดนั่งจริงๆ เตียวนี้ไม่ทรงพระราชดำเนินผ่านไปผ่านมาแล้วทรงมีแผนที่ ถ้าราษฎรที่ไหนทรงเห็นว่ายากจนจะลงประทับรับสั่งเป็นกฎของท่านรัชกาลนี้บอกว่าไม่ให้ยื่นคำราษฎรให้หนึ่งพูดกับเขามันค่อยอบอุ่นหน่อยดูเป็นครอบครัว

อันนี้เป็นการแสดงของข้าพเจ้า คือตอนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ด้วย แล้วทรงเยี่ยมราษฎรเสร็จแล้ว ก่อนขึ้นเฮลิคอปเตอร์ก็ทรงโบกพระหัตถ์เสด็จฯ ราชธานีนี้ตั้งพรีบน่าปลื้มใจเหลือเกินก็บอกให้ช่างภาพถ่ายเร็วๆ เข้า ขอบที่จะเห็นธงชาติแหมเป็นจำนวนเท่าไรไม่ทราบ เขากลับถ่ายเราสองคน ปิดโธ่! ถ่ายที่ประชาชนซิ แต่พอจะซ้ำสอง พระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปรับสั่งกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทานแล้ว ข้าพเจ้าก็เลยต้องแสดงยกมือแล้วก็หวังว่าประชาชนจะโบกอย่างเดิมแล้วให้ช่างภาพจับภาพนี้ไว้

มาคอยถวายดอกบัว ถวายทุกสิ่งทุกอย่าง อย่างที่ท่านเห็นรูป บอกแล้วไม่ต้องอธิบาย อันนี้หลังจากที่ทรงฝึกมาเป็นเวลานานก็ลงนั่งคุยกับประชาชนแล้วอันนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าเหมือนกัน ที่ว่าเขาแสดงความเคารพแล้วซาบซึ้ง อันนี้รู้สึกจะเป็นที่คล่องใหญ่เพราะว่าเห็นจากที่คาดกระดิกน้ำที่ข้าพเจ้าไปเยี่ยมค่ายที่เขาถ้ำ แล้วเลยไปเยี่ยม พาหมอไปรักษารราษฎรที่คล่องใหญ่

ถวายอีกแล้ว ถวายทุเรียน ของดีด้วย จากสวนของเขา นี่ก็ถวายอีกที่ภาคอีสานประชาชนถวายนม ซึ่งเขาใช้อยู่ และโปรดสังเกตเด็กที่ยากจนกระรุ่งกระริงเขาบอกว่าเขาทำเองทำด้วยมือเองและผ้าที่ปักก็ตัวเอง

อันนี้ชาวภูไทซึ่งน่าปลื้มใจที่สุดเลย แต่ก่อนนี้ชาวภูไทเป็นจำนวนมากมักจะเข้ากับ ผู้ก่อการร้าย แต่ตั้งแต่ทหารของชาติ ทหารรบนี้เข้าไป เขาไม่ใช่เพียงแต่ถือปืน ท่านทั้งหลาย ทหารรบนี้เขาถือปืน ถือจอบ ถือเสียม มียาไปช่วยรักษาโรคให้ราษฎร ทำให้ราษฎรรัก ข้าพเจ้าจึงได้ตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเข้าไปได้ แล้วผ้าที่เขาหมั้นนั้นเรียกว่า “แพรวา” แพรวานี้ทอละเอียด ยิบ แล้วก็เมื่อข้าพเจ้าได้นำไปที่ประเทศญี่ปุ่นได้รับความสนใจ เป็นอันว่าได้ตลาดให้กับชาวภูไท

อันนี้ชาวไทยอิสลามกับทหารที่พูดภาษาฮาวีได้ เพราะว่า คุณยายนี้อยากมาเห็น “ประไหมสุหรี” แต่พูดกันไม่ได้เพราะข้าพเจ้าก็รู้สึกไม่เก่งทางภาษาเรียนไม่ได้เร็ว พยายามเรียน แต่คุณยายก็อยากมาใกล้ เขาได้ให้ความรัก ความสนิทสนมมาก ชาวไทยอิสลาม

อันนี้ความจริงเป็นที่เขาค้อ เขาค้ออีกแหละเป็นที่ที่ทหารรบได้ยึดหมู่บ้านพื้นที่ที่อยู่ใต้อิทธิพลของผู้ก่อการร้ายได้กลับคืนมา แล้วก็เมื่อมีที่ว่างเปล่าทหารก็จะจัดการแจกที่ดิน จัดสรรที่ดินให้กับประชาชนแถวนั้นที่ไม่มีที่ดินจะอยู่ และถ้ามีชาวบ้านอยู่ด้วย ซึ่งเป็นชาวเขาก็จะรวมกัน ทหารจะประสานชาวบ้านชาวเมืองอยู่ด้วยกันด้วยความสงบสุข อันนี้นักสังคมสงเคราะห์กำลังซักถามทุกข์สุข ชาวเขาค้ออยู่

อันนี้มาถึงฝิ่น ไม่ทราบว่ามีใครเคยเห็นบ้างไรฝิ่น เมื่อประมาณสัก ๑๗-๑๘ ปี มาแล้ว พระเจ้ากรุงเดนมาร์ก จะมาเยี่ยมเป็นทางการที่ประเทศไทย ทางรัฐบาลก็อยากจะให้ชาวต่างประเทศได้เห็น ว่าเมืองไทยนี้ มีทั้งที่ราบ มีทั้งภูเขา มีทั้งอากาศร้อน มีทั้งอากาศเย็น ก็เลยถวายที่บนเขาสำหรับทาง ทร์พย์สินพระมหากษัตริย์สร้างพระตำหนักสำหรับรับรองประมุขของประเทศต่างๆ หลังเสด็จฯ กลับจากเยือนประเทศต่างๆ ในอเมริกาและยุโรป พอสร้างพระตำหนักเสร็จ ชาวเขาก็มาเดินมาพบที่ประตู เราก็ออกไปพบชาวเขา เขาก็พาไปดูไร่ของเขาซึ่งก็เป็นไร่ฝิ่นนี่เอง เราอยู่ได้สักพักหนึ่ง ก็ได้เรียนรู้ เพราะชาวเขามาเล่าเองว่าตำรวจได้ขึ้นไปเผาไร่ฝิ่นเขา เขาโกรธมาก เขาก็ถึงต้องต่อสู้ เมื่อสู้แล้วก็มีความแค้นดิน เขาก็เลยเข้าไปในป่าร่วมกับพวก ผกค. อันที่จริงน่าเห็นใจเรารู้หรือกว่าอันนี้เป็นของ อันตรายที่สุดเป็นของที่เลวทรามที่ลดมนุษย์ลงไปเท่ากับสัตว์เดรัจฉานแต่ว่าทั้งนี้ทั้งนั้น ชาวเขาเองเขาไม่ได้ใช้มากนักหรอก มีคนกลางที่มารับด้วยเฮลิคอปเตอร์ และโดยให้ชาวเขารายละเฉลี่ยแล้วปีละ ๒,๐๐๐ บาท ราคาถูกๆ คนที่ยากจนที่สุดในเมืองไทยคือชาวเขา และชาวภาคใต้ที่อยู่ใต้การยึดครอง ผู้ก่อการร้าย

ดูดอกสวยๆ ไม่น่าจะมีพิษร้ายเลย เมื่อพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงฟังอย่างนั้นก็รู้สึกว่าจะทรงรับสั่งว่า ที่ราบสูงของเรานี้ ควรจะต้องเป็นประโยชน์ได้มากสำหรับประเทศชาติดีสำหรับเศรษฐกิจของประเทศชาติสามารถปลูกพืชพันธุ์ของทางเมืองหนาวได้ เพราะว่าเรามีแสงแดดที่ยาวนาน แต่มีความหนาวเย็นใกล้เคียงกับต่างประเทศ เพราะฉะนั้นจะได้กำไรในการเพาะปลูกพืชพันธุ์ผลไม้ของประเทศ

ในเมืองหนาว เพราะฉะนั้นจะลองพยายามให้เขาเอาเล็กปลุกฝืน โดยที่ไม่ไปบังคับเขา ให้เขาเล็กปลุกเอง เพราะว่าปีหนึ่ง ๒,๐๐๐ บาท แล้วเงินจน ปลุกไปก็ไม่เห็นมีประโยชน์อะไรซึ่งก็จริง เขาก็เห็นจริง

การเสด็จฯ ไปเยี่ยมชาวเขาต้องไปด้วยเฮลิคอปเตอร์แล้วก็จะเสด็จทรงพระดำเนิน บางครั้งก็ตั้งชั่วโมงครึ่ง สองชั่วโมง เพื่อทอดพระเนตรแหล่งน้ำต่างๆ แหล่งน้ำว่ามีที่มาจากที่ไหนบ้าง แล้วก็ผ่านหมู่บ้านไหนบ้าง แล้วก็ถามชาวเขาเอา ถ้ามันต้องต่อด้วยรถยนต์ก็จะเป็นสภาพอย่างนี้ซึ่งดีนักสำหรับคนภูมิแพ้

ข้าพเจ้าขอพูดว่า คีบก็เขา สอกก็เขา เดินเขานี้เดินเฉยๆ แล้วแบกสัมภาระแทบแยะแล้ว มานึกถึงหัวใจทหารหาญ ทหารรบ ที่เขาต้องทิ้งรบด้วย ต้องเดินเขาด้วยนี้จะยากลำบากสักแค่ไหน นี่เป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งพวกเรามีความนับถือและสำนึกในบุญคุณของเขามาก ทรงพระดำเนินเก่งเสียด้วย ถ้าแม้ใครไปเดินตามจะได้ยินเสียงโธ่โธ่ คือเสียงหอบของพวกตามเสด็จฯ หอบ แอ่ก แอ่ก

อันนี้ผ่าน สรุปลงแล้วว่า หากพบแล้ว ไร้ทตลอด ทดแทนการปลุกฝืน คือสตรอบเออรี่ คือพืชแต่ละอย่างในประเทศต่างๆ มีน้ำใจส่งมาถวายช่วยโครงการนี้มีมิตรประเทศหลายประเทศ พร้อมใจกันช่วยโครงการของพระเจ้าอยู่หัว แล้วก็ในที่สุด สหประชาชาติก็เข้ามาร่วมมือ ซึ่งเดี๋ยวนี้ก็เลย พระราชภารกิจเบาลง เพราะว่าสหประชาชาติ พร้อมกับคนที่สหประชาชาติได้มาร่วมทำงานอย่างนี้อย่างเต็มที่ โดยการหาแหล่งน้ำให้เขา และก็หาพืชทดแทนโดยที่เราจะต้องลองปลุก มีสถานีเกษตร ซึ่งทางกระทรวงเกษตร สั่งให้ขึ้นไปประจำอยู่บนเขา ตามแหล่งทุรกันดารต่างๆ ได้ทดลองปลุกพืชเมืองหนาวว่าอย่างไรที่จะใช้ได้ดี และได้ตลาดดีที่จะให้ชาวเขาอยู่กินได้ดีขึ้นโดยไม่ต้องปลุกฝืน โดยไม่ต้องวิ่งขึ้นไปเผาฝืนเขาเขาโมโหมาก บอกคิดดูซิพอหลวงจะไม่ให้ใครอย่างไร เราก็มีกฎเกณฑ์ของเราถ้าไปลักไปขโมยใครเขามาทำโทษเรา เราไม่ว่า นี่หมู่เฮาลงแรงปลุกของหมู่เฮาเองอยู่ ก็วิ่งขึ้นมาเผาไร่ของหมู่เฮา จะไม่ให้ยิงตอบอย่างไรได้ อันนี้ก็จริงของเขาถ้ากฎของสหประชาชาติมีอย่างไร ชาวเขาเผ่าต่างๆ ก็น่าจะได้รับการเสียก่อนที่จะได้รับการลงโทษ

อันนี้แสดงให้เห็นว่า เดินอย่างขาทางเกงปลิวแล้ว ยังตามเสด็จฯ ไม่ค่อยจะทัน เสด็จฯ ทอดพระเนตรทางน้ำที่ทางเหนือเรียกว่า “เหมือง” อันนี้ความจริงเป็นทางผ่าน เพียงแต่อยากให้เห็นว่า นางสนองพระโอษฐ์ต้องเป็นอย่างนี้ ถึงจะเป็นนางสนองพระโอษฐ์ได้ แบกเป้ข้างหลังซึ่งหนักไม่ใช่เล่น ในบั้นนี้จะเป็นยา เพราะว่าหมอร้องทุกข์ว่า ถ้าเดินเขา แล้วหิวยาทั้งหมด ๑๔ - ๑๕ กิโลแล้วเดินเขานี้รู้สึกจะตายให้ได้ ถึงจะหนุมอย่างไรก็ใกล้ตาย ทีนี้ถ้าเอาไปน้อยก็ไม่พอรักษาชาวบ้าน นางสนองพระโอษฐ์ก็ช่วย และนักสังคมสงเคราะห์ต่างๆ ก็ช่วยกัน นี่เป็นทางผ่านแล้วประเดี๋ยวเราก็เลี้ยว

อันนี้เป็นปีแรกเลยที่เสด็จฯไปพบปะกับชาวเขา อันนี้เป็นเผ่ามูเซอคำไม่ใช่เผ่าม้ง มูเซอคำนี้ ภาษาของเขาจะไปทางธิเบต พม่า-ธิเบต ไม่เหมือนภาษาม้งผู้ชายผู้หญิงแต่งตัวเหมือนกัน เราเรียกว่า สมัยเจี๊ยบเลย “ยูนิเซ็ทซ์” ผู้ชายหรือผู้หญิงมองไม่รู้เพราะทำผมแบบเดียวกัน นี่เขาเชิญเสด็จฯให้เข้าไปในบ้าน แล้วก็เป็นเวลาที่เขารับประทานอาหารพอดี เราก็ร่วมรับประทานอาหารกับเขารอบกองไฟ แล้วเขาก็เล่าให้ฟังหมดว่าเหตุไฉนเขาถึงปลูกฝิ่น และปลูกได้รายได้เท่าไรต่อปี ได้ข้อมูลอย่างแท้จริง อันนี้เป็นผู้ใหญบ้าน

นี่ก็ผู้ใหญบ้าน เดียวนี้ชาวเขารู้จักแผนที่แล้วเหมือนกัน รู้ว่าทอดพระเนตรแผนที่แล้วต้องถามเขาว่า ที่ตรงนั้นๆ มีทางน้ำผ่านหรือเปล่า ทรงหาแหล่งน้ำอยู่ตลอดเวลา เพื่อการเกษตรเพื่อการที่ว่าจะช่วยให้เขาเพาะปลูกได้ดีขึ้น ให้เขาปลูกข้าวได้เพียงพอ ให้เขาอยู่ได้โดยเป็นไทแก่ตัว

อันนี้ชาวเขาเผ่าม้งที่มาคอยเฝ้าและก็ให้หมอรักษา เพราะว่าการช่วยเหลือขั้นแรกที่ทรงช่วยคือส่งหมอไปรักษา ได้อาศัยแพทย์ที่มีจิตเมตตาสูงตามโรงพยาบาลต่างๆ เช่นโรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลตำรวจ มาอาสาตามเสด็จฯ สละวันเวลาของเขา เพื่อจะมารักษาชาวเขาหรือชาวบ้าน ในท้องถิ่นทุรกันดารแล้วรักษานี้ก็รักษาอย่างละเอียด ไม่ใช่ว่ารักษาแล้วก็ผ่านไป มีการติดตามโดยตลอด จนกระทั่งหาย เพราะว่า พวกเราหวังว่าด้วยการทำวิธีนี้จะลดการเสียชีวิตของทหารของเรา

เผ่าลีซอ อันนี้ถวายเป็นกล้วยไม้ซึ่งมีชื่อก้องโลก “ฟ้าม่วย” ชาวเขาก็เป็นนักให้เหมือนกันเห็นหรือเปล่า

อันนี้เผ่ากะเหรี่ยง เผ่ากะเหรี่ยงนี้เป็นเผ่าที่ยากจนที่สุดในหมู่ชาวเขายากจนเหลือเกินนี้ ข้าพเจ้ากำลังพูดผ่านล่ามว่าเขาเดินมาจากเขาลูกไหน แล้วก็พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า อย่าเอาแต่ศิลปาชีพ ให้ถามแหล่งน้ำให้ด้วย ว่าเขาใช้ลำห้วยอะไรปลูกข้าวได้เพียงพอไหม อยู่บ้านอะไรบ้าง บ้านอะไร ตำบลอะไร อำเภออะไร อันนี้จะต้องจดไว้หมด ให้อีกแล้วเอาดอกไม้มาให้ อันนี้ทรงถามถึงแหล่งนี้และถามถึงปัญหาของเขา ที่ดินของเขา โดยมาก เขาไม่รู้เรื่องป่าสงวน ก็มักจะมีเรื่องกับพวกไทยเจ้าหน้าที่ของป่าไม้ ซึ่งป่าไม้ก็ช่วยเหลือร่วมมือเป็นอย่างดี และเขาเองก็รับรองว่าเขาจะดูแลป่าไม้ให้

อันนี้เริ่มต้นงานของศิลปาชีพ เพราะว่าให้งานบ้านเขาเมื่อปีก่อนๆ เขาก็มาส่งงานบ้านให้ข้าพเจ้าแล้วก็จ่ายสตางค์กันเดี๋ยวนั้นเลย คนนี้เขาบอกว่าของผม ๔ อย่าง เขาเองงานบ้านมาส่ง

เรื่องฎีกานี้สำคัญมาก เจ้าหน้าที่มักจะไม่อยากให้ราษฎรถวายฎีกา ซึ่งมักจะเกิดทะเลาะเบาะแว้งโดยเฉพาะต่อหน้าพระพักตร์ เพราะไม่ซำก็เสด็จฯ มา ชาวบ้านก็เก่งเหมือนกันเขาจะเก็บซ่อนเอาไว้พอใกล้เสด็จฯ มาชาวบ้านก็เก่งเหมือนกันเขาจะเก็บซ่อนเอาไว้พอใกล้เสด็จฯ มาถึง จะถวายไม่ไหว เจ้าหน้าที่ที่ตะครุบเสียก่อน ก็เห็นใจเจ้าหน้าที่ว่า ไม่อยากให้รบกวนไม่ให้ทรมานใจแต่ความจริงแล้ว ตั้งแต่โบราณกาลมาสมัยตั้งแต่อินเดีย เพราะเราได้รับความเจริญและก็วัฒนธรรมจากประเทศอินเดียมาก

ตั้งแต่พระบวรพุทธศาสนาแพร่ที่อินเดียนี้พระมหากษัตริย์อินเดียพอเป็นพุทธศาสนิกชนแล้ว จะวางกฎเกณฑ์หน้าที่ของพระมหากษัตริย์ อย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งข้าพเจ้าพอไปอ่านหนังสือที่สิรินธรให้ เนรุห์เขียนก็เลยทราบ พระมหากษัตริย์สมัยเมื่อสองพันกว่าปีมาแล้วได้ประพฤติปฏิบัติเหมือนอย่างที่ทำ ทรงทำ คือว่าพยายามช่วยราษฎรในเรื่องการทำมาหากินของเขาการส่งน้ำให้เข้าไร่นาของเขา และต้องไม่มีกาลเวลา หมายความว่า จะมาบอกว่าวันนี้วันเสาร์วันอาทิตย์ฉันขอเสียไม่ได้ อันนี้แปลก เพราะว่าท่านวางกฎเกณฑ์ของท่านไว้เมื่อสองพันกว่าปีมานี้ นี่เองที่ชาวต่างประเทศมักจะถามว่า พระมหากษัตริย์ตะวันออกกับตะวันตกต่างกันอย่างไรต่างกันตรงที่ตะวันออกนี้พระมหากษัตริย์ได้ถูกจำกัดขอบเขตและระบุน้ำที่อย่างชัดเจนว่าความสุข ความสุขสบายของชนทั้งชาติมาก่อนความสุขของพระมหากษัตริย์และพระมหากษัตริย์ต้องพร้อมเสมอที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม ไม่ใช่ว่าจะทำงานต่อเมื่ออยากทำ

อันนี้เป็นชาวมุเซอแดง เป็นผู้ใหญ่บ้านเขาได้เชิญเสด็จฯ ให้เข้ามาประทับอยู่ข้างในบ้านเขา และเขาก็ได้ถวายฎีกา ที่ว่าสิ่งใดที่เขาไม่สะดวกบ้างเป็นทั้งหมดเจ็ดข้อด้วยกันทรงรับรองและทรงมอบให้เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ก็จะปฏิบัติสะสางสิ่งที่เขาไม่สะดวกที่ทำให้เขาเป็นทุกข์สะสางให้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ภายในเวลาสองอาทิตย์เท่านั้นก็เรียบร้อย นี่ก็กำลังอ่านฎีกาแต่หน้ายิ้มดี นี่เขามาขอพระราชทานพื้นที่สำหรับปลูกข้าว ข้าวไร่ของเขา ซึ่งก็ทอดพระเนตรแผนที่พยายามหาพื้นที่ที่ให้เขาอยู่ และทรงอ่อนวอนทางป่าไม้ ขอให้ให้ความร่วมมือและให้พวกชาวमंत्रीสัญญาว่าจะช่วยดูแลป่า นี่เขาเชิญให้เข้าไป มุขอเชิญให้เข้าไปในบ้านเขาแล้วถ้ายูบนี้รับพระขวัญเป็นชาวกะเหรี่ยงแล้วก็ถวายของ อันนี้ข้าพเจ้าและลูกๆ พยายามจะไปรับ แกเอาไปซ่อนไว้ข้างหลังไม่ยอมให้ ลำเอียงมากๆ ทีเดียว อันนี้ชาวเขาเผ่าม้ง รู้จักกันมานานแล้ว เขาก็เลยผูกมือรับขวัญ นี่เผ่ากะเหรี่ยงผูกมือรับขวัญนักสังคัม สงเคราะห์ทั้งสอง พอเสร็จแล้วยิ่งกว่านั้นเขายังมาถวายอาหารคือไก่ ไก่ซึ่งนานๆ เขาได้รับประทานสักที ปีละครั้ง ปีใหม่ของเขาที่เขาจึงจะรับประทานอุตสาห์เอามาให้เรารับประทาน แล้วก็พร้อมกับเหล้าของเขา ซึ่งเราก็รับประทานพระเจ้าอยู่หัวบอกต้องรับประทาน หมอบอกอย่างๆ อย่างรับประทาน กระชิบกับข้าพเจ้าอย่าเสวยไม่ได้หรือ ให้คนอื่นรับประทาน พระเจ้าอยู่หัวบอกไม่ได้ต้องรับประทาน อยู่ในหน้าที่ของพระเจ้าแผ่นดิน แล้วเขารู้สึกพอกพอใจมาก แหมของเขามันมันไปนิดหนึ่ง เหล้าของเขาพอรับประทานแล้วจมูกออกเป็นควันเลย

อันนี้ก็รับศีลปาชีฟงานบ้าน อันนี้จัดทุกข์สุขของชาวमंत्री เพราะชาวमंत्रीอยู่กันเป็นหย่อมๆ ตามพื้นที่อำเภอต่างๆ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ทรงกำชับนักหนาคือต้องรู้ว่าเขาอยู่ด้วยกันกี่หลังคา และใช้น้ำจากห้วยไหน และน้ำมีตลอดปีหรือว่าหน้าแล้งแห้งไป นี่เขาเตรียมถวายพืชสตรอเบอร์รี่ซึ่งเขาปลูกแทนฝิ่น นี่ทรงเดินดูกับนายกรัฐมนตรีและอธิบดีชลประทาน แหมน้ำดีจริงๆ เห็นแล้วชื่นใจ อันนี้รู้สึกจะแม่ฮ่องสอนใช้ไหมลูก (ทรงหันไปถามพระราชธิดา) แม่ฮ่องสอนซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทรงไปพัฒนาที่นั่น เป็นต้น

น้ำอย่างดีแล้วก็ป้ายอูมสมบรูณ์ แล้วก็ข้าพเจ้าไปตั้งมูลนิธิศิลปะที่นั่น อันนี้ที่แม่ฮ่องสอน ทรงพานายกรัฐมนตรีดูถึงแหล่งน้ำ เพราะเวลานี้เรากำลังวิตกถึงการสงวนแหล่งน้ำ ถ้าป่าโดนตัดมากๆ น้ำก็แห้งลงๆแล้วในที่สุด ก็คงจะทำทะเลทรายกันเล่น เพราะว่าถ้าจะพูดว่าไม่เป็นไรทำเขื่อนแทนทำเขื่อนใหญ่ๆ แทน ถ้าฝนไม่ตกลง จะเอาน้ำที่ไหลมาใส่เขื่อน เพราะฉะนั้นก็พยายามที่จะรักษาต้นน้ำลำธารไว้อย่างต่างประเทศเขาทำกัน นี่ที่แม่ฮ่องสอนการรักษาแล้วก็ที่จะสร้างฝาย สร้างเขื่อน แล้วก็ปลูกป่าเพิ่มขึ้น นี่มันต้องเดิน เพราะว่าบนเขาใช้รถลำบาก มันต้องเดินกัน

ไหนด สิรินครลุกขึ้นยืนแถลงแทนแม่หน่อย เพราะแม่อยู่แผนกคนเจ็บ อยู่ไหนจ๊ะ อันนี้เป็นเขื่อนไซไหมจ๊ะ (ทรงถามสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แล้วมีพระราชดำรัสต่อไป) เป็นฝายที่ทำโป่งแดง ซึ่งปีที่แล้วยังไม่มีเลย แล้วก็พอเสด็จฯ ไปทอดพระเนตรปีที่แล้วก็รับสั่งให้ทางทหารอารักขาชลประทาน แล้วก็ช่วยร่วมมือกันทำที่เก็บน้ำขึ้น เพื่อให้ราษฎรได้ใช้ เพื่อเขาจะได้ไม่ไปตัดป่า เขาจะได้อยู่กับที่แล้วก็จะได้พระราชทานพืชพันธุ์ต่างๆ มา รวมทั้งส่งเสริมการปลูกข้าวเพิ่มขึ้นในที่ที่เขาตัดไปแล้ว นี่ที่ต๋อยอินทนนท์ คลองส่งน้ำนี่ปีนี่เอง อันนี้ที่อ่างขาง ผาง บนเขา อันนี้กว่าจะเดินถึงที่ก็หอบเชียว อันนี้เป็นโครงการปลูกพืชทดแทนผืน มีข้าวสาลีพันธุ์ต่างๆ แล้วก็ยังมีอีกแปลงหนึ่งจะเป็นการปลูกต้นท้อ ต้นพลัม ต้นแอปเปิ้ล อันนี้อยู่ในระหว่างทดลอง เพราะไม่ทราบว่าจะความเย็นขนาดนี้ ข้าวสาลีชนิดไหนจะออกงาได้ดี สตรอเบอร์รี่ เดียวนี้สตรอเบอร์รี่ของไทยเราใช้ได้เพียงพอเขียวในประเทศที่โรงแรมต่างๆ นี่สตรอเบอร์รี่ที่นี้เสียเป็นส่วนมาก รสจืดอร่อยแล้วหอม อันนี้ก็ไร่สตรอเบอร์รี่ อันนี้ชาวบ้านปลูกแล้วทอดพระเนตร ข้าพเจ้ามองเขาข้างหลังแล้วขนลุกเลยแหมเหนื่อยเหลือเกิน ต่อตาต้นแอ๊ปริคอตนั้น เรียกภาษาไทยว่าอย่างไรไม่ทราบ อันนี้ได้พันธุ์จากประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมาช่วยกัน เติบโตมือต่อตาเข้ากับต้นพื้นเมือง อันนี้การให้น้ำต้นกล้าในเรือนเพาะชำ รู้สึกว่าจะ เป็นต้นแอปเปิ้ลนี่ก็อยู่ในชั้นทดลองเหมือนกัน นี่ก็เช่นเดียวกัน นี่การให้น้ำแบบชาวเขา เขาใช้กระบอกไม้ไผ่ซึ่งทรงเห็นว่าเก่งมากเขี้ยวชาวเขาให้น้ำหยดไป ๖ วัน ถึงจะเติมที่ สิรินครว่าอย่างนั้นค่อยๆ หยดไป เพราะ ข้าพเจ้าไม่ได้ตามเสด็จฯ ตกลง ต้นไม้นี้จะได้น้ำทีละน้อย ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ซึ่งเป็นผลดีมาก พืชต่างๆ ที่ทดลองนี้เจ้าหน้าที่ที่กระทรวงเกษตรส่งขึ้นไปประจำบนยอดเขา เพื่อให้ดูแลพืชต่างๆ ที่ทดลอง เมื่อเป็นผลสำเร็จแล้วจะได้ส่งให้ชาวเขาปลูก อันนี้ได้ช่วยชีวิตชาวเขาไว้มาก ถั่วแดงนี่นะ แล้วก็ถั่วขาวนี่เรียกว่าอะไรไม่ทราบ ถั่วแดงนี่ทำเงินให้ชาวเขาได้ ชาวเขามาวดว่าปีนี้เขาได้ตั้งปีละ ๔,๐๐๐ บาท แต่เขาค้าฝิ่นนะเขาได้เขาปลูกฝิ่นเขาได้ปีละ ๒,๐๐๐ บาท เท่านั้นเอง แต่ปลูกถั่วปีนี้เขาได้ ๔,๐๐๐ บาท ก็นับว่าดีขึ้นแล้ว ถ้ามันว่าปลูกข้าวสาลี กาแฟ แล้วก็แอปเปิ้ล ท้อ พลัม ก็คงจะยิ่งดีขึ้น

การทำไร่แบบเป็นขั้นบันได ที่ทำเหมือนในประเทศอินโดนีเซีย เพราะ พื้นที่ราบหาได้ยากมาก ก็ต้องทำการเพาะปลูกอย่างนี้เพื่อรักษาพื้นที่ไว้ สงวนพื้นที่ไว้ อันนี้สิรินครไปดูการขุดบ่อน้ำ

บาดาลของพัฒนาชุมชน อันนี้หน่วยแพทย์พระราชทาน หมอนี่ก็ คุณหมอดนัย สนิทวงศ์ฯ เป็นที่รักของชาวบ้าน ชาวเขา ชายไทยอิสลามมาก รู้สึกจะพูดได้ภาษาต่างๆ อันนี้ต้องเอียงคอคอดดูหมอผู้หญิงจากโรงพยาบาลตำรวจ หมอจันทนา เป็นหมอเด็ก ซึ่งอาสาสมัครเข้ามาเดินและตามเสด็จฯ ทำงานเก่งมาก เสียสละ และรู้สึกว่ามิเมตตาสูง นี้คุณหมอจากโรงพยาบาลพระมงกุฎ หมอนี่ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกอบอุ่นมาก ต่างคนต่างมาบอกว่าเจ็บที่โน่นเจ็บที่นี่แล้วก็มีข้อมูลอะไรเขาก็บอกให้ นี้หมอจากพระมงกุฎเกล้า เหมือนกันที่ให้ดูรูปหมอต่างๆ เพราะรู้สึกซาบซึ้งเหลือเกิน ที่หมอแต่ละคนสละเวลาและอาสาออกหน่วยพร้อมกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจ้าอยู่หัว นี้ก็ออกหน่วยกันกลางแปลง อ้อ เราลืมบอกไปว่า กฎของพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า สำหรับพระองค์ท่าน อาคารอะไรมาที่หลัง รถอะไรมาที่หลัง หน่วยแพทย์นี้หมายความว่า บุคลากรมาก่อนต้องมีหมอ ต้องมีพยาบาลประจำแลง เพราะพยาบาลจริงๆ นี่ยังหาไม่ได้ พยาบาลประจำแลงเพื่อช่วยหีบและนักสังคมสงเคราะห์ชกประวัติ มีคนไข้ที่ไหน เช่นไปที่หมู่บ้านที่ไหน ก็ปูผ้าพลาสติก แล้วก็เปิดการรักษากันที่นั่นเลย หมอจันทนากำลังช่วยเด็กซึ่งเพิ่งเกิดได้ ๗ วัน แล้วก็ที่สะดืออักเสบ เป็นแผลอักเสบ หมอเห็นว่าทิ้งไว้จะอันตรายก็กำลังทำแผลอยู่ อันนี้นักชกประวัติเพราะโดยมากจะต้องชกประวัติก่อน เราจัดระบบพอสชกประวัติเสร็จแล้ว เราส่งไปที่หมอ หมอก็สบายใจได้ว่าหมอเพียงตรวจและสั่งยา และนางสนองพระโอษฐ์ก็เป็นนางพยาบาลเป็นผู้จ่ายยาพอมตรวจแล้ว หมอก็ให้เขาถือใบที่หมอสั่งยาไปจ่ายยา รู้สึกเขาเต็มอกเต็มใจมาก รูปนี้น่ารักจริงๆ อ้าปาก เจ็บคอ นี้นางสนองพระโอษฐ์ที่ชำนาญนักในการจ่ายยาทำงานได้เร็วมาก เพราะว่าคนไข้ที่เรามีอย่างน้อยที่สุดวันละ ๓๐๐ คน มากที่สุด ๘๐๐ คน นี้เป็นที่จ่ายยานางสนองพระโอษฐ์นี้อยู่ที่จ่ายยา อันนี้ขามูเซอดำเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์เขากำลังชกประวัติก่อนที่จะส่งไปที่แพทย์ อันนี้นางพยาบาลจำเป็นเห็นว่าตาแกอักเสบเหลือเกิน จึงช่วยกันหยอด เพราะว่ากลัวตาเสีย เป็นหัวหน้าครอบครัวตาเสียนี้ลำบาก อันนี้ก็อาสาสมัครชกประวัติ ซึ่งชกได้มากเพราะพูดไทยได้ แต่บางทีก็ฟังลำบากเหมือนกัน เด็กกะเหรี่ยงคนนี้มีผมมากเขียว กลัวจะตาย อันนี้ค่อยๆ ชงนม พวกเราไปไหนเราจะมึนผมงที่หมอแนะนำแล้ว แล้วก็มีการต้มน้ำร้อนซึ่งพวกเราจะแบกไปกันเอง เพราะว่าโดยมากมักจะมีเด็กที่สภาพยากจน เย็นมากเลย แม่ไม่มีนมให้รับประทาน ก็จะไปซื้อแล้วก็นมผง แล้วก็สอนวิธีให้แม่เขาเตมนมให้เด็กอย่างไร แต่ในรายนี้เป็นเด็กโต แต่ว่าขาดอาหาร นี่เสด็จฯ เยี่ยมมูเซอแดง บ้านแกน้อย อำเภอเชียงดาว

อันนี้ เมื่อปีที่แล้ว พระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ข้าพเจ้าไปอเมริกาแล้วก็สิรินธรไปพบกับชาวเขาบอกว่าเวลาแม่หลวงมาปีหน้าให้ชวนเต็นท์ระบ่านะ แม่หลวงชอบมากเลยเต็นท์ระบ่า และไม่บอกข้าพเจ้าให้รู้ตัวเลย และเมื่อข้าพเจ้าลงจากเฮลิคอปเตอร์ก็เดินเข้าไปที่ประชาชนชาวเขาคอยอยู่ พวกผู้ชายก็กรูตามพระเจ้าอยู่หัวแล้วก็ประทับลง แล้วเขาก็เล่าถึงปัญหาในชีวิตต่างๆ ของเขาถูกแย่งที่ไล่ที่อะไรก็ไม่ทราบฝ่ายผู้หญิงก็วิ่งกรูมาหาข้าพเจ้าจุดสองมือไปเลย ที่แรกก็ไม่ทราบว่าอะไรพอไปถึงมโหรีก็เริ่ม

บรรเลงเลย นี่ผู้ชายคุยกัน นั่นผู้ใหญ่บ้านกำลังเล่าปัญหาต่างๆ แล้วพวกที่อาร์กขาที่ยืนอยู่น่ะตัวดี หัวเราะขันกันเป็นแถว นิมโหรีเริ่มแล้ว นิมโหรีหญิงนี่เริ่มจับระบำและจับคู่โดยที่เดินไปวนเป็นรอบ วงกลมแล้วก็เขาก็อร้องเพลงไปพลางแล้วเราก็ต้องเดินไปพลางแล้วก็ตบเท้ากับพื้นฝุ่นโขมงเขียว นี่ออกมาเป็นเท่านี้แล้วไม่จบ แหม แก่เต็นนานเหลือเกิน แล้วมีพวกคนที่ดูต่างๆ พวกถ่ายโทรทัศน์เองก็ ดียืนหัวเราะก๊ากก๊กก๊กก๊ก ก็เลยสอนเขา หลังจากเต็นวนมานานเลยสอนเขาไหนให้เต็นแบบนี้บ้าง สอนไทยให้เขา แล้วเลยยุ ข้าพเจ้าเลยยุบอกให้พวกผู้ชายเต็นบ้าง เขาอยากเต็นบ้างไม่อย่างนั้นเขา น้อยใจ ชาวเขาก็ปรีไปดูพวกผู้ชายมาเต็น เต็นเสร็จแล้วเขาก็บอกว่านี่เป็นภรรยาผู้ใหญ่บ้าน เขาก็บอกว่าขอถ่ายรูปร่วมด้วยแล้วเสร็จแล้วเขาก็ประคองไปให้ขึ้นบ้าน เขาก็บอกว่าไปเยี่ยมบ้านหมู่เฮาหน่อย แล้วคนประคองข้าพเจ้าไปสองคนสบายเลยไม่ต้องเหนื่อยเลยอย่างกับลอย แล้วสิรินธรก็อีกสองคนอยู่ข้างหลังนั้น ส่วนพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปกับผู้ใหญ่บ้านไปดูไร่ของเขาและต้นน้ำ แล้วเขาขอให้ข้าพเจ้า ผูกมือให้เขา พอเสด็จฯ กลับมาเราก็ได้ถ่ายรูปร่วมกันเป็นครอบครัว เขาขอร้องเพราะว่าเขามีรูป จะเห็นอยู่บนเตียงของเขานั้น เขามีรูปอยู่

อันนี้เสด็จฯ อีกแห่งหนึ่งแล้วหมอกจ๋าม ที่จังหวัดเชียงใหม่เองติดแม่น้ำกกหมู่บ้านไทยใหญ่ แล้วก็ท่านเอกอัครราชทูตออสเตรเลีย สนใจที่จะตามเสด็จฯ เสด็จฯ ไปแทบทุกปีเลยไปดูความเจริญของเขาไปช่วยเขาเหมือนกัน ในการเพิ่มที่ทำกินของเขา อันนี้ ลูกๆ ชาวไทยใหญ่กลัวจะร้อนก็เลยให้หมวก ของเขาคคนละใบ นี่เขาเชิญให้เข้าไปในวัดและเขาให้ ไม่มอดตายไปไหนไม่มอดตาย เขาให้อ้อยซึ่งหวาน และมีขนมอะไรต่ออะไร เยอะแยะที่ชาวไทยใหญ่ให้ น่ารักเหลือเกินชาวไทยใหญ่นี้ที่เขาคอยรับเสด็จฯ ทราบทีหลังว่าวันนั้นเป็นวันตรุษของเขา และก็มีการประกวดนางงาม อันนี้เป็นการเล่นเขาเรียกว่าโต กาง นั่นแหละ คนเขิตอยู่ข้างใน คล้ายๆ สิ่งโต แต่มองดูอย่างกับตัวแย็ก (Yak) ที่แถวๆ ธิเบต นี่ก็ เหมือนกันที่เขาเรียกว่า โตกาง ที่เขาเขิตอยู่ข้างใน สวยมากทำท่าอ่อนช้อยเหมือนอย่างกับเป็นสัตว์จริงๆ นี่เป็นท้อพื้นเมือง แล้วก็เมื่อเพื่อนประเทศต่างๆ เอาท้อ เอาพืชของประเทศเขามาให้เพื่อมาต่อ ตา เราก็ได้ลูกท้อที่ใหญ่ขึ้นและสวย นี้ออยอินทนนท์ แสดงให้เห็นว่าถ้าเผื่อว่าเขานี้ ถ้ามีต้นไม้เวลา หน้าฝน ต้นไม้จะทำหน้าที่ดูดซึมเอาน้ำไว้ทำให้เกิดน้ำตกขึ้น แต่ถ้ามีการตัดป่าอย่างมากมายอันตราย ความแห้งแล้งหรือไม่อย่างนั้นเวลาหน้าฝนจะเป็นภัยธรรมชาติ น้ำท่วมอย่างอันตรายที่สุด ท่วมมา อย่างเร็วแล้วพัดพาสิ่งต่างๆ ไปหมด

อันนี้คณะทูตตามเสด็จฯ ที่ออยอินทนนท์ อันนี้ทรงเลี้ยงที่อ่างช้าง ผาง ภรรยาท่านทูต อิสราเอล เลี้ยงอาหารกลางวันด้วยการเป็นประเพณีปิกนิกมีข้าวห่อ อันนี้เพื่อนคนนี่เขาทำงานที่ เอฟ. เอ.โอ เป็นผู้เชี่ยวชาญของ เอฟ.เอ.โอ ก็เลยชวนเขาว่าขอให้มาดูการทำงานของเรา เขาอยากจะทำ ใหม่ ปรากฏว่าเขาสนใจ ก็ไปเห็นหมอกำลังทำงานอยู่เขาก็บอกว่า เขาชื่นชมมาก จะขอมาตามอีก อันที่จริงคนนี่ที่เป็นคนที่น่าเหรียญเซเรสมาให้ข้าพเจ้า นี่เขาอุตสาหักุ่เขา พอเห็นทรงคุกเข่าเขาก็คุกเข่า

พูดกับประชาชน เดินดูตามบ้านของชาวบ้าน บนเขา นี่ชาวกะเหรี่ยงซึ่งเพื่อนเขาไปพยายามที่จะพูดจา แน่นนอนละพูดกันไม่รู้เรื่อง แต่สายตาคงจะบอกความเป็นมิตรโครงการที่แม่ฮ่องสอนซึ่งยังเห็นว่ายังมีป่าอุดมสมบูรณ์ เขาสวยเหมือนกันนะ ไม่ใช่แต่เห็น้อย่างเดียวเวลาที่สวยสวยได้เหมือนกันนี่ก็แม่ฮ่องสอน ทรงหาแหล่งน้ำตามเคยกับชลประทาน ชลประทานนี้ทำงานเร็วเหลือเกิน อันนี้อธิบายว่าอย่างไรจะสิรินธร (ทรงหันไปรับสั่งถามสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี) ทราบแล้วว่าแม่ฮ่องสอน อันนี้ซักถามข้อมูลว่าเขาเจ็บป่วยนี้เป็นอะไรกันบ้าง แล้วก็รายได้ทำอะไรบ้างได้เท่าไรต่อปี ที่แม่ฮ่องสอนนี้ และมีนายทหารช่วยจด

อันนี้ท่านแม่ทัพของภาค ๓ กำลังช่วยมูลนิธิศิลปะอาชีพ โดยที่พูดจាកับช่างเงินเราพยายามความหาช่างเงิน เพราะชาวเขานอกจากจะปลูกฝิ่นแล้ว ยังเป็นผู้ที่มีฝีมือเป็นศิลปินทีเดียว เดี่ยวข้าพเจ้าจะแสดงให้เห็นฝีมือของชาวเขา บางครั้งเวลานายกตามมาอย่างนี้ ได้ประโยชน์ อย่างเวลาราษฎรส่งคำร้องต่างๆ ก็สามารถยื่นเรื่องให้ทันที่ได้ ชุดนี้ชุดเดินเขานี้ สิรินธรตั้งว่า อันนี้ชุดไทยบ้านสมบัติ คือถ้าจะไปเขาแล้วต้องชุดนี้ละ ชุดไทยบ้านสมบัติกันเป็นแถว

อันนี้ผู้ช่วยพยาบาล เปิดคลินิกกลางแจ้งก็เลยได้อาศัยหมวกชาวไทยใหญ่ให้คลุมไปอีกที่ อันนี้เป็นโครงการศิลปะอาชีพที่แม่ฮ่องสอน การเลี้ยงไหม สาวไหม ชาวกะเหรี่ยงก็ทอผ้ากะเหรี่ยงของเขาทั้งหมดนี้อยู่ในความดูแลของทหารทั้งนั้นทหารซึ่งเป็นทั้งนักรบนักพัฒนาทุกอย่างเป็นทุกอย่างและน่าปลื้มใจที่ว่ราษฎรรักมาก อันนี้ศิลปะอาชีพเหมือนกันที่โป่งแดงนี้ชาวไทยใหญ่กำลังแสดงการสานหมวกของเขา ต้องให้เขาสานหมวกของเขา ก่อน แล้วตอนหลัง พอเขาเคยกับงานที่ละเอียดมากแล้ว ค่อยๆ ให้เขาสานไม้ไผ่ แล้วต่อไปถึงจะย่านลิเภา ซึ่งละเอียดดียวถ้าให้ย่านลิเภาทันที อาจจะท้อใจ อันนี้เยี่ยมร้านสหกรณ์ของชาวบ้าน มีการทอไม้ไผ่ ซึ่งได้ไปแสดงที่ประเทศญี่ปุ่น ปรากฏว่าได้รับความสนใจอย่างมากเครื่องทอพื้นเมืองต่างๆ นี่เป็นชุดไทยใหญ่ และชุดกะเหรี่ยง และยวม ซึ่งได้รับความสนใจอย่างมากมายที่ประเทศญี่ปุ่น

อันนี้พอตกกลางคืนที่แม่ฮ่องสอนหนาวก็เลยต้องเหมือนหมี่หน่อยๆ แล้วก็ทรงเล่นดนตรีแล้วก็มีนักร้องสมัครเล่นมาร้องถวาย นักสังคมสงเคราะห์ร้องถวายแล้วก็ทหารที่ถวายอารักขาตอนกลางวันกลางคืนอยู่เวร แล้วก็พ้อออกเวรก็มาเล่นดนตรีถวาย นี่เหล่านักร้องสมัครเล่นแต่หน้าตาไม่ยิ้มเลย เพราะเห็นจะเป็นเพราะว่าไม่ได้นอน กลางคืนก็ไม่ได้นอนอยู่เวรทั้งคืน รูปนี้ข้าพเจ้ารัก ข้าพเจ้าเรียกว่าเป็นแรงงานของพ่อแม่ไปไหนไปด้วยกันแล้วก็ทำงานกันเต็มที่ ที่แม่ฮ่องสอนจุฬารักษ์เกรงว่าอาหารจะไม่พอกก็ชวนนางสนองพระโอษฐ์ไปช่วยกันทำอาหารเพิ่มขึ้น ตอนเช้าๆ ประมาณสักย่ำรุ่งครึ่งพ่อแม่ยังไม่ตื่นจุฬารักษ์ก็เลยไปซุ่มซี้ม้าให้ทหารม้าเขาช่วยสอนให้ เพราะว่าทหารม้านี้ได้ช่วยมากช่วยสอนทหารราบให้หัดซี้ม้า เพราะว่าเวลาที่น้ำมันขาดเวลาฉุกเฉิน และทางทหารกันดารที่จะต้องไปเร็ว

ทหารราบก็เลยหัดขี่ม้า ส่วนจุฬารักษ์ชอบขี่ม้ายู่แล้ว แล้วม้าจุฬารักษ์นี่อันธพาลมากเลย พอม้าข้าพเจ้าซึ่งขี่ไม่เป็นอยู่แล้วเข้าไปใกล้ ๆ ม้าจุฬารักษ์เตะเอาเลย

อันนี้ที่เชียงใหม่ ท่านนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น และภรรยาได้ไปเยี่ยม แล้วก็ถวายรถเป็นจำนวนมาก สำหรับทรงใช้ในการที่จะสนับสนุนให้ชาวเขาปลูกพืชอย่างอื่นนอกจากฝิ่น นี่ตั้งหลายคัน แหมอยากขอมาที่มูลนิธิศิลปาชีพบ้าง

อันนี้ที่เห็นไร่ฝิ่นเมื่อไรแล้วรีบไปขอถ่ายรูปเลย เพราะว่าทรงกำจัดการไร่ฝิ่นจนหาจุดไม่ได้เลย ต้องนั่งเครื่องบินเป็นชั่วโมง ถึงจะได้ไปไร่ฝิ่น แล้วก็พอเห็นไร่ฝิ่นที่ไหนคณะสังคมนิยมสังเคราะห์ต้องรีบไปยืนถ่ายรูป อันนี้ฐานทหารที่เทิง จังหวัดเชียงราย คือ ทรงรู้สึกเป็นหน้าที่ของพระองค์ที่จะตอบแทนพระคุณทหารกล้า ชอบคำขวัญของเขาที่เขาติดได้ว่า “อยู่สุขเกิดประชาทหารกล้าจะคุ้มภัย” ชอบเหลือเกินเพราะฉะนั้นจิตใจที่ทรงไปเยี่ยมฐานทหารต่างๆ ไปแล้วใจหายเพราะว่าพวกเราต้องตามเสด็จ ๆ เดินเขาแล้วรู้ว่าเดินเขานี้หัวใจแทบขาด เวลาขึ้นนี่แล้วมานึกถึงทหาร ทหารที่ต้องรบด้วย

แล้วในพื้นที่ที่ยากลำบากที่สุดนี้และอยู่โดดเดี่ยวอย่างนี้บนยอดเขา และทางโน้นก็ป่าทึบประกอบด้วยถ้ำนานาชนิด มานึกถึงว่าเขาเป็นมนุษย์เหมือนกับเรามีเลือดเนื้อมีความรู้สึกเจ็บปวด มีญาติพี่น้อง มีครอบครัวที่รักเขาเหมือนกัน แต่พอเกิดเรื่องร้อนเกิดไฟลุกขึ้นที่ไหนทหารต้องไปละ กว่า จะลงไปข้างล่างได้แทบแยแล้วเวลาที่ทรงพระดำเนินป่าเป็นระยะเวลายาวนาน ทหารเสียเหล่านี้เราเรียกทหารเสือ ไม่ได้หมายความว่า เขาเก่งตรงที่มากวายเป็นความรักมากกว่ากลุ่มอื่น แต่ว่าซาบซึ้งในน้ำใจ เพราะว่าเขาดำรงอยู่ที่ชายแดนเป็นเวลานาน พอเวลาพักแทนที่จะได้กลับไปหาครอบครัว อาสาสมัครที่จะมาถวายการรักษาเวลาเสด็จฯ ที่อันตรายอันนี้ถึงได้เรียกว่าทหารเสือ อันนี้เห็นเขายืนเหม่ออยู่ มองไปทางเขาทางโน้นก็นึกถึงว่าเขาต้องนึกถึงเพื่อนของเขาที่เสียชีวิตแล้วเสียชีวิตอีก

อันนี้ที่ ฮ. พระที่นั่งเข้าฐาน พวกเรามักจะชอบเดินไปดู ที่เขาพักอยู่ แล้วก็เพื่อได้พักทายให้ทั่วถึง นี่ในครัวของเขา ถามเขาว่า กี่วันถึงจะได้รับประทานอาหารสดเสียที อันนี้นายทหารกำลังซื้อของที่ใต้สูญเสียนายร้อยที่เก่งมากของทางกองทัพภาคที่ ๓ ถึงสองคนในการคุมสร้างทางซึ่งเราทั้งสองรู้สึกเศร้าใจเป็นอันมากเพราะว่าข้าศึกนี้มีอาวุธยุทโธปกรณ์พร้อม แล้วก็ก็เป็นพื้นที่ของเขา พื้นที่ป่าเขานี้แต่ทหารไทยของเราก็คงสามารถรักษาพื้นที่ได้ ก็ปีแล้วที่เมืองไทยอยู่ได้ก็เพราะพวกเขานี้ยังไม่แตกสลายไป

อันนี้เป็นโครงการพัฒนาเขาค้อ ในพื้นที่ที่อยู่ใต้อิทธิพลของผู้ก่อการร้ายทางทหารเห็นว่าประชากรของประเทศไทยก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แล้วก็ก็มีคนที่ไม่มียี่สิบห้าบาทมากมายก่ายกอง ถ้าแม้เราสามารถยึดพื้นที่มาได้แล้วมาจัดสรรให้ชาวบ้านแถวๆ นั้นมีที่ทำกินเป็นหมู่บ้านขึ้นมา ก็เป็นการช่วยทางด้านเศรษฐกิจของบ้านเมือง และทหารเขาทำสำเร็จจริงๆ ด้วยการช่วยเหลือของกรมชลประทานที่เขาคนนี้เดี๋ยวนี้เจริญผิดหูผิดตาแต่ที่เราสูญเสียกำลังไปไม่ใช่น้อย แต่ทหารทั้งหลายก็ไม่ได้ย่อท้อ

เลยในการที่จะรักษาอาณาเขตของผืนแผ่นดินไทย เขาสามารถปลูกกาแฟ ปลูกถั่ว ปลูกผักต่างๆ ออกไปขายเลี้ยงตัวได้ นี่เป็นน้ำที่เขาเก็บเอาไว้เป็นแหล่งน้ำ ไปเห็นแล้วปลื้มใจแต่ละปีองงามขึ้น ขยายขึ้นไปเรื่อย สามารถรับบุคคลที่ไม่มีพื้นที่ทำกินได้ขึ้นเรื่อย โครงการนี้เรียกว่าโครงการลุ่มแม่น้ำ เข็กทำมาหลายปีแล้ว ควบคุมโดยพันเอก ตั้งแต่เป็นพันเอกพิจิตร กุลละวณิช เป็นคนที่เรียกว่าทำอะไรทำจริง แล้วก็ได้บังคับบัญชาทั้งหลายก็ไม่ย่อท้อเลยในการที่จะหาที่ดินให้ประชาชนได้ทำกิน ตั้งตัวได้

นี่เป็นที่เก็บน้ำแล้วเลี้ยงเพาะพันธุ์ปลาด้วย เพื่อที่ว่าเราจะได้มีปลาแจกไปทั่วทุกหมู่บ้าน อันนี้กำลังทอดพระเนตรลูกปลา ที่พร้อมที่จะนำไปตามหมู่บ้านต่างๆ อันนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กำลังทอดพระเนตรพื้นที่ที่กำลังจะขยายต่อไป เมื่อคนเข้ามาเต็มหมู่บ้านแล้วก็ขยายออกไป แล้วก็ ชาวเขาซึ่งเป็นเจ้าของท้องถิ่นก็กลับใจกันเป็นจำนวนมาก มาเข้ากับทางฝ่ายบ้านเมือง แล้วก็ไปอาสา ป้องกันหมู่บ้าน แต่ก่อนเรียกกันว่า อ.ส. ทำให้ทางเราได้กำไรอย่างมาก เพราะว่าชาวเขานี้ก็คือ พลเมืองแถวๆ นั้นนั่นเอง เขาสามารถที่จะเดินไปไหน แล้วก็ทราบข่าวอะไรต่ออะไรให้แก่เจ้าหน้าที่ หาข่าวให้ได้ นี่การปลูกพืชทดลองต่างๆ แหม สตรอเบอร์รี่ก็สวยและที่ข้าพเจ้าเคยไปมา พันธุ์ดอกไม้ ต่างๆ ที่จะเก็บหัวไว้ไปขายต่างประเทศก็สวย แล้วกาแฟของเขาคือ ที่ควมมาให้เสร็จ หอมสด อร่อย มาก นี่ก็เหมือนกันเป็นอ่างน้ำแล้วก็มีปลาอยู่ ทางชลประทานก็ยอดเลย ช่วยทำได้อย่างรวดเร็ว นี่ ชาวเขาพาเสด็จพระราชดำเนินไปดูพื้นที่ที่เป็นปัญหาในเรื่องน้ำ

อันนี้เป็นการเปิดพื้นที่ขึ้นใหม่ พื้นที่นี้เพิ่งยึดได้มาจาก ผกค. เขาคือนีทหารทุกหมู่เหล่าได้ร่วม ใจร่วมแรงกันยึดพื้นที่มาจากผู้ก่อการร้าย ทางกองทัพอากาศก็ช่วยมาก ช่วยชีวิตทหารราบไว้มาก นี่ โครงการสร้าง ทำให้พื้นที่เรียกกำลังจะสร้างหมู่บ้านใหม่ รถแทรกเตอร์นี้ต้องใช้ไม้หนานๆ กำบังอย่างนี้ เพราะว่าตลอดทางจะโดนชุมยิงด้วยจรวดเสมอ ที่เราสูญเสียทหารนี้ มักจะสูญเสียตอนหลังๆ ด้วยการ ชุมยิง

เราเสียยอดวีรบุรุษคือ พันเอก อิทธิ สิมารักษ์ ไปก็ที่นี่เหมือนกัน พันเอก อิทธิไม่จำเป็น จะต้องออกไปแต่ก็เช่นเดียวกับนายทหารทั้งหลาย ทหารไทยไม่เคยให้ลูกน้องไปก่อน มักจะออกไป ก่อนไปข้างหน้าทั้งนั้น ให้กำลังใจแก่ผู้บังคับบัญชาทหารทั้งหลายต่างก็พูดว่า ประเทศไทยต้องอยู่ เป็นหน้าที่ของเขาประเทศไทยต้องอยู่ เพื่อให้คนไทยทั้งหลายได้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข

อันนี้อะไรจะ (รับสั่งถาม) ฝึกอาสาสมัครรักษาหมู่บ้านคือฝึกชาวบ้านเองให้รู้จักรักษา หมู่บ้านตัวเองแล้วก็รู้จักการลาดตระเวนอยู่เวรอยู่ยาม เพราะไม่อย่างนั้นพื้นที่นี้เป็นที่อันตราย เสร็จ แล้วก็พลตรี พิจิตร กุลละวณิช ก็ยังจัดให้มีโรงเรียน เพราะว่าหมู่บ้านเขาคือนีเป็นหลายหมู่บ้านมา รวมกัน ชื่อต่างๆ เช่น ชื่อรักไทย ๑ รักไทย ๒ แล้วก็ขยายออกไปเรื่อย แล้วก็ยังมีโรงเรียนสำหรับลูกๆ สมาชิก ลูกสมาชิกนี้ได้รับการดูแลอย่างดีเรียนหลักสูตรของกระทรวงศึกษา แล้วยังได้รับการอบรม

พิเศษ ให้มีความรักชาติ แล้วให้รู้ว่าชาติบ้านเมืองนี้เขารักษากันมาเป็นร้อยๆ ปี ต่อเนื่องกันมา รักษา กันมาด้วยชีวิตเลือดเนื้อ สอนเด็กให้มีอุดมคติ สอนเด็กให้รู้จักการให้ไม่ใช้การรับเอา คือสอนต้องสอน กันตั้งแต่เล็กๆ อย่างนี้ ถึงจะซาบซึ้งเหมือนกับประเทศอิสราเอลที่เขาสอนประชาชนของเขาจนกระทั่ง เกิดสงครามไม่ว่าเรียนอยู่ที่ต่างประเทศที่ไหนก็ต้องกลับมาที่บ้านเมืองเพื่อมาช่วยบ้านเมือง นี่ที่ทำการแล้วที่สำคัญต่างๆ ของเขาคือ นี่เป็นหมู่บ้านใช้ใหม่จะ นี่ทหารที่เจ็บที่ลำเลียงขึ้น ฮ.เพราะเขาคือ นี่ต้องคอยระมัดระวังเสมอเพราะว่าฝ่ายตรงข้ามเขามีอาวุธทันสมัยมากมีขนาดปืนต่อสู้อากาศยาน เพราะฉะนั้นทหารที่ไปข้างหน้าคอยคุ้มครองชาวบ้านแถวนี้ก็มักจะได้รับบาดเจ็บสาหัสมาทั้งนั้น ข้าพเจ้ารักและเคารพทหารรบเหล่านี้ ที่เขาทั้งพัฒนา ที่เขาทั้งดูแลทุกข์สุขราษฎร แล้วก็ต่อสู้เพื่อ ป้องกันผืนแผ่นดินไทย นี่คนเจ็บเพิ่งลงมาจากเฮลิคอปเตอร์ ทรงทราบก็เสด็จฯ มาเยี่ยมที่โรงพยาบาล สนามที่ตรงนั้นเลย เขาคงจะเห็นหน้าข้าพเจ้าแน่ เพราะว่ามันมีเลือดเต็มไปหมด เขาก็บอกว่า ผมไม่ เป็นอะไรมากครับ อย่าห่วง ผมไม่เป็นอะไรมาก แล้วก็คนนี้แหละที่มีเลือดคั่งโดนยิงที่ปอด ปอดข้าง หนึ่งยุบมีเลือดคั่งในปอดเต็มและได้เห็นหมอเจาะปอดเพื่อเอาเลือดออกจากปอดสดๆ อย่างนั้นเลย ไม่ ร้องสักคำหนึ่ง แล้วหน้าตานี้ยังยิ้มแย้มพอเห็นเราไปอย่างนี้จะไม่ให้รักและบูชาเขาได้อย่างไร รู้สึกเขา เหมือนกันจะเป็นเพราะว่าเขาเป็นราษฎรเขาจึงเป็นผู้ให้ตลอด

นี่ราษฎรอาสาสมัครของเขาคือ ซึ่งเป็นชาวไทยภูเขา ชาวเขาชาวดั้งอะไรบ้าง แต่เขาก็ ไม่ได้ย่อท้อเลย ยังร่วมทำงานกับฝ่ายบ้านเมืองอย่างเต็มใจ อันนี้ ข้าพเจ้าประหลาดใจ ผู้หญิงคนนี้ ชา ขาดข้าง แขนขาดข้างหนึ่ง แต่ทำการฝีมือสวย ค่าที่เป็นคนขยันเหลือเกิน ก็เลยขอให้แก่เป็นสมาชิก ของมูลนิธิศิลาปาชีพ อันนี้เป็นหมู่บ้านที่เขาคือเหมือนกัน หมู่บ้านที่อันตรายที่สุด หมู่บ้านหน้าเลย ข้างหน้า

เพราะฉะนั้นการที่ไปเยี่ยมฐานทหาร รู้สึกว่ามีความหมายสำหรับครอบครัวเรา จุฬารักษ์จะ พยายามแบกยาไปให้เป็นจำนวนมากที่สุดที่จะทำได้ เพราะว่าโดยมากชาวบ้านจะได้อาศัยทหาร เวลาเขาเจ็บเขาจะมาหาที่ฐานทหาร เวลาที่เขามีเรื่องราวอะไรเดือดร้อนเขาจะมาหาทหาร ทหารจะ ทำการรักษาเขา จะแก้ปัญหาชีวิต แนะนำในเรื่องการทำไร่นาของเขา และนี่ประเดี๋ยวเราก็จะไป รักษาชาวบ้านที่มาคอยรับเสด็จฯ รอบๆ ฐานทหาร นี่เก็บของจากศิลาปาชีพงานบ้านพอเสร็จจาก งานแล้วรู้สึกว่าจะโล่งใจเพราะกระเป๋ากลับไป แต่หน้าตาออกจะเหนื่อยๆ หน่อย อันนี้ โครงการดอกกลายที่ระยอง เป็นอ่างเก็บน้ำใหญ่ของชลประทาน สวยมาก ที่นี้เมื่อมีพื้นที่เหลือก็ทรง ขออนุญาตชลประทานว่า ขอให้ทหารมาทำเป็นศูนย์ทดลองปลูกพืชต่างๆ แล้วก็ทดลองเลี้ยงสัตว์ทุก ชนิด แล้วก็ก่อตั้งหมู่บ้าน สำหรับคนที่ไม่มีที่ดินของตนแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ

และนี่เป็นภานายทหารม้าที่ไปช่วยทหารราบให้รู้จักขี่ม้าเป็น อันนี้เป็นหมู่ในโครงการ เป็น การทดลองเลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เป็นศูนย์สาธิต แสดงให้ชาวบ้านดูแล้วก็แจกพันธุ์ให้ชาวบ้าน

แถวนั้น ทำงานดูแลโดยทหาร ประสานงานกับกรมชลประทาน และนี่ทรงปล่อยพันธุ์ปลาต่างๆ ที่กรมประมง เป็นผู้เตรียมมาในสถานที่นี้ พระเจ้าอยู่หัวปลามาก เพราะว่ายังมีหน่วยงานถึง ๒๐ กว่าหน่วยงาน ที่ร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีประมงแล้วก็เกี่ยวกับปศุสัตว์ ชลประทานแล้วก็พัฒนาที่ดิน นี่ทรงเยี่ยมหมู่บ้านตัวอย่าง ซึ่งทดลองดู ทรงเข้าไปดูในบ้านรู้สึกน่าสบาย แล้วก็เจ้าของบ้านดูก็ชอบอกชอบใจ อันนี้ที่เรียกว่าทหารเสือ เขาเพิ่งฝึกโคตรมมาใหม่ๆ แล้วประชาชนเฝ้าๆ วันนั้นมากเหลือเกิน แล้วมีของถวาย แล้วก็มีคนเจ็บมาก พวกเราต้องจดกันหมด เพราะฉะนั้นก็เลยเรียกพวกที่โคตรมมาทำหน้าที่นางสนองพระโอษฐ์ถือเสื่อฝนถือร่มถือดอกไม้ที่ข้าราชการถวายแทน เพราะไม่มีใครเหลือที่จะอยู่ถือเลย อันนี้รูปนี้ ข้าพเจ้าชอบมาก เพราะว่าชาวบ้านได้มาหาเอง มาหาแล้วก็เล่าถึงโครงการที่ปราจีน ที่ท่านประธานาธิบดีเกาหลีได้อุตสาหะไปเยี่ยมที่ชายแดน ชาวบ้านมาหาข้าพเจ้า แล้วก็เล่าถึงความดีของทหารว่า ทหารนี้มาเยี่ยมเสมอทำให้อุ่นใจ แล้วก็บางทีก็เอาเข้าไปให้ดูแลไม่ให้เหงา เพราะอันนี้ก็เป็นเอาพื้นที่ที่อันตรายจากอิทธิพลของ ผกค. แล้วก็มาจัดเป็นหมู่บ้าน โดยที่ทหารดูแลให้อารักขาอยู่ และชาวบ้านก็เริ่มทำมาหากิน ในระยะเพียงปีเดียวเจริญ เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากๆ ที่เดียว ก็เลยเชิญท่านประธานาธิบดีเกาหลีใต้ออกไปให้ท่านไปเห็น ซึ่งประเทศท่านเองก็เก่งมากในด้านพัฒนา ท่านดูแล้วท่านก็ปลื้มใจ บอกว่าดีใจด้วยเมืองไทยนี้เป็นประเทศที่พระเจ้าเป็นเจ้าประทานมาจริงๆ นี่ พระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรการแสดงโคตรม เป็นการฝึกซ้อมของพวกทหาร อันนี้ทหารม้า ที่ทหารม้าเปิดแสดงในการที่ทหารม้าช่วยสอนให้ทหารราบรู้จักใช้ม้าในที่ทุรกันดาร เป็นการสงวนน้ำมันด้วย นี่เป็นการแสดงของทหารม้า ข้าพเจ้าถามเขาว่าต้องแสดงทำนี้ด้วยหรือ ทำนี้น่าเสียวไล้ เขาบอกว่าต้องให้ชินในการอยู่บนหลังม้า แล้วก็วิธีบังคับม้าให้ฝ่าไฟ อันนี้เป็นการฝึกของทหารราบ ทางวิบากต่างๆ ที่จำเป็น ที่ต้องใช้ในการป้องกันประเทศชาติของเรา คือจะพัฒนาอย่างเดียวกันไม่ได้ จะเอาแต่รบอย่างเดียวก็ไม่ได้ ต้องมีช่วงระยะเวลาที่ฝึกซ้อมเพื่อถนอมชีวิตของทหาร อันนี้เป็นการฝึกต่อสู้ป้องกันตัวโดยที่ไม่ต้องใช้อาวุธ เป็นการฝึกโคตรม อันนี้ที่ข้าพเจ้าเศร้าใจเพราะทุกๆ ปี เลยได้เห็นความเศร้าโศกของประชาชนในการเผาญาติพี่น้องของเขา ลูกเขา จำเป็นที่จะต้องไปเผาทุกปี จนคิดว่าการที่คนไทยเราข้างหลังนี้ เราทำอะไรได้มากกว่านี้อีก ที่จะช่วยสงวนชีวิตทหารหาญของชาติ ทหารรบที่อยู่ชายแดนที่เผชิญกับความยากลำบากต่างๆ นานา พวกเราแนวหลังให้เขาได้มากกว่านี้ ทำให้เขามากกว่านี้ อย่างหมอกที่ไปอาสาไปรักษาชาวบ้านนี่เป็นการสงวนชีวิตทหาร และอยากให้หม้ออาสาสมัครมากขึ้น อยากให้พวกเรารู้จักการให้ การเสียสละมากขึ้นอีก เพราะว่าทหารนี่ก็เป็นคนเหมือนอย่างกับเรา และมีความเจ็บปวด มีหัวใจ มีภรรยา มีพ่อแม่ ทำไมจะต้องให้เขาเป็นฝ่ายสูญเสียแต่ลำพัง หน้าที่ป้องกันประเทศน่าจะเป็นหน้าที่ของคนไทยทั่วทุกคน ไม่ใช่จำเพาะเจาะจงว่าต้องทหารเท่านั้น นี่เป็นญาติของผู้ที่เสียชีวิต นี่เป็นทหารที่บาดเจ็บ ที่ต้องการอยากจะมาเผาเพื่อนร่วมตายของเขา เป็นภาพที่ดูแล้วตื่นตันดูเท่าไรก็ไม่ชิน ครั้งแรกๆ ข้าพเจ้าทนไม่ไหว กลั้นแทบแยะแล้วไปร้องไห้ในรถ หลังจากเผาทหารเห็นญาติของเขาพ่อแม่ของทหารที่ตาย ทั้งยากจนทั้งแก่แล้ว แต่ขาด

ลูกที่จะเลี้ยงดู เดินลงมาจากเมรุแล้วก็มาถวายบังคม อธิษฐานอะไรไม่ทราบ พิมพ์ๆ เพราะรู้สึกทนมไม่ไหว ทนที่จะนั่งเฉยๆ เดินผ่านไปผ่านมาเป็นสมมุติเทพไม่ไหว จะว่าโดนว่า โดนตำหนิว่ายุ่งการเมืองด้วยการที่ไปช่วยชาวไร่ ชาวนารับฎีกาหรืออะไรก็ไม่หวั่นไหวแล้ว เพราะเจตนาว่าคนไทยไม่มีใครมีสิทธิ์ที่จะนั่งเฉย การดิ้นรนนี้ดีง่ายแต่การทำตัวให้ถูกให้สมกับสถานการณ์ของบ้านเมืองและทำเพื่อคนส่วนรวมเป็นของที่น่าจะทำที่สุดเลย และมีอะไรที่จะทำเยอะมากกว่าการที่จะดีมานั่งติเฉยๆ ถ้าดีเพื่อก่อนี่นาดี ทุกปีๆ จะมีรายชื่อผู้ที่เสียชีวิตอย่างนี้ อันนี้มาภาคใต้แล้วซึ่งกลัวกันกว่า ๓ จังหวัดภาคใต้นี้ประชาชนเป็นไทยอิสลาม ศาสนาต่างกัน พูดภาษาต่างกัน จะเป็นปัญหาแต่ความจริงแล้วปัญหาไม่ได้อยู่ที่ประชาชนเลย ปัญหาอยู่ที่ถ้าเราพยายามเข้าใจเขามากขึ้นก็就不用เกิดปัญหาทั้งหลายแหล่ อันนี้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมนิคมแฉ่ง ซึ่งต้องข้ามลำห้วย ตอนนี้น้ำหลาก น้ำที่เข้าป่าเข้าหาน้ำ น้ำเข้าไปเต็มเขาเปียกหมดเลย รถพระที่นั่งผ่านพ้นไปได้โดยไม่ไปตายกลางทาง นี่ข้าพเจ้ากลัวจะเป็นรถอย่างทหารมหาดเล็ก กลัวจะย่ำจ่อมแจ่มอยู่กลางทางนี้ โปรดเสด็จฯ ตามหมู่บ้านทุกอย่างต้องเห็นเองต้องเข้าไปดูในบ้านเขา ต้องเข้าไปพูดคุยกับเขาแม้จะผ่านลามาถึงจะแก้ปัญหาก็ได้ นี่ทรงถามข้าราชการที่ประจำอยู่ภาคใต้ถึงว่าเขาห่วงอะไร มีปัญหาอะไรบ้าง ซึ่งน่าเห็นใจ นี่ทรงคุยกับผู้ใหญ่บ้านชาวไทยอิสลาม ทอดพระเนตรบ่อน้ำบาดาลของเขา ดูว่ามีตลอดปีหรือเปล่า ทรงพระราชดำเนินผ่านสวนยางก็ไม่เห็นมีภัยอะไร ถึงแม้จะมีอารักขามากมาย ถ้าจะมีภัยก็ต้องมีภัยแล้ว แต่เขาไม่ได้ต้องการที่จะทำร้าย ทอดพระเนตรหมู่บ้าน หมอนี้เป็นเครื่องที่ช่วยประเทศชาติได้ดีที่สุดเลย เพราะว่าคนไข้หนีพอสหายไปแล้วจะร่วมมือกับทางบ้านเมืองจะจำทีเดียว ชาวไทยอิสลามนี้เขาเป็นผู้ที่มีศีลธรรมสูงมาก มีกตัญญู

นี่ทรงถามถึงหมู่บ้านที่ไม่มีชื่อในแผนที่ เพราะส่วนมากจะเข้าไปไม่ได้ในพื้นที่นั้นๆ นี่การเอาที่ดินคืน แต่ไม่ใช่เอาจากผู้ก่อการร้าย ที่ภาคใต้ในสมัยนายกรัฐมนตรีธานินทร์ได้เอาที่ดิน กรมชลประทานได้เอาที่ดินคืนมาเป็นจำนวนหลายแสนไร่ หลายแสนไร่นี้อยู่ใต้น้ำที่เรียกว่าพรุ คือ เป็นที่ที่ปลูกอะไรไม่ได้เลยน้ำขังอยู่เป็นร้อยๆ ปี ปลูกก็อยู่ไม่ได้เพราะน้ำนี้เป็นสีแดงจัด น้ำเน่าเนิ่นเอง ก็ทำมาหากินอะไรไม่ได้เลย

อันนี้ระดับน้ำเวลาน้ำท่วมแล้วสูงขนาดไหน ระดับที่แท้จริงขนาดไหน นี่ตั้งแต่อดีตกรมชลที่ชื่อแสวงเริ่มระบายน้ำออกจากพรุ เพื่อจะให้พื้นที่ดินเพิ่มขึ้นอีก ๒ แสนกว่าไร่ ระบายออกไปทะเลทำให้ น้ำในนั้นค่อยๆ แห้งเข้าทุกที แล้วในที่สุดก็ทำประตูระบายน้ำและเขื่อนสำหรับเวลาถ้า น้ำแล้งก็เก็บน้ำไว้เวลาที่น้ำมากเกินไปก็ปล่อยลงไปทะเล

เขื่อนเหล่านี้ไม่ได้กินเงินมากนัก เป็นเขื่อนเล็กๆ ต่างๆ สำหรับกักน้ำและระบายน้ำ ไม่ได้กินเงินมากไปกว่า ๑๐ ล้าน บางทีก็ ๕ ล้าน แต่เป็นเขื่อนเล็กๆ เป็นจำนวนมาก และสามารถช่วยประชาชนได้ภายใน ๒ ปี อยู่ดีกินดีขึ้นผิดหูผิดตาเลย

นี่เจ้าหน้าที่ศึกษาธิการซึ่งเป็นชาวไทยอิสลามสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยที่กรุงเทพฯ กำลังชี้ถวายเป็นหมู่บ้านบนแผนที่ต่างๆ ว่าไปทางไหน เพราะโดยมากเสด็จฯ ไปโดยไม่มีหมายกำหนดหรือไม่บอกใคร อันนี้ผ่านบ้านไทยพุทธคนไทยพุทธก็ถวายเป็นหมู่บ้านไทยอิสลามพวกโต๊ะครู พวกพระต่างๆ ก็มาถวายเป็นหมู่บ้านเสร็จแล้วก็ลา ทรงคุยกับเขาซึ่งหลายคนพูดภาษาไทยได้หลายคนอยากที่จะหัดพูดภาษาไทยคนนี้พูดภาษาไทยได้มาก อันนี้เราซาบซึ้งมาก เพราะเขาเชิญให้เข้าสู่หะร่าแล้วเขาสวดถวายเป็นหมู่บ้าน ธรรมดาคนนอกศาสนาเขามักไม่ค่อยเต็มใจให้เข้า อันนี้หมอบทศศิริราชอาสาตามเสด็จฯ ในขบวนแล้วก็รักษาชาวบ้าน ถ้าเมื่อวันนี้รักษาชาวบ้านชาวไทยพุทธ รุ่งขึ้นต้องไปรักษาที่หมู่บ้านชาวไทยอิสลาม จะทำอย่างนั้นเสมอสลับกันเพื่อประสานให้เขาสามัคคีกัน นี่หมอบทศนี่หมอบิน โดยมากจะเป็นของหน่วยนาวิกโยธิน แหมคนใช้เก่งเหลือเกิน เข้าคิวเป็นแถว หน้าตาก็ยิ้มแย้มมาถอนฟัน คุณหมอบทศนี่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางสมองมาจากศิริราช ที่ภาคใต้ที่หมอบทศนี่หมอบทศนี่เข้าไปจนถึงตีหนึ่งตีสองเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล นราธิวาส สกลนคร ดีมากเหลือเกินพยาบาลอย่างนี้เสียสละเรียกว่าห้องผ่าตัดพร้อมเกือบจะ ๒๔ ชั่วโมง นี่ป้อนยา เพราะถ้าเป็นยาพยาธิแล้วลำบากต้องรีบให้แม่ดูว่าจำนวนเท่าไรไม่ให้มากกว่านี้ คุณหมอบทศนี่พูดภาษายาวีได้ อันนี้เป็นหน่วยแพทย์ของเราที่สวนยาง นี่เป็นการจัดหน่วย ต้องผ่านการซักประวัติเสียก่อน ก่อนที่จะไปหาหมอ นี่ซักประวัติก่อน

อันนี้เป็นการเปิดหน่วยแพทย์อยู่จนค่ำ เคราะห์ดีจุฬารัตน์พูดภาษายาวีได้ก็เลยเป็นล่ามให้แม่และช่วยให้เร็วขึ้น พูดกับชาวบ้านได้โดยตรง อันนี้ข้าพเจ้าต้องกางร่มเพราะแดดจัดมากประชาชนมากคอย เสด็จฯ โดยไม่บอก แต่ว่าพอเขาทราบกันเขาก็มากอยดักเต็มเขี้ยว

อันนี้จุฬารัตน์เป็นล่ามให้ เพราะว่าชาวบ้านเข้ามาหามาก ฟังไม่ทันถึงฟังก็ไม่รู้เรื่อง ประเดี๋ยวเดียวฝนตกชุกลงมา หน่วยแพทย์แตกกระจายหมดเลย บอกกับชาวบ้านว่าขอให้เขาไปตัดไม้ไผ่ แล้วก็ข้าพเจ้าช่วยถือปืนแล้วให้ทหารไปกางเต็นท์จ้ะเป็นขึ้น โดยใช้พลาสติกที่เราเอาไปสำหรับแจกชาวบ้านทำเป็นเต็นท์ขึ้นกะทันหัน เพราะคนไข้เยอะมากแล้วก็ปูพื้น หมอบทศก็ตรวจชาวบ้านต่อ แล้วข้าพเจ้าก็คืนปืนให้ทหาร คนไข้คนนี้สงสัยจะเป็นโรคหัวใจ คนนี้หมอบทศรู้อาสาแล้วก็ทหารได้ช่วยทำโต๊ะให้ด้วย เพราะว่าหน่วยแพทย์ของเราต้องวางยากับพื้น ภาคไหน ภาคไหนก็วางได้ แต่ภาคใต้ฝนตกเมื่อไรไม่รู้ตัว พื้นดินจะแฉะหมดก็เลยต้องทำโต๊ะเบาๆ ที่พับได้ เอาไปได้เป็นหน่วยเคลื่อนที่ได้ ถึงเวลาก็กางอันนี้ไม่ต้องการล่าม ล่ามนี้เป็นครูอาสาสมัครอยู่ข้างหลัง แต่งข้าราชการแต่ว่าผู้หญิงคนนี้ไม่ต้องการพูดกับล่าม ต้องการพูดกับข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็บอกกับล่ามว่าช่วยฉันหน่อยฉันฟังไม่ออกแกก็ไม่ยอมหันหน้าไปทางล่าม หมอบทศรู้อาสาเลยย่อมาถ่ายรูป อันนี้หน่วยเคลื่อนที่ไปอีกฟากหนึ่งของแม่น้ำบางนรา นับว่าเป็นที่ที่อันตราย ต้องลงเรือ่นานนิยมนิยมขึ้นหมอบทศอเมริกัน หมอบทศอเมริกันนี้มารักษาข้าพเจ้าในเรื่องโรคภูมิแพ้แล้วก็เขาบอกเขาอยากดูการทำงานของเรานะเพราะว่าทั้งแม่ทั้งลูกนี่เขาบอกแพ้มาก

แพ้ฝุ่น แพ้ท่อไอเสีย แพ้เกสรดอกไม้ ที่นี้เขาอยากดูว่าจะหลีกเลี่ยงได้แค่ไหน นี่ระหว่างนั่งไปในเรือจะข้ามปากไปอีกปากหนึ่ง จังหวัดปัตตานีนี้เหล่าอาสาสมัครต่างๆ ที่จะไปทำงานทั้งจดประวัติ ทั้งจ่ายยา และช่วยแพทย์ นี่คนใช้รายแรกๆ ของเราต้องผ่านล้ามตอนนี้จุฬารักษ์กำลังทำหน้าที่เป็นล้าม ไม่ได้นัดหมายเลยประเดี๋ยวเดียวชาวบ้านมากันเต็ม นี่หมอมอเมริกัน จะเห็นได้ว่าลงไปช่วยไปทุกอย่างแท้จริง นี่คุณหมอมจากพระมงกุฎ หมอชุนัตร์ แล้วก็เวลาที่เสด็จฯ เยี่ยมที่สุเหร่า แล้วก็จะต้องเสด็จฯ เยี่ยมสำนักสงฆ์ด้วยเพื่อให้เกิดความสามัคคี แล้วก็พระเป็นที่พึ่งของประชาชนไทยพุทธมาก บางครั้งท่านต้องเทศน์ตลอดคืนเลย ชาวบ้านมักจะบอกว่านอนไม่หลับ ชาวบ้านที่ภาคใต้นี่น่ารักอย่างหนึ่ง ไทยพุทธเดินเข้ามาหาหมอแล้วบอกฉันเป็นโรคประสาท หมอชุนัตร์บอกอ้าว รู้ได้อย่างไร หมอยังไม่ทันตรวจเลย ฉันนอนไม่หลับ ขอยาแก้ประสาทหน่อย หมูบ้านนิดเดียวหมดเลยยายากล่อมประสาท นี่เสด็จฯ ไปนมัสการพระที่ท่านเก่งมาก ที่ท่านทำให้กำลังใจของชาวบ้านไทยพุทธดี แล้วก็มโนบายที่ว่า ไทยอิสลามเข้ามาท่านก็รักษาด้วยยารักษาโรคที่ถวายท่านเอาไว้เพื่อจะให้สามัคคีกันท่านกำลังเล่าถวายว่าชาวบ้านนี้ไม่มีอะไรหรอก ชาวบ้านไทย อิสลามเจ็บ บางทีก็เข้ามาหา มาขอยาที่นี้ระดับชาวบ้านไม่มีอะไรกัน แต่ระดับขึ้นไปนั่นแหละตัวร้าย นี่ศาลารวมใจซึ่งพวกเราตั้งขึ้นสำหรับให้เป็นพื้นที่ในบริเวณวัดที่ไว้ดูยา เครื่องยาสำหรับเวลาฉุกเฉิน แล้วก็เอาเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นคนของหมู่บ้าน นั้นไปฝึกฝนจนกระทั่งมีความรู้ไปทางด้านอนามัยพอสมควร แล้วเราก็ทิ้งยาไว้ให้ พร้อมด้วยหนังสือคู่มือ แล้วก็หนังสือ มีภาพต่างๆ ที่นำดูของประเทศ ที่คนจะเข้าไปนั่งอ่านศึกษาได้ นี่จะเห็นได้คนเข้าไปนั่งอ่านหนังสือแล้วก็คณะโทรทัศน์ออสเตรเลีย มาจากออสเตรเลียตะวันตกได้เข้ามาถ่ายพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นี่กำลังอยู่ในศาลารวมใจ รู้สึกกำลังสนใจอยู่ที่ห้องปฐมพยาบาล อันนี้เจ้าหญิงอเล็กซานดราอุตสาห์เสด็จฯ มาเยี่ยมพระเจ้าอยู่หัวที่ราธิวาส นับว่าท่านกล้าหาญมาก แล้วก็นี่เป็นการทอเสื่อกระจูดซึ่งสวยงาม แล้วก็ได้ตลาดแล้วเหมือนกัน อันนี้ให้ชาวบ้านไทยอิสลามเห็นว่าหญ้าที่เขาว่ารกๆ นะ ที่เขาถางที่นั่นนะได้สวยงามนี่सानแล้วเป็นกระเป่าได้อย่างนี้ นี่รางวัลแก่สมาชิกศิลปาชีพที่แว้งภาคใต้ นี่ทีมทำงานของเราหย่อนใจบ้าง เมื่อเจ้าหญิงอเล็กซานดรา มา จุฬารักษ์หัดเต้นซิมเป็งซึ่งเป็นศิลปะชั้นสูงของประชาชนทางภาคนี้ แล้วก็เต้นถวายเจ้าหญิง เพราะว่าวัฒนธรรมของชาติไหนๆ ก็น่าที่จะรักษาไว้แล้วก็น่าดูทั้งนั้น นี่ในงานอย่างที่ว่านั้นซิมเป็ง ข้าพเจ้าเต้นกับลูกชาย ชอบอย่างที่มีมันไม่ต้องดูว่าคู่ไปทางไหนเรานึกอยากจะเดินทางไหนก็เดินไป แล้วหาคู่เอาที่หลัง พระราชทานรางวัลกับโต๊ะครูที่เขามีปอเนาะมีโรงเรียนสอนศาสนาแล้วเขาปรับปรุงให้ใช้ นั่นของกระทรวงศึกษาแล้วก็มีเหรียญก้าวหน้ามาก นำชมเชยก็เลยพระราชทานรางวัล อันนี้ชาวบ้านถวายฎีกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่หัวหินนี่เองว่า ปลุกสับประตมาเต็มจวนจะเนาแล้วไม่มีใครรับซื้อ ไม่ทราบจะไปขายที่ไหน ถ้าขายเร็วๆ ก็โดนกดราคา แล้วเขาเอง เขาก็อดมาหลายปีเพราะว่าแล้งมาตั้ง ๔-๕ ปีติดต่อกัน ก็เลยโปรดเกล้าฯ ให้ศิลปาชีพรับเป็นธุระ อันนี้ก็จุฬารักษ์พานางสนองพระโอษฐ์นางพระกำนัลไปเอารถไปบรรทุกสับประตชาวบ้านรับรองว่าเขาจะตัดไว้ให้เสร็จ

และนี่ซึ่ง มีเพื่อนของจุฬารัตน์ที่เพิ่งกลับจากประเทศญี่ปุ่นคอยมาช่วยด้วย ให้กำลังใจ แล้วก็ช่วยในการชั่งน้ำหนักให้ประชาชนพอใจ จะได้จ่ายเขาได้ถูกต้อง วันนั้นซื้อสับปะรดทั้งหมดเป็นจำนวน ๒๑ ตัน แล้วท่านคอยดูว่ามูลนิธิศิลปะทำอะไร เราจะทำอะไร เราก็ขึ้นไปที่ค่ายทหารทันที ทหารนี่เป็นทุกอย่างของเรา พอออกธิดาก็ไปที่ค่ายทหาร อันนี้ เจ้าหน้าที่พระราชวังกำลังจ่ายเงินของท่านทั้งหลาย จ่ายเงินของมูลนิธิศิลปะให้แก่เจ้าของสับปะรดทุกๆ ราย ปรากฏว่าเขาพอใจมาก แล้วนี่ดูเสียบ้าง ทหารที่ศูนย์ปรมาณูเริ่มทำการล้างสับปะรด เพราะว่า ไม่ทำอะไรเสียวันนั้นก็จะมีเสียของเปล่าๆ จุฬารัตน์ก็บอกล้างเข้ากรรยาของนายทหารที่ค่ายก็ช่วยกันปอกทันทีเลย เตรียมโองไว้เสร็จหมดแล้ว เครื่องมือก่อนที่จะรับตัดเขาไป ๑.ทำน้ำส้มสายชู ๒.กวนเป็นสับปะรดกวน ซึ่งทางสมาคมแคทอลิกช่วยมากเลย คุณพ่อบาทหลวงบุญเลิศมารับซื้อสับปะรดกวนที่สำเร็จจากครั้งนี้เอาไปจำหน่าย ศิลปะไม่ขาดทุนเลย มีหน้าซำมีคนบอกต้องการอีกไปแจกคนจนที่อีสาน สมาคมแคทอลิกนี้ทหารผ่าแล้วก็มีทำน้ำส้มสายชู สับปะรดกวน และทำน้ำสับปะรด อร่อยมากใส่โซดาใส่น้ำแข็งอร่อยนี้กำลังกวนอยู่พร้อมด้วยนางพระกานัลทั้งหลาย สุตวรรษเคมี นี่ไม่เลวเชียวอร่อย เพราะว่ามีทั้งเปรี้ยวขึ้นหน้า

ที่นี้ขอข้ามไปอีสานอย่างรวดเร็ว เพราะว่าจะเกิน ๒ ชั่วโมง ที่ข้าพเจ้ายืนนี้ก็เพื่อว่าจะให้ตัวเองรู้สึกเมื่อย จะได้ไม่ลืมเวลาเกินไป อันนี้ชาวบ้านภาคอีสาน ใกล้ที่พระตำหนักภูพานนี้เอง อำเภอภูคคาก ใกล้ชนิดเดียววันนั้นแหละเคยเป็นดินแดนที่เรียกว่าเจ้าหน้าที่เข้าไปแล้วตายกันเป็นแถวเลยแล้วต่อมากด้วยความช่วยเหลือของทหาร ทหารได้ฝึกเข้าไป แล้วก็ทำทาง เสียชีวิตก็ไม่ใช่น้อย เพื่อจะไปติดต่อกับประชาชนได้ ปรากฏว่าประชาชนยากจนมากเชียว

อันนี้ที่อีสานเหมือนกัน ผู้ชายคนนี้เกิดมาไม่มีแขนไม่มีขาเอง อันนี้เป็นบ้านหนองแค บ้านที่เราไปสมานศิลปะศิลปะมาก ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม แล้วก็ปัญหาเรื่องไรข้าวซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกำลังรับสั่งกับข้าพเจ้าว่าให้อยู่กับหน่วยแพทย์ที่นี้ท่านจะเดินไปกับผู้ใหญ่บ้านไปดูที่ไรที่นาของเขา อันนี้เก็บงานบ้านจากชาวโชนที่ภาคอีสาน นี่ขึ้นไปบนบ้านตามที่ชาวบ้านเชิญให้ขึ้นไป

นี่เป็นตัวหนองพันเมืองซึ่งไม่ได้ต้องใช้เงินจำนวนมากเลยที่จะเลี้ยง เพราะเลี้ยงอย่างนี้แล้วมีผ้าดิบปิด ไม่ได้มากเรื่องอะไรเลยแล้วก็ตัวเขาก็พอเต็มเสร็จแล้วเขาก็รับประทาน เขาต้มแล้วเขาเอามาแบ่งให้ข้าพเจ้า แล้วบอกว่าลองชิมดูซิอร่อย ความจริงเป็นโปรตีนเพิ่มกำลังดี แต่ข้าพเจ้าก็ผลัดเขาว่าเอาไปชิมที่บ้านได้ไหม แต่ไปกินจริงๆ นะ ไม่มึนสาเลย แต่เอาไปทอดไปคั่วหน่อยแล้วก็รสชาติเหมือนอย่างกับข้าวโพดอย่างนี้เพราะว่ามันกินแต่ใบหม่อน แต่ชาวบ้านเขาจับประทานกัน เขาต้ม ข้าพเจ้ามองดูเห็นต้มแล้วลุ่มใจก็เลยบอกว่า เขาบอกว่ากำลังร้อนๆ เชียว ท่านผู้หญิงสุประภาดา บอกอร่อยนึ่งหยิบเข้าปากหน้าตาเฉย นี่เป็นรังละไม่ซำก็ได้ที่แล้วและพร้อมที่จะสาวไหมได้

นี่ชาวบ้านตอนที่จะลาจากบ้านเขาไปดูหน่วยแพทย์ เขาเอาผ้ามาให้ แล้วพอรู้กันว่ามา เขาก็มากันเต็ม นี่เป็นวิธีที่เขาเลี้ยงไหมในครัวของเขา ที่นิดเดียวเลี้ยงตั้งหลายกระดิ่ง เขาก็ทอใช้เอง ใค้คำที่ว่าคนจนใส่ไหมไม่ได้ ไหมเฉพาะคนรวยนี่ไม่ความจริงเสียแล้วสำหรับชาวภาคอีสาน ชาวภาคอีสานเขาพูดซ้ำๆ ว่า จะเอาน้ำที่หนองมารดต้นฝ้ายน้ำกินเข้าไปยังไม่มี เพราะว่าต้นหม่อนนี่มันทนมาก โดยเฉพาะหม่อนพื้นเมือง ขนาดถั่วเขียวนี้แห้งไปเลย หม่อนยังอยู่ได้ อันนี้ชาวบ้านพอรู้ว่าทรงพระราชทานหน่วยแพทย์มา และซ้ำๆ มาเยี่ยมก็พากันมาหา มาหาหมอด้วยมาผ้าๆ ด้วย แล้วเขาเล่นดนตรีให้ฟัง ก็เลยบอกนางพระกำนัลว่าไม่ได้ละต้องร่วมรำกับเขาเพื่อสามัคคีกัน

นี่อีกละ หน่วยงานที่มันอันนี้ที่กุดบากเหมือนกัน อำเภอกุดบากที่อันตรายนอยู่ใกล้สกลนครนิดเดียว แล้วก็นี้เป็นบริเวณลานวัด ชาวบ้านนางานบ้านมาส่งเตี้ยนี้เรามีสมาชิกของมูลนิธิ ๘ พันกว่าคนแล้ว ที่อยู่ในความดูแลของมูลนิธิศิลปาชีพที่เราต้องจ่าย

อันนี้เขาล้าน เขมรบ้านแตก (รับสั่งถึงการเรียงสไลด์) เขาเรียงกันอย่างไรระจันตีสามแล้วเป็นอย่างไร อ้อตอนที่เรียงนี้ตีห้า เอาเขมรก็เขมรจะได้จบไปเลย

อันนี้เป็นพวกแรกที่เขาหนีเข้ามาในประเทศไทยมาพึ่งเมืองไทยเรา ภาคภูมิใจเหลือเกินที่เมืองไทยนี้เป็นเมืองแห่งศาสนาให้ความเมตตาปราณีแก่ชาวบ้านได้ แล้วก็ต่างประเทศเขาก็เห็นใจเมืองไทย เขาก็ส่งเงินทองข้าวของมาช่วยอยู่เสมอ แล้วก็ชื่อเสียงของเมืองไทยก็กระจายไปไกล ทุกประเทศเขาเห็นใจทั้งนั้นที่เมืองไทยรับภาระหนัก เพราะฉะนั้นซ้ำๆ เข้าใจถึงว่าพวกเราที่อยู่ในที่นี้ยังทำให้ประเทศชาติได้มากกว่านี้ ยังช่วยทหารให้ได้มากกว่านี้ ป้องกันไม่ให้เกิดสภาพนี้ขึ้น ครั้งแรกที่ซ้ำๆ เข้าใจไปนี่เฉพาะที่เขาล้านนี่ประมาณสองแสนกว่า นี่เป็นระยะแรกที่ไปที่ยังไม่ได้สร้างศูนย์อะไรขึ้นมาเลย แล้วก็น่าสังเวชที่สุดเลย ที่ตรงนั้นทั้งหมดนี้มีกลิ่นอุจจาระเต็มไปหมดคูล้งไปหมดเลย ทำให้กลัวว่าจะเกิดโรคระบาด นี่เป็นวันแรกที่เขามาถึง ซี่พื้นที่ต่างๆ ให้ดูว่าจะสร้างศูนย์ของกาชาดได้ที่ไหนได้บ้าง เพื่อว่าจะได้ให้อาหารเด็กแล้วก็เพื่อคุมในเรื่องการอนามัย แหมต้องขอสรรเสริญสาธารณสุขของจังหวัดแพลีสเดียวจากน้ำที่เหม็นไปด้วยปัสสาวะอุจจาระ แพลีสเดียวทำสะอาดเสร็จหมดไม่อย่างนั้นอหิวาห์ ทำท่าจะระบาด อันนี้หมอของเราไปเยี่ยมตามเพิงต่างๆ แล้วก็ทหารของชาติกำลังตัดต้นไม้เพื่อไปช่วยทำที่บังร่มให้เขาเพราะว่าร้อนจัดมาก บางคนก็สลับสไลด์ไปกลางแจ้งนั่นเอง ภาพนี้เป็นภาพที่เศร้าที่สุดถ้าเราจะคิดถึงว่าเป็นลูกของเราหลานของเรา เราก็ไม่อยากให้สภาพนี้เกิดขึ้นกับลูกหลานของเรา เพราะฉะนั้นในฐานะที่เป็นเมืองศาสนา เราก็น่าจะเข้าใจจิตใจของคนที่นี่ตายพร้อมที่จะเผื่อแผ่สิ่งที่มีให้กับเขาบ้าง เพราะว่าเราก็มีทั้งที่วิธีมีอะไร

แต่ว่าชาวพื้นเมืองประชาชนที่ถูกคนเขมรเข้ามานี้กลับไม่ค่อยบ่นอะไรเลย เพราะว่าเขาเองเขาบอกเขาเป็นคนจนอยู่แล้วเขาเข้าใจคนจนด้วยกัน ใ้พวกเขมรนี่ยิ่งน่าสงสารใหญ่ ประชาชนว่า

เพราะทั้งจนด้วยแล้วไม่มีสิทธิ์ที่จะมีชีวิตอยู่ต้องหนีตายมา อันนี้เป็นบุคลิกที่ประเสริฐที่สุดของคนไทย คือพร้อมที่จะให้ ข้าพเจ้าหมายถึงคนไทยส่วนมากทั่วประเทศไม่ได้หมายถึงเมืองใหญ่ๆ

นี่ภายในห้องฉุกเฉินของศูนย์ ห้องผ่าตัดถ้าแม้ว่าจะต้องมีการผ่าตัดหรือช่วยชีวิตกะทันหัน อันนี้เป็นครั้งแรกที่ข้าพเจ้าไปค้างก็ไม่ต้องการให้ข้าราชการที่ตราด ต้องลำบาก ก็เลยให้นางสนองพระโอษฐ์นำพระกำนัลทำกับข้าวเองแล้วก็เชิญข้าราชการมาเลี้ยง

นี่เป็นการเลี้ยงข้าราชการที่อุตสาหะเดินทางมาเป็นเวลานานมาที่เขาล้าน อันนี้เขาข้ามมาบาง ไทรแล้ว บางไทรนี้เป็นแห่งแรก อันนี้ยังไม่เสร็จเลย เป็นหมู่บ้านแห่งแรกที่ทำตามพระเจ้าอยู่หัวทรง แนะนำที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่พระราชทานให้กับรัฐบาลแล้วก็จัดขึ้นเป็นหมู่บ้านสำหรับช่างฝีมือ โดยใช้ที่ทำกินน้อยที่สุดสำหรับปลูกเฉพาะสวนครัว รายได้ของเขาจะหนักไปทางการผลิตข้าวของทางศิลปะต่างๆ เป็นการทดลองครั้งแรกไม่ทราบว่าจะได้ผลแค่ไหน แต่เท่าที่ดูที่ผ่านญี่ปุ่นแล้วรู้สึกมีหวังมาก เอาชาวไร่ชาวนาที่ไม่มีที่ดินอยู่เลยมาฝึกอาชีพเป็นช่างฝีมือขึ้นแล้วก็ให้อยู่ที่บ้านอยู่

นี่เป็นที่บางไทรเหมือนกันวันที่เลี้ยงทูต ข้าพเจ้าได้เชิญพวกคณะทูตไปเลี้ยงน้ำชาที่นั่น นี่คณะทูตต่างๆ ที่อุตสาหะเดินทางไปดูหมู่บ้านบางไทรให้กำลังใจแก่เรา การเลือกประชาชนที่จะเข้ามาอยู่จะเลือกคนที่จน ลูกมาก แล้วก็ไม่มีที่ดินแม้สักนิดเป็นของตัวซึ่งกำลังเป็นปัญหาของเรา นี่มีหลานไปด้วย นี่ทั้งครอบครัวเลยหลานนี่เหมือนจับปูใส่กระดิ่งเอาเลยต้องจับเอาไว้

อันนี้ภรรยาท่านทูตฝรั่งเศสซึ่งเป็นหัวหน้าในการหาเงินสำหรับช่วยกาชาดได้กล่าวคำกราบบังคมทูล ก่อนจะมอบเงิน เลี้ยงน้ำชาทูต แล้วก็พาคณะทูตชมช่างฝีมือของเรา ผู้ชายผมขาวๆ นี่เป็นช่างเอกซึ่งเคราะห์ดีที่สีรินธรรมาแนะนำกับแม่ บอกแม่ หลงมานี่เป็นคนเดียวนะที่รู้จักวิธีทำคร่ำ ซึ่งเป็นศิลปะไทยโบราณตั้งแต่สมัยอยุธยา แล้วก็เหลือคนนี่คนเดียวที่รู้จักว่าทำอย่างไร เป็นการฝังเส้นเงินเส้นทองลงไปบนโลหะ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าก็เลยเล่าให้ทูตฟัง นี่ลูกศิษย์ของแกกำลังตอก ตอกให้เป็นรูปร่างลวดลายอย่างไรก่อนที่จะฝังเส้นเงินเส้นทองลงไปยากมากทีเดียว

นี่การสาธิตงานศิลปะ นี่การทอจก ภรรยาท่านทูตอิสราเอลอุตสาหะให้ความสนใจ อันนี้สนใจกันมากจริงๆ ทีแรกก็คงจะไม่เชื่อข้าพเจ้าว่าเอาชานาชาชาวไร่จริงๆ มาทำเป็นช่างเงิน นี่การขึ้นรูป ผู้ที่ถือนี้เป็นครูที่เก่งมาก และกำลังสอนลูกศิษย์ขึ้นรูปคนโทน้ำ ตามคำสั่งของดัลลัสที่จะไปแสดงที่ตลาดดัลลัส อันนี้เป็นศิลปะอาชีพที่สำเร็จแล้ว กระเป๋าย่านลิเภาต่างๆ แล้วก็เกวียนเงิน มีกระบวยตักน้ำเป็นเงิน เราใช้สำหรับปักดอกไม้ สวย แล้วก็bungก็เงินสำหรับปักดอกไม้ก็ได้ เป็นงานใส่ขนมปังก็ได้ อันนี้เขาปักหมดแล้วสำหรับไปแสดงที่ดัลลัส อันนี้เป็นแจกันทองแล้วก็ดอกไม้ทองฝีมือเขา เขาทำนมแท็บสมาไปชวหาเงินมานั่นนะ เป็นสิ่งที่ช่วยมูลนิธิศิลปะอาชีพอย่างที่สุดเลยเที่ยวตามหาช่างเงินตามหมู่บ้านชาวเขาต่างๆ อันนี้จะเห็นได้ใกล้หน่อยสิ่งที่เราจะเอาไปแสดง ไปแสดงที่ญี่ปุ่นมาหนแล้ว แล้วก็

บอกเขาว่าขายไม่ได้เพราะว่ายังทำได้จำกัดขอให้เป็นการแสดงไปก่อนแต่ทำให้เขาสั่งได้ รัฐบาลญี่ปุ่นร่วมมือมาก เพราะว่าเก็บภาษีขาเข้าเพียง ๑๔ เปอร์เซ็นต์เท่านั้นเอง เก็บชนิดเดียว ช่วยมากเหลือเกิน อันนี้เป็นสิ่งประดิษฐ์ ที่ล้วนแต่ตายไปแล้วจากสังคมไทยที่จะละเอียดอย่างนี้ นั่นเป็นหงส์แล้วก็ปิดดอกไม้ นั่นเป็นช้างสำหรับทับกระดาษ นี๋ยานลิเกา อันนี้ก็มีมือชาวเขา ชาวไทยใหญ่ ภูมิฝีมือชาวไทยทุกภาคเลย เพราะว่าเวลายากจนแล้วได้รับสมัครเป็นสมาชิกแล้วนี่เขาจะเลือกเองว่า เขาอยากจะทำทางด้านไหน นี่คณะทูตให้คำรับรองว่าไปแสดงไม่ว่าที่ไหนทั้งนั้นในโลก ในวันพระราชทานเลี้ยงน้ำชา ยังบางไทรอย่างเดิมพาทูตเดินดูอันนี้เป็นเรือนแพ และพวกเราพยายามจัดตลาดน้ำเพื่อให้ทูตทราบว่าตลาดน้ำจะมีลักษณะคล้ายๆ อย่างนี้ ปรากฏเป็นที่ชื่นชมของทูตมาก อาหารก็อร่อยด้วยในเรือซึ่งเวลานี้ยังไม่มีอะไรเสร็จทั้งนั้นเพราะต้องค่อยทำค่อยไป เงินก็จำกัดและการฝึกคนแต่ละคนก็ลำบากเหลือเกิน กว่าที่จะฝึกได้กว่าจะเอาเขาไปไว้ในหมู่บ้านได้ใช้เวลานาน อันนี้นางสนองพระโอษฐ์ อันนี้ตอนคำหลังจากทูตกลับไปแล้ว นี่เป็นชาวภาคอีสาน เขาทราบว่าสนใจในเรื่องการสานเพื่อที่จะสนใจในศิลปะโบราณหรือฟื้นขึ้นมาใหม่ใครมีของอะไรโบราณเขาเอามาให้ดู อันนี้ภาคใต้เห็นจะครบแล้ว ละครม้งลูกนี้ก็ชั่วโมงแล้วลูก แม่ก็ว่ามากแล้วนะ ขอนันทึกว่าของท่านประธานาธิบดีชุนดูฮวานดีกว่าเป็นปิด นอกนั้นก็มากแล้วพอ ท่านทั้งหลายก็รู้สึก แม่ยืนก็นานแล้ว

อันนี้ราตรีศิลปะเมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๒๓ เราได้ลองเปิดดู เปิดพระราชวังแล้วก็เอาของพระพุทธรูปเจ้าหลวงออกมาแสดง เช่น เป็นเครื่องกระเบื้องเงินที่ทรงสะสมไว้มากมายออกมาแสดง แล้วก็เชิญเพื่อนต่างประเทศที่รู้จักมา ซึ่งทุกคนจะมาร่วมมาช่วยเมืองไทย แล้วค่าเช่านี้แพงมากเชียว

อันนี้แสดงของโบราณตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ วันนั้นข้าพเจ้าขอร้องพวกเราว่า ให้แต่งแบบไทยโบราณทั้งหมด คือ สไบเฉียงจริงๆ เลย เพื่อให้มีความรู้สึกว่าเป็นไทยๆ อันนี้พระเกี้ยวตั้งแต่สมัยโบราณให้เพื่อนชาวต่างประเทศดูว่า ประดับศิระกันอย่างไร สมัยโบราณนี้มงกุฎใส่อะไร นี่ก็เป็นการแสดงฝีมือของชาวบ้านซึ่งเขาก็สั่ง แล้วยังไม่สามารถจะส่งไปให้เขาได้เลย เรื่องตลาดนี้เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าเคยเป็นห่วงนัก ว่าก่อนที่จะแนะนำให้ประชาชน นี่ที่ญี่ปุ่น แหม ... ตามไม่ทันเลย เธอเปลี่ยนกันปู้ปี่ปู้ปี่ปู้ อันนี้ที่ญี่ปุ่น นี่เจ้าหญิงของพระราชวงศ์ญี่ปุ่น ๒ พระองค์ อันนี้ที่วาโก้ให้ขอมีสถานที่ วาโก้ให้แสดงสินค้าโดยไม่เก็บค่าอะไร แล้วเจ้านายทางญี่ปุ่น และก็ข้าราชการ ภรรยา นายกรัฐมนตรีก็มาซื้อของทั้งหลายหน

อันนี้เป็นการสานจิตของอีสาน ซึ่งเป็นที่ขอบพอมากของต่างประเทศ แล้วหมอนแบบไทยๆ นี่ก็เจ้าหญิงอีก นี่เป็นการแสดงที่วาโก้เหมือนกัน แสดงของชาวเขา อันนี้เครื่องเงินต่างๆ ตลาดนี้ไม่ต้องห่วงแล้ว

อันนี้เป็นารรับเสด็จฯ พระเจ้ากรุงเบลเยียม จะเสด็จฯ ไปประเทศจีนแล้วก็ทรงสนทนากับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาก ก็เลยเสด็จฯ มาเยี่ยมมาอยู่ด้วย ๒ คืนที่หัวหิน ทรงดัดหมี่ถวายก็ทรงด้วย ทรงดัดหมี่ตลอดเวลาประทับอยู่ที่นั่น

อันนี้เป็นารขอให้ทางกรมชลประทานช่วยจัดที่หาดทรายใหญ่ ซึ่งเป็นที่ที่ข้าพเจ้าจองไว้สำหรับสร้างบ้าน จองไว้เกือบ ๒๐ ปีแล้ว บ้านยังไม่ขึ้นเลย พระเจ้าอยู่หัวเลยแรงแงเอาไปทำศูนย์สาธิตให้ประชาชน นิสิตว์ ปลาสวยๆ ของเมืองไทย ได้ทราบจากกรมประมงว่าเป็นสินค้าออกที่ดีมาก อันนี้เป็นคืนที่ ๒ ที่หัวหินเหมือนกัน อันนี้จุฬารณณ์จัดเรือศิลปาชีพถวายทอดพระเนตร หมายความว่าเอาของศิลปาชีพไปแต่ง ผ้ามัดหมี่ เครื่องเงิน เครื่องถมทองต่างๆ ไปแต่ง ทรงชมเชยและขอบใจ แล้วก็นางสนองพระโอษฐ์ นางกำนัลที่กลางวันเป็นนักสังคมสงเคราะห์แบกหามอะไรกันให้ยุ่ง กลางคืนเป็นนักฟ้อน นักเซิ้งถวาย ต้องเป็นทุกอย่าง ทั้ง ๒ พระองค์ใส่มัดหมี่ทำให้ศิลปาชีพดี เจริญดี นี่ทั้ง ๒ พระองค์ คีนสุดท้าย ทรงฟังเพลงไทยที่คณะอาสาสมัคร โดยมีสิรินธรร่วมอยู่ด้วยเล่นเพลงไทย โอ้ละหนอ ลาวดวงเดือน รู้สึกทรงรักเมืองไทยมาก อันนี้ลา เพราะรุ่งขึ้นท่านก็กลับแล้วไปเมืองจีน นี่ทรงลาข้าราชการทั้งหลายทหารพลเรือนที่ไปส่งเสด็จฯนี้หลานถวายพวงมาลัย นี่พระวรชายาถวายพวงมาลัย ทรงลาลูกชาย

อันนี้เป็นารฝึก ทสปช . ที่ภาคใต้ อันนี้ที่รับประธานาธิบดีชุนดูฮวานข้าพเจ้ามีความซาบซึ้งในประธานาธิบดีชุนดูฮวานมากเลย นอกจากจะเห็นท่านเป็นคนที่เก่งและเสียสละแล้วเป็นตัวอย่างภรรยาของประธานาธิบดี ตลอดเวลาที่มาเยี่ยมเป็นทางการ ท่านไม่ใส่อะไรเลย ท่านผู้หญิงนี้ใส่แหวนทองคำวงเดียว แล้วก็ใส่เข็มกลัดเดียวตลอดรายการเลย ก็เลยบอกกับท่านว่า แหม ชื่นชมเหลือเกินที่ท่านมุ่งแต่ทุกข์สุขของราษฎรของท่าน อันนี้ท่านเห็นชาวบ้านคนแก่มารับ ท่านผู้หญิงท่านก็จับมือน่ารักที่สุดเลย

นี่ประธานาธิบดีเดินดูคอกสัตว์ของสมาชิกของนิคมชายแดน นี่ช่างภาพต่างประเทศ เห็นประชาชนไทยเราับประธานาธิบดีกันอย่างคับคั่ง กระจอนพุ่งเข้าไปกลางนั้นเลยถ่าย วันนั้นเฮลิคอปเตอร์บินผ่านที่ราบบน ท่านผู้หญิงท่านบอก แหม คนไทยนี่โชคดีเหลือเกินมีพื้นที่ราบบ แลสวยและเขียวชอุ่มไปหมด เมืองไทยนี้สวยจริงๆ อันนี้เป็นรูปที่ข้าพเจ้าตั้งใจจะแสดงว่าเดี๋ยวนี้แก่แล้ว นั่งอย่างประทับไม่ไหวแต่ก่อนนั่งอย่างนี้เสมอเดี๋ยวนี้ต้องนั่งแปะ หลังจากเยี่ยม ๓ ชั่วโมงแล้วต้องนั่งไปอย่างนั้นหมด Steam

อันนี้ครั้งที่ประธานาธิบดี (เกาหลีใต้) ไปเยี่ยมหน่วยแพทย์ซึ่งตั้งขึ้นที่โรงเรียน นี่ประธานาธิบดีนั่งฟังผู้แทนของผู้ว่าราชการจังหวัดกล่าวต้อนรับและวันนั้น แหมประชาชนมารับอย่างคับคั่ง และแววตาซีที่เราบังคับไม่ได้แววตาเขาชื่นชม ทำให้ประธานาธิบดีรักเมืองไทยซาบซึ้งที่สุด ท่านหยุดเยี่ยมบ้านไหนท่านให้เงินสนับสนุนชาวบ้านและท่านสอนด้วยว่า คนเราต้องขยันขันแข็ง รอ

ให้คนอื่นมาช่วยไม่ได้เราต้องช่วยตัวเอง ท่านสอนแล้วก็ถวายเงินเป็นจำนวนมากสำหรับสร้างอ่างเก็บน้ำให้กับประชาชนที่นั่นเป็นประมุขของประเทศที่ยอด

นี่ทหารไทย ระหว่างเสวยกลางวัน ทหารไทยได้แสดงต่อสู้ป้องกันตัวไม่ใช้อาวุธ เป็นการรวมศิลปะไทยและต่างประเทศรวมกัน ไทยก็การใช้เท้า ต่างประเทศของเกาหลีรู้สึกจะใช้สันมือ ซึ่งทางเกาหลีเขาแสดงไปแล้วด้วยข้าพเจ้าขอร้องอ้อนวอนเขา

อันนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปเฝ้าฯ สมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ ที่จังหวัดสุรินทร์ ตอนนั้นประทับอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์ ประชวรนิดหน่อยก็เสด็จฯ ไปเฝ้าฯ พระชนอายุ ๘๐ ท่านก็ทรงไม่ยอมหยุดงานเลย ท่านบอกคนจนออกอย่างนี้แม่จะหยุดได้อย่างไร แม่หยุดไม่ได้หรอก แม่อายุ

อันนี้เป็นรูปสุดท้าย เป็นวันเฉลิม วันที่ ๕ ธันวาคม แล้วก็ถวายพระพร เสร็จแล้วขอบใจมากที่ฟังอยู่ตั้ง ๓ ชั่วโมง

ก็หวังว่ารูปภาพทั้งหลายนี้ จะทำให้ท่านสบายใจและก็ยินดีที่ว่า ได้มีรูปได้รู้ว่าเงินของท่านที่ได้รับบริจาคไปไหนบ้างไกลแค่ไหนบ้าง

*****

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

พระราชดำรัส (๑) พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันพุธที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

*****

ข้าพเจ้าขอขอบใจทุกๆ คนแทนองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการที่ทุกคนได้ส่งกำลังใจดี พลังจิต ถวายพระพรทำให้พระอาการปกติอย่างรวดเร็ว ทรงปลาบปลื้มใจมาก กระเช้าดอกไม้ทุกกระเช้าท่านจะต้องทอดพระเนตรและสั่งให้ถ่ายรูปเก็บเอาไว้ และเชื่อว่าทรงหายได้เพราะว่าพลังจิตของทุกๆ คนที่มีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความปรารถนาดีต่อพระองค์ท่าน ก็ขอขอบคุณทุกๆ คนไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ข้าพเจ้าเองรู้สึกซาบซึ้งที่ได้เห็นทุกๆ คนมาร่วมช่วยให้กำลังใจให้พรในโอกาสอายุครบ ๕๐ ปี ๕๐ ปีนี้เป็นระยะเวลายาวมากพอใช้ ข้าพเจ้าเองรู้สึกว่ามานึกดูว่าการที่ตนเองอยู่ได้ถึง ๕๐ ปีโดยปราศจากโรคภัยที่ร้ายแรง และสามารถเดินไปไหนที่ไหน ไปทุกหนทุกแห่งของเมืองไทยและเห็นสีหน้า แววตาของประชาชนที่เต็มไปด้วยความเมตตารักใคร่ ก็รู้สึกว่าคุณ ๕๐ ปีนี้ คงเป็น ๕๐ ปีที่คุ้มค่าที่สุด

ขอขอบใจทุกๆ ท่านที่มาร่วมกัน ณ ที่นี้ และข้างนอกอีก และที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เพื่อให้กำลังใจ การปรากฏตัวของท่านในที่นี้ก็เหมือนกับสติของข้าพเจ้า ให้สติว่าเมื่อทำดีมาถึงขนาดนี้แล้ว เวลาที่เหลือต่อไปก็ไม่น่าจะทำดีต่อไปอย่างไม่ยั้ง และใช้ตำแหน่งพระราชินีมีความกล้าหาญพอที่จะใช้ตำแหน่งพระราชินีที่ประชาชนไทยไม่ขัดข้องในการที่โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งข้าพเจ้าเป็นพระราชินี เมื่อ ๓๐ กว่าปี และช่วยสนับสนุนตลอดมา ก็ควรจะใช้ตำแหน่งนี้ให้เป็นประโยชน์เพื่อความสุกส่วนรวมของประชาชนชาวไทยทั้งประเทศ บัดนี้ก็ขอเชิญให้ท่านนั่งให้สบาย เพราะว่าจะขอร้องให้ฟังพูดซ้ำแล้วซ้ำอีกแล้วก็ฉายสไลด์ ถ้าเวลาจะหลับก็บอกด้วยจะได้เปิดไฟขึ้นสักทีหนึ่ง เชิญนั่งเถอะคะ

ข้าพเจ้าจำคำที่พระที่เป็นอาจารย์สอนไว้ว่า คนเรานี้การเกิดแก่เจ็บตายเป็นของธรรมดาของสัตว์โลกถ้วนหน้า แต่ว่าชีวิตนี้เกิดมาทั้งทีให้ใช้ชีวิตให้ดีที่สุดหมายความว่าถึงเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นที่สุด และมีความกล้าหาญที่จะทำงานทุกอย่างอย่างภาคภูมิใจ ไม่สนใจกับคำติฉินนินทาใดๆ ถ้าแม้เราได้ใช้ปัญญาพิจารณาในคำติฉินนินทานั้นแล้ว เราก็ควรจะหยุดกังวล และมีความตั้งใจ มั่นใจที่จะดำเนินงานของเราต่อไป

พระท่านบอกว่า ผลไม้แก่ฝักที่แก่ได้ที่ อะไรทุกอย่างที่เป็นประโยชน์เป็นความแก่ที่เป็นประโยชน์สัตว์เวลาตายเราก็ยังได้ใช้หนังใช้กระดูกของเขาทำให้เป็นประโยชน์แต่คนแก่นี้ต้องพยายามให้ความแก่ของเราเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ไม่ใช่ว่าแก่ทรุดโทรมไปโดยที่ไม่คำนึงถึงว่าเราแก่เข้าทุกที่อายุก็เหลือน้อยนิดแล้ว น่าที่จะทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมไว้ให้มาก

ข้าพเจ้าเองได้รับความเมตตาสนับสนุนจากคนไทยทุกชั้นวรรณะ ทุกการงานมาช้านาน ตั้งแต่เป็นพระราชินีตั้งแต่อายุ ๑๗ จนอายุ ๕๐ ไปที่ไหน แม้แต่ อายุ ๑๗ - ๑๘ ไปที่ไหนประชาชนก็ยังเรียกว่าคุณแม่ แต่ที่แรกก็ตกใจ เอ๊ะคนเรียกเราดูเขาแก่กว่าเรา ทำไมเขาเรียกเราคุณแม่ ทีหลังก็สำนึกได้คำว่าแม่นี้เป็นคำที่ศักดิ์สิทธิ์และสูงส่งที่สุด การที่ใครเรียกคนคนหนึ่งว่าแม่นี้ บุคคลที่ถูกเรียกจะต้องคิด และสำนึกในเกียรติยศอันนี้และทำหน้าที่ให้ดีที่สุด

ประเทศไทยเรานี้ก็แปลกเป็นประเทศที่ทุกคนพูดว่าเป็นประเทศที่สวยงามที่สุด พรังพร้อมด้วยทรัพยากรและก็มีประชาชนที่ดี ที่น่ารัก แต่ข้าพเจ้าก็ยังโลกคิดว่าพวกเราอาจจะเรียกร้องหาชื่อเสียงในทางที่น่ายกได้มากขึ้นอีก ก็เลยถือโอกาสใช้อายุ ๕๐ ให้คุ้มค่าเลย แก่ให้คุ้มค่าเลย แปลว่าเมื่อท่านทั้งหลายอุทิศสัมาอวยพรกันแล้ว ก็จะใช้โอกาสนี้รายงานที่หลายฝ่ายได้กระทำร่วมกันด้วยความสนพระทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ท่านเรียกว่าโดดเข้าร่วมงานของบุคคลต่างๆ ในทิศทางไกลของเมืองไทยแล้วก็อยากจะให้ทุกคนทราบว่าชาวต่างประเทศได้ทำนายไม่ใช่แบบหมอดูทำนายแบบดูสภาพเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมอาจจะทำนายได้ว่าต่อไปเป็นอย่างไร ชาวต่างประเทศบอกทายผิดหมด ทุกคนทายว่าเมืองไทยนี้จะล้มมาตั้งนานแล้ว บางทีคนที่ทายก็ตายไปแล้ว เมืองไทยก็ยังไม่ล้ม มันต้องมีอะไรพิเศษและวิเศษ ข้อนี้ชาวต่างประเทศก็บอกข้าพเจ้าว่าวิเศษที่สุด ว่าแผ่นดินนี้นามหัตถ์จรรยตรงที่ทุกศาสนาทุกสัญชาติอยู่ร่วมกันโดยมีความสุขพอสมควร จะเห็นได้ว่าวัดของพระบวรพุทธศาสนาและกัณฑ์ของทางคริสตศาสนาจะเป็นนิกายใดก็ตาม ศาสนาพราหมณ์ศาสนาที่ยิ่งใหญ่ของโลกก็มีอีกศาสนา คือ อิสลาม ก็อยู่กันอย่างสันติสุข

เพราะว่าดินแดนนี้เป็นดินแดนที่พระมหากษัตริย์เจ้าตั้งแต่พระองค์แรกของพระราชวงศ์จักรี ท่านได้ตั้งมั่นไว้ว่าต้องการให้ทุกคนมีอิสระเสรีภาพในการนึกคิด ในขอบเขตของกฎหมายที่ว่าจะไม่ไปเบียดเบียนยับยั้งในเสรีภาพของคนอื่นและเมืองไทยนี่อีกนั่นแหละที่ชาวต่างประเทศนักเขียนได้เขียนไว้ว่าพระมหากษัตริย์ซึ่งอยู่ในอำนาจสมบูรณ์ญาสิทธิราชย์คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตัดพระราชอำนาจของพระองค์เอง เพราะว่าสมัยก่อนการคมนาคมก็ไม่เหมือนเดี๋ยวนี้แสนที่จะลำบากกว่าที่จะติดต่อกันและกันได้แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เมื่อทรงเถลิงพระราชสมบัติทรงเป็นเจ้าแผ่นดิน ซึ่งหมายความว่า เป็นใหญ่มีอำนาจที่สุดในแผ่นดิน แต่ท่านกลับไม่รอให้ใครมาริตรอนอำนาจของท่านท่านตัดเองว่า รายได้ของประเทศส่วนนี้ให้เรียกว่าเป็นงบประมาณของแผ่นดินท่านทั้งหลายไปศึกษาดูเถอะในโลกนี้มีที่ไหนที่เป็นอย่างนี้ ส่วนพระองค์จะใช้ไม่ได้

พระมหากษัตริย์ไปแต่ต้องไม่ได้ งบประมาณแผ่นดินเกิดขึ้นอย่างนั้น ก่อนนั้นก็ขึ้นชื่อว่าเจ้าแผ่นดินก็เป็นเจ้าของทุกสิ่งทุกอย่างหมด แต่นี่ท่านตัดอำนาจของพระองค์เอง

และยังได้ทราบจากหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ว่าในสมัยอยุธยาพระมหากษัตริย์ไทยก็สร้างกฎหมายขึ้น ตัดพระราชอำนาจพระองค์เองว่า แม้พระมหากษัตริย์ตัดสินพระทัยอะไรลงไป ต้องมีคนค้านพวกเสนาบดีหรือว่าข้าราชการใกล้ชิดต้องค้าน ถ้าไม่ค้านถือว่าเป็นความผิดอย่างมหันต์ มีสิทธิ์ค้านได้ ๓ ครั้ง ถ้าค้าน ๓ หน แล้วพระเจ้าแผ่นดินไม่ฟัง ความรับผิดชอบทั้งหลายก็ให้ตกที่พระเจ้าแผ่นดินเอง อันนี้ข้าพเจ้าไม่เคยทราบมาก่อนเลย หากว่าหม่อมราชวงศ์เสนีย์ผู้ที่มีความรู้สูงไม่ได้เอ่ยเล่ามาให้ฟัง ก็นับว่าเป็นความรู้อย่างมาก ทั้งนี้ประเทศไทยยังมีคนที่ประเสริฐอย่างมาก

ประเสริฐนี้ ข้าพเจ้าหมายความว่าเหนือสัตว์เดรัจฉาน ธรรมดาสัตว์โลกนี้เหมือนกันหมดในสัญชาตญาณที่ว่ามีความรักชีวิตเกลียดกลัวความตาย เกลียดกลัวความลำบาก แล้วก็สัญชาตญาณที่จะสืบพันธุ์ สัญชาตญาณที่จะหาที่พักพิง หลบแดด หลบฝน และรู้จักหลีกเลี่ยงเวลาที่ภัยยิ่งใหญ่มาร อันนี้เป็นสัญชาตญาณของสัตว์โลกทั่วไป แต่พวกเรามนุษย์ภาคภูมิใจว่า เราเหนือสัตว์โลก แล้วก็มีความหลายคนทั่วโลกได้แสดงออกมาแล้วว่าเราเหนือจริงๆ ในการกระทำในความคิดต่างๆ ของเขาที่แสดงออก แสดงว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐคือการให้ การเสียสละคือที่เรียกกันว่า “ จาคะ ” หมายความว่าให้โดยไม่มาคอยดูว่าเราได้ จะได้อะไรตอบแทนในการให้ของเราครั้งนี้ ไม่มาคอยขังตัว คิดลูกคิดว่า ให้ครั้งนี้แล้วจะได้สิ่งอะไรตอบแทนสักเท่าไร นี่แหละผู้ยิ่งใหญ่ที่แท้จริง ที่อยากให้ทุกท่านรู้จักว่า เมืองไทยเรารอดมาได้โดดเดี่ยวอย่างน่าหวาดเสียว ในท่ามกลางเพื่อนบ้าน ประเทศเพื่อนบ้าน ต้องบ้านแตก หนีภัยกันอย่างอูตลุด เอาชีวิตไปทิ้งในท้องทะเลเสียก็มาก

เราไม่เป็นอย่างนั้นเพราะว่าเรามีความสามัคคีมีจิตใจที่กว้าง หมายความว่า สมองความคิดกว้าง นึกถึงว่าศาสนาไม่จำเป็นจะต้องบังคับ มันอยู่ที่ใจ ศาสนานี้มันอยู่ในหัวใจเราจะบังคับให้คนนับถือศาสนาอะไรก็บังคับได้แต่ร่างกายข้างนอกเขาเท่านั้น ถ้าอย่างนั้นแล้วไปบังคับเขาทำไม ปล่อยให้ตามอิสระเสรีภาพดีกว่าและนี่ก็คือรากเหง้าของประชาธิปไตย ซึ่งเมืองไทยเรามีมาช้านาน ไม่มีการฆ่าฟันกันของเรื่องศาสนา เบียดเบียนซึ่งกันและกันไม่มีเลยในประวัติศาสตร์อันยาวนานของเมืองไทย ที่นี้จะย้อนกลับไปว่าเมืองไทยอยู่ได้เพราะผู้ให้ที่ยิ่งใหญ่ ที่ไม่มีวันคิดลูกคิดว่าฉันให้แล้วจะได้อะไรตอบแทนเช่น พันเอก อธิ สิมารักษ์ เมื่อเจอจะยกตัวอย่างเฉพาะผู้ให้ที่เพิ่งได้จากเราไปในเร็วๆ วันนี้ เพราะเมืองไทยได้มีผู้ให้มากมาคอยมาตลอดถึงได้เป็นเอกราชอยู่ได้ แต่ถ้าจะเล่าถึงทุกๆ รายแล้ว ก็อยากสรรเสริญทุกราย อย่างนั้นก็คงหลับกันแน่ๆ

พันเอก อธิ สิมารักษ์ ข้าพเจ้านับถือและรู้สึกเป็นเกียรติสูงที่ได้รู้จักกับ พันเอกอธิ ที่ได้รู้จักกับภรรยาของพันเอก อธิ ด้วยรู้สึกเป็นบุญของตัวเองส่วนตัวของตัวเอง เพราะพันเอก อธิเลือกปฏิบัติงานที่ชายแดนอย่างไม่หยุดยั้งไม่เคยที่จะวิ่งเต้นหาความสบายและไม่เคยอวดอ้างว่าเหตุใดจึง

ปฏิบัติการอยู่ที่ชายแดนตลอดไป ทั้งๆ ที่ลูกก็ยังเล็กอยู่และทั้งๆ ที่ภรรยาที่แสนที่จะสวยงาม และ ภรรยาเมื่อได้พบพุดจาแล้ว หลังจากที่ พันเอก อิทธิ เสียชีวิตในระหว่างปฏิบัติงานที่ชายแดน

ข้าพเจ้าก็ได้ขอไปในงานศพพันเอก อิทธิ พระราชทานเพลิงศพที่จังหวัดเชียงราย ก็มีความขม ลุก ปลาบปล้ำมเหลือเกินว่า อ้อ เมืองไทยมีคนเช่นนี้ถึงได้อยู่ได้ ภรรยาแม้จะเศร้าโศกก็ตาม แต่ว่าเต็มใจ ปลาบปล้ำม รู้ดีว่าที่สามี่ไม่มีเวลามากนักสำหรับภรรยาและลูกก็เพราะว่าเขาคำนึงถึงหน้าที่ที่มีต่อบ้านเมืองในฐานะที่เป็นลูกผู้ชาย เขาต้องทำหน้าที่นั้นแล้วก็ในฐานะที่เป็นพันเอกซึ่งไม่น่าจะต้องออกสนาม ก็ยังนำออกเพราะต้องการให้กำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ว่าเมื่อประเทศมีภัยแล้ว ยศน้อย ยศมาก อะไรก็ตาม นำที่จะพร้อมกันออกป้องกันประเทศชาติ พันเอก อิทธิ ตั้งใจที่จะทุ่มเทให้ทุกอย่างกับบ้านเกิดเมืองนอน มุ่งหวังอย่างเดียวว่าให้เมืองไทยอยู่ได้ หมายถึงข้าพเจ้าเองก็นั่งสบายอยู่ได้ ท่านทั้งหลายเองก็อยู่ได้

ต่อไป พันตรี เจียรนนท์ จารุจรณ นี่ก็น่าปล้ำมใจเป็นที่สุด ธรรมดาทำงานที่ชายแดนเขาจะมีกำหนดเวลาว่าทำงานแค่นั้น แค่นั้นปีแล้วก็ผลัดเปลี่ยนกันกลับบ้านเข้ามาในที่ปลอดภัย แต่ว่าทั้งพันเอก อิทธิ และ พันตรี เจียรนนท์ เลือกที่จะทำงานที่ยากเสี่ยงอันตราย เพราะมีความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของตัวเองที่จะต้องให้แก่ประเทศชาติ แล้วขอให้ท่านดูรูปของท่าน พันตรี เจียรนนท์ ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นบุญสูงที่ได้รู้จักกับเขา เป็นเกียรติสูงมากถึงแม้เขาจะมียศแค่ พันตรี ซึ่งรู้สึกจะได้รับหลังจากที่เสียชีวิตแล้ว

นอกจากที่ทั้งสองท่านจะเป็นทหารที่เก่งในอาชีพของตนแล้ว พันตรี เจียรนนท์ ยังเป็นนักพัฒนาที่เก่งกาจมาก เพราะว่าในพื้นที่ที่เขาปฏิบัติงานอยู่ผู้คนยากจนอย่างแสนสาหัส แต่ก็ทางการไม่สามารถเข้าไปช่วยได้ เพราะเป็นที่ที่อันตรายมาก เพราะฉะนั้น พันตรี เจียรนนท์ได้ช่วยมูลนิธิศิลาปาชีพก่อนที่จะมีโอกาสได้ตั้งขึ้นเป็นมูลนิธิเสียอีก ด้วยการประเล้าประโลมชาวบ้านให้หาวิธีเสริมรายได้ของตนเพื่อเลี้ยงลูก และเมื่อชาวบ้านมีรายได้ที่ดีขึ้น มีน้ำใจ มีคนเอาใจใส่ เขาก็กลับกลายเป็นประชาชนที่รักประเทศชาติ เหมือนกับเรา ไม่มีการต่อต้านฆ่าฟันกันเอง

พันตรี เจียรนนท์ จะรับไหม หรือว่าตัวดักแต่ที่ยังอยู่ในรังไปแจกชาวบ้าน รับจากท่านผู้หญิง สุประภาดา บางครั้งที่ไหนที่ไม่มีกักระเบิดมาก พันตรี เจียรนนท์ ก็ให้อารักขากับท่านผู้หญิงสุประภาดา ไปตั้งกลุ่มทอผ้าไหมขึ้น เพราะว่าถ้าเราจะให้ชาวบ้านทำอย่างใดอย่างหนึ่งเราก็ต้องรู้แน่เสียก่อนว่า สิ่งที่เราสนับสนุนให้เขาทำนี้ขายได้ออกจริงๆ ไม่ใช่คนซื้อเพราะว่าเป็นการกุศลอย่างนั้น ใช้ไม่ได้ ไม่เป็นการช่วยเขาจริงๆ ต้องช่วยเขาให้ยืนได้ด้วยตนเอง

นี่แหละที่พันตรีเจียรนนท์ ทำตลอดมาและก็ยังอุตสาหที่เป็นนักพัฒนาที่ยอดเยี่ยมเห็นการณ์ไกล มาปรารภกับข้าพเจ้าก่อนตายไม่เท่าไร ว่าเป็นห่วงป่าไม้ของเราเป็นห่วงใน มีการลักลอบตัดไม้ เพราะคนไม่ทราบว่ที่เรามีชีวิตอยู่ได้มีน้ำใช้มีพื้นที่ดี ไม่แห้งแล้งเป็นทะเลทรายก็เพราะว่ามีป่ามี

ต้นน้ำลำธาร ก็คือป่านี้เอง ถูกละประชากรเพิ่มขึ้นต้องการที่ทำกินที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น แต่เราก็ยังมีที่ดินเหลือ พอที่จะเป็นป่าเพราะป่าผลิตหลายอย่างให้แก่ประเทศชาติให้แก่ประชาชนไทย

เมื่อ พันตรี เจียรนนท์ เสียชีวิตไป ที่บนเขาภาคเหนือ จังหวัดน่าน ข้าพเจ้าใจหายแล้วก็ได้เชิญคุณ สุพัตรา จารุจรณ มาพบ เมื่อได้เห็นหน้าคุณสุพัตราก็มีความรู้สึกวูบอีกว่า ผู้หญิงคนนี้สวยเหลือเกิน สวยทั้งกายสวยทั้งใจ เป็นความงามที่เลิศที่สุด คุณสุพัตรา หลังจากที่ข้าพเจ้าพยายามปลอบ เมืองไทยเป็นหนี้บุญคุณ ของ พันตรี เจียรนนท์ คุณสุพัตรา ยิ้ม แล้วส่ายหน้า ไม่เพคะ เป็นหน้าที่ของเจียรนนท์เขา ที่มีต่อบ้านเมือง ถ้าลูกผู้ชายและเป็นคนไทย ไม่รักษาบ้านเมืองแล้ว จะให้ใครรักษา เพราะฉะนั้นไม่ได้ทรงเป็นหนี้บุญคุณอะไรเลย วิธีที่เธอพูดนี้ทำให้เห็นว่า พันเอก อธิธิ กิติ พันตรี เจียรนนท์ กิติ มีปัญญาสูงรู้จักเลือกคู่ชีวิตเลือกคู่ชีวิตที่งามทั้งข้างนอกข้างใน งามทั้งจิตด้วยไม่โลภ และมีความเห็นว่าผลประโยชน์ ส่วนรวมสำคัญกว่าส่วนบุคคล อันนี้ที่ซาบซึ้งเหลือเกิน

แล้วก็เมื่อเร็วๆ นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประชวรหนัก ก็พอดีถึงเวลาที่จะต้องเสด็จฯ พระราชทานเพลิงศพ บุคคลที่ประเสริฐมากอีกคนหนึ่งคือพลตรี สรรเสริญ สุทัศน์ ท่านทั้งหลายคงไม่ค่อยได้ยินชื่อเท่าไรเพราะว่า ภรรยาที่ลูกเขาบอกกับข้าพเจ้าว่าไม่ค่อยได้เห็นหน้าคุณพ่อเลย คุณแม่ก็ไม่ค่อยได้เห็นหน้าคุณพ่อเท่าไร คุณพ่อไปทำงานขายแดนตลอดเวลา และก็ทราบจากพี่สาวซึ่งทำงานอยู่ในวังนี้ว่าก็ไม่เห็นหน้าพลตรีสรรเสริญ นี่เหมือนกัน ก็ไปหมกตัวอยู่ที่ชายแดนไกล ที่มีอันตรายพอลูกสาวต่อว่าว่า พ่อลูกก็ต้องการความอบอุ่นนะ อยากให้พ่ออยู่กับลูกมากกว่า ๕๐ วันต่อหนึ่งปี พลตรี สรรเสริญ ก็บอกว่าอย่าอยากให้มากนักสิ หัดนึกถึงส่วนรวมบ้างเห็นไหมที่บ้านเมืองเราเวลานี้ ก็เข้าภาวะคับขันสำหรับ เหตุการณ์รอบบ้าน เพราะฉะนั้นที่พ่อจากลูกไป ทิ้งลูกไป ให้ลูกรู้อย่างหนึ่งว่าเพื่อส่วนรวม เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม

เพราะฉะนั้นทุกครั้งข้าพเจ้าจะอายุใจในเวลาที่เราเรียกว่ามีชีวิตส่วนตัว มีไพรเวทไลฟ์ อะไรอย่างนั้นละอายุใจ เพราะทราบว่าในเมืองไทยมีบุคคลอีกมากที่เสียสละแม้แต่ อย่ว่าแต่เวลาที่เป็นของตัวเอง แม้แต่ชีวิตก็ยอมเสียสละได้

แล้วก็กลับมาเห็นว่าลูกของพลตรีสรรเสริญ นี่มีบุญที่ได้เกิดมาเป็นลูกของคนที่ประเสริฐอย่างนี้ แม้จะพลัดพรากจากลูก ไม่มีเวลาให้ลูก แต่ได้ทำตัวอย่างให้ลูกเห็นตลอดเลยว่า พ่อจากไปไม่ใช่ไปสนุกสบายที่ไหน แต่จากไปเพื่อทำงานสนองพระเดชพระคุณของบรรพบุรุษอย่างเต็มที่

เมื่อข้าพเจ้าพบกับลูกสาวว่า หนูควรจะปลื้มใจในคุณพ่อ แก่ก็กลืนน้ำตาแล้วก็ยกหน้า เพราะว่าพูดไม่ออก คนเล็กเป็นผู้ชายเพิ่งอายุ ๑๒ ขวบเท่านั้นเอง ดูเถอะภาระ แล้วปรากฏว่าบุคคลที่น่าสรรเสริญนี้ อย่ว่าแต่มีเวลาให้ลูกเลยทรัพย์สินเงินทองอะไรไม่ได้สะสมไว้ให้ลูกให้เท่า มีเท่าไรทุ่มให้หมดกับประเทศไทยทุ่มเท่าหัวใจ นี่ลูกทั้ง ๔ ของพลตรีสรรเสริญ ก็ดีมาก ลูกพลัดจากพ่อแต่ว่ากลับกลายเป็นเด็กที่ดีที่เข้าใจว่าความเสียสละสำคัญสำหรับการอยู่รอด

ถ้าทุกคนเร่งรื้อว่า ฉันต้องมีเวลาสำหรับตัวเองกับครอบครัว ให้ความอบอุ่นกับครอบครัว ในขณะที่บ้านเมืองฉุกเฉินแล้ว ถ้ามีคนอย่างนั้นมากๆ มันใจได้เถอะทุกท่านว่าเราต้องคอยคอบุบองแน่ และเป็นเหยื่อฉลาม ลูกทุกคนของพลตรี สรรเสริญ ได้รับทุนทั้งนั้น เพราะเรียนเก่งทุกคน อันนี้ก็เป็นความสุขของพลตรี สรรเสริญ ที่ว่าลูกได้รับทุน คนโตเรียนอยู่มหาวิทยาลัยมหิดล แล้วตอนนี้ก็ต้องทำหน้าที่ช่วยทางคุณแม่ เพราะคุณแม่เองก็สุขภาพไม่ดี ผอมมากเลยทรุดโทรมมาก เพราะว่าคุณสรรเสริญ ไม่ต้องการให้มีคนใช้ในบ้าน ต้องการให้ลูกทำงานเองทุกอย่าง นี่เป็นวิธีการฝึกหัดลูก ฝึกหัดเด็กที่จะเป็นทรัพยากรของชาติดูเถอะ คุณสรรเสริญ ให้ทุกแง่เลย คุณสรรเสริญ บอกว่าภรรยาต้องทำอาหารให้กับลูกกับสามี และลูกต้องช่วยแม่ แล้วล้างจานทำความสะอาดดูแลบ้าน นี่แหละผู้ประเสริฐและที่เขาจะเจริญ เจริญจริงๆ ไม่ใช่ว่ามีตึก ๕ ชั้น ๖ ชั้น แต่ว่าเจริญหมายความว่าจะเป็นผู้พาตนเองไปตลอดรอดฝั่งโดยปราศจากภัยพิบัติ หมายถึงการเลื่อนใสในทุกๆ ทาง

ทีนี้ต่อไปก็อยากจะทำให้ท่านเข้าใจว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสียพระทัยมากที่ไม่ได้เสด็จฯ ภาคใต้ในปีนี้ ธรรมดาปีนี้ปลายสิงหา จะเสด็จฯ ไปอยู่กับชาวภาคใต้ แล้วทรงมีความสุข ทรงรักงานนี้มาก อยากให้ท่านได้เห็นวิธีที่พระพัทตร์เบิกบาน รู้สึกท่านจะพระพัทตร์เบิกบานเป็นพิเศษ เวลาอยู่ ถึงแม้จะทรงขับรถ ก็สนุก ที่นิคมแวง ภาคใต้ บังเอิญลำน้ำนี้เอ่อขึ้นมา แต่ท่านก็ขับรถของท่านไปได้โดยไม่ตาย คันหลังเสียอีก ตายกลางทาง

ขณะที่ทรงทำงานก็มีนักข่าวต่างประเทศหลายคนหลายคณะที่มาสัมภาษณ์พระองค์ท่านว่า เอ๊ะ เรื่องอะไรที่พระเจ้าแผ่นดินสมัยใหม่ จะต้องนำหน่วยแพทย์ออกไปเอง แล้วก็ชี้ไปที่คนไข้ซึ่งมีจำนวนวันละเฉลี่ยแล้วไม่น้อยกว่า ๘๐๐ คน เขาชี้ว่าเรื่องอะไรของพระเจ้าแผ่นดิน ที่จะต้องมาทำอย่างนี้ ก็รับสั่งบอกว่าที่เมืองไทยนี้เขาไม่เกียจกันหรอก เขารู้อย่างเดียวว่าเรายังเป็นประเทศที่ยากจนอยู่ เพราะฉะนั้นต่างคนต่างร่วมมือช่วยกัน ทางรัฐบาลเขาก็ทำหน้าที่เขาสุดกำลัง ทางเราซึ่งขึ้นชื่อว่า เป็นประมุขของประเทศ จะนั่งอยู่สบายๆ อย่างไม่ได้ เมื่อทราบว่ายังมีคนอีกเยอะที่ต้องการความช่วยเหลือแล้วก็มีภัยรอบด้าน เพราะฉะนั้น และทหารต้องสูญเสียชีวิตไป ทุกคนต้องกระโดดลงมาหมด จะมากจะเกณฑ์ว่านี่หน้าที่ของนาย ก. นี่หน้าที่ของนาย ข. ถ้าไม่ได้

โดยมากสิรินธรจะเป็นลูกที่ไปกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพราะว่าโปรดเกล้าฯ ให้ไปเรียนดูแผนที่ แล้วก็ดูเกี่ยวกับทางด้านการศึกษา หมายถึงนำน้ำไปสู่อำเภอของชาวบ้านแล้วก็ระบายน้ำออกเวลาที่น้ำท่วมมากเกินไป ต้องพระประสงฆ์ให้สิรินธรไปเรียนชลประทานกับเจ้าหน้าที่ชลประทานเอง ซึ่งนับว่าเป็นการเรียนที่ดีที่สุดเพราะได้เห็นของจริง

สำหรับพี่น้องชาวไทยอิสลาม ทรงรักมากเท่าๆ กับที่พวกเขาถือว่าเขารักพระองค์ ข้าพเจ้าจึงรำคาญใจทุกครั้งที่ได้ยินว่า “โจรแบ่งแยกดินแดน” เดียวทำโน่นเดียวทำนี่ นั่นเป็นเพียงน้อยคนในก็แสนคน มีสัก ๑๐๐ คน ถึงหรือไม่ถึงก็ไม่ทราบ แต่ว่าเราก็พูดว่ากราดขบวนการแยกดินแดน แต่ความ

ดีของพวกเขาจะมาพูดบ้าง น่าจะเอาให้เห็นบ้าง ความเคร่งครัดในศาสนาของเขา เขาสามารถที่จะอยู่โดยที่ไม่มีกบฏเบียดเบียนกันเลย การลักขโมย การแก่งัดกัน อะไรต่างๆ นี้ไม่ค่อยมี เพราะว่าเคร่งในศาสนาของเขา เพราะฉะนั้นศาสนานี้เป็นของดีแน่ จะเป็นศาสนาอะไรก็ตาม นิภายใดก็ตาม ถ้าคนปฏิบัติตามโดยบริสุทธิ์จริงๆ แล้วเป็นของดีต่อส่วนรวม ดูเถอะท่านประเทศของเราสวยไหม สวยงามอย่างไร เมื่อข้าพเจ้ายังเล็กๆ อยู่โรงเรียนคอนแวนต์ กับแม่ชีแคทอลิก มีความรักแม่ชีเหล่านั้นเหมือนแม่ และแม่ชีก็สอนให้ร้อง “ประเทศไทยเรางดงาม ครามครัน” ยังจำเพลงนั้นอยู่ได้เลย ที่เขาเขี้ยวเรียงรายน้ำไหล น้ำก็อุดมสมบูรณ์หมด ประเทศเราสวยงามจริงๆ คุ่มกับที่เราจะให้ แม่แต่ในพรุนี้ ข้าพเจ้าและประชาชนที่เป็นลูกเสือชาวบ้านเขาเป็นผู้นำทาง เพราะว่าเกิดมายังไม่เคยไปเที่ยวในพรุเลย

พรุนี้ก็คือ ดินที่มีน้ำขังอยู่ตลอดเป็นหลายร้อยปี จนกระทั่งดินนี้เปรี้ยวและน้ำก็เป็นกรดทั้งนั้นเลย จะปล่อยปลาหรือปลาก็น้อยชนิดที่จะอยู่ได้ในน้ำอย่างนี้ เพราะเป็นสีแดงคร่ำๆ เหมือนกับเหล้าไวน์ และมีกลิ่นแรงมาก แต่เมื่อข้าพเจ้าได้พบกับผู้เชี่ยวชาญของไทย นักวิชาการของไทยก็ทราบว่าเป็นพรุนี้มีพืชพันธุ์ไม้ที่น่าสนใจที่เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองและก็มีมีการระบายน้ำออกบ้าง ชาวบ้านก็บอกเป็นเหตุให้เขาทำนาได้เพิ่มขึ้น พอกิน เขาก็สบายอกสบายใจ

แต่ว่าเดินในพรุนี้ต้องการเทคนิคอย่างมาก เพราะไม่อย่างนั้นแล้วก็จะดูถ้ำยีนนิ่งเมื่อไรจะตกลงไปลึก เสียงร้องวิ๊ดว้ายของนางสนองพระโอบุชู้และผู้ติดตามเป็นแถวเขี้ยว แต่ข้าพเจ้าก็ยังไม่สามารถสำรวจไปได้ไกล เพราะแต่ละก้าวนี้ยากมากจริงๆ เวลาก้าวไปแล้วกว่าจะถอนเท้าขึ้นได้ แต่ตั้งใจว่าคราวหน้าจะชวนนักวิชาการของไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านพูดเสมอว่า ท่านนี้มีพันธมิตรผู้ช่วยเหลือมากมาย ทุกแขนงทั้งทหารที่อยู่ชายแดน มีทั้งข้าราชการที่อยู่ชายแดนและก็นักวิชาการของไทยต่างๆ ไทยเรามีนักวิชาการที่เก่งขั้นระดับโลกมากมาย ซึ่งนับว่าเป็นบุญของเราทั้งสอง ทั้งครอบครัวที่ได้รู้จัก ด้วยการที่ไปร่วมงานของเขานี้เอง ก็ได้เรียนรู้หลายสิ่งหลายอย่างซึ่งทรงเก็บมาสรรเสริญทั้งนั้น ที่ข้าพเจ้าทราบนี้เพราะโดยมากพระเจ้าอยู่หัวจะแยกไปทางหนึ่ง ข้าพเจ้าจะดูแลในด้านครอบครัวและคนเจ็บก็ไม่ค่อยมีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับชลประทานเท่าไร ได้รับข้อมูลทางอื่นก็เอาไปถวายเป็นการทำงานร่วมกัน

นักวิชาการของเราทางด้านประมงนี้ ขึ้นชื่อเขี้ยว เก่งเหลือเกินอย่างที่ภาคใต้ นักวิชาการของเราได้สนับสนุนการเลี้ยงปลาในที่กักขังในบริเวณกักขังเลี้ยงปลากระพงขาว ซึ่งทราบมาว่าเป็นสินค้าออกที่นำเงินเข้าสู่ประเทศหลายล้านเขี้ยว มากมายต่อปี ปรากระพงขาวที่อร่อย เดียวนี้แทนที่จะต้องไปจับหรือพึ่งพาธรรมชาติอย่างเดียว ซึ่งเดี๋ยวนี้ประชาชนชาวไทยเพิ่มขึ้นทุกปี เราก็อำของเสียมากขึ้นทุกทีลงไปแม่น้ำลำคลอง ในทะเลมหาสมุทร เพื่อความสะดวกสบายของชีวิตของเรานี้ เมื่อคนเพิ่มขึ้นน้ำเสียก็เพิ่มขึ้น สัตว์น้ำที่เคยเป็นอาหารที่เหลือเฟือของคนก็สูญพันธุ์ลงไป แต่เราก็มีบุญ

นักหนาที่มีคนที่เก่ง อย่างนักวิชาการของเราแขนงต่างๆ รู้จักวิธีเอาปลาที่กำลังจะสูญพันธุ์ สามารถมาเลี้ยงในที่ที่จำกัดแล้วก็สอนให้ชาวบ้านเลี้ยงเป็นการเพิ่มอาชีพให้แก่ราษฎรที่นับวันเกิดมากขึ้น แต่ว่าพวกเรามนุษย์ทำของเสียไว้มาก ลงในแม่น้ำลำคลองต่างๆ แต่ว่ามีนักวิชาการที่มาสอนให้เราเพิ่มพันธุ์สัตว์ ซึ่งเราใช้เป็นอาหาร ที่โปรดนักกับช่างชลประทาน ดูแผนที่ แล้วดูที่ไหนไม่ได้ ต้องดูที่ตรงในสนามนั่นเอง โปรดว่าถ้าเพื่อทำงานอยู่ที่โต๊ะท่านรู้สึกไม่สบายพระทัย นี่ตั้งแต่ปีแรกที่อธิบดีชลประทานชื่อคุณแสวง ก็ได้ให้ความรู้พระองค์ตั้งแต่นั้นมา ตอนนั้นทางภาคใต้น้ำท่วมมากแล้วก็เป็นที่ของธรรมดาที่ว่าไร่นาก็ต้องสูญเสียไป ข้าพเจ้าเพิ่งนึกออกเดี๋ยวนี้เองว่า ตั้งแต่อายุ ๑๗ ถึง ๕๐ ยังไม่เคยได้ยินชาวนามาฎีกาว่าข้าวยายไม่ออกเลยสักครั้งเดียวไม่เคยเลย เคยแต่ได้ยินบอก ท่านนามมล้ม เพราะน้ำท่วม เพราะน้ำไม่พอ เพราะโรคลง เพราะสัตว์ประเภทแมลงต่างๆ แต่ไม่เคยมีใครมาพูดว่า ท่านข้าวยายของเราจะไม่ออกจะอย่างไร หรือว่าจะเป็นเพราะว่าข้าพเจ้ามั่วแต่วิ่งไปตามชายแดนไกลๆ ไม่ทราบใกล้ๆ พระนครอาจจะมีปัญหาเพราะว่า คนเราเวลาผลิตแล้วก็มีเรื่องการค้าเพิ่มขึ้น ซึ่งเมื่อใดไม่มีพ่อค้า ไม่มีการค้า เมื่อนั้นก็ ประเทศนั้นก็หมดหวังในการที่จะเจริญขึ้นมาได้เพราะฉะนั้นต้องประกอบด้วยนักธุรกิจที่ดี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านรับสั่งเสมอว่าท่านได้รับความร่วมมือจากนักธุรกิจนี้มากในการช่วยราษฎรนี้ ในการที่ทรงสร้างยุ่งฉางสำหรับเก็บข้าวและที่ทรงสร้างอ่างเก็บน้ำ บางอย่างก็ด้วยแรงบริจาคของนักธุรกิจ และจากประชาชนเอง

เด็กนี้เป็นทรัพยากรที่สำคัญ เพราะฉะนั้นขอความร่วมมือจากท่านทั้งหลาย ในที่นี้และที่ฟังที่บ้านว่า ขอให้เข้าใจเสียใหม่ว่า เด็กนี่ของนอกกายไม่สำคัญกับเขาเท่ากับเรา เช่นว่าของเล่นหรรษา ที่ทันสมัยเขาต้องการตัวอย่างที่ดีและความรัก ความอบอุ่น ถ้าเราไม่มีเวลาที่จะให้กับเขา เพราะเราจำเป็นจะต้องออกสนามจริงๆ ก็ดูเถอะ ดูแบบของคุณสรเสริญ ที่ลูกเขาออกมาดีหมดได้ทุนการศึกษาหมดและก็ให้ทราบว่างานที่สำคัญของแต่ละบุคคลก็คือ ทำหน้าที่ของแต่ละคนให้สมบูรณ์โดยที่ไม่เกี่ยงและโยนงาน ผลักงานไปให้คนอื่นต้องทุ่มเทมากเกินไป จนกระทั่งหมายถึงชีวิตเขาก็มี

นี่ก็เป็นภาพที่ไม่ทรงรู้สึกเหนื่อยหน่ายที่จะไปอย่างนั้นรูปนี้ไม่ใช่หาเสียงนะไม่ใช่หาเสียงเป็นอันขาด เพราะวาระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านคุยกับข้าราชการ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดจังหวัด ปลัดอำเภอ ข้าพเจ้าก็เดินเยี่ยมราษฎร แล้วประชาชนเขาก็บอกว่า ท่านนี่ลูกชายคนแรกของผม ท่านอุ้มหน้อยสิ อุ้มหน้อยจะได้เป็นมงคลแก่เด็ก ข้าพเจ้าก็อุ้ม ช่างภาพก็ถ่ายซบเลย ถ้าไปออกที่ไหนก็เป็นการหาเสียง เพราะโดยมากหาเสียง ต้องทำกันอย่างนี้มีไข่หรือจูปคนโน้นจูปคนนี่ไปตามเรื่อง แต่ข้าพเจ้าว่า อย่าให้การหาเสียงเข้าไปในเลือดของเรามากเกินไปเลย เรามุ่งมั่นว่าเรากำลังช่วยราษฎรดีกว่า ซึ่งดูแล้วก็คล้ายกับการหาเสียงเหมือนกัน เพราะว่าเมื่อเราทำอะไรให้

ราษฎรมีความสุขได้แล้ว เขานี้ราษฎรไทยมีหัวใจที่ยิ่งใหญ่ในการให้ที่สุดเลย เขาไม่ลืมหรือความดีที่เราทั้งหลายในฐานะ ผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด หรือว่าเกษตรอำเภอ หรือว่านายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เขาไม่ลืมเด็ดขาด เขาจำของเขา

ข้าพเจ้าเองก็มีบุญที่มีลูกสองคนที่ประเสริฐ ที่มันในพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เชื่อในการให้มากกว่าในการแบมือรับ ตั้งใจว่าทั้งชีวิตจิตใจนี้จะขอหนักไปทางให้ อันนี้เป็นบุญของข้าพเจ้าหนักหนา ว่าถ้าจะฉลาดลากกระชากลูกก็รู้สึกผิดไม่ไหว เอาไปไหนด้วยให้ทำงานให้ตัวเอง พอเขาโตยี่สิบกว่าไปแล้วเขาก็ว่าเขาเป็นอิสรชนแล้ว กลายเป็นลูกบังเกิดเกล้า นี้บุญ บุญว่าเขาเข้าใจในหน้าที่ของเขาฉลาดพอว่าไม่มีประเทศ ใครจะโชว์หัวของตัวในประเทศอื่นโดยเป็นพลเมืองชั้นสองไม่สำเร็จหรือท่าน ยิ่งข้าวยากมากแพ่งทั่วไปทุกแห่งในโลก น้ำมันขาดอะไรขาดนี้ คนของประเทศนั้นๆ เขาก็ย่อมรู้สึกว่าเขาถูกเบียดเบียนอยู่ดี ถึงเขาจะมีมารยาทพอที่จะไม่พูดออกมา เพราะฉะนั้นทำไมเราไม่ตั้งใจกันเอาบ้านเอาเมืองของเราไว้ให้อยู่ จะเอาเวลาวางอะไรหนักหนาในเมื่อเวลาตายเราก็ได้พักผ่อนไป วางลมไป นอนจนไม่รู้จะนอนยังไง

นี่เป็นสภาพคลินิกของเราที่หมายความว่าคลินิกสำหรับพยาบาลรักษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านบอกว่าไม่ต้องมาคอยรถเคลื่อนที่หรืออะไรหรือว่าสถานีอนามัยไม่ต้อง ประชาชนอยู่ไหน เราไปที่นั่น พันอย่างไรละมีอะไรก็ไปเข้าไปไม่ต้องมีโต๊ะมีอะไรตั้งหรือกั้นสำคัญที่จิตของคนคือว่า บุคลากร บุคคลนี้สำคัญที่สุด ที่นี้ภาคใต้มันฝนตกเสมอนี้ท่าน เดียวก็ตก อย่างชนิดที่ลืมหืมตาไม่ขึ้น และประเดี๋ยวก็หยุด เพราะฉะนั้นความลำบากของข้าพเจ้าคือ ยุ่งกับการกางร่ม เดียวกางร่มเดี่ยวหุบร่ม ใส่เสื้อฝน ยุ่งอยู่อย่างนั้นนะ ขึ้นไม้ใส่ก็ปอดบวม เพราะว่าหนาว อันนี้ที่เห็น คือ ทรัพยากรของพรุอย่างหนึ่ง ก็ลูกมะไฟไม่เคยเห็นมะไฟป่าสวยอย่างนี้เลย เป็นสีชมพูสดเขียวยิ่งจริงๆ ยิ่งสวยใหญ่ ชาวบ้านเขาบอกเขาจะพาข้าพเจ้าไป และจะให้พันธุ์ด้วย

นี่เป็นชาวไทยอิสลามถึงแม้ภาษาจะเป็นเครื่องกีดขวาง เพราะว่าเราเิ่งพอที่จะไม่พูดภาษาเขาพูดภาษาเขาจำไม่ไหวแล้ว ๕๐ แล้ว แต่เขาอุตส่าห์ฉลาดพูดภาษาไทยได้ อันนี้ต้องแสดงว่าเขาเหนือเราละ เราพูดเป็นแต่ภาษาของเรา อันนี้ข้าพเจ้าขึ้นไปบนบ้านเพราะว่าเป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่ทรงมอบหมายให้ว่า ที่ว่าจนมากนี้เขากินอะไร บางครั้งต้องบุกไปถึงครัวเรือนเลย เพื่อจะทราบว่าอาหารของเขาสมดุกันหรือไม่มันก็ต้องการจด ครั้นจดนานๆ เข้าเดี๋ยวอีกคนมาสะกิดแล้ว ว่าท่านเดี๋ยวขอเวลาหน่อย แล้วก็บังทึก็ไฟฉาย ถ้าใครอยากจะทำบริจาคนี้สำคัญเหมือนกันเพราะว่าอยู่กันจนค้ำจนมีดี

นี่ที่ที่ต้องการไฟฉาย เพราะว่าทุกครั้งที่เราจะกลับ พอเห็นคนเจ็บนี้ จะไม่ทรงยอมกลับเป็นอันขาด จะที่ทุ้มก็ยามก็ตาม ก็โดนต่อว่า แหมท่านทำไมมาค้ำมีดีอย่างนี้ ก็บอกตอนฉันออกก็ยังไม่ค้ำก็ยังมีแสงดี แต่ทำไมไปมาค้ำก็ไม่ทราบก็ต้องแก้ตัวเขาว่าอย่างนั้น ก็เห็นใจเขาคอยเป็นชั่วโมงๆ อันนี้คุณติลก ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของจังหวัดนราธิวาสในด้านการศึกษามาช่วยให้กำลังพระทัย เป็น

พันธมิตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประสานให้ชาวไทยอิสลามที่ไม่สามารถจะเข้าใจ ภาษาไทยกลางได้เข้าใจกันด้วยถ้อยคำที่สละสลวยอ่อนหวาน อันนี้เป็นแนวคิดใหม่ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ข้าพเจ้าเพิ่งเริ่มต้น ยังไม่ได้ผลเท่าไรคือ ลูกกระจง พระเจ้าอยู่หัวท่าน บอกว่า จะทำอะไรให้ชาวบ้านรักป่า และไม่ยอมตัดป่า ถึงใครจะมาจ้างเท่าไรก็ไม่ยอม เวลาเขาเอา สัตว์ป่ามาให้ เช่น กระจง เราก็ยกย่องแสดงความดีใจว่าแหมเราดีใจเหลือเกินที่ได้รับสัตว์ป่าแล้วก็ สอนเขาว่าสัตว์ป่านี้มีประโยชน์มาก ต่างประเทศเขาก็อยากดูอยากเห็นว่าในป่าทางภาคนี้ของโลกมี สัตว์อะไรบ้าง กระจงนี้ขึ้นชื่อว่าเป็นกวางที่เล็กที่สุดในโลก น่าดูและเลี้ยงยากอันนี้ลิง ซึ่งชาวบ้านเอามาขายให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าต้องเอาถุงพลาสติกใส่ เพราะว่าเขาทำเลอะเทอะ ทำของเสียออกมา ก็เลย เอาถุงพลาสติกใส่กางเกงให้เขา แล้วมีสิรินธรพยายามจะดูว่าเขาชอบกินอะไร อันนี้ที่เขาถวายงูเหลือม แหมน่าดูจริงๆ นะท่าน งูเหลือมนี้ เพราะไม่เคยเห็นงูเหลือมที่ใหญ่และสวยงามอย่างที่ภาคใต้นี้อย่าง กับจระเข้ตัวย่อมๆ หัวนี้ใหญ่เบ้อเร่อเขียว ข้าพเจ้าก็พยายามเอาไปเลี้ยง แต่ชาวบ้านให้ บอกสำหรับ ท่านได้ไปทำกระเป่า โถ ! นี่เห็นไหมเวลาคนเราเวลาที่เขารักและเขารู้จักแต่การที่จะให้นี่เขาจะเห็น ทางไปได้ไกลเขียว เขาบอกเนื้อท่านก็คงไม่ต้องรับประทาน ไม่จำเป็นต้องรับประทานเนื้องู แต่อร่อยดี เหมือนกันนะท่าน แล้วก็หนังทำกระเป่าสวยเขียว เพราะตัวนี้ใหญ่มาก ซึ่งข้าพเจ้าก็รับมาด้วยความ กลัวนิดๆ พอเหลือบไปเห็นเข้านี้ รู้สึกจะร้องว้าย ! ตาเถร นี่ของท่านชาวบ้านที่เก่ง เก่งมากเลยให้ความรู้ แม้แต่ผู้เชี่ยวชาญที่เขาตินบอกก็ไม่เคยทราบผู้เลี้ยงกระจงแทนข้าพเจ้า เพราะชนบทที่ข้าพเจ้าถือนี้นี้คือ นกหว้า นกหว้านี้ศาสตราจารย์ทางด้านเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ทางด้านสัตว์ต่างๆ พืชพันธุ์ต่างๆ ทาง วิทยาศาสตร์ได้บอกข้าพเจ้าว่านกหว้านี้ หายากที่สุด เลี้ยงยาก หายาก และในภาคพื้นประเทศของ ท่านนี้สวย ถือว่าสวยกว่านกยูงอีก นี่ข้าพเจ้าจ่ายเงินค่าเลี้ยงดูกระจงและนกหว้า และสัตว์ต่างๆ ที่หา ยาก และก็ขอพระราชทานว่า อย่าตัดป่าได้ไหม อันนี้ได้มาจากพื้หลุงที่เรียกว่าไก่อ้าซึ่งสวยเหลือเกิน เวลาเขาเดิน เขาทำทางกระดืบ กระดืบ ทางเขาตรงปลายนี้งอนขึ้นเหมือนหางเป็ด แล้วสวยมากแต่ว่า ยังหาง่ายกว่านกหว้า เมื่อเร็วๆ นี้ ทหารกองทัพภาคที่ ๒ ก็เอานกมาให้ข้าพเจ้า อันนี้ไก่อ้า ซึ่งทาง พ่อค้าให้ที่ภาคใต้ เป็นไก่อ้าชนิดหนึ่งของโลก ซึ่งพันธุ์ไทยเดี๋ยวนี้นี้ ในหนังสือพจนานุกรมไทยก็บอกว่า ไก่อ้าของไทยที่เรียกว่าพญาลอ นี่เป็น ....เขาใช้คำว่า สวยที่สุดและสง่างามที่สุดของไก่อ้า แต่ว่าเพราะป่า ถูกตัดไป จึงค่อยๆ สูญพันธุ์ไป อันนี้ไก่อ้าตัวนี้ไม่ใช่แต่สวยเฉยๆ ชอบฟังเพลงด้วย ข้าพเจ้าเลยเอาเทป มาเพื่อที่เขาอารมณ์ดี จะได้ออกลูกแพร่พันธุ์ จะได้ให้ช่วยในอาชีพของราษฎรด้วย คือเขาอยู่ใกล้ราว ป่า แล้วก็เขาไม่ผลิผล เขาสามารถจะเลี้ยงสัตว์ป่านี้ขายให้กับเรา ที่จะนำไปไว้ในป่าสงวน และ ต่อไปชาวบ้านก็จะไม่รู้สึกรู้ว่าป่านี้เป็นสิ่งที่คิดขวางเขา ไม่ให้มีที่ดิน ที่อยู่อาศัย กลับจะถือว่าป่าเป็นที่ที่ ยังผลประโยชน์ให้เขาทุกๆ ทาง

อันนี้ไม่ว่าเสด็จฯ ที่ไหนจะทรงทราบดีว่า พระไม่ว่าจะพระศาสนาไหน มักจะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชน แล้วรู้ความต้องการของประชาชน ถ้าเราไปหาท่านด้วยความเคารพแล้ว เราสามารถจะเรียนอะไรจากท่านเยอะ เพราะประชาชนนี่พระก็คือที่หวังของประชาชน มีอะไรก็มาปรับทุกข์ และพระนี่ก็เป็นชาวบ้านในหมู่บ้านต่างๆ นั่นเอง ทรงเรียนกระทั่งหมู่บ้านที่ไม่ปรากฏในแผนที่ ก็ทราบจากพระท่าน โดยมากมักจะทรงนำยาแล้วก็ผ้าห่ม ยาที่จำเป็นสำหรับถวายท่าน แล้วก็สำหรับให้ท่านรักษาประชาชนด้วย โดยทรงโปรดให้พิมพ์หนังสือที่ง่าย สำหรับในการใช้ยาที่จำเป็นอย่างนี้ ไม่ใช่เอายาไปลองกับชาวบ้านนะท่าน

อันนี้ เห็นไหมที่ข้าพเจ้าว่าเรามีบุญ ได้รับความร่วมมือจากทุกศาสนาข้าพเจ้าเองเป็นพุทธโดยกำเนิด แต่ที่รักแม่ชีแคทอลิก เพราะว่าเจริญเติบโตมาจนไปต่างประเทศ ก็เจริญเติบโตมากับแม่ชีแคทอลิกทั้งหลาย ได้เห็นน้ำใจที่งดงามของท่านที่ทุ่มเทให้กับเด็ก เด็กก็นับถือ

ทรงแนะนำให้ชาวบ้านรักป่า รักสัตว์ และทรงเล่าถึงประชาชนในจังหวัดภาคใต้ว่า นี่ก็คือพระของในศาสนาอิสลาม ซึ่งพระเจ้าอยู่หัวปลื้มใจนักหนาว่าทุกครั้งที่เสด็จฯ ไปนราธิวาส จะมารับเสด็จฯ กันด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส เวลาเราอยู่กับพวกเขา ไม่มีความรู้สึกว่าจะไม่มีภัยอะไรทั้งสิ้นมันมีไปไม่ได้ ถ้าจะมีภัยจริงๆ ข้าพเจ้าก็ว่าไม่ใช่ภัยมาจากพวกเขาแน่ๆ เพราะเขาเป็นพวกที่อ่อนโยนและก็เคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนาของเขา ซึ่งน่ายกย่อง น่าสนับสนุน ซึ่งทรงทำอย่างนั้น และเขาก็รู้สึกปลาบปลื้มว่าเข้าพระทัย ว่าเขาก็ศรัทธาในศาสนาของเขา

อันภาพนี้มันหลายปีมาแล้ว แต่ว่าเป็นเหตุการณ์ที่ข้าพเจ้าจะจำตลอดชีวิตเลยเพราะว่ามันเป็นหลักฐานพิสูจน์ให้เห็นว่าความรักของประชาชนนี้มีค่ายิ่งกว่าสิ่งใดในโลก ทรัพย์สมบัติอะไรในโลก มาเทียบกับความรัก ความนับถือเชื่อถือของประชาชนมิได้เลย อันนี้ที่มีการระเบิดที่ยะลา ที่วางระเบิดระหว่างที่เสด็จฯ พระราชทานรางวัลแก่โต๊ะอิหม่ามและโต๊ะครู ที่เขาที่ท่านดูแลให้โรงเรียนสอนศาสนาของท่านก้าวหน้าไปกับหลักสูตรของทางด้านกระทรวงโดยดี ขณะที่กำลังพระราชทานรางวัลเสียงระเบิดลั่นสนั่น ทีแรกข้าพเจ้านึกว่าพลุ ยืมไป ก็ยืมเอาไว้ก่อนละ จะไม่ให้ยืมได้อย่างไรได้ นี่หลุมหลุมระเบิด จะไม่ให้ยืมได้อย่างไร เมื่อนั่งรถผ่านไปแป๊บเดียว ไม่มีโอกาสที่จะแสดงบุคลิกอะไรให้เขาดู ก็ยืมสู้อเอาไว้เรื่อยๆ พอได้ยินเสียงระเบิด ทีแรกก็ยืมเอาไว้ก่อนนึกว่าเขาจุดพลุฉลองเนื่องในโอกาสนี้ แต่พอมองไป ตาย ! เห็นประชาชนแตกกันวิ่งหนี วิ่งล้มลุกคลุกคลานไปคนละทางสองทาง คนเป็นจำนวนแสนเวลาที่วิ่งล้มลุกคลุกคลานอย่างนี้ พอได้ยินอีกเปรี๊ยะก็รู้ว่าถ้าจะไม่ใช้ธรรมดาแล้ว และเห็นคนลงนอน พอเปรี๊ยะที่ประชาชนก็เก่ง เขาก็ลงนอนคว่ำกับพื้น และพอหยุดจากนั้นเขาก็วิ่งหนีเตลิดไปคนละทาง แล้วก็พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็รับสั่งว่าอย่าตกใจๆ พยายามควบคุมสติ บางทีตกใจมากเกินไป ในวันนั้นที่หลังจากระเบิดแล้ว เสด็จฯ ออกไปเยี่ยมเยียนประชาชนทรงให้กำลังใจว่า จริงอยู่ในโลกนี้มีคนพาลอันที่จริงพาลนี้แปลจากภาษาเดิมของเขาแปลว่าปัญญาอ่อนนะท่าน อาจจะเป็น

เพราะปัญญาอ่อนเลยทำอะไรก็ๆ กังๆ จะฆ่าคนเพียงไม่กี่คน ยอมลงทุนฆ่าคนเป็นแสนได้ไม่เห็นแก่ชีวิตคนเป็นแสนแทนที่จะบุกเข้ายิงคนเพียงคนเดียวหรือสองคน ในหลวงรับสั่งบอกว่าเขาชี้ฉลาด สงสารเขาเถอะ

แล้วก็พอเสร็จพิธี รับสั่งว่า อย่าแสดงว่าตกใจเป็นอันขาด รับสั่งกระซิบกับข้าพเจ้าว่ายืนตรงนี้ อย่าถอยหลังไป ประชาชนจะได้สงบได้ แล้วก็เสด็จลงไปเจ้าหน้าที่ก็ห้วงพระองค์ท่าน กลางวันแสดๆ ยังเจอร์เปิดเข้า ถ้าแม้จะต้องข้บรรพพระที่นั่งจากยะลาไปถึงนราธิวาสหนทางไกล คำมีตจะย้งน่ากลัว สักปานไหน บอกให้รีบเสด็จฯ กลับ รับสั่งบอกว่าไม่ จะต้องไปดูคนเจ็บ แต่ก็เคราะห์ดีที่ทรงเด็ดเดี่ยว แน่วแน่ ในการที่จะไปเยี่ยมคนเจ็บที่โรงพยาบาล เพราะว่า จากที่เจ้าหน้าที่รายงานว่า เจ็บเล็กน้อย ขนาดใส่ยาแดง พอข้าพเจ้าไปเห็นตกตะลึงหมดเลย เลือดชอกไปหมดเลย เลือดสาด แหมไม่เคยเห็นเลือดมากอะไรอย่างนั้น แล้วก็เคราะห์ดีที่ทรงเด็ดเดี่ยวที่จะไปเพราะว่าหมอติดตามเสด็จฯ ใน ขบวนช่วยหมอประจำจังหวัดในการผ่าตัดฉุกเฉิน

อันนี้เด็กผู้หญิงที่อยากจะมาดูพระเจ้าแผ่นดิน พระราชินีเหลือเกิน ก็อุตสาห์โซคร้าย โขเซมาถูกระเบิด และโดนสะเก็ดระเบิดที่ปอด ทำให้ปอดข้างหนึ่งยุบลงไป แกเจ็บปวดมาก และพ่อแม่ก็ไม่ทราบจะมา แกก็ตกใจที่หายใจไม่ออก และเจ็บปวด ถามว่าหนูจะตายไหมคะ นี่ท่านดูซิขนาดแต่มียาแดงก็กลับบ้านได้ มันไม่จริงอย่างนั้น บางครั้งเราฟังแต่ข่าวเล่าข่าวลือนี้ไม่ได้นะเพื่อความปลอดภัยของประเทศ เราต้องเป็นคนรู้จักไตร่ตรอง ระเบิดออกตูมสนั่นหวั่นไหวจะใส่ยาแดงแล้วกลับบ้านได้อย่างไร มันเป็นไปได้ แล้วก็เห็นชัดๆ คนตั้งเยอะ หลังจากเสด็จลงไปปลอบประชาชน เยี่ยมจนครบแล้ว นี่ทรงชื่นพระทัยมากเลยที่เห็นประชาชนที่วิ่งหนีไปจากบริเวณนั้นวิ่งกลับมา เดี่ยววิ่งกลับมาเป็นแถว และกระหืดกระหอบไปร้องไห้ไปบอกว่าฉันทกลัว ขอโทษเถอะนะ ฉันทกลัว ฉันทวิ่งกลับบ้าน พอไปถึงบ้านแล้วนึกขึ้นได้ว่าท่านอยู่ที่นี้ เราซิกลับบ้านแต่ท่านอยู่ที่นี้ ความหวังวิ่งกลับมาไม่คิดชีวิตคิดว่าเป็นอย่างไรเป็นกัน ตาย ตาย ด้วยกันตรงนี้แหละ คำนี้ข้าพเจ้าไม่มีวันลืมตลอดชีวิต ไม่มีวันลืมและสอนลูกไม่ให้ลืมด้วย จะหาความรักไหนที่จะมากมายเท่านี้ อุตสาห์ยอมที่จะร่วมตายด้วยกัน กลับมาวิ่งกลับมาจนที่นั่งกลับเต็มไปหมดเลย และก็สะอื้นให้ นี่เขาจะฆ่าท่านทำไม ท่านไม่เห็นได้ทำอะไรให้ใคร มีแต่ช่วยคนสะอึกสะอื้น ได้เห็นแล้วแหม ซาบซึ้ง เป็นอันว่าคนไทยเรารักพระเจ้าอยู่หัวก็ถูกต้องแล้ว เพราะท่านรักคนไทยและพระเจ้าอยู่หัวที่รักประชาชนก็ถูกต้องแล้ว เพราะความรักของประชาชนนั้นนะใหญ่หลวงนัก แม้แต่ชีวิตก็ยกถวายได้ อันนี้มีพยานคือเรื่องนี้เห็นชัดเชียว วิ่งหน้าตั้งกลับมาเพื่อจะมาตายด้วยกันให้มันรู้กันไป

ดูเถอะท่านว่า โจรอิสลามวางระเบิด แต่ข้าพเจ้าเห็นวันนั้นส่วนมากเป็นคนไทยอิสลามทั้งนั้น ทำไมผู้ก่อการร้ายเขาถึงจะไปวางไว้ที่พวกคนเขาอยู่ เราก็ต้องใช้วิจารณญาณไตร่ตรองดู เพื่อว่าเราจะได้ไม่โทษคนผิด ๆ คนไทยเราเองศาสนาพุทธ ก็มีเหมือนกัน ที่เกรเป็นพาลก็มี ทุกศาสนาอะไรก็

ต้องมีคนไม่ดีเหมือนกันไม่จำเป็นที่จะต้องไปปรักปรำ และเชื่อคำปรักปรำนั้น นี่เป็นเด็กไทยอิสลามที่สะเก็ดระเปิดเขาไปในลูกตาแล้วมีไหมที่พ่อแม่เขาจะมาทวงบอกรึนะ ต้องใช้เงินให้นะทางการ ไม่เลย แหมไม่เคยเห็นใครรักลูกเท่าคนไทยอิสลามเลย จะพิการก็ไม่มีวันทอดทิ้ง นี่ต้องแปลว่าเขาปฏิบัติในศาสนาของเขาอย่างแท้จริง ไม่ใช่สักแต่ว่ามีศาสนาเอาไว้อีกๆ อย่างนั้น ถึงเวลาก็ไปใส่บาตรปล่อยนกปล่อยปลา เสร็จแล้ว ก็ไม่ได้ปฏิบัติ ไม่มีการปฏิบัติตามคำสอน นี่เขาปฏิบัติเขาไม่พูดสักคำว่า ท่านนี่ลูกฉันตาบอด ต้องชดใช้ซะ ต้องเรียกค่าชดใช้ ไม่มีเลย เราทุกข์ด้วยกัน แม่มองดูลูกเอง ไม่ได้ไว้วางใจอะไร ลูกเสียชาวบ้านไปช่วย เห็นไหมท่าน เห็นปลายผ้าผูกคอไหม นี่เขาทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์จริงๆ แล้วฉลาดจริงๆ ไม่ใช่ฉลาดแกมโกง พวกฉลาดแกมโกงนี่ แปลว่าโง่ หรือผู้พาลนั่นเอง คือปัญญาอ่อน

อันนี้ฉายดูได้เฉพาะในประเทศไทย เพราะว่าฉายที่ต่างประเทศ เพื่อนต่างประเทศตกใจอกสันขวัญแขวน เพราะว่าเด็กๆ ติดกัน ทุกคนทราบแล้วว่านี่เป็นผีนะ ทุกคนทราบว่าแต่ก่อนนี่ เมื่อประมาณสัก ๒๐ ปีมาแล้วนี่ หรือจะให้แน่ ๑๕ ปีมาแล้วนี่ นี่ก็อยากจะดูดอกผีที่ไหน เดินไปบนเขาเถอะได้ดูสวยสะพรั่งไปหมด เดียวนี้เป็นของหาดูยาก เพราะเขาเองก็ไม่...เขาพูดกับพระเจ้าอยู่หัวเองว่าเขาเข้าใจ ทีแรกเขาไม่เข้าใจ ที่อยู่ๆ มีคนขึ้นไปเผาผี ไรผี เขาเห็นว่าเอ๊ะนี่เป็นน้ำพักน้ำแรงเขาอยู่ๆ เอากฎหมายของจากที่ไหนไม่รู้โกลลิบลับ ซึ่งเขาไม่เคยรู้จักด้วยซ้ำ มาปฏิบัติที่บ้านเขา ซึ่งเขาไม่เคยรู้เรื่องอะไร อยู่โกลต้งโยชนโดยไม่รู้บายให้เขาเข้าใจก่อน เขาก็ต้องสู้ สู้แล้วมันก็ต้องมีการตาย พอเขาตายเขาก็ต้องกลายเป็นผู้มีความผิด มีอาญาติดตัว เพราะฉะนั้นการที่ช่วยกันหาอาชีพ นักวิชาการทั้งหลาย อาสาสมัครพระองค์ตามเสด็จฯ เดินทางไกลๆ แล้วก็เพื่อนชาวต่างประเทศทั้งหลายที่ถวายเป็นบุญกุศลให้ ผลแพ้ คือพีชทดแทนต่างๆ นี่ทอดพระเนตรการทำเขื่อนที่บนเขา บนเขานะ ไม่ใช่เขี่ยง่าย ๆ นะท่าน มันหมายถึงว่าต้องเป็นนักเดินที่เก่ง ลีนห้อย เพราะพระเจ้าอยู่หัวท่านไม่ค่อยหอรอกมาเดินตุ้มตุ้ตุ้ตุ้ ๕๐ ก็ ๕๐ ถ้ารู้ว่า ๕๐ ก็อย่าไป จะไปบอกกับท่านว่า รองเท้ากัดอะไรไม่ได้ที่เดียว ท่านเดินของท่านไป มีนางสนองพระโอษฐ์คน น่ารัก ไม่เคยเลย เพื่อนๆ บอกก็ไม่เชื่อบอกเสด็จฯ ไหนต้องตามให้ได้ ขึ้นเขาอย่างไรก็ช่างระหว่างกลางเขา ซึ่งข้าพเจ้าก็เห็นใจเธอ ตอนนั้นข้าพเจ้าไม่สบาย ไม่ได้ไป ทราบว่าเธอนั่งแปะกลางทาง คือบอกว่าเป็นอย่างไรเป็นกัน ไม่ไปอีกแล้ว นั่งมันอยู่ตรงนี้ละ เห็นใจ คีบก็เขาคอกก็เขา นะแทนที่จะทะเล แหมนี่มันลอยตัว แหมหยุดหรือก็หอบตัวโยน นับว่าท่านนายกเก่ง รู้สึกจะชอบเดินตามเสด็จฯ ทรงงานที่ในสนามมากกว่างานนั่งโต๊ะ เพราะว่าพระเจ้าอยู่หัวผีพระบาทท่านเร็วจะตายไปท่านดูทางเสียข้างกิ่งองศา แล้วนี่มันสูงขึ้นไปเรื่อย นะท่าน ที่นางสนองพระโอษฐ์คนนั้นลงนั่งแล้ว หน้าตาเด็ดเดี่ยวมาก บอกไม่ไปเป็นตายอย่างไรไม่ไปใครจะทำอะไรก็ช่าง เพื่อนนางสนองพระโอษฐ์ก็บอก ไม่มีใครทำอะไร ถึงเวลา ฮ. ก็ต้องออกไป แถวนี่มีหมี่ ก็ระวังหน่อยนะ นั่นแหละลูกชั้นยืน จำอ้าวต่อไปได้

นี่เขาเขา มีอะไร ผลผลิตของเขาก็เอามาถวาย เขาบอกว่าเขารู้แล้วเดี๋ยวนี้หมูเห่าทราบแล้วว่า ไอ้ฝิ่นนี่เป็นของไม่ดี ไม่ดีกับคนอื่น ประเทศอื่น หมูเห่าก็ไม่อยากทำอะไรที่ไม่ดีสำหรับคนอื่น นี่ข้าพเจ้า ขนาดใส่รองเท้าเดี่ย ส่วนมากจะชอบใส่รองเท้าส้นสูงเพราะมันจะดูค่อมผอมหน่อย แต่ตอนนี้ชักไม่ไหว เลยต้องใส่รองเท้าแบบนี้แหละ ที่ทรงทอดพระเนตรการระบายน้ำชลประทาน ซึ่งเชื่อว่าท่านคง ถ้าท่านสนใจ นี่แม่ฮ่องสอน คือชาวเขาที่แม่ฮ่องสอนนี่ไม่ค่อยจะมีใครไปพบได้ เพราะว่าเขาสูงทางลำบากมาก ก็ทรงได้รับความร่วมมือจากทหาร จึงทรงเข้าไปช่วยชาวบ้านแถวนั้นได้ นี่ละคืบก็เขานี้ผลผลิต แต่ก่อนนี้สมัยเด็กโบราณเต่าล้านปีอย่างข้าพเจ้าไม่มีวันได้เห็นนะ ว่าสตรอเบอร์รี่จะขึ้นในเมืองไทยได้อย่างไรมองไม่เห็น อุ่นก็รู้สึกเป็นของที่หารับประทานยาก ต้องคนรวยจริงๆ จึงจะได้รับประทาน เดี่ยวนี้ ด้วยความเก่งของนักวิชาการของไทยเราปลูกดอกไอริส ซึ่งแต่ก่อนเคยขึ้นแต่ประเทศที่มีอากาศหนาว เราปลูกดอกไอริสได้ เพราะชาวเขานุญาตให้เราขึ้นเขาได้โดยไม่คอยแอบยิงแอบฆ่า เขาอนุญาตให้เราไปช่วยเขาปลูกต้นท้อ ต้นพีช ต้นแพร์ แอปเปิ้ล แล้วก็บรรดามิตรประเทศทั้งหลายยังสนับสนุนในโครงการนี้ อธิบายให้ข้าพเจ้าฟังว่า เมืองไทยนี่ ที่ราบสูงนี้เป็นพื้นที่ที่มีประโยชน์ที่สุด เพราะในระหว่างที่สตรอเบอร์รี่ อุ่น พีช เป็นของนอกฤดูกาลในตลาดต่างประเทศ ทางเมืองไทยถ้าสามารถผลิตได้มากจะหาตลาดได้ในเวลาที่ต่างประเทศเขาหาไม่ได้ หายาก เพราะของรกรากกำลังพอดี เหมือนฤดูใบไม้ผลิอันนี้อ่างเก็บน้ำ อันนี้การเลี้ยงโคที่สันกำแพง ซึ่งแต่ก่อนนี้ ไปนะไม่ต้องเห็นอะไรหรอกท่าน เห็นแต่ฝุ่นโขมงไปหมด ก็ไม่ไกลจากอำเภอเมืองเท่าไรแต่ทำไมถึงเป็นจุดบอดก็ไม่ทราบ ฝุ่นโขมงไปหมดเลย แล้วก็ด้วยความเด็ดเดี่ยวของเจ้าหน้าที่ นักวิชาการต่างๆ เดี่ยวนี้ การเลี้ยงวัวแล้วก็ผลิตนมวัว เป็นกิจการเป็นลำเป็นสัน

ตอนนี้เป็นตอนที่เหมือนอย่างที่เราตรวจถึงพื้นที่หมู่บ้านที่ชาวบ้านอยู่นั้น แต่ไม่มีในแผนที่แล้วอันนี้ที่นักข่าวต่างประเทศเขาบอกว่าคนไทยต้องเอาข้าวของอะไรมาบูชาให้พระเจ้าแผ่นดินเพราะพระเจ้าแผ่นดินของไทยนี่ถือว่าเป็นเทพเจ้าแต่พื้นไม้ได้คงนึกว่าไฟจะลุกโผล่มงถ้าทำแตะถูกพื้นแผ่นดินเข้า แต่อันที่จริงที่เขาเอาของมาบูชาให้ นี่จะว่าเป็นความฉลาดในการเลือกประมุขของคนไทยก็ได้เขาขอเราให้กำลังใจว่าเขาเคารพ หัวนี้ซึ่งเขาถือนักหนาที่ยังเอาหัวมาไว้ที่เท้าเรา ถ้าเผื่อว่าเราริอ่านเป็นเพลย์บอยเพลย์เกิร์ล ไม่สำนึกในหน้าที่ของตนมันก็น่าดูหรอกเขาคงไม่เลี้ยงไว้หรอก คนไทยอ่อนหวานอ่อนโยนแต่ว่าแข็งเด็ดเดี่ยวแล้วรู้ด้วยว่าถ้าชู้เชิญแก่ก็ไม่ดี เหมือนกับว่าคือใช้ความอ่อนหวานเข้าด้วยกัน ที่นี้ชาวบ้านโดยมากมักจะถามโดยมากเราไป พ่อ แม่ และลูกสาวสองคน ไปกันเป็นกรู้อย่างนี้ ถ้าขาดคนใดเขาจะถาม แล้วปลื้มใจที่สุดเลย สิรินครธาย เขาชี้ไปที่สิริธรรกับจุฬารักษ์ เขาบอกว่าแต่งงานหรือยัง แล้วเขาบอกเอาผัวยัง เอาผัวบ่ พอบอกแก้วว่ายังนี้ ถ้าท่านไปเห็นสีหน้าของชาวบ้าน วิดกเขียว หน้าตาวิตกกังวล ต้าย ลูกสาวชายไม่ออกนี่ทำอย่างไร คือเขาไม่ได้รู้สึกว่ามีผู้หญิงที่มีความสามารถ เขากล่อมตัวมากผู้หญิงชาวบ้านนี้ เขากลุ้มใจแทน เขาก็ล้อสิริธรรเขียว เขาเริ่มนโยบาย

ล้อรับแต่ง รับผิดชอบต่อเสียลูกเอี้ย แต่งเมื่อไรนะแม่ป้า ยา น้ำ อา จะไปกันให้เต็มเซียว งานแต่งงานอย่าลืมบอกมานะ

นี่ท่านจะว่าอย่างไร นี่แสดงถึงว่าราชาศัพท์นี้เป็นเรื่องกิตขวางเฉพาะคนในเมืองใหญ่ รู้สึกกันไปเอง แต่คนประชาชนเขาก็เรียกพ่อเอี้ย มาที่นี้หน่อยเถอะ พ่อคุณ ฉันทมีเรื่องจะพูดด้วย อะไรเขาก็พูดไปอย่างนั้น แต่มันเป็นภาษาของใจก็เลยไปกันได้ ถ้าเราไม่ได้รับความร่วมมือจากราษฎรเหล่านี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ไม่ได้ข้อมูลจากราษฎรเหล่านี้ ข้าพเจ้ายังพูดกับนางสนองพระโอษฐ์ และผู้ที่ตั้งใจจะมาทำงานกับเราว่า เป็นพระราชินีกับเจ้าฟ้านี้ไม่ใช่หมายถึงว่ารับแต่คนสำคัญ คนใหญ่ คนโตไปในงานที่แต่งตัวสวยเท่านั้นนะ มันหมายถึงต้องทุ่มทั้งตัวไปหมดเลย และส่วนมากจะเป็นไปในทางทุ่มทั้งตัวมากกว่า เพราะผลประโยชน์ของคนส่วนรวมน่าจะสำคัญกว่าคนหมู่น้อย เพราะฉะนั้นก็บอกเขาว่ากางเกงที่ให้หาปะตรงหัวเขาหน่อยก็แล้วกัน เพราะพระเจ้าอยู่หัวไม่ยอมให้ไปยื่นคำหัวพูดกับราษฎร ถ้ายังเป็นเวลานาน ท่านต้องการให้นั่งลงพูดกับเขา เพราะฉะนั้นบาปกรรมตามสนองข้าพเจ้า ธรรมเนียมของคนราชสำนักที่จะต้องคลานเข้าหาพระเจ้าแผ่นดิน ข้าพเจ้าก็คลานรับประชาชนตลอดเลย เป็นกิโกลเลย ท่านมาดูหัวเขาข้าพเจ้าเดี๋ยวนี้สิ คำปีเลย ไม่ใช่ประชาชนเขาสั่งให้คลานนะ ก็เขานั่งอยู่ที่นั่น แล้วทุกคนก็มีน้ำใจของขวัญของฝากติดไม้ติดมือมา จะไปเดินรับก็น่าเกลียดเต็มที่ จะนั่งแล้วลุกนั่งแล้วลุกไม่ไหว เหนื่อย ในที่สุดสิริธรเขาบอกคลานเอาเถอะแม่ ก็เลยคลานกันเป็นกิโกล กรรมตามสนองทัน

แต่สิริธรกับจุฬารณ ข้าพเจ้าทราบดีว่าเขาจะจำตลอดชีวิต และเขาจะรู้สึกชีวิตของเขาที่นี่ คุ่มคำมีชีวิตเกิดมาชาตินี้ คุ่มชาติเกิดจริง ๆ เพราะว่าไม่ว่าเขาจะไปปรากฏตัวที่ไหนประชาชนจะเข้ามาหา จะมาจับทุกขี้ว่านี่ลูกเขาเป็นแผลเรื้อรัง บางครั้งสิริธร จุฬารณ ก็แย่งชีวิตลูกเขาจากมัจจุราชจากความตายได้ บ่อยครั้งที่เดียว แล้วดูสีหน้าเขา นี่การที่เราไปถึงบ้านเขา แล้วเขาเอาน้ำมาเลี้ยงน้ำชามาเลี้ยง แล้วก็หัวเราะพูดจายิ้มแย้มแจ่มใส แปลว่าเราสำเร็จ ดีเสียยิ่งว่าเรียนสำเร็จอีกลูก เพราะว่าอะไรไหม เพราะหมายความว่าเราไม่ใช่แต่เรียนสำเร็จซึ่งหมายถึงความจำ เรายังสามารถนำวิชาการนั้นมาปฏิบัติด้วย ภาคปฏิบัติที่ยากพิสูจน์ได้ว่าคนเราสำเร็จในชีวิตหรือไม่ นั่นอยู่ที่การปฏิบัติตน

นี่ละได้ความรู้จากประชาชนทั้งนั้นเลย อันนี้รู้สึกจะเป็นอย่างข้าง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าก็บอกกับลูกสาว ๒ คน ลูกนี้ประสบผลสำเร็จยิ่งกว่าแม่อีก อายุแค่นี้ประชาชนก็แสนจะรักและไว้ใจแล้ว มีอะไรก็บอก แต่โดยมากพระเจ้าอยู่หัวจะโปรดให้สิริธรไปอยู่ทางท่าน เพราะว่าทางท่านนี้ยากเกี่ยวกับทางวิชาการ ก็คนเจ็บนี้ข้าพเจ้ากับจุฬารณ และนางสนองพระโอษฐ์ก็ดูแล เพราะโปรดเกล้าฯ ให้ดูแลตลอดจริงๆ

นั่นเห็นใหม่ในรูปนั้น ลูกเขย (เรืออากาศโท วีระยุทธ ดิษยะศริน) กับแม่ยาย แต่ก่อนรู้จักกันนะ ยังไม่รู้ว่าจะมาเป็นลูกเขยเลย ก็สงสัยเอ๊ะ ทหารอากาศหนุ่มน้อยนี้มาแบกกระเป๋าเข้าที่หนักเอี้ยดอย่างเต็มอกเต็มใจหน้าตาขึ้นบาน เพราะว่าสงสารหมอต่านทั้งหลายหมอนี้แบก ๑๕ กิโล แล้วขึ้นเขานี้ ถ้าให้หมอบากกว่านั้นก็ไมไหวแล้ว เพราะฉะนั้นจุฬารัตน์ มักจะมีกระเป๋าที่เขาคจะสะพายหลัง ซึ่งข้าพเจ้าก็ปลื้มในลูกมากเลย รู้ว่าลูกนี้รักบ้านเมืองรักประชาชนจริงๆ โดยที่ไม่ต้องการอะไรตอบแทนจากประชาชน

อันนี้ก็แม่เฒ่าแม่แก่ทางภาคเหนือ เขารู้เรื่องมูลนิธิการศึกษาที่ท่านทั้งหลายมีส่วนสนับสนุน ข้าพเจ้า เพราะรู้ว่ามูลนิธิการศึกษา ช่วยคนยากจน เขาก็เอาลูกมาฝาก เพราะว่าลูกนี้เป็นคนพิการ เป็นอัมพาต เดินไม่ได้ แล้วก็ยากจน อันนี้ลูกเขยว่าที่ลูกเขย ตอนนั้นยังไม่รู้จักกัน ช่วยนางสนองพระโอษฐ์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้จ่ายยา โดยที่เอาใบยาที่หมอสั่งที่คนไข้จะเอามาให้กับผู้จ่ายยา แล้วผู้จ่ายยา ก็จะจ่ายไปตามนั้น เรือโทวีระยุทธ ก็จะอธิบายให้ชาวบ้าน นี่คุณหมอบอกจากศิริราช ที่อาสาสมัครแล้วหมอบอกที่อาสาสมัครไปอย่างนี้ ต้องมีการซ้อมวิ่งขึ้นลงเขาด้วยนะท่านไม่อย่างนั้นตามเสด็จฯ ไมไหว อย่าว่าแต่แบกของไปด้วยเลย

อันนี้ก็คุณหมอบอกจากศิริราชเช่นเดียวกันที่อาสาสมัครไปเพื่อความเหนื่อยยากนี้หมอบอกพระมงกุฎเกล้า โดยมากคนใช้นี้มากมายเหลือเกิน นี่คุณหมอรุ่งธรรมของศิริราช นี่ถ้าเผื่อคุณหมอรุ่งธรรมไม่ตามเสด็จฯ ไป ผู้หญิงกะเหรี่ยงคนนี้ตายแวันนั้น เพราะที่ข้าพเจ้าไปถึงนี้ เห็นคนเขาหามา นอนเลือดไหลโกร๊กๆ แท้งลูก เลือดไหลไม่หยุดเลย เป็นลิ่มออกมาไม่หยุดเลย แล้วขีด จะอยู่ในอาการซ็อค แล้ว พอคุณหมอรุ่งธรรมไปถึงก็ไปบอกกับคุณหมอดนัย เพราะคุณหมอดนัยนี้เป็นหน่วยใหญ่ ที่ทรงส่งไปล่วงหน้า เพื่อที่จะดูแลรักษาประชาชน ไม่ให้อลหม่านเวลาเสด็จฯ มา แล้วหมอรุ่งธรรมนี้ ก็เป็นหมอบอกที่อยู่ในขบวนเสด็จฯ ที่มีคนที่มาข้างหลัง ทีหลัง เพิ่งมาถึงอะไร ก็จะได้ดูแลได้อีก ก็เลยได้ไปช่วยชีวิต โดยโปรดเกล้าฯ ให้เอาเฮลิคอปเตอร์ของพระองค์ แต่เด็กไม่ชอบสิรินธร ถือว่าเป็นศัตรูพอเห็นหน้าสิรินธร เด็กร้องไห้กันจ้าละหวั่น เพราะหมายถึงการกรอกยา นี่ข้าพเจ้าเลยเอาอย่างลูกหัดกรอกยาเพราะจำเป็นมาก เพราะยาแอนตี้ไบโอติก ยากันอักเสบบางครั้งนี่ต้องมีผสมน้ำ เท่าไรๆ ต้องทำให้แม่ ทำให้ญาติดู เพราะเขาเป็นชาวเขาผู้ช่วยที่ช่วยอำปากเด็กนั้นนะ เป็นชาวเขา แล้วนี่ก็หมอบินของพระมงกุฎฯ ที่ไปช่วยดึงเขี้ยวออก ข้าพเจ้าตกตะลึงมหัศจรรย์ที่เพิ่งเคยเห็นคราวภาคใต้นี้ ไม่ว่าจะเด็กเล็กหรือว่าผู้ใหญ่เข้าคิวกันเป็นแถว แล้วหมอบินป้อนปลุกกว่าเพลงลูกทุ่ง เพิ่งเคยเห็นนี่ละ ทุกคนเข้าคิวเป็นแถวเขียว รอให้หมอบอกของนาวิกโยธิน หมอบอกที่ตามเสด็จฯ อาสาตามเสด็จฯ ไป ถอนฟันเพราะว่าปวดเหลือเกิน เข้าคิวแย่งกัน เสียงหมอบอกถอนฟัน แล้ว ก็โยนฟันลงในกระป๋อง ดั่ง ป๊อง ป๊อง อยู่ตลอดเลย

อันนี้เป็นความภูมิใจของข้าพเจ้า และอยากให้ทุกคนทั่วประเทศภูมิใจ เมืองไทยมีหมอที่ดีที่สุด โดยเฉพาะหมอที่อยู่ในเมืองไทย วิเศษทั้งด้านจิตใจทั้งฝีมือ ผู้ชายคนนี้เป็นไทยอิสลาม เขาบอกว่าเขาได้รับการผ่าตัดลิ้นหัวใจ แต่ก่อนนี้เขาทำงานไม่ไหวเลยแล้วเดี๋ยวนี้เขาได้รับการผ่าตัดลิ้นหัวใจที่โรงพยาบาลรามมา แล้วเดี๋ยวนี้ เขาทำงานได้ทำกิน ช่วยพ่อแม่หากินได้ เป็นปกติ แล้วเขามา ตอนที่เราไปพบ ผ่ามาประมาณสัก ๔ ปีได้ นี้คุณหมอเชิดชายของพระมงกุฎ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางหัวใจ ศัลยกรรมทางทรวงอก ศัลยแพทย์ทางทรวงอกเหมือนกัน เพราะฉะนั้นปลื้มใจเหลือเกินว่า ท่านเหล่านี้ มีทั้งวิชาความรู้สูง มีทั้งอุดมการณ์สูงพร้อมที่จะเป็นผู้ให้ เพราะไปอย่างนี้ ตั้งแต่เข้าจรดค่าคนไข้ แต่เชื่อว่าแพทย์ทั้งหลาย คงเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐ เพราะเห็นอย่างนี้ท่าน เราจะเดินผ่านไปได้ ไหมเราเดินผ่านไปได้หรือ เพราะว่ากลัวว่าตาข้างนี้อาจจะอักเสบไป ทำให้อีกข้างที่ยังเหลือนี้แยไป อันนี้เป็นวิธีการทำงานของกองราชเลขาของข้าพเจ้า จะออกสำรวจ จดชื่อไว้หมด ประวัติติดไว้ที่หน้าอกคนเจ็บ เพื่อข้าพเจ้าจะได้สั่งงานได้ถูกต้องว่าส่งโรงพยาบาลไหน คนนี้เป็นโรคเลือด คนนี้เป็นของธรรมดาที่เราจะเห็น เพราะปีที่แล้วก็ได้ให้ท่านเห็นแล้วว่า เหตุไฉนพระเจ้าอยู่หัวถึงใช้เวลาในต่างจังหวัดมากกว่ากรุงเทพฯ ไม่ใช่ที่ท่านไม่รักคนกรุงเทพฯ ตรงข้ามเพราะเป็นห่วงนี่เอง จึงพยายามที่จะออกไปช่วยรัฐบาลของเรา ไม่ใช่เกี่ยง นี่เป็นหน้าที่ของรัฐบาลท่านนั้น ช่วยกัน ช่วยกันคนละมือละไม้

หม้ออันนี้ ข้าพเจ้าเห็นแล้ว ทราบจากคุณหมอที่อาสาไปโดยไม่เห็นแก่เหนื่ออยากว่ามันสมองไหล อันนี้ก็เหมือนกัน หมอทางสมอง ซึ่งเข้าระดับโลกเช่นเดียวกัน เรามีหมอที่เก่งมากเชียว โดยเฉพาะที่เก่งและมีอุดมคติด้วยนี้ไม่มีใช้น้อย ก็ให้เห็นเหตุการณ์เหล่านี้ ก็ผ่านไปได้ ถึงแม้ว่างานของข้าพเจ้า แต่แรกคือตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปเยี่ยมราษฎร ไม่ใช่ว่าเป็นการไปแก้ปัญหารัฐบาลเชิญให้ไปเยี่ยมราษฎร ประกาศให้ราษฎรทราบว่า บัดนี้ ชื่อนั้นชื่อฉัน ได้เป็นประมุขของเขาแล้ว แต่พระเจ้าอยู่หัวท่านบอกไม่ไหว เดินเยี่ยมเฉยๆ ไม่ไหวบ้านเมืองเขา มันต้องช่วยกันแล้ว เกี่ยงกันไม่ได้ว่าสมัยประชาธิปไตยไม่ใช่เรื่องของพระเจ้าแผ่นดินที่จะไปทำอย่างนี้ เด็กคนนี้เกิดมาไม่มีแขน ท่านก็เห็นแล้วแขนติดข้างๆ นั้น แต่เคราะห์ดีที่ว่า เขารู้จักใช้เท้าของเขาช่วยตัวเองได้ อันนี้สำคัญมาก เพราะว่าเขาลี้อย่างตัวเองได้ รับประทานเองได้ แล้วก็เขียนหนังสือก็ได้ ฉะนั้นสมองเขาฉลาด เขาดี อนาคตเขายังไปได้ไกล เพียงแต่อธิบายให้เขาทราบเท่านั้นว่า เขายังทำประโยชน์ได้ นี่ผลงานของเราหนักเพราะว่า เราจะรักษาผ่าน รักษาผ่านไม่ได้ เราจะต้องติดตามบุคคลที่เราดูแล ที่หมอตตรวจแล้วก็สั่งว่า ต้องได้รับการรักษาอย่างนั้นๆ หมอที่ศิริราช ไม่ใช่แต่ว่าจะอาสาตามเสด็จฯ ระหว่างประทับอยู่ต่างจังหวัด ยังไปให้วิชาการกับหมอต่างจังหวัดอีก อย่างคุณหมอประดิษฐ์ก็ไปสอนวิธี... ข้าพเจ้าก็แทบดูไม่ไหว เมื่อคืนนี้ซ้อมดู เห็นว่าต้องปรับตา ดูไม่ไหว ท่านทั้งหลายสบายใจเถอะ เราติดตามคนเหล่านี้ คนคนนี้เป็นไทยอิสลาม แล้วก็ครอบครัวเขาช่วยกันหามาหามาลักษณะนี้ละช่างภาพของเราจับเอาไว้ ลักษณะนี้ สำหรับท่านดู เขาถามว่าท่านช่วยได้ไหม หมอที่ตามไปใน

พระองค์ก็บอกช่วยไม่ได้ แก่เป็นโรคแพ้วตัวเอง ซึ่งข้าพเจ้าก็ไม่เข้าใจเรื่องของการแพทย์ ว่าโรคนี้ไม่หาย มีแต่ทรงแล้วก็เสียชีวิตไป ซึ่งบัดนี้ก็เสียชีวิตไปแล้ว แต่ที่ได้ทรงทำคือได้ทรงดูแลครอบครัวของเขา นี่เป็นผู้หญิงนะ เป็นแม่ของครอบครัวนี้เราไปพบเหตุการณ์เหล่านี้ เรารู้สึกว่า ที่ไหนที่เราควรไปอยู่ให้นาน รู้ดีว่าที่ไหนที่เราควรอยู่นาน นี่โดนไฟลวก หลังจากศัลยกรรมผ่าตัดค่อยๆ หมอของเราค่อยๆ ผ่าตัดหลายครั้งเข้าก็ค่อยทำให้บุคคลผู้นี้เป็นคนที่น่ากิน

อยากให้ขอร้องขอความช่วยเหลือจากกระทรวงสาธารณสุขในการที่การโฆษณาต่างๆ นี้ แล้วต้องกำกับกับราษฎรไปด้วยโดยให้ผู้ที่โฆษณาต่างๆ นี้ คนนี้เป็นวัณโรค บอกว่ายานี้เป็นมิดสองคม ต้องรู้จักใช้ ไม่ใช่ไปซื้อยารับประทานเอง ต้องปรึกษาหมอก่อน ตามหมอสั่ง ไปซื้อยามาหยอดตา จนกระทั่งตาบอดไปคาที่ข้าพเจ้าได้เห็นแล้วเศร้าสลดใจ ถือว่าแม้กระทรวงสาธารณสุขจะช่วยรับเป็นภาระในการที่ตักเตือนคนที่โฆษณาการใช้ยามาแมลงก็ตี ยาใดๆ ก็ตี ต้องบอกทั้งสองทางทั้งดีและอันตรายของสิ่งที่เราโฆษณาด้วย ต้องใช้ให้ถูกใช้ให้เป็น เพราะมันเกี่ยวกับชีวิตของคน ยิ่งเป็นคนจนอย่างตาบอดไปนี้ ยิ่งแย่มาก

อันนี้ ที่พวกเราไปเยี่ยมดูงานของศูนย์ศิลปาชีพที่บางไทร ลองนั่งเรือผ่านบ้าง โถ ประชาชนทราบก็อุตสาหะเอาธมาโบกพัด มาให้กำลังใจตลอดเที่ยว

ศูนย์บางไทรเป็นพระราชดำริที่ว่า ถ้าเราจะแจกแต่ที่ดินทำกินให้ประชาชนทั้งหมด ขณะนี้ประชาชนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็นไปไม่ได้เราต้องพยายามให้เขามีอาชีพที่เลี้ยงตัวได้และเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ต้องหาอาชีพให้เขา ต้องฝึกอาชีพให้เขาซึ่งมีอาชีพหลายอย่าง ซึ่งนักวิชาการของเราจะช่วยให้ รู้จักเลี้ยงปลา ไม่มีวันที่อาหารจะมากล้นไป อาหารอาจจะล้นมากไปสำหรับความคิดของในด้านการค้า แต่ไม่มีวันล้นโลก เพราะมีคนที่ต้องการมากมาย ในโลกนี้ ประเทศต่างๆ ที่อดตายยังมีอีก เยอะ

อันนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ทอดพระเนตรแถวบางไทรแล้วก็เลย ราษฎรทราบก็มาเฝ้าฯ เลาถึงความทุกข์ที่ข้าพเจ้าของเขา นาข้าวของเขาไม่ได้ผลมาก็ปีแล้ว เพราะว่าเหตุใดบ้าง ก็มาทรงศึกษาแผนที่กับพวกชลประทานนี้นักเรียนตามโรงเรียนต่างจังหวัดต่างๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกำลังเดินไปกับผู้ใหญ่บ้านไปดูนาของเขา และข้าพเจ้าอยู่กับหมอ นี่ก็รับสั่งกับพวกเจ้าหน้าที่ในพื้นที่นั้นๆ

เห็นไหมท่าน เขาให้ตลอดเวลา ความจริงไอ้ที่ข้าพเจ้าคลานจนกางเกงขาดไปนั้น ไม่ใช่เพราะว่าการเอาของเขา เขาให้อีกละ ทุกคนหลายร้อยคนให้หมดอย่างนี้คนไทยเรา คนตะวันออกถือหัวจะตาย การที่เขาเอาหัวมาอยู่ที่เท้าเรานี่เป็นสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบอก ไม่นึกไม่ฝันแล้ว เพราะฉะนั้นต้องทำให้คุ้มค่ากับที่เขาเอาหัวมาไว้ที่เท้า

นี่ก็ทรงโปรดให้หาข้อมูลที่แพทย์อาสาที่วัดไทรโศภณอำเภอบางไทรนี้เองความจริงห่างจาก กรุงเทพฯ เพียง ๖๐ กิโลเมตร ก็มีจุดบอดหลายแห่งที่ยากจนมาก ยากจนมากเพราะว่าขาดความรู้ ในด้านวิชาการใหม่ๆ อันนี้ที่วัดไทรโศภณนั่นเอง ที่บางไทรพี่น้องก็ช่วยกันหามาเพราะเป็นอัมพาท แล้วคุณหมอรุ่งธรรม ก็กรุณาช่วยตรวจให้ แล้วก็รูปนี้ปลื้มมาก เพราะแสดงว่าทหารเป็นที่รักของ ประชาชนเพราะลุงนี้แก็เรียกหาทหาร แยกบอกลูกแก็เป็นทหารและอยู่ที่ปราจีนเป็นตายร้ายดีอย่างไร ไม่ทราบ มีความห่วงใย ขอให้สืบให้ด้วยเถอะ ลูกเป็นอย่างไร ให้ลูกเขียนจดหมายส่งข่าว นี่ลักษณะ หน่วยแพทย์ของเราโดยที่จะมีแพทย์ แล้วนอกนั้นก็ยังมีผู้ช่วยแพทย์ ถ้าเป็นนางกระยาบาน ไม่ใช่ นาง พยาบาลเพราะไม่ได้รับประกาศนียบัตรที่เป็นกระเพาะอาหารอักเสบ แต่รู้ว่าเสด็จฯ มา พร้อมกับคุณ หมอ นั้นหมोजันทนาจากโรงพยาบาลตำรวจ อาสา น่ารัก หน้าเหมือนเด็ก แต่จิตใจกล้าหาญ บุกลงไป รักษาคนชาวเขาไกลๆ อันนี้แก็เป็นโรคกระเพาะ เดินมาเป็นลม มาถึงก็มาล้มลงเห็นว่าเป็นแผลที่ กระเพาะอาหาร ซึ่งไม่น่าจะเป็นโรคของคนจนเลย เพราะว่าโรคที่รักษายากที่สุด สิ้นเงินสิ้นทอง อันนี้ชาวบ้านจะมาบอก เล่าประวัติของเขาไปก่อน

ข้าพเจ้าชื่นใจที่มีคนประเภทนี้ วันหนึ่ง ก็มีนางสนองพระโอษฐ์ถูกเรียกให้ไปพบกับคนที่หน้า วัง ประชาชนที่หน้าวัง ได้ความว่าลูกชายเขาจะแต่งงาน เขาอยู่ที่สระบุรี เขาเห็นว่าการแต่งงานใน สมัยนี้มันไม่ต้องฉลองเลี้ยงกันให้ฟู่ฟ่า เขาบอกเสียเงินเสียทองและบางทีแขกก็ว่าอาหารไม่เห็นอร่อย เลยไม่เห็นได้ประโยชน์อะไรในการทุ่มเทเงินเป็นน้ำอย่างนี้

เขาบอกผมเห็นว่าแต่งงานกันเจียบๆ แล้วเอาเงินที่จะเลี้ยงมาให้ท่านเพื่อท่านจะได้ไปช่วยคน ยากจนนั้นยังมีเหตุผลดีมากว่าเยอะเซียว ข้าพเจ้าก็บอกว่ามาอย่างนั้นมาถ่ายรูไปด้วยกัน เพราะเขา ถวายเงินเป็นจำนวนมาก เราถ่ายรูปไปด้วยกัน เพราะว่าคุณนี้เป็นตัวอย่างที่ดีมาก เจ้าบ่าวผูกเนคไทสี ฟ้ำๆ เจ้าสาวที่ใส่ตุ้มหูยาวๆ ตุ้มหูไข่มุกยาวๆ แล้วก็นอกนั้นก็ก็เป็นครอบครัวทางนั้นเขา แปลว่าคุณพ่อ นี้เก่งมาก มีหน้าซำยังบอกว่า เขาบอกว่า เขาบอกว่าเขาเป็นห่วง อยู่สระบุรีได้ข่าวว่าพระเจ้าแผ่นดิน เจ็บ เขาบอกว่าเขาใจหายหมดเลย ใจไม่ตี ขวัญเสียมาก แต่พอรู้ว่าค่อยยังชั่ว เห็นทีวี คอยโล่งหัวอก หน้อย แต่ฝากดอกไม้ขึ้นไปถวายด้วย ข้าพเจ้าก็เห็นว่า น้ำใจของเขานี้ประเสริฐประกอบกับความ ฉลาดของเขา หยั่งรู้ในระยะทางไกลว่า ถ้ามีคนทำให้เสียสละมากขึ้น มีแต่ประเทศเราจะเจริญขึ้น เจริญ ขึ้นไม่มีหรอกที่จะวิ่งไปสู่หายนะ

แต่ว่าประเทศใดเมืองใดมีแต่คนที่ตักเอาดวงเอา แยมือเอา ประเทศนั้นประชาชนส่วนมากจะ ประสบชะตากรรมเช่นนี้ ซึ่งข้าพเจ้าเห็นแล้วขนลุกหมดเลยต่อไปนี้ข้าพเจ้าขอรับรองนายทหารของเรา เพิ่งวันแรกๆ ที่ชาวเขมรอพยพจากประเทศของเขามาเป็นงวดแรกเลย ซึ่งตอนนั้นยังไม่ได้การ ช่วยเหลือจากต่างประเทศ ถึงได้นับถือน้ำใจชาวบ้านไทย แทนที่จะบอกว่า เอ๊ะพวกนี้มาแย่งเรากิน ไม่ เลย มีอะไรติดมือก็เอามาเลี้ยง นี่คือจิตใจของคนไทย นี่เป็นเพียงที่เขาทำกันเอง เพราะที่นั่นร้อน

เหลือเกิน ที่เขาล้าน ไม่ทราบว่าเป็นเพราะอะไร ตอนแรกจะทะเลาะเข้ามาทางเขาล้านนั้นมาก มากกว่าทางปราจีนหรืออรัญประเทศ เป็นแสนๆ เลย ข้าพเจ้ายากให้คู่อีกรูป ที่เห็นยืนระเกะระกะเป็นแสนๆ ที่เขาล้านออกกว้างใหญ่ แต่เต็มไปด้วยคนเหล่านี้ บุคคลที่ต่อไปเขาจะเรียนการให้ เด็กเหล่านี้เป็นเด็กกำพร้า ซึ่งเวลาที่ถูกส่งไปที่ประเทศฝรั่งเศสแล้ว และเยอรมันคนหนึ่งที่ยอมรับเขียนจดหมายมาถึงสิรินธรบอกชีวิตของเขา ชีวิตเขาและลูกหลานเขาเขาจะไม่วันลืมประเทศไทยจะไม่วันลืมน้ำใจที่งามของคนไทย นี่สิท่านต้องรักชาติให้ถูกต้อง ต้องรักอย่างนี้ให้คนเขายกย่องชาติเราบ้านเมืองเรา ไม่ใช่ที่เราเอาแกลบปนไปในข้าวบ้างปนในมันสำปะหลังให้เขาค่าฟุ้ง ถึงประเทศไทยเจริญ เจริญบรรพบุรุษให้ฟังไปอย่างนี้ไม่ได้ เรายรักให้ถูกต้องถึงจะดี

นี่ละคือรุ่นแรกที่ทะเลาะมา ก่อนที่จะไปมาก มากที่ปราจีนหรืออรัญประเทศเข้ามาที่นี่เป็นแสนอย่างกับมด อย่างกับปลวก บทเรียนนี้เป็นบทเรียนที่ข้าพเจ้าไม่มีวันลืมเลย แล้วก็สยองขวัญทุกครั้ง เพราะว่าประชาชนไทยเองสอนข้าพเจ้าบอกสงสารพวกเขานะท่าน เรานะยังดีแต่ว่ายังไม่ต้องหนีตาย ให้อาหารนี่นะไม่มีโอกาสแม้แต่จะมีชีวิตอยู่ ต้องวิ่งหนี หนีความตายกันอลหม่าน อย่าวุ่นแต่อดอยากยากจนเฉยๆ เลย นี่นะความคิดของคนไทย อย่าไปคิดว่าบ้านนอกไม่ได้เรียนหลักสูตรนั้น ไม่ได้ผ่านต่างประเทศแล้วจะเป็นคนโง่เขลาไม่จริงเลย ทางวิชาการด้านวิชาการเราได้จากต่างประเทศมาก ทางด้านจิตใจ เราเป็นตัวอย่างได้มากเหมือนกันให้ต่างประเทศ เพราะคนเราเวลาเจริญมากทางด้านวัตถุแล้วคนจำนวนมาก ก็ต้องมีคนบางพวกบางกลุ่มละที่ไม่พอใจ ที่อยาก ต้องการที่จะให้เจริญขึ้นไปอีก มีที่วิวาห์ดำแล้วก็อยากจะมีที่วีสี่ มีที่วีสี่แล้วอันหนึ่งก็อยากมี ๒ อัน อะไรอย่างนี้ ก็ยังมีอยู่ลงไปคนประเภทนั้น ซึ่งคนไทยเป็นตัวอย่างเสนอให้อยู่ในโลกนี้อย่างมีความสุขอยู่กันอย่างไร อันนี้ก็เอามาให้ท่านดูนี่ เพื่อท่านได้ทราบอย่างทุกๆ ปีว่า เงินของท่านไม่ได้เสียเปล่า ข้าพเจ้า ปีที่แล้ว หมายความว่ามกรา ปีที่แล้วไปเปิดกลุ่มที่หมู่บ้านนี้ ชาวเขาเผ่ามูเซอแดง บ้านแกน้อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ แล้วก็เขาต้องการให้ เพราะว่าสิรินธรไปหลอกอย่างที่บอกปีที่แล้วว่าแม่หลวงชอบเด่นระบำที่สุด พอข้าพเจ้าลงจากรถแก็กก็ถูกลงมาเด่นระบำ ไม่ทันได้พูดจาปราศรัยอะไรกันเลย เดินกันตั้งนานกว่าจะยอมหยุด

ข้าพเจ้าได้มาเปิดกลุ่มศิลปาชีพที่นี่เพราะว่าพิจารณาดู ถือโอกาสที่เขาดีเขาเชิญเราขึ้นบ้านเขา ดูว่ามีมือเต็ม ความสามารถเดิมของเขานี่นะมีอะไรบ้างที่น่าดูก็ปรากฏว่า การสานหวายของเขานี่สวยเก๋ทีเดียว รู้สึกจะหาตลาดได้ ก็เลยวางเงินไว้ให้เขาตั้งกลุ่มให้เขาสานหวาย ก่อนที่จะไปสานสิ่งอื่น เขาจะไปตัดหวายเองเขารู้แหล่งหวาย

เงินของท่านทั้งหลายที่ให้แก่มูลนิธิศิลปาชีพ ท่านจะสามารถติดตามได้ไปตามจังหวัดต่างๆ หมู่บ้านต่างๆ ซึ่งเราขยายเข้าไปทุกที่ และที่เล่าถึงว่า มีโครงการใหม่ซึ่งเพิ่งจะคิดขึ้นคือ ที่จะลองรักษาป่าแล้วสอนให้ชาวบ้านเลี้ยงสัตว์ป่าที่เขาจับได้แทนที่จะเข้าไปในป่าเพื่อจะยิงไก่ฟ้า เสียตาย เป็นของ

สงวนหายากจะตาย ไม่มีคูแล้วในโลกนี้ พญาลอ ไก่ฟ้าพญาลอ อันนี้เมื่อเขาเอาผลงานของเขามาให้ เราก็ถามเขาว่าเขาต้องการทำอะไร ถ้าเห็นว่ามากเกินไป ก็บอก ชักจะมากเกินไปแล้วนะ แม่หลวงไม่ซื้อ หรอกมากเกินไปเอาไว้ขายคนอื่น เขาก็ลดลงมาได้ อย่างมหัศจรรย์ เขารู้เหมือนกันว่าตอนไหนที่เขาชัก จะเต็มไปด้วย แล้วตอนไหนที่เขาไม่เหลือผล เขารู้ อย่างนี้ว่าเขาโง่ เขาฉลาดที่สุดคือ แทนที่เขาจะปลูกฝิ่น อะไรอย่างนี้หรือนอนหลับฝันก็ให้เขาทำสิ่งที่เขาถนัด แต่เราต้องหาตลาดให้เขาให้ได้ อันนี้ก็เป็นเหตุให้ ข้าพเจ้าถูกตำหนิเหมือนกันว่า ตำน้ำพริกละลายแม่น้ำที่ดิงนั๊กออกแบบฝรั่งเศสให้มาออกแบบเสื้อของ ข้าพเจ้า เพราะข้าพเจ้าไม่ทราบธรรมเนียมของของตลาดโลกว่า อย่างไรใหม่นี้นะ ไหมเลียน เพราะว่าติด ตลาดคนจีนชม ถ้าไหมละก็ เขาบอกว่าไหมไทยนี้ยอดเยี่ยม ไหมไทยทำชื่อเสียงมาก เพราะว่าคุณจิม ทอมสัน เราเป็นหนี้บุญคุณของคุณจิม ทอมสัน นี่การหาย่านลิเกาในใต้สวนยางชนิดสีดำเส้นเล็กสวย และก็เป็นที่ชื่นชอบของลูกค้าชาวญี่ปุ่น ข้าพเจ้าไม่เชื่อหรือกว่าชาวญี่ปุ่นจะหลงรักผ้าขาวเขา กระเป๋าย่านลิเกามากจนเกินไปนัก ข้าพเจ้าเชื่อว่าชาวญี่ปุ่นที่เขาเป็นประเทศที่ยิ่งใหญ่ และเจริญเทียม ประเทศทางด้านตะวันตกทุกอย่าง ก็เพราะคนของเขายิ่งใหญ่นี้เอง คนของเขานี้ ทุ่มให้กับ ประเทศชาติมากด้วยความพร้อมเพรียง ไม่ใช่ว่านาย ก. ให้ ๕๐ เปอร์เซนต์ นาย ข. ให้ ๕ เปอร์เซนต์ ไม่ใช่อย่างนั้น ต่างคนต่างรู้หน้าที่ของตนแล้วเขาพูดให้ข้าพเจ้าฟังว่า เมืองไทยอยู่ไม่ได้ ประเทศญี่ปุ่นก็ลำบาก ข้าพเจ้าเชื่อว่าเขามีเจตนาว่าจะให้คนไทยได้ดี และข้าพเจ้าก็พูดกับเขาว่า ถูกแล้ว คนไทยนี่นะ เงินแค่พันบาทปีละประมาณ ๒ พันบาทนี่อยู่ได้สบายมาก ตามต่างจังหวัด เพราะเขาปลูกข้าวเอง ปลูกผักเอง ทอผ้าเอง รายจ่ายของเขาน้อย อันนี้ที่เสด็จฯ นราธิวาส ที่มีการแข่งเรือก้อและซึ่งเป็น ศิลปะของชาวไทยอิสลาม เขาสลักเรือสวยมาก คล้ายเรือหงส์เหมือนกัน ก็แปลว่าเรานี้ก็พี่น้องกัน ทั้งหมด เขาสลักสวยงามมากเชียว สามารถใช้เป็นที่ใส่ผลไม้ได้แต่ตอนนี้ มันติดอยู่ที่การหล่อแก้ว คือ ข้าพเจ้าเองยังจนปัญญาเรื่องการหล่อแก้ว อยากให้เมืองไทยมีการหล่อแก้วให้มากขึ้น แก้วที่แข็งแรงที่สามารถจะทนทานความร้อน เมื่อมีโครงการหล่อแก้วมากขึ้น ก็จะได้มีการเก็บผลผลิตจากไร่นาของเราได้ เป็นประโยชน์ต่อโลกทั่วไปด้วย จะได้เก็บประหยัดผลไม้ ผักต้องเอาไว้โดยที่ไม่เสีย นี่ชาวศิลปาชีพกำลังขึ้นรูปชันที่กรุงเทพฯ ที่สวนจิตรลดา นี่เป็นแผนกตัดเย็บ โดยมาก ตัดเย็บนี้จะเป็นคนภาคกลาง ช่างเงินจะเป็นชาวเขาเสียส่วนมาก และส่วนย่านลิเกา จะเป็นชาวภาคใต้ นี่เรียนคร่ำ ซึ่งเป็นวิชาที่กำลังจะตายไปจากเมืองไทย คือ การตอกลงไปบนโลหะ ลวดลายละเอียดยิบเชียวยากกว่าถมอีก แล้วค่อยๆ ใส่เส้นลวดเงินลวดทอง ออกมาเป็นลวดลายต่างๆ อย่างนี้หรือจะใช้ลวดทองแดงอะไรก็ได้ เล่นสีได้ทุกอย่าง วิธีตอกลงไปบนโลหะต้องใช้ความวิริยะ อุตสาหะ ที่กำลังฝังเส้นทองลงไปบนโลหะ ทำกระเป๋ารู้สึกทางญี่ปุ่นจะสั่ง ศิลปาชีพนี้ถ้าท่านเดินไปดูตามร้านต่างๆ จะหาไม่พบหรอก เพราะว่ากำลังคนของเราไม่พอผลิตเป็นจำนวนมาก เราต้องเอาเป็นคุณภาพมากกว่าปริมาณมากๆ เป็นการรักษาศิลปะของไทย นี่การทำถมทองโดยวิธีกัศกรุด ข้าพเจ้าเองก็ไม่ได้มีเวลาไปดูที่เขาทำเท่าไร เมื่อมีโอกาสไปที่ ก็ปลื้มใจเหลือเกิน เพราะว่าได้เห็นหน้าเด็ก ๆ เหล่านี้แล้ว ทราบว่าเขาไม่มีจะกิน แล้วเขา

ไม่มีทางเรียนต่อ เพราะเขาออกมาตั้งนานแล้ว พอจบ ป.๔ เขาก็ต้องออก และจากการเป็นกาลีรับจ้าง เขาไปวันวัน กลายมาเป็นช่าง เป็นศิลปินที่รักษาผลประโยชน์ของประเทศไว้ ทำให้เขาปลาบปลื้มใจมาก ซึ่งข้าพเจ้าปลื้มเหลือเกิน เงินที่ท่านบริจาคนี้ไม่เสียหายเลยอันนี้ชาวเขาพยายามทำดอกไม้ นั่นแต่ทำด้วยเงิน ข้าพเจ้าสังเกตดู เมื่อแรกไปพบชาวเขาเห็นเขาปากเก่ง และเห็นเขา เครื่องเงินที่เขาใส่ประดับรับเสด็จฯ ใส่เครื่องประดับเต็มที เห็นว่าเขามีฝีมือในทางนี้ ก็น่าที่จะใช้ฝีมือในทางนี้ให้เป็นประโยชน์แก่เขา แทนที่จะไปแฉะอาชีพอะไรซึ่งเขาอาจจะไม่เคยได้ยินถนัด

อันนี้ก็เป็นการทอจก วันนี้ข้าพเจ้าก็ใส่จก ฝีมือของชาวศิลปาชีพที่ท่านได้ช่วยเหลือ จกนี้ที่ทอสมัยโบราณ อย่างกับงานของต่างประเทศที่เรียกว่าทำ Pastry หมมรู้สึกทอลำบากยากเย็นเหลือเกิน อย่างนี้เรียกว่าเป็นการฝีมือของคนที่ยังเริ่มต้น อันนี้ก็จะหาตลาดยากหน่อย ก็หวังตลาดต่างประเทศ นี่ก็ต้องให้ละเอียดขึ้นไป เราจะต้องจัดตลาดเป็นหลายจำพวก ถ้ามีฝีมือหัดก็ต้องตลาดในประเทศ เสียก่อนช่วยกันซื้อ อันนี้เป็นตุ๊กตา ซึ่งเดี๋ยวนี้พอข้าพเจ้าจะไปอยู่กับชาวบ้านอ่างทอง เขาบอก อู๊ย! ท่านไม่ต้องห่วง เดี่ยวนี้ระ รถทัวร์ เข้ามาถึงบ้านพักผมเลยหมู่บ้านผมเลย เป็นถึงอย่างนี้แล้ว มันน่าปลื้มใจที่ว่า เขาบอกไม่ต้องมาเป็นห่วงเขาเดี๋ยวนี้เขาขายของเขาเองได้ รถทัวร์เข้ามาถึงที่เลย ก็เลยปลื้มใจชั่วแต่ว่าสอน สั่งครูไปสอนเขาให้ปั้นให้รู้จักส่วนสัดของร่างกาย นี่เป็นผลงาน ซึ่งได้ไปแสดงที่ญี่ปุ่นที่อเมริกา ก็เมืองไทยเป็นจุดเล็กนิดเดียวของโลกจะให้คนสนใจในทันทีทันใดนั้น ท่านที่ไปนิวยอร์ก ท่านที่ไปที่วอชิงตัน ที่ไปที่โตเกียว ก็จะยอมรู้สึกแล้วว่ามันยากเพราะว่าเขาเป็นประเทศใหญ่ ร่ำรวยแล้วก็มีชื่อเสียง การที่เราจะเอาผลผลิตของประเทศที่เล็กเข้าไปให้เป็นที่สนใจนั้นนะ เราจะต้องดูแลดูอีกว่า ผลผลิตของเราเข้าระดับ ไม่เสียชื่อเสียงที่ไปอเมริกา เมื่อครั้งแรกนี้ก็ขายนี้ได้คู่หนึ่ง หงส์ ซึ่งเป็นเงินสูงกว่าเงินทุนเยอะเยอะ อันนี้เป็นความเมตตาของเพื่อนต่างชาติ ราตรีศิลปาชีพที่เพื่อนต่างประเทศ อดสูท่ามกลางสำหรับงานคืนนี้โดยเฉพาะ มาดูผลงานของเราเป็นบุคคลที่สำคัญทั้งนั้น นี่ข้าพเจ้าแสดงของเก่าๆ คือจัดพระที่นั่งจักรีภรณ์ เพื่อนต่างประเทศได้ดูถึงว่า พระเกี้ยวนี้ใส่กันอย่างไร อันนี้เป็นชาวเผ่าลัวะ แต่เขาทำกระเป๋าสวยเหลือเกิน นี่เผ่าเย้า เขาถืออะไรนั้นแปลว่าเขาเป็นเจ้าของ ทำอย่างนั้น เขาทำมามาก ซึ่งเพื่อนต่างประเทศที่ไปดูงานที่ข้าพเจ้าเอาไปแสดงแล้วบอกของเหล่านี้ น่าจะอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถาน เพราะว่ามันประณีตและสวยเสียเหลือเกิน นี่ไทยใหญ่ คนกลางชื่อนายหลู เป็นชาวไทยใหญ่ ตอนแรกก็ทำไม่เป็นเลย เดี่ยวนี้ มันนะ คือสิ่งที่เขาทำ แล้วเขากำลังทำนกงู ด้วยโลหะ นี่คือผลงานทั้งนั้น ซึ่งเพื่อนที่เมตตาเราชาวญี่ปุ่น อย่างมิสเตอร์ อุคาตะ เจ้าของบริษัท ฮิชูโกชิ ช่วยทุ่มตัวเลย ข้าพเจ้าไม่สามารถลืมเพื่อนคนแรกที่ช่วยเรื่องงานศิลปาชีพ ชื่อมิสซิส ทากา เป็นชาวญี่ปุ่นเหมือนกัน เอาผ้ามัดหมี่ไปแพร่หลายที่ญี่ปุ่นทำให้มีการสั่งเข้ามาจำนวนมาก ซึ่งเราผลิตไม่ทันเสียอีก หมายความว่าที่คุณภาพดี ที่ผลิตคุณภาพปานกลางนะ ผลิตทัน แต่ผลิตอย่างยอดเยี่ยมไม่ทัน นี่เป็นศูนย์บางไทรนี้รู้สึกทุกคนจะทราบแล้ว อะไรที่ทุกคนทราบก็ผ่านไปไ้เร็วหน่อย ที่เป็นศูนย์

ทดลอง ให้คนใช้ความสามารถน ความรู้ความสามารถ โดยที่มีที่ดินจำกัด พออยู่เท่านั้น ดูลึว่าเขารู้สึกอึดอัดใจมากแค่ไหน อันนี้ก็ พลเอกอาทิตย์ อุทศาสตร์ตามเสด็จฯ ไปดูความทุกข์ยาก ปัญหาของประชาชนเกี่ยวกับเรื่องข้าวโดยตรงนับเป็นนิมิตดีที่ทหารสนใจในเรื่องปากท้องของประชาชนกันอย่างมาก

อะไรๆ ก็ไม่พ้นแผนที่ แล้วข้าพเจ้านี้ดูไม่เป็นเลย ไปนั่งทำทำอย่างนั้นเอง แต่ความจริงดูไม่เป็น

อันนี้ ที่ข้าพเจ้านำครู คือเด็กที่ทำงานกับเราที่วังนี้ละ ข้าพเจ้าตั้งใจว่าเด็กพวกนี้ต้องมีความสามารถ ก็กลายเป็นครูฝีมือปัก แล้วก็ส่งมาให้สอนประชาชนที่นาล่ม สอนให้เขาปัก เพราะเราสามารถขายได้ ส่งญี่ปุ่นได้ เพราะว่าเพื่อนญี่ปุ่นนี้เต็มใจอยากจะช่วยเมืองไทยอยู่แล้ว

อันนี้ข้าพเจ้าไปญี่ปุ่น และถูกกล่าวหาว่าต่อน้ำพริกละลายแม่น้ำ เพราะไม่ทราบจริงๆ ว่า รสนิยมของ... ถ้าเป็นผ้าที่เต็มไปด้วยลาย เขาจะอย่างไร ถึงจะจับจิตใจชาวต่างประเทศได้ จึงจะเข้าไป ในการแต่งตัวของชาวต่างประเทศได้ ที่บางครั้งก็ต้องใช้หมวกใช้ถุงมือ และนี่ปลื้มใจที่สุดว่า มัดหมี่ได้ ออกไปแสดงที่ต่างประเทศ อันนี้ปลื้มใจมากเหลือเกิน เป็นความฝันเป็นจริงขึ้น โถท่านนายกรัฐมนตรี ของญี่ปุ่น มิสซึชิ ชูซึกิ ไสกีโมโนเป็นมัดหมี่ อุทศาสตร์สนใจไปดูงานหมดเลยชมของหมดเลย แล้วก็ซื้อมา ตัดใส่ต้อนรับข้าพเจ้า เลี้ยงอาหารกลางวัน การไปญี่ปุ่นนี้ได้รับความช่วยเหลือทุกอย่างจากรัฐบาล ญี่ปุ่น และไม่ตรีจิตจากคนญี่ปุ่นทุกอย่าง ทำให้นับถือและรักเขา ทราบว่าเขาไม่ใช่แต่ว่าเก่งในทางด้านว่า ด้านวิชาการ การไฟฟ้า เครื่องไฟฟ้าอะไร ไม่ใช่อย่างนั้น เขาเก่งทุกอย่าง จิตใจก็ดี เขารักชาติ บ้านเมือง นี่ข้าพเจ้าตั้งใจที่ว่า นายช่างฝรั่งเศส น้ำพริกละลายแม่น้ำนะ สามารถนำมามัดหมี่มาทำให้คน ญี่ปุ่นและคนต่างชาติเข้าใจว่า เขาใส่ได้ ใส่หมวก ใส่ถุงมือได้ ผ้ามัดหมี่นั้นละ แล้วหมวกชนิดไหนที่จะใส่ กับมัดหมี่จะทำอย่างไร นี่ก็เป็นคึนการเลี้ยง เรียกเสียว่า ข้าพเจ้าไปญี่ปุ่น ไปอเมริกาไปอย่างฐานะ แม่คำนี้ ก็ต้องการโฆษณาหน่อย ไม่ได้ไปอย่างพระราชินี ถ้าไปอย่างพระราชินีก็ไม่ต้องไปเที่ยวโฆษณา มากอย่างนี้ นี่เป็นอย่างแม่คำ ในฐานะแม่คำ ก็ต้องให้ได้ผลให้ได้ตลาดให้กับประชาชนแต่ชาวญี่ปุ่นดี เหลือเกิน ไม่ยอมให้ไปอย่างแม่คำ พยายามที่จะให้เกียรติยศทุกทาง ในเวลาเดียวกันก็ให้อิสระเสรีที่จะไปดูตามร้านค้าต่างๆ ของเขาโดยที่ไม่เอิกเกริก ที่เห็นเมื่อก็เป็นประธานของมิตรชุกุ เขาเป็นประธาน ในการเลี้ยงกลางคืน และข้าพเจ้ากล่าวตอบ ซึ่งในที่สุดก็กล่าวตอบไม่จบ เพราะเพิ่งทราบว่า ตัวเรา หนออายุ ๔๘ ตาไม่เห็นแล้ว ตอนแรกอ่าน ฝึกอ่านที่ก่อนจากที่ ก็ดีพอหลังจากไปสู้กับบุหรี ควันบุหรี มาก เอามาอ่านไม่เห็นเลย เลยต้องแต่งเอาเอง ตอนนีไปทำแว่นตาแล้ว

นี้ได้ถ่ายรูปพร้อมกับข้าราชการแล้วก็ภรรยานักธุรกิจ แล้วก็ มี เจ้านายบางองค์คือองค์ใส่สีแดงๆ แล้วมีผ้าคาดที่คอแดงๆ เก่ นี่ท่านเป็นพระราชธิดาของพระเจ้าจักรพรรดิ คือท่านก็อุทศาสตร์มาร่วมรับ และพยายามทำให้การค้าของพระราชินีไทยนี่เป็นสิ่งซึ่งงดงาม ไม่ใช่เป็นไปในทางการค้าที่น่าเกลียด

อาจจะมีคนตำหนิได้ ท่านพยายามอย่างสุดความสามารถ นี่ลูกเล็กถ้าเขาเขาได้เห็นลูกเล็กในชุดนี้จะปลื้มใจเพราะว่าให้ผ้าของเขาที่เขาปัก เขาทำ ซึ่งออกมาแล้วสวยมาก นี่บังเอิญนั่งถ่ายรูปกับข้าราชการสถานทูต นี่มีสซิส ฮาโตริ ที่สนับสนุนศิลปะอย่างเต็มที่ ข้าพเจ้าไม่สามารถจะกล่าวขอบคุณได้อย่างไรให้เพียงพอ เพราะว่าไม่ได้ดึงข้าพเจ้าลงไปในการการค้าของข้าพเจ้าแต่ตรงข้าม เขาหวังว่าไม่ให้ภรรยาประมุขเป็นแม่ค้ามากเกินไป อันนี้ลำบากมากประเทศเรายากจน จะมานั่งเป็นพระราชินีอยู่ตลอดมันก็ไม่ได้ ทำอะไรได้เราก็ต้องทำทั้งนั้นเป็นพยาบาลเรายังแปลงตัวเป็นพยาบาลได้ ออกหน่วยแพทย์ ก็ลองเป็นแม่ค้าตลาดดูเสียบ้าง นี่เป็นชุดของภูไท นี่แต่ก่อนเขาเคยเข้ากับฝ่ายแดง แล้วก็หลังจากทหารได้พยายามไปติดต่อกับชาวบ้าน แนะนำให้เรื่องอาชีพแล้วก็รักษาคนที่เจ็บป่วย เขากลายเป็นคนที่น่ารักที่สุดเลย และข้าพเจ้าสัญญากับเขาไว้ว่า เขาทอผ้าหม่ของเขาให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะใส่ เขาบอกจริงๆ นะ สัญญาละ ท่านไม่ใส่ เขาไม่ทอให้ นี่เป็นนักเรียนที่ไปเรียนเรื่องการทหารที่ญี่ปุ่น ซึ่งข้าพเจ้าก็อ่อนนวนขอรับรองเขาว่า อย่าดูแต่ด้านวิชาการอย่างเดียว สิ่งที่ดีในด้านจิตใจของเขาก็ให้ด้วย สิ่งใดของเราที่ดี ก็ให้พูดให้เขาได้ฟังด้วย ดูเถอะท่านญี่ปุ่นก็ไม่ไกลจากเมืองไทยเท่าไร มีภูเขาไฟ มีหิมะ เพราะฉะนั้นที่เราจะเอาวิชาการต่างๆ ของเขามาใช้ในเมืองไทย จะประเทศไหนก็ตามมันไม่ได้ มันต้องมีการดัดแปลง และการดัดแปลงนั้นละเป็นที่ที่ทุกคนจะได้พิสูจน์ตัวเองว่าเป็นคนสามารถหรือไม่ คือสามารถที่จะดัดแปลงวิชาการของตนมาให้ความเจริญกับประเทศได้ โดยที่ประชาชนรับฟัง รับผิดชอบแล้วก็เอ้ออด้วย

นี่เปิดงานแสดงสินค้าของศิลปะอาชีพ ซึ่งมีสซิส ฮาโตริ เมื่อกี้คนที่แต่งขาวเมื่อกี้ได้ให้ทั้งหมดเลย ศิลปะอาชีพไม่ต้องเสียสตางค์เลย อันนี้ปลื้มที่เพื่อนชาวญี่ปุ่นได้มีการโฆษณาในหมู่เขาเอง ว่ามัดหมี่เป็นกิโมโนสวยที่สุด จะว่าชาวญี่ปุ่นดีแต่เอารวยแต่ตัวไม่ได้ เขาพยายามช่วย ชั่วแต่ว่าเขามีหัวใจเหมือนกัน ถ้าเราจะให้เขาช่วยเราต้องพูดอ่อนหวานเขาชอบความอ่อนหวาน ด้วยเหตุด้วยผลไม่ใช่ชิงดีชิงเด่นกัน ในด้านการค้าเฉยๆ ต้องพบกันในด้านมนุษย คน สัตว์โลก นี่ก็ญี่ปุ่นเหมือนกันซึ่งเดี๋ยวนี้ นี่เพื่อนชาวญี่ปุ่นที่เป็นคนแรกที่ยื่นมือมาช่วยข้าพเจ้า อันนี้ก็มาอวยพร มีสซิส ทากะ ที่เป็นคนเอาผ้ามัดหมี่ไปเดินเป็นแบบกิโมโน ให้นางแบบของเขาเดิน เขาเป็นนักธุรกิจ ปรากฏว่าคนสนใจมาก เดี่ยวนี้ที่เพื่อนญี่ปุ่นสั่งอะไรมานี้เราทำยังไม่ทันเลย ท่านจะเชื่อหรือไม่ว่าเพื่อนญี่ปุ่นของเรานี้มาช่วยมูลนิธิศิลปะจังหวัดนี้ ๕ ล้าน ๖ ล้าน แล้วไม่ใช่สั่งบริษัทของตัวเองให้เอาเงินไทยซื้อของไทย เขาเอาเงินตราต่างประเทศดอลลาร์มาจ่ายในเมืองไทย งวดหนึ่ง ครั้งหนึ่งก็ ๕ ล้านบ้าง ๙ แสนบ้าง แต่เขาสั่งอยู่ตลอดเวลาเวลานี้ก็ส่งสินค้าให้เขาอยู่เรื่อยๆ ซึ่งข้าพเจ้าถึงแม้เขาจะไม่อยู่ในนี้ก็รู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจของเขา และรู้ว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ยิ่งใหญ่ ยิ่งใหญ่ในตัวประชาชนของเขา ความหยิ่งในวัฒนธรรมประเพณีของเขา ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อตรงแล้วก็ความอดทน ถ้าเมื่อเมื่อไรเราอดทนเสียสละได้อย่างคนญี่ปุ่นเราก็คงจะเจริญเทียบเท่ากับเขาได้เหมือนกัน นี่ข้าพเจ้าดูการจัดดอกไม้แบบญี่ปุ่น ซึ่งสวยดีแต่เผอิญ

ไปตรงปลายหน้าหนาว ก็เลยไม่เห็นไม่เห็นดอกซากุระบานพริบอย่างธรรมชาติ เห็นแต่บานในบางส่วน แล้วก็ตัดมาให้ดู มาปักให้ดู แล้วก็ไปเยี่ยมโรงงานของเขาที่กิฟุ แหม ประชาชนน่ารักเหลือเกินตบมือให้แล้วก็เรียกไทยแลนด์ๆ รู้สึกว่าเป็นมิตรอย่างเต็มเปี่ยมเชียวนะ

ก็เห็นจะจบแค่นี้ รู้สึกพอดีกับท่าน ก็ท่านนั่งนานแล้ว แล้วข้าพเจ้าก็พูดนานแล้วจนไม่มีเสียง ขอบพระคุณทุกๆ ท่านที่ให้ความสนใจ และทำให้ข้าพเจ้าสบายใจว่าท่านรู้ดีว่าเงินที่ท่านบริจาคไปที่ไหนบ้าง ขอขอบคุณอีกครั้ง

*****

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

พระราชดำรัส (๑) พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

*****

ขอขอบพระคุณทุกๆ ท่านที่มาอวยพรวันเกิดครบ ๕๑ ปี ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า รู้สึกซาบซึ้งใจมาก ที่ทุกๆ ปีท่านทั้งหลายก็มารวมกันให้พร ให้มีกำลังใจกำลังใจที่จะทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของเราทั้งหลาย และวันนี้หวังว่าก็คงจะไม่พุดนานเกินไป จึงเลือกยื่น เลือกยื่นเพื่อให้รู้สึกเมื่อย แต่จะขอให้ทุกๆ ท่านนั่งลงและก็ตามสบาย ถ้าเผื่อนั่งง่วงเมื่อไรอยากจะไปเดินเล่นก็ตามสบาย เพราะว่าเมื่ออายุ ๕๐ ปี ก็ได้มีอะไรที่ผ่านไปแยะ สิ่งที่น่าภูมิใจ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย สิ่งที่เศร้าโศกก็เป็นของธรรมดาของโลก ที่ต้องมึตใจ เสียใจนั้นเป็นของธรรมดา แต่ก็ต้องแจ้งให้ทราบกันทั่วประเทศว่าเงินที่ท่านทั้งหลายได้บริจาคสมทบทุนตามพระราชอัธยาศัยก็ดี ระบุว่าเป็นมูลนิธิศิลปาชีพก็ดี ได้นำไปทำอะไรบ้าง เกี่ยวกับเรื่องเงินทองของทุกๆ ท่านนี้จำเป็นที่จะต้องชี้แจงให้ได้ทราบเสมอไป ก็ขอขอบพระคุณในน้ำใจไมตรีจิตของทุกท่าน ขอเชิญท่านนั่งลงเถอะตามสบายอย่างที่ว่าจะคะ

เรื่องที่จะพูดในวันนี้ ได้กำลังใจมาจากกระทรวงการต่างประเทศของเราที่ก่อนวันเกิดของข้าพเจ้าหน่อยหนึ่ง กระทรวงการต่างประเทศได้ส่งซีร็อกซ์ข้อความหนังสือพิมพ์ต่างประเทศทั้งหลายที่ลงเกี่ยวกับประเทศไทย เกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและเกี่ยวกับครอบครัวของเรา เมื่อได้อ่านแล้วบังเกิดความปีติโสมนัสเหลือเกิน คิดว่าคนเรานี้ถ้าเผื่อรักษาจิตที่มุ่งมั่นที่จะดำรงความกตัญญูตเวทีต่อชาติบ้านเมือง ต่อแผ่นดิน นั้นแหละเป็นของดี เป็นของยั่งยืนนาน แม้ร่างกายจะชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา แต่ความปรารถนาดีที่มีต่อคนส่วนรวมและต่อประเทศชาตินั้นจะดำรงอยู่ ดังจะปรากฏในตอนท้ายของการแสดงภาพต่างๆ หนังสือพิมพ์ต่างประเทศที่กระทรวงการต่างประเทศส่งมาเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของประเทศไทยและประชาชนไทยจึงมีความสัมพันธ์ ความรักกัน เขาใช้ว่าความรักที่ยาวนานตลอดไม่มีเสื่อมคลาย และเขาได้มาตามเสด็จฯ ดูทุกหนทุกแห่ง เขาบอกว่าไม่มีที่ไหนในโลกอย่างนี้ แต่ข้าพเจ้าคิดว่า ข้าพเจ้าสามารถจะเล่าอธิบายความฉงนสงสัยของเขาให้ทราบได้ว่า เหตุใดคำว่าพระมหากษัตริย์จึงเป็นที่ซาบซึ้งตรึงใจของปวงประชาชน และเหตุใดคำว่าประชาชนจึงเป็นคำที่อบอุ่นปราศจากโทษปราศจากภัยสำหรับสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดระยะเวลาที่ยาวนานนี้ ตอนแรกจะขอให้ชมภาพตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอันนันทมหิตลตั้งแต่ทรงพระเยาว์ อยู่ด้วยกันพี่น้องที่สวีเดนเซอร์แลนด์ เพราะทุกคนก็คงจะทราบว่าทุกพระองค์เสียพระบรมชนกหรือพระบิดาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์นี้ทรงจำความไม่ได้ด้วยซ้ำที่เสียพระบรมชนก ก็มีแต่ความรักของ

พระบรมราชชนนี ที่ทำนุบำรุงพระองค์มาตลอด และปั้นพระองค์ให้เป็นพระมหากษัตริย์อย่างที่มีหนังสือพิมพ์ต่างประเทศลง เป็นพระมหากษัตริย์ตามหนังสือพิมพ์ต่างประเทศว่า ที่สละทุกอย่างเพื่อปวงประชาราษฎร์ ใช้คำว่า “dedicated” และ “sacrifice” นั้นหมายความว่าสละทุกอย่างโดยไม่ต้องการอะไรตอบแทนจากปวงประชาราษฎร์เลย ก็เพราะว่าความกตัญญูทเวที ที่ทั้งสองฝ่ายมุ่งมีต่อแผ่นดินที่ตัวยืนอยู่ได้นี้ ทุกคนในที่นี้คงไม่มีใครอาจหาญที่จะปฏิเสธความกตัญญูทเวทีได้ว่าเป็นธรรมะของคนที่ดี คนที่ประเสริฐที่สุดในโลก แยกสัตว์เดรัจฉานของโลกให้ต่างไปจากคนซึ่งเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐ เมื่อตอนพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลยังทรงเสด็จอยู่ พระชนมายุ ๙ พรรษา ทางรัฐสภาขอรับรองให้ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ สมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ ก็ทรงเห็นว่าเราอยู่บนแผ่นดินไทย สิ่งใดที่จะทำให้ได้แก่แผ่นดิน ก็ต้องทำ ก็พระราชทานพระราชโอรสองค์ใหญ่เพื่อขึ้นเป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของปวงประชาชนไทย และเมื่อพระชนมายุ ๒๐ เสด็จกลับมานิวัตพระนคร พ่อของข้าพเจ้า ขณะนั้นเป็นแค่หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร สำเร็จมาจากฝรั่งเศส สำเร็จมานานตั้งแต่ท่านอายุ ๓๐ จากโรงเรียนนายร้อย “แซนต์ซี” และ “เอคอลเดอแกร์” ซึ่งเป็นโรงเรียนเสนาธิการ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล โปรดเกล้าฯ ให้พ่อของข้าพเจ้าเข้าเฝ้าฯ เพื่อถวายสอนวิชาการทหาร โดยรับสั่งว่า เราเป็นจอมทัพ ถ้าจะไม่รู้เกี่ยวกับกิจการของทหารนี้ไม่ดี การที่เป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้วเป็นจอมทัพ จะต้องรู้ทุกสิ่งทุกอย่างสาขา แม้แต่อย่างละเล็กละน้อยก็ดี ตกกลางพ่อไปสอนวิชาการทหารตามแผนใหม่ของสมัยนั้น และพระองค์เจ้าอลองกฎ เจ้านายอีกพระองค์ ไปสอนประวัติของกองทัพไทย ตั้งแต่กรุงรัตนโกสินทร์เริ่มจนกระทั่งจบลงเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองเป็นภาษาไทย ส่วนพ่อนั้นกราบบังคมทูลเป็นภาษาฝรั่งเศส ทรงศึกษาอาทิตย์ละ ๒ ชั่วโมงในเรื่องกิจการทหาร และก็รับสั่งพ่อแล้วว่า มีความรู้สึกทราบดีถึงหน้าที่เป็นของสำคัญอย่างยิ่งสำหรับพระองค์ทั้งชีวิตจิตใจของท่าน หน้าที่พระมหากษัตริย์นี้สำคัญที่สุด พ่อรับสั่งว่าทรงเป็นห่วงเหลือเกินว่ารายได้ของประชาชนไทยต่อหัวยังต่ำมากสำหรับความคิดของพระองค์ท่าน พระองค์ไม่มีความพอพระทัยที่ว่ารายได้ของประชาชนที่เสด็จฯ ไปเยี่ยมและรับสั่งถามแทบทุกคนว่าแต่ละคนมีรายได้เท่าไร ก็กังวลพระทัยเรื่องนี้ มีพระราชประสงค์ที่จะดึงประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านจิตใจซึ่งเจริญอยู่แล้วและทางด้านวิทยาการสมัยใหม่ด้วย พ่อรับสั่งว่า มีความรู้สึกทราบดีว่า ทรงอ่อนโยนอ่อนหวาน นุ่มนวลแต่เฉียบขาด หมายถึงพระราชประสงค์อย่างใดจะต้องให้ได้เท่านั้น ดังพระทัย มีความมุ่งมั่นที่เด็ดเดี่ยว และพ่อรับสั่งว่า ในพระเนตรนั้นนะเศร้าในรูป แต่พระองค์จริงนี้ พระเนตรดำใหญ่ ประกอบไปด้วยแววมุ่งมั่น มีพระบรมเดชานุภาพ เมื่อเสด็จสวรรคตไปกะทันหัน ข้าพเจ้าตอนนั้นอายุ ๑๓ ปี ได้ร่วมทุกข์กับประชาชนส่วนมาก เพราะว่าตอนนั้นก็เพียงหม่อมราชวงศ์หญิงธรรมดาฯ ซึ่งมีตั้งมากมาย หม่อมราชวงศ์นี้ ร่วมความทุกข์กับประชาชนอย่างมากมาย รู้สึกว่าชีวิตของคนไทยในขณะนั้น แทบจะเรียกว่า ขาด หัวใจจะขาดไปทีเดียวในการสูญเสียประมุข และบัดนี้ข้าพเจ้าจึงได้เชื่อว่าที่ประชาชน

แสดงความรักความจงรักภักดีให้เห็นนั้นเป็นความจริงใจทั้งสิ้น อันนี้เป็นอันหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันรับสั่งว่า เราต้องตอบแทนความรักของประชาชนด้วยการกระทำมากกว่าพูด ทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จะบำบัดความทุกข์ของเขา เพราะเขาเป็นหลักพึ่งพาของพระมหากษัตริย์ตลอดเวลา ประชาชนเป็นมิตรของพระมหากษัตริย์ มิตรนี้ในความหมายที่แท้จริงคือ ผู้ที่เอื้อเฟื้ออย่างกว้างขวางคอยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลืออย่างลึกซึ้งกว้างขวาง และพระมหากษัตริย์ก็ไม่เป็นภัยแก่ประชาชน อันนี้ให้เห็นถึงตอนที่สวรรคตแล้วก็ประชาชนนับไม่ถ้วนได้แสดงความร่วมทุกข์ด้วยกันทุกคนมีใบหน้าองน้ำตา ฟุ้งสายตามาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งขณะนั้นพระชนม์เพียง ๑๘ พรรษา แล้วก็ฟุ้งความหวังและความรัก ความเห็นใจเวทนา มิโยจะเสียข่าว่าเล่าลืออะไร ประชาชนจงใจว่าจะไม่เชื่อ จึงมีความแน่วแน่มั่นคงในพระมหากษัตริย์พระองค์ต่อไปของเขา ซึ่งประชาชนไม่ได้เคยเปลี่ยนแปลง ตลอดระยะเวลาเกือบ ๔๐ ปี ไม่เคยได้เปลี่ยนแปลงไปเลย เราซึ่งตามหนังสือพิมพ์ต่างประเทศพูดเป็นครอบครัวที่ยิ่งใหญ่ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน ท่านทั้งหลายจะดูในภาพนั้นจะเห็นเองว่า ถ้าแม้ใครจ้วงทำร้ายพระองค์ก็อาจจะทำได้ แต่เขาคงจะไม่หนีรอดพ้นไปจากเงื้อมมือประชาชนได้ และพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทเป็นที่ที่อัญเชิญพระบรมศพของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ซึ่งชาวไทยสมัยนั้นเรียกว่า พระปิยมหาราชองค์น้อย พระองค์ซึ่งตั้งพระทัยทุกอย่างที่จะกระทำเพื่อบ้านเมือง ต่อมาก็มีการบรมราชาภิเษก แล้วก็แต่งงาน เริ่มต้นครอบครัวใหม่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้รับสั่งว่า ถ้าไม่มีความรัก ความเมตตาของประชาชนคอยเกื้อหนุนแล้วจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ทั้งพระองค์เอง ทั้งข้าพเจ้าและลูกที่เกิดมาเกิดมาในแวดวงความรัก ความดูแลของประชาชน ทรงย้ำว่า ลูกที่ดีจะต้องถือตามพ่อแม่มีความกตัญญูตต่อชาติบ้านเมือง เมื่อทรงพระผนวช ประชาชนก็แสดงความชื่นชมยินดี และพระอุปฌาย์ก็สอนถึงว่าทศพิธราชธรรม ๑๐ ข้อ คือหน้าที่ของพระมหากษัตริย์โดยตรง การให้โดยไม่หวังการตอบแทน และการวางพระองค์ให้ชื่อสัตย์ชื่อตรง ไม่ใช่อำนาจบาตรมีข่มขู่หรือว่าเบียดเบียนผู้น้อยเป็นอันขาดและสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ ซึ่งเป็นทุกอย่างขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพราะทรงเป็นทั้งพ่อทั้งแม่ ทรงพร่ำสอนกันมาจนท่านทั้งหลายได้เห็นพระจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้แล้วว่าเป็นอย่างไร ก็เนื่องด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ เมื่อลูกสิรินธรอายุได้ ๖ เดือน เพิ่งจะหย่านมเพราะข้าพเจ้าให้นมเอง เพิ่งจะหย่านมก็ออกไป รัฐบาลได้เชิญเสด็จเยี่ยมราษฎรที่ภาคอีสาน ท่านทั้งหลายได้เห็นแล้วว่าประชาชนมากเพียงใดความรักที่ไม่จีจาง ทุกอย่างที่ดีที่เขามี เขาพร้อมที่จะถวายพระที่ดื่ก็ทรงได้จากประชาชนทั้งนั้น ปลอดภัยเพราะว่าขอให้ทรงปลอดภัย พระองค์มีภัยมากกว่า กระผมไม่เป็นไร ขอให้ท่านปลอดภัยแล้วเป็นพ่อ พระเจ้าอยู่หัวทรงปราบปลื้มพระราชหฤทัย และก็ทรงบันทึกภาพไว้ด้วยพระองค์เอง จะเห็นได้ถึงดวงตาและหน้าที่ฟุ้งมาในจุดเดียวกัน ซึ่งตราบไคแล้วที่เมืองไทยมองไป

ในจุดเดียวกันด้วยความสามัคคีกลมเกลียว เมืองไทยก็คงดำรงความเป็นไทยอยู่ได้โดยที่ล้มความขัดข้องหมองใจนิดๆ หน่อยๆ ที่มีต่อกัน เป็นเรื่องของโลกของมนุษย์เรา

๓๐ ปีผ่านไป ราษฎรมิแต่ให้พระองค์ มีถวายหมอน ถวายเสื่อ ถวายข้าวเหนียว ถวายแจ่ว เวลาจะเสด็จขึ้นรถไฟ ราษฎรก็ถวายข้าวเหนียวกับแจ่วเอาไว้ไปกินกลางทางนะ แล้วก็มะพร้าวอะไรทุกอย่างแม้แต่สัตว์ของที่เขาให้ อันนี้ลืมบอกกับท่านไปว่า หนังสือพิมพ์ต่างประเทศลงว่า อย่าให้เรามองคนไทยว่าเป็นประเภทที่เรียกว่า ผู้ที่ยากจน ยากไร้ ความจริงคนไทยนี้ทั่วโลกเขาจัดให้อยู่ในประเทศที่กำลังพัฒนาคือด้อยนิดๆ และก็กำลังพัฒนาตื้นขึ้น แต่นักหนังสือพิมพ์อเมริกันพูดว่า เมื่อมาดูคนไทยแล้วเราพูดไม่ได้ว่าเขาเป็นคนยากไร้ เราต้องพูดว่าเขาเป็นคนที่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากเราทั้งหลายนั่นคือ เมตตากรุณา คนไทยมีเต็มเปี่ยมโดยเฉพาะไทยแท้ที่อยู่ห่างไกลนั้น คือว่ายังไม่มีสิ่งที่เขายวมนมาจากต่างประเทศมากเกินไปนัก ก็ยังยึดมั่นอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัดถือว่าการให้เป็นของที่ดีที่สุด ที่เรียกว่า “จาคะ” ให้อภัยเจตนาที่จะให้คนที่เราให้มีสุขขึ้นเท่านั้นเอง และเจตนาที่นั่นกลับมาเป็นสมัยใหม่มาก เมื่อโลกเราขณะนี้ขาดน้ำมัน ขาดพลังงาน ที่จะต้องรบราฆ่าฟันแย่งแหล่งน้ำมันกัน และหนังสือพิมพ์ต่างประเทศพูดว่าคนไทยนี้แปลก อยางว่า เขาไม่หลงติดอยู่ในความบ้าคลั่งของวัตถุที่สมัยใหม่ก้าวหน้าทั้งหลาย เขาไม่รังเกียจสิ่งๆ สมัยใหม่แต่เขาไม่ caught up in the mad scramble, scramble นี้มีพริบเดียวคนละหมุบคนละหมับเหยียบหัวกันไปเพื่อจะเอาความร่ำรวยความยิ่งใหญ่โดยไม่นึกถึงเกียรติยศของความเป็นมนุษย์ของสัตว์โลก ประเสริฐที่สุด เขาบอกคนไทยมีคุณสมบัติพิเศษไม่ caught up in the mad scramble to get ahead at all costs แปลว่า จะเหยียบหัวจะฆ่าฟันใครช่าง ฉันท้องรวยๆ เอา อันนี้เป็นคุณสมบัติที่ข้าพเจ้าคิดว่าทุกคนต้องภาคภูมิใจและพยายามรักษาเอาไว้เพราะหนังสือพิมพ์ที่สหรัฐอเมริกาบอกว่าคุณสมบัติอันนี้แหละที่ทำให้คนไทยอยู่ยืนยงจนถึงทุกวันนี้ ไม่เคยเป็นอาณานิคมของชาติไหนเลย แล้วก็ยังคงสง่างามอย่างสง่า ถึงแม้ว่าจะเป็นประเทศที่ด่านหน้า เขาใช้คำว่า front line nation แต่คนไทยก็ยังหัวเราะได้ ยังดำรงอยู่ในความสงบสุขได้ เขาถามว่าเพราะอะไรนะถึงเป็นเช่นนั้น ข้าพเจ้าก็ตอบว่าคนไทยเรานี้เคยต่อการให้ มีปิติสูงมีความสุขสูงที่ได้ให้ แบ่งความสุขให้กับคนอื่นเพื่อนร่วมชาติร่วมโลก หนังสือพิมพ์นั้นได้กล่าวต่อไปว่าประเทศไทยได้สร้างชื่อเสียงก้องโลกเมื่อได้เปิดเขตแดนให้แก่ผู้อพยพลี้ภัยมากมายก่ายกองให้เข้ามาในผืนแผ่นดินอาณาเขตของประเทศไทยทำให้ประเทศไทยได้รับเชิญชื่อเสียงก้องโลกเขาใช้คำว่าอย่างนั้น ก็อีกแหละคุณสมบัติอันนี้ขอให้ท่านทั้งหลาย ผู้ใดมุ่งที่จะรักษาความกตัญญูกตเวทิต่อแผ่นดินจงช่วยกันรักษาไว้เพราะคุณสมบัตินี้ได้ช่วยให้เราอยู่ตลอดรอดฝั่ง เห็นจะไม่ต้องกล่าวกรรมมังว่า ตัวอย่างของประเทศที่ล่มจมไปนั้นก็มีประเทศต่อหน้าต่อตาเรา อาจจะเป็นเพราะขาดคุณสมบัติเหล่านี้ ความกตัญญูกตเวทิตันนี้หมายถึงมุ่งมั่นที่จะเสียสละ ให้ทุกอย่างแก่แผ่นดิน ไม่มีใครเลยพูดได้ว่าอาจหาญอย่างพูดได้อย่าง

อวดดีทงนางว่า เราอยู่ของเราได้ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใคร ไม่มีใครมีบุญคุณต่อเรา ถ้าใครมีความทรง
 อางหาญนี้จะพูดได้อย่างนั้น ไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะอยู่ที่ไหนประเทศไหนแห่งไหนก็ตาม ให้เขาหาญ
 พุดมาซิ ว่าทุกอย่างก้าวของเราบนพื้นดินไม่ได้เกิดขึ้นไปขึ้นมาด้วยอุปการคุณของท่านผู้มีพระคุณ
 ทั้งหลายของเขา บนพื้นดินที่เราเหยียบลงไปนี่เกิดขึ้นได้ มันคงได้ด้วยอุปการคุณของท่านผู้มีพระคุณ
 ทั้งหลายทั้งสิ้นที่ทับถมกันอยู่ ไม่มีตารางนิ้วไหนที่จะว่าง แม้จะซุดลงไปสมัยก่อนประวัติศาสตร์บ้าน
 เชียงอะไรก็ตาม ลึกลงไปเท่าไร ก็มีประจักษ์พยานถึงผู้ที่ค้นคว้าสร้างสรรค์สังคมของเราให้ค่อยๆ ดี
 ขึ้นๆ ไม่มีใครที่เข้ามาแล้วโดยไม่มีความช่วยเหลือของท่านผู้มีพระคุณทั้งหลายจนแก่ขึ้นมาเป็น
 อัจฉริยะขึ้นมา ตรัสรู้ขึ้นมาเองโดยที่ไม่ได้ทำกันมาโดยติดต่อกันมาหลายชั่วชีวิตคน เมื่อตอนที่
 ประชวรหนัก ราษฎรก็แสดงความรักห่วงใย ข้าพเจ้าไม่ทราบหรอก ต่อเมื่อไปตามต่างจังหวัด
 เพราะว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นห่วงราษฎร ให้นำหน่วยแพทย์แพทย์ทั้งหลายที่ท่าน
 เสียสละ ยอมละงานที่ทำส่วนตัวไปทำถวาย ดูแลราษฎรที่เจ็บไข้ ราษฎรกลับลุกขึ้นถวายเงินได้เป็น
 จำนวนมาก ซึ่งข้าพเจ้าได้ฝากพลเอกอาทิตย์มาให้ และอันนี้ที่เลือกมานี้ให้เห็นว่า ข้าพเจ้าได้ขอให้
 เขาแต่งเพลงโดยใจความข้าพเจ้าเป็นผู้คิดเอง คำว่าเพลง “ด้วยกัน” หมายความว่า ลูกที่รอดโตมา
 ได้ สมเด็จพระเทพรัตนฯ และกษัตริย์พระเทพรัตนฯ เมื่อแต่งหน้า และเมื่อรุ่งสาง มาจนกระทั่งแก่
 จนเดี๋ยวนี้ ขอท่านกรุณาฉายสไลด์ต่อและเปิดเพลงด้วยกัน หมายถึง ความรักของราษฎรที่มีต่อ
 พระมหากษัตริย์ ความรักของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อราษฎรไทย ทุกข์ก็ทุกข์ด้วยกัน สุขก็สุขด้วยกัน

นี่เป็นจุฬารณณ์ ซึ่งเขาได้ปกป้องมาตั้งแต่ยังเพิ่งเกิดมา ปกป้องมาตลอดจนกระทั่งโตเป็น
 สาวด้วยความปลอดภัย เพราะฉะนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า ลูกต้องออกไป ออกไป
 ช่วยประชาชน ถ้าลูกรักพ่อแม่ (เปิดสไลด์ไปเรื่อย) แสดงถึงความรักของประชาชนที่ปกป้องให้รอด
 จากอันตรายทั้งหลาย ตอนทางเปลี่ยวนี่ หมายถึงตอนที่รัชกาลที่ ๘ สวรรคต และตอนที่ทรงผจญ
 กับระเบิดที่ยะลาหรือใดๆ ก็ตาม ราษฎรแสดงเต็มทีว่าจะตายด้วยกัน จะด้วยกันทุกอย่าง

นี่หลวงปู่ ทุกๆ พระองค์ที่รับสั่งว่า หลวงปู่กล่าวว่า ไปเถอะมหาบพิตรราษฎรไม่เป็นภัยแก่
 พระมหากษัตริย์

นี่เป็นภาพที่แสดงให้เห็นว่า ทรงเอาลูกๆ ออกไปทำงาน ข้าพเจ้าขอเรียกว่าลูกแก้ว และลูก
 ขวัญ เพราะสิรินธรนี้ สมเด็จพระสังฆราชเจ้าพระอุปัชฌาย์ได้ตั้งชื่อและท่านบอกว่าให้เรียกว่า
 “ลูกแก้ว” เพราะต่อไปจะเป็นรัตนาริชของเมืองไทย จากรูปที่ให้เห็นจะเห็นว่า ประชาชนได้ให้ความ
 สนับสนุนตลอดมา จึงตัดสินพระทัยว่าการที่จะเสด็จฯ ไปไหนๆ แล้วก็แจกผ้าห่ม แจกเสื้อผ้า นั้น
 เป็นการถนอมมหาสมุทรอย่างไร ก็ช่วยไม่ได้ ทางที่ตีรับสั่งว่า ต้องลงไปพุดคุยกับเขา เรียกว่า ความ
 ทุกข์ของเขาอยู่ที่ไหน เพราะเหตุใดจึงอดอยาก เหตุใดข้าวจึงไม่ได้ผล ไร่ถึงไม่ได้ผล ตั้งแต่นั้นก็ทรง
 เริ่มทรงศึกษาแผนที่ได้กรมแผนที่ กรมชลประทานช่วยอยู่ตลอดเวลาได้รัฐบาลที่คอยช่วยเหลือก็อยู่

พระองค์ตลอดเวลา เพื่อที่จะได้ทรงตอบแทนบุญคุณประชาชนสักทีหนึ่ง แต่ท่านก็ยังเห็นอยู่ดี ผักมะพร้าวและพระที่เขาเห็นว่าดีที่สุดของเขา

(ฉายสไลด์ไปเรื่อย ๆ) นี่เห็นการให้เงินใหม่ขนาดซ่อมวัดพระแก้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้สิรินธรเป็นผู้ซ่อม ไม่ค่อยต้องอาศัยเงินรัฐบาลเท่าไรเลย ส่วนมากประชาชนคนไทยเป็นผู้ซ่อมวัดพระแก้วที่งดงามเอง ทำบุญด้วยกันมีประเทศไหนบ้างในโลกที่ประชาชนลุกขึ้นหยิบเงินมาให้ประมุขของประเทศรับจนกระทั่งหลังแข็งไปหมด มีที่ไหน ใครไปหามาเถอะ ตอนนั้นพอดีช่างภาพหนังสือพิมพ์ฝรั่งมาพอดี ก็บอกเขาว่าให้ดูแวตวาและสิ่งของที่เขาให้ นั่นคือเงินนะเขาก็บอกว่าจริงด้วยไม่มีภาพไหนอย่างนี้อีกแล้วในโลก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสอนข้าพเจ้าและลูกๆ ว่าคนไทยเขาถือตัวออก และการที่เอาศิระระมากราบที่เท้า แล้วก็ที่เอาผมอย่างผู้หญิงที่แม่ฮ่องสอนเอาผมมาเช็ดที่รองเท้านี้ เป็นเกียรติสูงสุดแล้ว เราต้องรักษาเกียรตินี้ด้วยชีวิตของเรา เราต้องซื้อตรงต่อหน้าที่เราต้องมีความกล้าหาญที่จะพาดฟันอุปสรรคใดๆ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน

ควายตัวนี้ราษฎรที่ภาคอีสานงูมาให้ข้าพเจ้า เพราะว่าเขาอธิษฐานว่าขอให้องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงฟื้นกลับมาเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร ร่องหม่ร่องให้ บอกว่าทุกข์หลาย ก็ทราบดี เพราะข้าพเจ้าก็เคยมีทุกข์หัวใจแทบขาดไปแล้วเมื่อรัชกาลที่ ๘ สวรรคต เข้าใจเขาดี คำว่าทุกข์หลายนี้ นี่ถวายเงินในวันพระ ขอให้ทรงหายประชวร เมื่อเร็วๆ นี้เองที่จังหวัดอุบล คูสีหน้าที่ ยี่มสิ ใครบ้างหยิบเงินให้แล้วยี่มอย่างนี้ เบิกบาน ธรรมดาการให้เงินก็เท่ากับเราเสียไป เสียไปตั้ง ๒๐ บาท ๕๐ บาท ๖๐ บาท ๑๐๐ บาท เป็นของมากสำหรับเขานะ ข้าพเจ้าทราบดี ข้าคนแก่ๆ รุ่นผู้ใหญ่ อาวุโส รุ่นข้าพเจ้า ยังทำให้หนุ่มสาวนี้ดูเป็นการให้มรดกที่ล้ำค่า การให้ ให้ด้วยหัวใจน้ำใจ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของคนไทย

อันนี้เป็นภาคเหนือ สาเหตุที่ทรงสนพระทัยภาคเหนือเพราะว่าทุกครั้งที่ไปเผาศพเหล่าทหารหาญของชาติทั้งหลาย ทรงทุกข์โศกเศร้าทุกครั้ง ไม่ใช่เป็นพระราชพิธีที่เสด็จฯ เป็นพิธีเป็นปีๆ หาใช่เช่นนั้น และก็ทรงทราบว่า ไหนๆ ก็ทรงมีพระตำหนักที่ภูฝิงค์ ตั้งแต่เมื่อ พ.ศ.ที่พระเจ้าเฟรดเดอริก มา ลูกๆ ยังเล็กอยู่มาก สมัยที่จอมพลสฤษดิ์ถวายที่ แล้วทรัพย์สินพระมหากษัตริย์สร้างพระตำหนักภูฝิงค์เพื่อว่าสำหรับรับแขกเมือง แล้วก็ได้รับแขกเมืองทุกราย เพื่อไปดูภาคอื่นของประเทศไทย ว่าสวยงามมีชื่อเสียงภาคกลาง และทรงทราบดี หลังจากรับสั่งกับชาวเขาแล้วว่า เหตุไฉนเขาถึงปลูกฝิ่น เพราะการปลูกฝิ่นเขาเคยมาตั้งแต่ปู่ตายาย และเป็นผลผลิตผลอย่างเดียวกับคนมารับถึงที่บ้าน เป็นสินค้าที่คนถ่อถึงที่บ้านมารับ บางครั้งก็มาด้วยรถยนต์ บางครั้งก็มาด้วย ฮ. ด้วยเข้าไป เหตุฉะนั้นเขาจึงได้คิดว่า เป็นทางหากินเขา ต่อเมื่อเขาทราบว่า ฝิ่นพอไปเข้าเครื่องโรงงานอะไรอย่างแล้ว กลายเป็นผงขาวที่ลดคุณสมบัติของคนให้เท่ากับสัตว์เดรัจฉาน มีแต่ความโหดร้าย มีแต่ความโสมมสกปรกต่างๆ นั้นแหละ ชาวเขาจึงได้บอกว่า พวกเขาจะไม่ปลูกฝิ่นอีก นอกจากจำเป็นจะอด

ตายเท่านั้นเอง ขอให้ทรงคิดหาอะไรให้ทำแทน เพราะพวกเขาเองก็ไม่รู้ว่าจะปลูกอะไรแทน ถ้าทรง
 แนะนำเขายินดี แต่บางครั้งสิ่งที่เราแนะนำไปก็ไม่ได้ได้ผลทันทีเพราะอย่างบางครั้งเราให้ปลูกผักบาง
 ชนิดพอเขาเอาลงไปถึงตลาดข้างล่าง ข้างล่างเขาสดกว่าดีกว่า ชาวเขาซึ่งเดินเป็นวันๆ ลงไปก็แยะ
 เหมือนกัน เพราะฉะนั้นจึงมีพระราชดำริให้ปลูกพืชเมืองหนาว ที่ระหว่างหน้าหนาว เมืองหนาวเขาไม่
 สามารถผลิตได้ จะเป็นดอกไม้ที่สวยงามก็ตาม จะเป็นต้นไม้ผลไม้อะไรที่เมืองหนาวปลูกได้งามในฤดู
 ใบไม้ผลิ หนาวร้อนก็ทรงให้เขาทำ และก็ได้รับความร่วมมือจากสถานทูตต่างๆ มากมาย เพื่อน
 ของไทยเรา เช่น สถานทูตอเมริกัน สถานทูตญี่ปุ่น แทบว่าหลายสถานทูต ทางใต้ห้วยก็ส่งผู้เชี่ยวชาญ
 มาช่วยในการเกษตรกรรม กสิกรรม ทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ แ่นละรัฐบาลของเราเยอะมาก
 เพราะว่าได้ถวายราชยานพาหนะ เฮลิคอปเตอร์ แทนที่จะต้องทรงเดินเป็นวันๆ อย่างเขาเขา ก็ได้
 เฮลิคอปเตอร์ ได้รับความสะดวกสบายทุกอย่าง ไปสู่เขาเขา แล้วก็ทรงพระดำเนิน ดูต้นสักหนา
 บางว่าดินที่จัดไปหมดแล้วเพราะปลูกฝิ่นกันนานนี้ ฝิ่นนี้เขาก็กินอาหารในดินหมด ทำให้ดินจืดหมด
 ควรจะปรับปรุงดินอย่างไร ในเวลาเดียวกันก็ทรงเอาครอบครัวไปด้วย สอนให้รู้จักเข้ากับทุกๆ เผ่าที่
 อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทยที่สงบรมเย็น มีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ มหาวิทยาลัยเกษตร
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลายๆ มหาวิทยาลัยช่วยกันไปทดลอง เพื่อที่จะไปแก้ปัญหาเรื่องฝิ่น แต่
 ของเหล่านี้เขาเนรมิตไม่ได้ต้องค่อยทำค่อยไป จะให้ทำวันนี้ แล้วอีกเดือนหนึ่งให้สำเร็จนั้นไม่ได้ นี่ลูก
 ท้อและดอกไม้เมืองหนาว ซึ่งเขาจะเก็บเมล็ดเอาไว้ แล้วใส่ห่อ แล้วส่งไปขายด้วยราคาถูกและ
 ผลไม้ต่างๆ ซึ่งท่านก็คงจะทราบ บางอย่างก็ล้มเหลว ไม่ออกมาดี บางอย่างก็ออกมาดี แต่ทุกวันนี้
 ได้รับคำชมจากต่างประเทศ ว่าไม่เคยเห็นกุหลาบที่โชนงามเท่าที่พระตำหนักภูพิงค์ คิดว่าความสูง
 และอุณหภูมิกำลังเหมาะ ศาสตราจารย์ต่างประเทศ บอกว่าที่ราบสูงของไทยนี้มีอนาคตมาก
 ถึงแม้ว่าป่าจะโดนตัดไปแล้วก็ยังมีอนาคต เพราะว่ายังมีอุณหภูมิที่เย็นเหมือนฤดูใบไม้ผลิ แต่มี
 แสงอาทิตย์ที่ยาวนานกว่าต่างประเทศเขา ทำให้งาม เมื่อกี้มีทุ่งข้าวบาร์เลย์ ข้าวสาลี ปลูกที่สุด ที่
 ข้าวสาลีกำลังออกรวงสีทองทั้งหมด เป็นสถานทดลองของกรมการเกษตร โดยความร่วมมือของ
 อาจารย์ทางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แต่ต้องใช้ทำเดินให้มากหน่อย
 ๕๐ ก็ ๕๐ ไร่ ต้องวิ่งให้เยอะๆ เพื่อให้เดินเขาตามท่านไหว

อันนี้เป็นฝีมือทอหวายของชาวเขา และก็สิรินธร ที่ไปบอกชาวเขาว่าแม่หลวงชอบพอรำ
 มาก พอข้าพเจ้าลงจากรถ เขาก็วิ่งมือจับมาพอรำเลย อย่างที่เล่าเมื่อปีที่แล้วก็เล่าแล้ว พวกเหล่านี้
 เขามีความรักที่จะเป็นไทย เพราะว่าจะเห็นได้ว่าเขาเอาธงไทยมาโบก ที่นี้หน้าของเราคือการ
 สอนให้เขาปลูกสิ่งที่จะเลี้ยงเขาก็ได้ตลอดจนที่อยู่อาศัยของเขา สอนเขาว่าใช้วัสดุในท้องถิ่น
 กลับแก่และอยู่ได้สบาย อันนี้เป็นบ้านไม้ของหม่อมเจ้าภักศเดช ซึ่งทุ่มกำลังกำลังใจทำงานเพื่อ
 ชาวเขา นี่ข้าพเจ้าขึ้นไปเยี่ยมบ้านท่าน นี้ภายในบ้านซึ่งราคาไม่เท่าไรเลย เป็นหมื่นเท่านั้นเอง เตา

ผิง ที่แขวนถ้วยชามเป็นไม้สนที่บนเขาไม่ได้แอบลักลอบตัด ที่เขาจะต้องตัดอยู่แล้วสำหรับการทดลอง และอย่างมานี่ก็เป็นฝีมือชาวบ้านทอได้ นี้อายากให้ชาวเขาชาวบ้านของเรามีบ้านอยู่ที่สบายอย่างนี้ และใช้ของท้องถิ่น ซึ่งพระมหากษัตริย์แล้วก็เจ้าต่างประเทศบอกว่าแก่ที่สุดเลย นี้นักหนังสือพิมพ์ต่างประเทศที่เขามีเมตตาจิตตามไปด้วยทุกหนทุกแห่ง แบกกล้องวิ่งขึ้นลงตามคอยถ่าย เขาเป็นคนหนึ่งที่ทำให้หนังสือพิมพ์ต่างประเทศลงดีถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและคนไทยและเมืองไทย ต้องเสด็จเข้าไปนั่งในบ้านอย่างนั้น แล้วมีสิรินธรเป็นเลขาจดทุกอย่าง เพราะต้องทรงทราบว่าเขาว่า แล้งนี้ตาน้ำต้นน้ำมันอยู่ตรงไหน เดินกัวัน และก็ทรงโน้ตไว้ และด้วยความช่วยเหลือของกรมแผนที่ กับชลประทาน ก็ทรงช่วยสร้างฝาย สร้างอ่างเก็บน้ำให้แก่ราษฎรได้และหน่วยแพทย์รับสั่งว่าไม่ใช่ แต่ว่าสักแต่ไปรักษาเฉยๆ นะ กองราชเลขาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะต้องเก็บประวัติเพราะการที่ปล่อยให้หัวหน้าของครอบครัวตายนี้ เด็กกำพร้าที่เกิดขึ้นนี้เป็นภาระของแผ่นดิน เกี่ยวกับทางด้านจิตใจเป็นภาระมาก เพราะฉะนั้น ถ้าเผื่อครอบครัวเป็นโรคหัวใจ เป็นวัณโรค หรือเป็นมะเร็ง โรคที่ร้ายแรงทางกองราชเลขาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะถ่ายรูปไว้หมด ติดอัลบั้มพร้อมด้วยประวัติอย่างละเอียด รายได้ของเขาได้เท่าไร ก่อนเขาเจ็บ รวมกันแล้วทั้งครอบครัวหาได้เท่าไรพอไหม ถ้าไม่พอแล้ว ก็ตอนนั้นทรงเอาพระราชทรัพย์ท่านออกไปก่อน และเงินทรัพย์อื่นๆ แจกให้กับภรรยาเขาสามีเขา เพราะทรงทราบว่าเขาต้องหากินทุกวัน ถ้าเผื่อเขาไปนอนเจ็บอยู่ที่นี่ อะไรจะเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นทรงมีทุนให้ก้อนหนึ่ง และมีหม่อมราชวงศ์หญิงฉัตรแก้วเป็นหัวหน้าใหญ่ ซึ่งเปี่ยมไปด้วยความเมตตาและขยันขันแข็ง สมกับที่ได้เกิดในพระบรมราชวงศ์ หม่อมราชวงศ์หญิงฉัตรแก้วเป็นหัวหน้าใหญ่ทางแผนกคนเจ็บ จะเก็บอัลบั้ม เก็บประวัติของคนเจ็บแสนสาหัสไว้ไม่มีขาดหายเลย ข้าพเจ้าทราบเพราะว่าประชาชนที่เจ็บจะมาหา ไม่ได้ขอเงินเพิ่มมาบอกว่า ฉันทายแล้วจ๊ะ สบายแล้ว ขอบใจมาก พ่อคุณ แม่คุณหายแล้ว สบายแล้ว อันนี้ทำให้ทราบว่าหม่อมราชวงศ์หญิงฉัตรแก้ว และคณะ กรมส.กองราชเลขาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ซึ่งต้องใช้กำลังกายกำลังใจ ต้องเห็นเหนื่อยต้องไม่มีวันเสาร์ ไม่มีวันอาทิตย์ ต้องนั่งติดอัลบั้ม แล้วก็อย่างที่เป็นวัณโรคที่หายเข้าหม่อมราชวงศ์หญิงฉัตรแก้วจะไปเยี่ยม ให้คนผลัดกันไปเยี่ยมเพราะเขาจะว่าเหว่มารักษาตัวที่กรุงเทพฯ เขาจะกลัวมาก ไปเหมือนเป็นญาติของเขา แล้วก็ถามเขาว่าที่บ้านเป็นห่วงไหม ต้องการพบครอบครัวไหม จัดแจงให้ครอบครัว นานๆ ให้ครอบครัวมาเยี่ยม จุดนี้สำคัญไม่ใช่จะไปถึงก็ไปรักษาแล้วผ่าน รักษาแล้วผ่านๆ อันนี้ เราไม่สามารถที่จะมั่นใจได้ว่าสุขภาพอนามัยของคนไทยจะดีขึ้น เราต้องรักษาให้เขาหาย ให้เขาเป็นธงชัยที่พึง ดูแลครอบครัวเขาได้ และก็สอนอาชีพด้วยมูลนิธิศุภนิเวศน์ให้เขายืนได้โดยไม่ต้องพึ่งใคร ดำรงความเป็นไท สระโอ ไม้ล้มลาย ท “ไท” แปลว่า เป็นอิสระเสรีแก่ตนเอง คนเราจะ เป็นไทแก่ตนได้อย่างไร ถ้ายากจนข้นแค้น เต็มไปด้วยโรคภัยเบียดเบียน จะมาพูดว่า คนไทยจะต้องใช้สิทธิเสรีภาพเป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ มันพูดได้ในเมืองใหญ่ๆ แต่ในชายแดนไกลๆ แล้ว พอขาดอาหารร่างกายเริ่มทรุดโทรมไปทุกที่ สมองก็ต้อตัน จะเป็นไทได้อย่างไร ไม่ใช่เป็นไท เขาก็เป็น

ทาสของความอดอยากหิวโหย เวลานั้นข้าต่างประเทศมาพูดว่า เสด็จฯ มาอย่าต้อกกๆ นี้ มีทหารคุ้มกัน เต็มไปหมดที่ชายแดนนี้ ทรงมีความมุ่งหมายอย่างไร จะมาสู้กับคอมมิวนิสต์หรือ รับสั่งว่า ตัวฉันนะ มาสู้กับความหิวโหยความอดอยาก และทหารที่ท่านว่าเยอะแยะนี่ก็เพราะเรามาในที่ที่มันไม่ค่อยปลอดภัยนักหรอก เรามาในที่ที่เขากลัวที่อันตราย เพราะฉะนั้นทหารเหล่านี้เขามีหน้าที่ เขาก็ต้องทำหน้าที่ ทำไมท่านไปตำหนิคนที่เขาทำหน้าที่ของเขา นายนั้นก็เลยเจียบกริบไปเลย นี่แสดงให้เห็นว่า ทางกรมชลประทานได้เก็บน้ำไว้เพื่อให้ น้ำเหล่านี้ไปเลี้ยงที่ดิน จะเป็น ๑,๐๐๐ ไร่ บางแห่งก็เก็บได้ ๑,๐๐๐ ไร่ บางแห่งก็เก็บได้น้อยกว่า บางแห่งก็เลี้ยงได้มากกว่านั้น ข้อสำคัญ น้ำเป็นสิ่งที่สำคัญ สำหรับชีวิตคนตั้งแต่ในท้องแม่มาแล้ว ข้าพเจ้าจะขอกล่าวว่า พลเอกเปรม นายกรัฐมนตรี ได้ถวายความช่วยเหลืออย่างมากมายที่เรียกว่าปิดทองหลังพระโดยที่ไม่มีใครทราบตอนที่ท่านเป็น ผบ.ทบ. ใหม่ๆ และเป็นนายกรัฐมนตรีใหม่ๆ เงินเดือนของท่านที่ได้เองก็แอบมาถวายเพื่อที่จะได้สมทบทุนลง ไป เพราะว่าทราบดีว่า ทรงทำงานช่วยคนมาก นายกะ ว่าอย่างนั้น เพราะฉะนั้นอยากให้อีกเงินที่ท่าน ได้ ซึ่งเป็นสิทธิของท่านนี้ มาร่วมในการที่จะตั้งคนไทยให้อยู่ดีกินดีขึ้นอย่างรวดเร็ว

หนังสือพิมพ์ต่างประเทศกล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์นี้แปลกอย่าง ไม่ชอบสร้างอะไรที่ใหญ่ๆ โตะๆ ที่เรียกว่าจะเป็นอนุสาวรีย์เทิดพระเกียรติพระองค์ เขาใช้คำว่า monument สำหรับ impress สำหรับทำให้คนนี้ แหมตื่นเต็นว่าเก่งจริง เขากล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์นี้ท่านสร้างอะไรจะเป็นเขื่อน จะเป็นโครงการเกษตรเกี่ยวกับการผสมพันธุ์สัตว์ให้กับราษฎรหรืออะไรก็ตาม จะเป็นสิ่งที่เล็กๆ แต่ปฏิบัติได้ทันทีทันควัน โดยที่ประชาชนไม่ต้องคอยมาเป็นแรมปี เพราะว่าท่านทำอะไรทุกอย่างที่ปฏิบัติได้ ไม่ใช่วางแผนการหรือทำอะไรที่ปฏิบัติไม่ได้ ทันทีทันที อันนี้ที่แม่ฮ่องสอน รับสั่งว่า แม่ฮ่องสอนนี้มีน้ำตก ทำไมจะปล่อยให้ เป็นเมืองที่ต่างประเทศพูดว่าเป็นเมืองผืนเดือน เป็นเมืองค้าของเถื่อน แม่ฮ่องสอน ประชาชนแม่ฮ่องสอนก็ควรที่จะเป็นที่แสดงให้เห็นว่าเป็นทรัพยากรของชาติที่งดงามที่เป็นประโยชน์ อันนี้ที่ประทับของพระองค์ที่ทางทหารและกรมชลประทานต้องเรียกว่า กรมชลประทานและทหาร กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ได้ช่วยกันสร้าง เพื่อให้ได้ไปประทับประมาณ ๓ - ๔ วัน และได้เสด็จฯ เยี่ยมราษฎร ทั้งบนเขา ทั้งที่ราบ ให้ได้ถึถ้วนจริงๆ ไม่ต้องรีบเสด็จฯ กลับ ที่ประทับที่สร้างนี้สวยเหลือเกิน อยากจะเอาเป็นที่รับแขกต่างประเทศ เพราะรู้ว่าชาวต่างประเทศจะตื่นเต็น เพราะใช้วัสดุพื้นบ้านทั้งนั้นเลย เป็นของที่ราษฎรทำทั้งนั้น นี่เป็นบ้านของแขก รับแขกที่เป็นรอบตันไม้ นั้นท่านนายกะ ท่านถวายเงิน ท่านก็เลยได้มาพักที่บ้านหลังนี้ เมื่อตามเสด็จฯ ไปดูงานที่แม่ฮ่องสอน แล้วที่อีก ๒ ห้องนั้นเป็นที่ประทับเล่นของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้า ม่านที่เห็นเป็นสีนวลๆ นั้น เป็นไม้ไผ่ที่ประดิษฐ์กันเป็นพู่ห้อยลงมา แล้วหมอนนั้นก็เป็นที่ชาวเขาปัก แล้วก็ไม้ไผ่ที่สานฝีมือชาวบ้านทั้งนั้น จึงอยากจะขอเรียกว่าบ้านศิลปะ แต่เป็นความเก่งของนายช่าง

ชลประทานอย่างยอดเยี่ยม อย่างตะเกียงที่ประดับที่เสานั้น ช่างชลประทานเอามาทำเป็นที่ใส่ไฟฟ้า สวยมากเลย ดูแล้วปลาบปลี้ม และที่ชาวบ้านเขาสะพายใส่อาหาร ทางชลประทานก็มาใช้ปักเป็น แจกัน ปักดอกไม้ตามฝา

อันนี้เป็นแม่ฮ่องสอนแต่ข้างล่าง ซึ่งมีอดีตแม่ทัพสีมา คุณสีมา ซึ่งเก่งมากในทางด้านพัฒนา ได้ช่วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดมา และก็มี พลเอกปิ่นซึ่งได้ช่วยร่วมในงานพัฒนาพื้นที่ ราบ ทรงอยากให้ประสานกันระหว่างชาวบ้านพื้นราบกับชาวเขา จะได้ไม่บังเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ อย่างที่คนบางคนได้พูดเตือนว่า ช่วยแต่ชาวเขาและชาวพื้นราบจะเสียใจ ก็โครงการแม่ฮ่องสอน เป็น โครงการแรกที่ประสานระหว่างชาวเขากับชาวพื้นราบ เพราะบนเขาเราก็พัฒนาแต่ที่ที่เป็นเขา อันนี้ ที่ใกล้ที่ประทับนั่นเอง ปางตอง สมกับที่รับสั่งว่า มีน้ำมากพอควรจะใช้สถานที่นี้เป็นที่รักษาป่า แล้ว สำหรับชาวเขาที่อยู่ที่นี่ ก็ไม่ไปไล่เขาแนะนำให้เขาปลูกสิ่งอื่นที่จะไปขายได้ หาดลาดได้ นี่เป็น เครื่องมือของกรมชลประทาน ด้านล่างสูบน้ำขึ้น ที่บนพื้นล่าง ทางด้านตรงกลางที่มีที่สูบน้ำนั้นเป็น ทางพื้นล่าง บ้านปางมะผ้า บ้านเตื่อ นี่เป็นโรงไฟฟ้าที่ข้างบน ปางตองนั้นเขาปลี้มใจที่บนพระ ตำหนักนั้นได้ใช้กระแสพลังงานไฟฟ้า กระแสน้ำ สำหรับปั่นไฟฟ้าใช้เอง ซึ่งเราก็อยู่แค่ ๓ วัน นอกนั้นก็รับสั่งว่า ให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนที่อยู่แถวนี้

ข้าพเจ้าถามสิรินธร เพราะข้าพเจ้าอยู่ทางหน่วยคนไข้ และศิลปาชีพ ไม่ได้ตามเสด็จฯ ด้วย นั้นอะไร ทางด้านนั้นนะ สิรินธรบอกว่า ทูลกระหม่อมพ่อสนับสนุนให้เอาวิชาการพื้นบ้านมาใช้ที่ที่ พื้นบ้านคือเวลานี้ น้ำมันแพง อะไรที่เราใช้ของพื้นบ้านได้ เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมเราควรจะใช้ ประหยัดน้ำมันไว้ที่ตามเมืองอุตสาหกรรมใหญ่ๆ ต่างๆ อย่างที่ทั่วโลกเขาทำกัน รมรงค์ประหยัด น้ำมัน อันนี้เป็นคอกปศุสัตว์ บนแม่ฮ่องสอนที่ปางตองมีแกะ ทรงหวังให้ชาวเขานี้รู้จักที่จะตัดขน แกะ และก็ทอผ้าห่มสำหรับไว้ใช้เอง อย่างน้อยก็อุ่นไม่เหมือนกับสภาพที่ทรงพบเขา และต้องทรง เอาผ้าไป และที่พื้นที่นี้ ทางกองทัพก็ได้อนุญาตให้กรมทหารราบที่ ๒๑ ดูแล มีคอกปศุสัตว์ ถ้าแม่ ประชาชนมีบ้าน มีเครื่องนุ่งห่ม เวลาไปโรงเรียนสามารถที่จะเอาขนแกะนี้ผสมเข้ากับฝ้าย และทอ มาเป็นเสื้อผ้าให้ลูกใส่ได้ อันนั้นก็แปลว่าสมตามพระราชประสงค์ทุกประการ ปัจจัยสี่ที่คนที่เป็นไท แก่ตัวควรจะมีเครื่องนุ่งห่ม บ้าน อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ความงามของประเทศไทยเรา วิว จากเขาที่แม่ฮ่องสอน และลงมาที่พื้นที่ราบ

การทดลองพืชไร่ต่างๆ ในเวลาเดียวกันก็มีพระราชดำริกับทางทหารว่าให้รักษาป่าไม้มากที่สุด อย่าทำลายป่า เพราะว่า มนุษย์เรานี้ถ้าไม่มีป่าซึ่งเป็นทรัพยากรของโลก ป่าและสัตว์ป่าแล้วนี่ ชีวิต ของคนเรานี้ไม่สมกับเป็นชีวิตคนเลยมันแห้งแล้ง ไม่ได้ยินเสียงนกร้อง ไม่ได้เห็นสิ่งที่สวยงามน่าดู ต่างๆ เครื่องหายนั่น อย่างไรก็ตามที่ชาวบ้านทำแล้ว เขาปักเป็นแจกัน ทางกรมชลประทานปักเป็น แจกัน นี่ข้าพเจ้าเยี่ยมศูนย์ศิลปาชีพที่บ้านเตื่อ ข้างล่างของแม่ฮ่องสอน ที่กรมทหารราบ ๒๑ ดูแล

อยู่ เป็นศูนย์ศิลปาชีพ ใครอยากจะมาเรียนเลี้ยงไหม ทอผ้า มาเรียนสาน มาเรียนทางเกษตรกรรม กสิกรรมก็ได้ แต่ที่ขายดีที่สุดก็คือ หมอ หมอนี้แหม ชาวบ้านตื่นตื่น ตีอกดีใจ พอเห็นหมอนานี้ เรียกกันมาเป็นแถว แล้วก็เต็มใจให้เราถ่ายภาพ เพราะเราบอกว่าต้องถ่ายภาพเพราะว่าไม่ใช่จะไปอ้าววดอะไรหรอก เพื่อจะได้ไม่หลงลืม เพราะบางรูปอย่างคอกหอยพอกเป็นพิษ ต้องได้รับการรักษาดูแลเป็นระยะๆ ซึ่งทาง กรม.ของข้าพเจ้า กองราชเลขาฯ สามารถทำได้อย่างนั้นจริงๆ ถึงเวลาเรียนคนใช้คนนั้นๆ เข้ามารับการรักษาดูแลเป็นระยะ เรียกว่าระยะยาว จึงต้องจด มีคนออกไปจดชื่อและประวัติรายได้ มีที่ดินอยู่ไหม ความเป็นอยู่ของเขาถึงได้ทราบละเอียด สิรินคร บางครั้งก็หนีพระเจ้าอยู่หัวมา เพราะเห็นว่า ทางคนใช้ของแม่นี้มากจนจะรับไม่ไหวแล้ว คือว่าจะต้องกลับ บินกลับไปเชียงใหม่ก่อน แต่เมื่อทราบ ๒๑ และกรมชลประทานช่วยกันสร้างบ้านให้อยู่แล้วก็เลยค้างได้ ๓ คืน ที่จะอยู่กับคนแม่ฮ่องสอน

ก็มี เฝ้ามั่ง แล้วก็ลืซอ กะเหรี้ง กะเหรี้งมาก และกะเหรี้งนี้ยากจนมากทีเดียว นี่สิรินคร ตอนเช้าที่แม่ยังตื่นสาย เป็นคุณนายตื่นสาย สิรินทรกับจุฬารักษ์ก็ขี่ม้าไปคูที่ทางทหารราชองครักษ์สอนให้ขี่ม้า ฝึกขี่ม้าแล้วก็ไปเยี่ยมโรงเรียนซึ่งทางกรมชลประทานและทางทหารได้ร่วมกันสร้างเพื่อให้ชาวเขาที่อยู่ใกล้ๆ นั้นได้มาโรงเรียน และพอสายๆ หน่อยสัก ๑๑ โมง แม่ก็ออกมาดูแลคนเจ็บ ส่งหน่วยไปก่อนแล้วตัวเองออกมาทีหลัง และนี่คือผู้ปิดทองหลังพระ ภรรยาของกรมชลประทานทั้งหลาย ที่ทำอาหารเลี้ยงดูพวกเราทั้งหมดคล้ายๆ กับกองทัพใหญ่ๆ ไม่ใช่เล่นเชียว แต่อาหารอร่อยมาก

อันนี้ที่ข้าพเจ้าบอกไว้ว่า มีสิ่งที่น่าสนใจ คือ ฐานปฏิบัติการพระยาพิภักดิ์ที่เชียงรายที่เสด็จฯ ไปเยี่ยม ได้เห็นนายทหารซึ่งได้รามากล้ากลางสมร ต่อมาเขาไม่ใช่ทำการปราบอย่างเดียว เขามีวิธีเข้าใกล้ชิดกับชาวเขาแล้วอธิบาย แล้วพวกที่หลงผิดไปก็จะมาบอบอาวุธ และพร้อมกับมอบฝิ่น ฝิ่นที่เห็นเป็นก้อนขาวๆ นี่ฝิ่นเป็นแถวเชียว เอามามอบให้กับทหารด้วยความเต็มใจ กลับใจหมดเลย แล้วก็ตั้งใจที่จะเป็นพลเมืองดี โดยที่ทางทหารของกองทัพภาคที่ ๓ เชียงราย จะเป็นผู้ที่ดูแลในทางด้านพัฒนาทางเกษตรกรรม กสิกรรม และที่ทางนายทหาร ที่ฐานพระยาพิภักดิ์ ก็ขอพิมพ์พระบาท ข้าพเจ้าไม่เห็น เพราะมัวอยู่กับคนเจ็บ พิมพ์พระบาทเอาไว้

ต่อไปนี่ก็จะมีสิ่งที่น่าสนใจอีกอย่าง ซึ่งปลื้มใจมากคือที่เขาซื้อ ท่านทั้งหลายคงได้ยินชื่อเขาค้อแล้ว แต่ก่อนนี้เขาค้อนี้เป็นที่ยึดมั่นของฝ่ายคอมมิวนิสต์ แต่เดี๋ยวนี้ทหารไทยของเราอยากจะขอพูดว่า พลตรีพิจิตร กุลละวณิชย์ เพราะว่ามีผู้ได้บังคับบัญชาพูดกันเป็นแถว รบไปด้วยแย่งที่ดินจากอีกฝ่ายหนึ่ง แย่งที่ดินแล้วก็มาจัดสรรที่ดินให้แก่ชาวเขาชาวบ้านที่ไม่มีที่ทำกิน และแก่ทหารที่ปลดประจำการนี้เป็นพระสหายของสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ ๘๐ แล้วยังแก่ ข้าพเจ้า ๕๑ จะไม่แก่ไม่ไหวแน่ๆ ๘๐ แล้วท่านยังไปชมเขาค้อ ทหารยึดรบไปด้วย ร่างนี้ถมแผ่นดินไปด้วย เพื่อยึดพื้นที่ให้เป็น

ของคนไทย และมีรายการหัตถ์ยาวชนซึ่งเป็นลูกของทหาร ลูกของชาวบ้านที่นั่นให้รู้จักคุณค่าของการมีแผ่นดินที่อยู่ ฝึกหัดโดยนายทหารที่อยู่ที่นี่ทั้งนั้น จะอยู่ไม่มีนายทหารนี้ลำบาก เพราะว่าเดี๋ยวก็โดนชும்ยิงแล้วก็ระเบิดก็เต็มไปด้วยหมด จนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้ก็เสียขนาดชั้นนายพันเอกอิทธิ ซึ่งเป็นผู้ที่อาสาสมัคร ชาวเขาที่ตาเสียแล้วก็เด็กชาวบ้านที่เวลาที่ฝ่ายตรงข้ามเข้ามาโจมตี แล้วก็หมู่บ้านใหม่ และผู้หญิงคนนี้เป็นมั่ง ขาขาดข้างแขนขาดข้าง และนี่ตาบอด แต่เขาก็กังมุ่นมั่นที่จะรักษาพื้นที่ ซึ่งทางทหารได้สามารถทำความเข้าใจกับเขาว่าพื้นที่นี้เป็นของคนไทยทุกคน คนไทยหมายความว่าผู้ที่รักอิสระเสรีภาพในขอบเขตที่จะไม่เบียดเบียนคนอื่น พวกเราเหล่านี้ร่วมใจกันโดยมีทหารเป็นเสมือนพี่ที่คอยป้องกันให้ความอบอุ่น นี่เสด็จฯ ไปกราบหลวงพ่อกษม พระองค์ที่มักน้อย หลวงพ่อกษม ท่านอยู่ในป่าช้า แล้วก็นั่นนะคือกุฏิที่ท่านอยู่ซึ่งแสนจะร้อน แต่ท่านก็สอนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเหมือนกันหมดว่า จิตของคนเราสำคัญ ถ้าจิตสะอาดมุ่งมั่นในคุณงามความดี ไม่มีอะไรที่เราจะทำไม่ได้ บางครั้งจิตนี้ก็ชนะแม้แต่ร่างกาย ร่างกายอาจจะเจ็บอาจจะไม่ได้แต่กำลังจิตนี้สามารถทำให้ทำงานต่อไปได้ก็มี ที่นี้เรามาถึงภาคใต้แล้ว อันนี้ก็มีความมุ่งหมายว่าจะให้เห็นว่าประเทศไทยเราเนี่ยสวยงามเพียงใด ตามแนวทางที่หนังสือพิมพ์ต่างประเทศพูดว่า เป็นประเทศที่มีประชากรประมาณ ๔๘ ล้าน แล้วก็ใหญ่ขนาดประเทศฝรั่งเศส แปลว่าใกล้เคียง แล้วก็มีความร่ำรวยอยู่ในดิน เพราะฉะนั้นพระมหากษัตริย์จึงได้พยายามที่จะให้ราษฎรรักษาผืนแผ่นดินนี้ไว้ไม่ละทิ้ง ทั้งผืนดินแล้ววิ่งเข้าไปในเมืองใหญ่ๆ ทำให้เกิดปัญหาคนว่างงาน กลายเป็นกรรมกรที่ว่างงาน แล้วก็มีการนัดหยุดงานซึ่งถ้าแม้ว่าคนไทยทั้งหลายทราบว่ายุดงานแต่ละวันนั้นนะหมายถึงประเทศชาติขาดรายได้ ไม่ทราบว่าที่ร้อยล้าน วันๆ นั้นนะ บางครั้งเราไม่ทราบ เราไม่รู้เรื่องการเงิน อันนี้เป็นวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวภาคใต้ ซึ่งถึงแม้จะพูดภาษาต่างจากเรา นับถือศาสนาต่างกัน แต่เราก็ถือว่าทุกศาสนาบนแผ่นดินนี้สอนให้คนดีทั้งนั้น และในประวัติศาสตร์อันยาวนานของชาติไทย มีสิ่งที่ดีมาก ที่หนังสือพิมพ์ต่างประเทศลงคือ ไม่เคยฆ่าฟันกันเลยเกี่ยวกับเรื่องศาสนา ใครอยากนับถืออะไร ก็นับถือไปตามสบาย มีสิทธิและเสรีภาพ พอที่จะนับถืออะไรก็ได้ มีการแข่งเรือ และกีฬาวิกโยธินที่รับผิดชอบอยู่ที่นี่ ก็ระหว่างที่รอที่จะให้การแข่งเรือ ครึ่งทางนี้ก็ทำขนมยวบยบราวไม้ ซึ่งตักน้ำกันเป็นแถวๆ ทำให้หัวเราะกัน ทำให้นึกถึงเพลงว่า เรายิ้ม ยิ้มด้วยกัน แล้วดูเถอะ เด็กนักเรียน ที่นราธิวาสก็พยายามทำกองเชียร์ เพราะถือว่าวันแข่งเรือนี้เป็นวันสำคัญ ความจริงคนที่สำคัญนี่คือนักธุรกิจ คุณจำเริญ ของทางภาคใต้ นามสกุลพัฒนายากร คุณจำเริญฯ นี้เห็นว่า น่าจะสนับสนุนการเล่น วัฒนธรรมของทางภาคใต้ ซึ่งนักหนังสือพิมพ์สเปนมา แล้วก็ชาวภาคใต้ก็ปลื้มใจที่ลูกจุฬารณย์ชอบการเดินรำทางภาคใต้ แล้วสิรินธรก็หัดด้วย คนก็หัวเราะกันตมๆ

ข้าพเจ้าก็เดินด้วย และก็มีคู่คือท่านนายกา แต่เดินรองเง็ง หรือว่าเดินทางพื้นเมืองของชาวไทยอิสลามนี้สวยมากและสนุก แต่ที่ตีข้าพเจ้าชอบคือว่า ใครนีกอยากเดินอะไรก็เดินไป บางทีคู่กันอยู่

ดีดี เดี่ยวหาคุณไม่พบแล้ว พวกทูตต่างๆ จะวิ่งตามหาสิรินธรบอกว่า ยู ยู นี้อยู่กับเราไม่ใช่หรือ ทำไม ยูไปยืนตรงโน้น ต่างคนต่างไม่มองกัน มัวแต่มองเท้า เดี่ยวทำไมไม่เหมือนเขา และชาวไทยอิสลาม ดู เอะก็ให้ ถวายเหมือนกัน แล้วก็เสด็จฯ ไปทำงานค้าๆ มีดๆ พอเห็นค้ำมีดนี้ เขาจะพร้อมใจกันจุด ตะเกียงออกมาสว่างเต็มทีสำหรับให้ทรงปลอดภัย ทางขวามือนี้เป็นวันที่เกิดวางระเบิดที่ยะลา ที่ว่า เราทุกข์เราทุกข์ร่วมกันนี้ ที่ระเบิดหลายเปรี๊ยะและปรากฏว่าราษฎรบาดเจ็บสาหัสหลายรายที่เสียลูก นัยน์ตาไปก็มี แต่ก็ไม่ทำให้ราษฎรหวาดกลัวในการที่จะเข้ามาพบปะพระมหากษัตริย์ กลับยิ่งมากขึ้น อย่างหลังจากระเบิดแล้วนี่ ข้าพเจ้าเห็นประชาชนที่วิ่งหนีแล้วกลับวิ่งกลับมา บอกว่าห่วงท่านถ้าตาย ก็ให้ตายด้วยกันเถอะ อันนี้จับใจไม่มีวันลืม เราจะนึกถึงบุญคุณเขาจนชีวิตสิ้นไป

อันนี้เป็นภาพธรรมดาสำหรับผู้ติดตามเสด็จฯ คือที่ภาคใต้ต้องทรงมีล่าม ซึ่งล่ามก็เป็นคนไทย อิสลาม แต่ชาวภาคใต้อีกบอก ดีใจที่จุฬารัตน์ ตอนหลังพูดภาษายาวีได้ สามารถช่วยแม่ เป็นล่ามให้ แม่ เป็นปากให้แม่ได้ และข้าพเจ้าว่าคนไทยอิสลามหรือชาวเขาเผ่าต่างๆ ก็ดี ฉลาดกว่าข้าพเจ้าแยะ เขาพูดไทยได้ทั้งนั้น ข้าพเจ้าสืพยายามหัดพูดภาษาเขามันแก่เกินไปแล้ว มันจำไม่ค่อยจะได้เลย

นี่เป็นภาพภาคใต้ครั้งสุดท้ายก่อนที่จะประจวบ เสร็จแล้วก็ประจวบก็เลยงดปีทีแล้วไม่ได้ไปที่ภาคใต้นี้ หมวกก็ต้องใส่เอาไว้ เสื้อฝนก็ต้องใส่เอาไว้ ถ้าว้นไหนข้าพเจ้าต้องใส่ทั้งหมวกทั้งเสื้อฝน วัน นั้นแน่นอนว่าฝนไม่ตก ถ้าว้นไหนเอาเสื้อฝนออก ตกทุกที เพราะฉะนั้นลูกๆ ก็บอกแม่ ใส่เสื้อฝน เอาไว้เถอะ ฝนจะได้ไม่ตก อันนี้เสด็จฯ ไปที่พรุ พรุนี้่น่าเที่ยวมากทีเดียว เหยียบลงไป บางทีก็จมไป ที่แค่น่อง บางทีก็ไปถึงหัวเข่า บางทีมากกว่านั้นอีก แต่ว่าแน่นอนว่า อารักขาที่เสียสละเวลาที่เขา ไม่ได้ออกไปปฏิบัติกรชายแดน เขาก็อารักขามาถวายอารักขาเพิ่มพิเศษ แปลว่า ใช้เวลาที่เขาวาง ควรจะอยู่กับครอบครัวนี้มาช่วยถวายอารักขาในที่ที่กันดารต่างๆ นี่ไง แม่ใส่เสื้อฝน แล้วฝนไม่ตก แล้วก็พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งบอกว่า เราต้องทำงานกันอย่างสมัยใหม่นะ อย่างหน่วยแพทย์เราจะไม่คอย สถานีนอนมายหรืออะไร เราต้องไป เป็นคนไปหาประชาชน หมอของพระองค์จะต้องไปที่ประชาชน ที่หมู่บ้าน ถ้าตอนไหนเคราะห์ดีหน่อย ใกล้โรงเรียน เขาก็เอาเก้าอี้ โต๊ะมาให้หน่วยแพทย์นั่งเป็นแถว เชียว ก็โก้หร่าน ถ้าตอนไหนที่หมู่บ้านไกลจากโรงเรียน แล้วก็ปูผ้าพลาสติกเอา ซึ่งขนกันไปเอง ปู ผ้าแล้วก็หมอบ นี่คุณหมอศิริราช ก็ตรวจรักษาแล้วก็จุฬารัตน์ทำหน้าที่ เราเป็นผู้เก็บประวัติ อันนี้ ชาบซึ่งมากเพราะว่าเป็นนายแพทย์อเมริกัน เมื่อปีที่แล้วก็ได้แสดงแล้ว เขาบอกว่ามีการเจ็บป่วย หลายอย่างที่เขาไม่เคยเห็นเลยตัวจริง เห็นแต่ในรูป เรียนจากรูป แล้วมาครั้งนี้มาได้เห็นเอง อย่างโรค เท้าช้าง แล้วก็โรคเรื้อน เขาบอกเขาเกิดมาไม่เคยเห็นจริงๆ เขาก็เลยได้มาดู แล้วก็ที่ว่าน่าสรรเสริญ คือว่าเขาลงมือรักษา เพราะเราเท่ากันแล้วนี่ ต่างคนต่างต้องใช้ล่าม ต้องมีล่ามทั้งนั้น เพราะฉะนั้นก็ เหมือนกันเท่ากัน พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่าขึ้นรถแต่อาคารหรือรถหน่วยที่สมัยใหม่มีเครื่องมือพร้อมแล้วก็ สายเกินไปเราจะดูแลสุขภาพของประชาชนให้ขึ้นมาในระดับตัวอย่างรวดเร็วไม่ได้ เพราะฉะนั้นทรงถือว่า

บุคลากรสำคัญที่สุด หมอที่ยอดเยียมที่สุดในโลกแล้วพอแล้ว หมอพิน หมอพินนี่น่าประหลาดจริงๆ ชาวภาคใต้ชอบมากเข้าคิวไม่ว่าเด็ก ผู้ใหญ่ ซึ่ง ข้าพเจ้าแสนสยอง หมอพินนี่กลัวจริงๆ เห็นชาวบ้านเข้าคิวเข้าหาหมอพินแล้ว ตกใจ แล้วหมอก็ทำตามพระราชาโง่เขลาบอกว่า มีเก้าอี้ให้หนึ่งก้นๆไม่อย่างนั้นก็เอาหัวคนไข้ฟิงเข้ากับตอไม้ แล้วก็ถอนฟัน แต่ให้แน่ๆ ว่าไม่อักเสบเท่าที่นั่นเองนะ นี่สิริธรมาช่วย เพราะว่าบางทีคุณยายก็ไม่เข้าใจ การให้ยานี้สำคัญสักแต่ทำให้ไม่ได้ เพราะเราถือว่า ยาเป็นดาบสองคมใช้ผิดก็อันตราย เพราะฉะนั้น สิรินธร จุฬารัตน์ และข้าพเจ้าจะต้องให้แน่ใจว่าผู้รับยารู้จักทั้งคุณและโทษของยา

หมอผู้หญิงที่ใส่เสื้อสีน้ำเงินที่ยอดเยียมมากเธอเสียสละมาก เป็นผู้หญิงแต่ขึ้นเขาตัวปลิวเซียว หัวของสัมภาระเพื่อไปรักษาชาวเขา เคยไปรักษาเด็กกะเหรี่ยงที่หมู่บ้านกะเหรี่ยงเลย คือถ้าเพื่อเราจะไปอาสา ไปรักษาในหน่วยของพระองค์ท่านนี่ เป็นอันว่าต้องหัดวิ่งก่อนอย่างอื่น จะต้องเดินเขาไหว ที่ ๒ จะต้องแบกของไหว พอไปถึงแล้วเอาแต่หอบไม่ได้ จะต้องทำงานได้ทันที อันนี้เห็นว่าการจดประวัติเพื่อหาข้อมูลถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเรื่องน้ำท่วม ขาดน้ำ หรือว่าตัวแมลงลง ลงที่ไร่นาของเขา ดูเถอะทุเรียนเขาก็อุตสาหมาให้ไม่เคยขาดของอะไรเลย บางทีซากกลับบ้านนี้ได้ กินกล้วยกันอืม อืมหน้าสำราญทั้งขบวนเลย อันนั้นเป็นต้นย่านลิเภาที่ขึ้นโดยธรรมชาติ ซึ่งแต่ก่อนภาคใต้มีเสมอเต็มนี้หมดไปแล้ว นครศรีธรรมราชหาไม่ได้แล้ว ข้าพเจ้าได้ขอความช่วยเหลือจากทางทหาร ผบ.ทบ. คนปัจจุบันได้ช่วยเหลือมากถึงโครงการที่จะรักษาพืชเรียกว่าพืชเศรษฐกิจ นี้ไว้ คือมันเป็นนโยบายชาติที่เห็นยาวแล้วตัวแมลงไม่กิน ชาวต่างประเทศสนใจมาก ในวันนี้ข้าพเจ้าสอนชาวเขาว่าโยที่เขาถามว่า ประหมสุทรีเก็บเอาไปทำไมนะ ไอนั้นนะ สอนเขาว่าเอามาทำได้อะอย่างนี้ แล้วก็มีคนสั่งมาก แต่มีคนถามข้าพเจ้าว่า ไม่เห็นมีขายเลยในตลาด ตลาดสหรัฐอเมริกา ตลาดญี่ปุ่น หรือไม่เห็นมีขายจริง ไม่มีขายเพราะศิลปะยังฝึกคนไม่ทัน แต่ละคนกว่าจะฝึกแล้วกว่าจะออกขายได้นี้ ใช้ระยะเวลายาวนานถึงปี เพราะว่าถ้าเพื่อเราจะเอาของที่ทำไม่ประณีตออกไปก็เสียชื่อแผ่นดินไทย ดุสิแม่แต่ยุ่งข้าวของเขา เขาก็ใช้ไม้ไผ่สานที่สวยงาม ซึ่งได้ทรงเอาไปเป็นผาผนังที่พระตำหนักที่แม่ฮ่องสอนผาขัดตะสวยมากเลย และพระตำหนักทักษิณ ที่ภาคใต้ จะเห็นว่าพยายามใช้วัสดุพื้นบ้านเท่าที่จะทำได้ ที่บ้านนี้เจ้านาย อย่างเจ้าหญิงอเล็กซานดรา และที่สำคัญของชาวต่างประเทศก็มาอยู่แล้ว เราเรียกว่าบ้านไม้ไผ่ เพราะประกอบไปด้วยวัสดุของพื้นบ้านทั้งนั้นที่จะอวดชาวต่างประเทศ นี่ก็ด้วยกัน ๓ แม่ลูก ไปไหนขึ้นเขาลงห้วยไปด้วยกันทั้งนั้น แล้วก็หนังตะลุงของชาวบ้าน ตลอดจนปลาปักเป้านี้ทางช่างชลประทานก็สอนเราว่า เอามาใช้เป็นคอมไฟสวยเหลือเกิน คือชาวต่างประเทศพอมารู้แล้วต้องถ่ายรูปไปแล้วชมเชย เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาที่จะให้ชาวบ้านไทยอยู่ดีกินดีไม่ต้องอยู่ตึกเลย ธรรมดาเขาอยู่กระต๊อบที่โหวๆ เพราะเขาไม่สามารถที่จะมีเวลาที่จะประดิษฐ์ประดอย เอาไม้ไผ่หรือหวายมาสานเป็นที่อยู่ที่มีมั่นคงแล้วสวยเก๋

อันนี้ เป็นอนุรักษ์ปาเพราะว่าในเดือนตุลันี้เจ้าฟ้าฟิลลิปส์ดยุคออฟเอดินเบอระของอังกฤษ จะมาช่วยบำรุง เรียกว่าหาเงินสำหรับทะนุบำรุงพวกนิยมไทยหมายความว่าที่รักษาพันธุ์สัตว์ต่างๆ ใน ประเทศไทย ท่านทำมาแล้วทั่วประเทศเลยทั่วโลก นี่จะเห็นได้ว่าของเรานี้มีของสวยแยะ ไก่ฟ้า บาง ตัวก็ไม่ใช่ไทย แต่ว่ากระจงนี้ชาวบ้านจับมาให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็บอกว่า ถ้าใครจับมาได้แล้วไม่ตายไม่ บาดเจ็บอะไรเลย ประหม穌หรือจะให้รางวัล เขาก็จับมาอย่างดี ก็ให้เขาเลี้ยงแล้วปรากฏว่ามีตั้ง ๖๐ กว่าตัวแล้ว ออกลูกออกหลาน ชาวบ้านเลี้ยงดูเอง และให้ท่าน เห็นว่าอย่าว่าแต่คนเลย ชาวเขา ชาวบ้านที่ชอบส่งที่อ่อนหวาน แม้แต่สัตว์ข้าพเจ้า เปิดเพลงฟังเวลาว่าง นกนี้มันเข้ามาเอียงคอฟัง เพลง แปลว่าสิ่งที่ไพเราะอ่อนหวานนี้เป็นสิ่งที่จูงใจคน ตามหนังสือพิมพ์ฝรั่งเขาบอกว่า พระมหากษัตริย์พระองค์นี้ปกครองประชาชนด้วยความรักและด้วยการรับใช้ เขาใช้คำว่า Serve ว่า การรับใช้ประชาชนมาตลอดจึงเป็นที่รักของประชาชนนักหนา ไม่ใช่การปกครองที่ใช้อำนาจกดขี่หรือ ว่าอาวุธเขาลงว่าอย่างนั้น นี่เจ้าฟ้าหญิงอเล็กซานดราภกับพระสวามีและก็ภรรยาท่านทูตอังกฤษไป เยี่ยมระหว่างทรงงานที่ภาคใต้ ก็นับว่าทรงกล้าเหมือนกันแล้วก็ป่าเบ็ดเตล็ดพระสหายของสมเด็จพระศรี นครินทร์ แล้วก็นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ซึ่งขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งอยู่ในปีก่อนโน้น ๒๕๒๔

อันนี้ข้าพเจ้าอยู่เฉยๆ เพราะว่า ท่านที่ก่อตั้ง Green Beret เขาได้เห็นข้าพเจ้านี้ทำงานเดิน เขาเก่ง บุ๊กป่าฝ่าดงเก่งก็เลยให้หมวก Green Beret แล้วก็ใบประกาศนียบัตรรับว่าเป็น Green Beret กิตติมศักดิ์ก็เลยตื่นตื่นมาก

ตอนนี้ถึงภาคกลาง ภาคกลางนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบอกว่า แหมเราแยะ ไปพัฒนา ไกลๆ พอไปเที่ยวที่ภาคกลาง พอไปเห็นว่า โถ คนภาคกลางใกล้พระองค์ที่สุดนี้ ที่ยากจนปานกันกับ คนที่ชายแดนก็ยังมีแยะ และทำให้ข้าพเจ้ารำลึกถึงว่า การที่เมืองของเราแตกร้างสลายไปหนหนึ่งนี่ น่าที่จะเป็นสิ่งที่ระลึกเตือนใจเราเสมอ ที่ให้มีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในทุกๆ เรื่อง สัมช้อ บาดหมางเล็กๆ น้อยๆ ที่มีอยู่ ไปเดินผ่านชมเมืองเก่าทุกครั้งเศร้าใจว่า อันนี้ไปกับแม่ชี แม่ชีซึ่งจำศีล ที่วัดร้างนั้น และก็ชอบรูปของจุฬารัตน์รูปนั้นเพราะว่า คิดว่าถ้าแต่งตัวแบบโบราณคงเหมือนผู้หญิง โบราณที่หนีตอนเมืองแตก ไม่ทราบวิ่งอะไรหน้าตั้งอย่างนั้น แล้วก็ทางกรมศิลปากรมีเจ้าหน้าที่ที่เก่ง มาก แต่ว่าเงินน้อยเท่านั้นเองที่พยายามที่จะไปค้นหาซากต่างๆ หาร่องรอยถึงว่าประวัติของไทยเรา สมัยที่เมืองแตกนี้เจริญไปถึงไหนบ้าง นอกจากจะหล่อปืนใหญ่หล่อหลอมโลหะต่างๆ ได้ทุกชนิด

อันนี้ แม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งประทับล่องไป แล้วก็ข้าพเจ้ากราบบังคมทูลว่า เมื่อเด็กๆ บ้านอยู่ริม แม่น้ำเป็นลูกแม่น้ำเจ้าพระยา แล้วก็หัดว่ายน้ำในแม่น้ำตอนนั้นยังสะอาดมากเลย ไม่มีของเสียเท่า เดียวนี้ แล้วก็เห็นเรือที่บรรทุกข้าวนี้เพียบมา ขณะกราบบังคมทูลนี้ประชาชนที่อยู่ตามริมน้ำพอทราบ เข้า เพราะเขาไม่ทราบมาก่อน อุตสาห์ แหม โบกมือโบกไม้ตอกดีใจกันใหญ่ ปลื้มใจมากที่แม่น้ำ เจ้าพระยาเดี๋ยวนี้ที่อำเภอบางไทรนี้ก็ยังมีอยู่ นี่เสด็จฯ ไปเริ่มค้นคว้าหาข้อมูลที่อำเภอบางไทร อันที่

จริงใครๆ ก็นึกว่าศิลปินบางไทรมีเงินของข้าพเจ้า แต่อันที่จริง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ทรงวางผังหมดทุกอย่างจะวางอะไรไว้ที่ไหน ข้าพเจ้านี้วุ่นอยู่แค่กับบุคลากรที่จะตัดเขาให้ทำอาชีพนั้น อาชีพนั้นประชาชนทราบเข้า ว่าพระราชทานหน่วยแพทย์มาด้วย ทุกข์สุขอะไร โดยมากมักจะเป็นอย่างนี้ เพราะเวลาน่าลุ่มมากเชียว นี่คนนี้น่าลุ่ม แล้วก็เศร้าโศกเสียใจจนเป็นโรคกระเพาะพอรู้ว่าเสียดจ๋า วังมากก็เป็นลมผิงเลย แล้วก็หมอที่ใส่เสื้อสีแดงๆ นั้น หมอที่ข้าพเจ้ากล่าวชมนี้กำลังรักษาพยาบาล นี่เป็นหน่วยแพทย์ของเราที่ถือว่ามีโต๊ะเก้าอี้ก็นั่งไม่มีก็นั่งกับพื้น แล้วพวกนางสนองพระโอษฐ์เป็นพยาบาลทั้งนั้นเป็นผู้จ่ายยาทั้งนั้น ซึ่งทำเข้าทำเข้าก็ชำนาญไปเอง หมอสั่งยาว่าอย่างไรก็ส่งให้คนใช้ถือใบคำสั่งนั้นมา มาที่นางสนองพระโอษฐ์ นางสนองพระโอษฐ์ก็จ่ายยาไปให้ตามจำนวนที่หมอสั่ง

อันนี้ เป็นพระราชประสงค์ที่ว่าในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ซึ่งทางบางไทร อำเภอบางไทรยังมีหวังอยู่ เพราะว่าของเสียยังไม่มาก แต่ถึงอย่างนั้นชาวบ้านก็บอกว่า เดียวนี้เราไม่ค่อยมีกุ้งจะกินเลย แต่ว่าต่อมาอีกไม่กี่ปีเมื่อสร้างศูนย์ฯ บางไทรขึ้น ทางกรมประมงกรุณามากเลย กรมประมงได้ให้พันเอกมนัส คล้ายมณี ซึ่งทรงมอบหมายให้เป็นผู้แทนพระองค์ดูแลอยู่ที่บางไทร แล้วก็ดูแลชาวบ้าน นี่ทำทรงเปลี่ยไหมล่ะรู้สึกว่าการเปลี่ยมากเชียว ทำไมจะไม่เปลี่ยล่ะเมื่อทรงทราบว่าคุณตั้งก็แสนไร ทั้งไว้รกร้างโดยไม่มีผลผลิตอะไรเลย เนื่องจากหนูนาวีงปลานเต็มไปหมด ประมาณ ๘ แสนไร่เป็นนาร้างหมดเลย แล้วชาวบ้านนี้ ความรักผูกพันกับผืนนา หนังสือพิมพ์ฝรั่งลงอีกว่า ที่กู้เศรษฐกิจของไทยไว้มาก นี่คือนาชาวนาที่โดนเอาเปรียบต่างๆ กตราคาข้าว อะไรต่างๆ นี่เป็นผู้กู้เศรษฐกิจของเมืองไทยเอาไว้ หนังสือพิมพ์ต่างประเทศทางด้านวิชาการได้แจ้งมาว่าอย่างนั้น โดยที่ชาวนาไม่ย่อท้อไม่รังเกียจเหมือนอย่างชาวนาบางประเทศที่มุ่งเข้าหาเป็นคนงานที่เมืองใหญ่ ชาวนาของไทยเรายังภาคภูมิใจที่จะเป็นคนผลิตอาหารเลี้ยงประเทศชาติ เพราะฉะนั้นเขาจะเพียงพองานเอาไว้แล้วไปรับจ้าง แล้วเมื่อฝนฟ้าดีเขาก็จะกลับมาทำนาใหม่ อันนี้เป็นเหตุที่รับสั่งว่าต้องทุ่มเต็มที่เพื่อช่วยชาวนา แล้วศูนย์ศิลปินฯ นั้นก็ยังไม่ได้เด่นอะไรดอก เพราะว่าเป็นเพียงสถานที่ที่กำลังทดลองเอาคนที่ไม่มีที่ดินเลยไร้ที่ดินมาอยู่ในที่จำกัดแค่นี้กว่าๆ แล้วก็ให้เขารู้จักเลี้ยงตัวเองด้วยอาชีพอื่น

ในที่นี้ก็เป็นอย่าง ช่างฝีมือ ซึ่งเดี๋ยวนี้คุณธรรณินทร์ กรัยวิเชียร ซึ่งเป็นท่านองคมนตรี เพราะท่านเคยเป็นนายกฯ ที่รักและห่วงประชาชนมาก ท่านเข้าใจท่านก็เป็นผู้ดูแลศูนย์ศิลปินฯ ที่บางไทร เพิ่มจากการทำเฉพาะศิลปะมาเป็นการซ่อมเครื่องจักรยนต์ด้วย ซึ่งเดี๋ยวนี้ขยายออกมา ได้ข่าวว่ารัฐบาลเยอรมันจะช่วย เป็นเงินจำนวนมาก สำหรับให้ชาวบ้านซ่อมเครื่องสูบน้ำ เรือหางยาว จักรยานยนต์ มอเตอร์ไซด์ของเขาเอง

อันนี้ เป็นของศิลปินซึ่งจัดที่บางไทรสำหรับแสดงให้ชาวต่างประเทศได้ชมว่า อุตสาหกรรมนี้ถึงแม้จะแตกสลายไปแล้ว ลูกหลานก็มีกำลังใจที่จะรื้อฟื้นศิลปะทุกสิ่งทุกอย่างที่เราสามารถรื้อฟื้นมา

ได้ ให้อุทธยายังคงอยู่คู่ไทยเสมอ ตรงกลางเป็นศิลปะที่เรียกว่า คร่ำ การที่ตีแล้วก็ทำลวดลายลงไป ในเหล็กแล้วฝังเส้นทองคาลงไปในเหล็ก ซึ่งใช้เวลานานมากแล้วยากมาก เดียวนี้มีคนทำได้ประมาณสักไม่เกิน ๕ คนในประเทศไทย เรียกว่า คร่ำ ที่ชาวต่างประเทศหัวหน้าเป็นผู้จัดการพิพิธภัณฑสถานของอเมริกาที่ใหญ่มาก เขาเข้ามาดูแล้วก็ชมเชย พวกเราก็เลี้ยงน้ำชาแล้วพาดูว่าของเหล่านี้ที่เขาเห็นว่ายสวย เขาบอกอย่างนี้ควรจะแสดงที่พิพิธภัณฑสถานที่เขาเห็นสวยที่ทำด้วยน้ำมือของชาวนา ชาวนาที่จบแค่ ป.๔ เพราะเขาไม่มีโอกาสที่จะเรียนต่อ การตัดดอกไม้ก็ดี การประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยผ้าให้เหมือนของจริงก็ดี เราได้แสดงไว้หมดเท่าที่จะทำได้ แล้วก็เลี้ยงน้ำชาเขาด้วย คุณหมอบุญส่งผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสัตว์ป่าของไทย ก็ไปอธิบายให้เขา เกี่ยวกับป่าที่เมืองไทย เพราะในพวกเหล่านั้นก็มีนักวิทยาศาสตร์ที่ชอบศึกษาเกี่ยวกับสัตว์ป่าของโลก ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรสำคัญของโลกที่ศิริไลซ์ทุกอย่างที่อยู่ธรมลุ่ม ศูนย์บางไทรฯ พยายามทะเยอทะยานจะรักษาขึ้นมาอีก อย่างตลาดน้ำหนังสือพิมพ์ทั่วโลก บอกว่าเป็นสิ่งที่ยอดไม่มีที่ไหนนอกจากเมืองไทย ซึ่งเดี๋ยวนี้เราก็เลยทอดทิ้งไม่สนับสนุนประเทศอื่นเขาก็เอาไปเป็นขนบธรรมเนียมของเขาไปแล้ว เพราะว่าเราไม่ช่วยส่งเสริมชาวบ้าน ไม่รักษาสิ่งที่เป็นของของเราดั้งเดิม ที่บางไทรก็พยายามรักษาเวลามีแขกมาดู ก็พยายามการเล่นต่างๆ แบบพื้นบ้านทางภาคกลางก็จัดมาหมดทางด้านนี้เป็นนอแรด ซึ่งคุณหมอบุญส่งดูแล้วตื่นเต้น บอกว่าไม่เคยเห็นเลยนอแรดที่ใหญ่ขนาดนี้ ไม่ทราบว่าเป็นแรดพันธุ์อะไร ที่ไหน แต่เข้าใจว่าคงจะไม่ใช่เป็นแรดเมื่อร้อยปีมาแล้ว คงหลายร้อยปี และมีคนพบในถ้ำ แล้วก็นำมาถวายพระปิยมหาราช ซึ่งข้าพเจ้าพบอยู่ในวังหลวง ฝุ่นจับเขรอะไปหมด ก็เลยเอามาตกแต่งเสียใหม่แล้วแสดงเมื่อกรุงเทพฯ ๒๐๐ ปี

นี่ก็เสียดใจ เยี่ยมบ้านหอมก ที่บ้านนี้ข้าพเจ้าตกใจแล้วใจเหี่ยวไปหมดเลยใกล้กรุงเทพฯ นิดเดียว แต่ประชาชนรายได้น้อยเหลือเกิน แล้วเต็มไปด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ฝืนท้อง แล้วก็โรคร้ายๆ นี้เต็มไปหมดเลย เพราะว่ามันร้าง ๘ แสนไร่ และข้าพเจ้าต้องขอยกย่องพันเอกมนัส คล้ายมณี มือปราบของเขาต่อคนหนึ่งพันเอกมนัสสู้มาแล้วที่เข้าคือ สาอะไรจะมาสู้กับหนุณาที่ภาคกลางไม่ได้ แพล็บเดียวพันเอกมนัสบอกด้วยความร่วมมือของทุกหน่วยงาน นาที่ร้างไป ๘ แสนไร่ที่ไม่มีผลผลิตอะไรเลย และชาวบ้านนี้น้ำตานองหน้า เดียวนี้พันเอกมนัสให้ทำนาได้รู้สึกกว่า ๖ หมื่นไร่ในเฉพาะปีนี้ ที่ไหนที่ว่าชาวบ้านเป็นหนี้สินเต็มตัว พันเอกมนัสก็มาบอก มาราบบังคมทูล ก็ทรงเอาเงินศิลาปาชีพ้างตามพระราชอัธยาศัยบ้าง ชื่อที่นาจากเจ้าของที่เขาอยู่กรุงเทพฯ ไม่ได้ใช้ประโยชน์ที่นา ชื่อที่นามาแล้วเราก็มานำให้ จัดสรรที่นาให้กับประชาชน มีการส่งเสริมอบรมเกษตรกร เกษตรกรประจำหมู่บ้าน โดยพันเอกมนัส และนายสหัส บุญญาวิวัฒน์ เกษตรประจำพระองค์เป็นผู้ที่ดูแลโครงการนี้ อบรมให้ทราบว่ามีหนุณาจะแก้ปัญหาอย่างไร ไม่ใช่มาใช้ยาเบื่อ แล้วเวลาฝนตกปีนี้มันจะโดนฝนชะลงมาในแม่น้ำเจ้าพระยา เท่ากับฆ่าตัวตายเหมือนกัน เพราะว่าเราใช้น้ำนั้นอยู่ ปลาเราก็กิน กุ้ง

เราก็กิน อันนี้ที่สำเร็จมาได้ ชาวนาหน้าเบิกบานมากเลย ก็นำขอบพระคุณพันเอกมนัส คล้ายมณี แล้วก็พันโทปรุง และนายทหารทั้งหลายของกองทัพภาคที่ ๑ ที่ได้ร่วมช่วยกัน สมกับว่าเมื่อหลายร้อยปีมาแล้วคนไทยทหารไทยได้ทุ่มเททั้งร่างของตัวที่บดบังจังหวัดกรุงศรีอยุธยา เพื่อปกป้องเอกราชอธิปไตยของชาติ บัดนี้ทหารทั้งหลายก็มาทุ่มกำลังกายกำลังใจ เสาร์อาทิตย์ไม่มี เพื่อที่จะดูว่าให้หนาร่างไปไม่เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาตินี้กลับผลิตผลให้แก่ประเทศชาติอีก

ในภาพนี้รัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้เงินประเทศไทย ช่วยประเทศไทยตั้งประมาณ ๒๐๐ กว่าล้าน ในการตั้งศูนย์การประมงน้ำจืดขึ้นที่บางไทร ใกล้เคียง กับศูนย์ศิลปาชีพบางไทรนั่นเอง ข้าพเจ้าได้รับเชิญให้ไปวางศิลาฤกษ์แล้วก็เลยได้ความรู้จากรัฐมนตรี อธิบดี ข้าราชการทั้งหลาย และได้ทราบจากองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า เมืองไทยเราไม่มีนักวิชาการที่เก่งอันดับโลกมากมาย แล้วเขาเหล่านั้นก็ทำงานลับหลัง ทุ่มเทช่วยราชการอยู่ตลอดเวลา นี่ราษฎรที่บางไทรอดไม่ได้มีหมอนก็ถวายหมอนให้ทรงแจกหมอนวันนี้แหละ แล้วก็ฝึกบัว ฝึกบัวนั้นอาจารย์ที่เป็นนักเกษตรบอกว่า ถ้า मैं ขาวภาคกลางจะปลูกสลับกับข้าวข้างก็ดี เพราะปลูกข้าวอย่างเดียวก็ไม่ดี ไม่ดีสำหรับดินด้วย ปลูกประเภทถั่วเหลือง ถั่วเขียวแล้วก็ทำนาบัว เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เป็นโครงการที่พันเอกมนัส คล้ายมณี กับ นายสหัส บุญญาวิวัฒน์ เกษตรในพระองค์ได้ร่วมกันคิด ทำให้ชาวบ้านมีกำลังใจอย่างมากมายนไปเห็นแล้วชื่นใจ วันนั้นที่ไปวางศิลาฤกษ์การประมงนั้น ข้าพเจ้าได้รับปลาจากผู้ที่มีจิตกุศลที่เขาเลี้ยงปลาเป็นจำนวนมากสำหรับให้ประชาชนร่วมปล่อยในแม่น้ำเจ้าพระยา แล้วกรมประมงของเรานี้ที่มีนักวิชาการอันดับโลกกรมประมงของกระทรวงเกษตร นี่ยอดที่สุดเลย ทันสมัย แปลว่าวิชาการสูงเข้าชั้นโลก อย่างปลานิลสีดำนี ปลานิลธรรมดาก็สีดำ กรมประมงทำอะไรไม่ทราบออกเป็นสีแดงทั้งฝูงเลย ซึ่งต่างประเทศจองสั่งมากทีเดียว แล้วการเลี้ยงกุ้งในที่เป็นไร่นี้ก็เหมือนกัน เก่งมากเลย ทำได้ อย่างไรก็ตามไม่ทราบกรมประมงของเรา ไม่อย่างนั้นแล้ว น้ำเจ้าพระยาอย่างหน้าบ้านข้าพเจ้าที่เพชรบุรีก็เสียหายแล้วเลี้ยงอะไรก็ไม่ได้ เพราะว่าเคยมีกุ้ง เดียวนี้ก็ไม่มีกุ้ง ปลาที่สูญพันธุ์ คือเราช่วยกันฆ่าตัวตายไปทีละน้อย ทางนี้ก็มีคนที่ฉลาดช่วยกันพัฒนารักขาน้ำให้สะอาด ให้ความรู้กับประชาชนลงมือทำกับเขา เสาร์อาทิตย์ไม่เว้น

นี่เป็นศูนย์ศิลปาชีพ แล้วก็ชาวบ้านที่บางไทรอยู่บ้านไกลแสนไกลมาหาข้าพเจ้า บอก นี่จะนี้จะคุณแม่เดี๋ยวนี้ฉันมีรายได้พิเศษแล้ว เดียวนี้มันเกิดมีกุ้งนะ คุณแม่นะ ที่บางไทรนี้ แล้วฉันจะไปขาย ขายได้แพงเชียว รายได้ดีมาก ได้ความว่าเขาเรียกว่ากุ้งสมเด็จ เขานึกว่าข้าพเจ้าปล่อยนี้ทำให้เขาได้มีกุ้งกินแล้วจะไปขาย นอกจากปลาซึ่งหายากนี้ กุ้งนี่อร่อยเพราะว่ากุ้งเวลาแช่ตู้เย็นแล้วนั้นก็ยังอร่อยดีกว่าไม่มีรับประทาน แต่เนื้อมันจะยุบเปื่อย ที่นี้กุ้งของเขานี้กุ้งสดแบบโบราณ เด็กที่อายุ ที่เดี๋ยวนี้อายุห้าสิบไปแล้วนี่รู้ อร่อยที่สุดเลย กุ้งปิ้งแล้วก็เอามันกุ้งคลุกข้าวนี่อร่อย ซึ่งตอนหลังนี้ข้าพเจ้าตกใจมากเลยที่ว่าอยุธยาไม่ใช่เมืองกุ้งแล้ว ไม่มีรับประทาน จนกระทั่งทราบจากพันเอกมนัส

คล้ายมณี ว่ากรมประมงได้ปล่อยเดือนละหลายหมื่นตัว กุ้งที่กำลังจะโตนี้ ปล่อยลงแม่น้ำเจ้าพระยา นี้ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับข้าพเจ้า ปล่อยทุกเดือนเดือนละ ๒ หมื่นกว่าตัว นี่เองทำให้ราษฎรบอกว่า คุณแม่จะเดี๋ยวนี้ฉันมีรายได้ดี จับกุ้งขายได้ตั้งหลายกิโล ราคา มันดี แน่ละเพราะเดี๋ยวนี้กุ้งก้ามกรามหายากที่สุด อันนี้เป็นที่ชลบุรี ที่ประชาชนทั้งหลายที่จังหวัดเลย พอรู้ว่าทรงประชวรหนักก็ร้องห่มร้องไห้ แล้วก็บริจาคเงินเป็นจำนวนมาก ข้าพเจ้าได้ฝาก ผบ.ทบ. พลเอกอาทิตย์มาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพราะข้าพเจ้าทำงานที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแทน พระองค์ ฝากให้มาทูลเกล้าฯ ถวาย ก็โปรดให้ไปบำรุงที่วัดญาณสังวรารามที่เมืองชลฯ เพราะว่าพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งบอกว่า ภาคกลางนี้สงสารพระ พระที่ท่านต้องการบวชเรียนจริงๆ ท่านต้องการความสงบวิเวก ไม่ใช่เต็มไปด้วยเสียงรถยนต์แล้วก็เสียงอะไรต่างๆ อย่างนั้น ก็เลยทรงใช้เงินส่วนพระองค์ เงินที่คนถวายโดยเสด็จพระราชกุศลไปซื้อที่ดินเพิ่มเติมขึ้นที่ชลบุรี แล้วก็ด้วยความร่วมมือของกรมชลประทาน กรมป่าไม้ ทุกหน่วยงานของจังหวัดรวมทั้งทางจังหวัดเองจังหวัดชลบุรีเองและรวมทั้งทหารก็ทรงพยายามสร้างป่าขึ้น มีพระราชโองบายว่าจะปลูกเป็นไม้ยืนต้นโตเร็วก่อน ที่ ๑๐ ปีนี้โตแล้วใช้ไม้พอได้แล้ว ทำที่อยู่อาศัย เป็นเชื้อเพลิงแล้วก็เป็นที่พำนักของนก ทรงสร้างป่าขึ้นเพื่อจะให้พระที่ภาคกลางทั้งหลายได้มีโอกาสไปเดินจงกรม ไปปฏิบัติธรรมนั่งสมาธิพิจารณากายตัวว่า เทียงหรือไม่ เทียง จะอยู่ไปค้าฟ้าหรือไม่ พระเจ้าอยู่หัวเห็นว่าพระภาคกลางนี้น่าสงสารนัก ที่จะจุดธูปก็ไม่มี เป็นป่าคอนกรีตที่น่าเกลียดน่ากลัว

นี่สิรินธรซึ่งตามเสด็จฯ ข้าพเจ้าไม่ได้ตามไป สิรินธรตามไปบอกว่าบนเขาบนเนิน ยังมีป่าหลงเหลืออยู่ ซึ่งพระ ครูของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระญาณสังวร ท่านใช้เป็นที่ปฏิบัติสมาธิหาความสงบอยู่ และข้างล่างนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกำลังดูว่า จะวางแผนสร้างป่าอย่างไร อันนี้ขณะที่ประทับหัวหินคราวนี้ ที่ระหว่างประจวบนี้ หมออนุญาตให้เสด็จฯ ที่หัวหิน และก็ทุกครั้งที่เราไปหัวหินเราก็จะขนกันไปกะรุงกะรัง มีชาวศิลปาชีพไปกว่ำร้อย ไปเรียนที่นั่นไปมีการฝึกที่นั่น เพราะว่าสิรินธร จุฬารัตน์ มีโอกาสที่จะลงมาให้กำลังใจ มาดูงานของเขอย่างใกล้ชิด อย่างที่หัวหินนี้ ทางศูนย์ทหารราบที่ปราณบุรีก็ช่วยสร้างศาลาศิลปาชีพที่ชาวบ้าน ๑๐๐ กว่าคนจะนั่งทำงานได้ ประดิษฐ์ของที่สวยงามเหล่านี้ที่นักท่องเที่ยวต่างประเทศมาดูแล้วบอก นี่ควรจะไปอวดที่พิพิธภัณฑ์ต่างชาติว่าเป็นฝีมือคนไทย เพราะว่าที่อเมริกาที่พิพิธภัณฑ์ต่างๆ เขาก็มีฝีมือของชาติโน้น ชาตินี้อวด แล้วพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ก็ส่งกรมทอไปให้พิพิธภัณฑ์สมิทโซเนียน แสดงถึงวัฒนธรรม และความสามารถของช่างไทยในสมัยโบราณ ในเรื่องนี้ขึ้นชื่อว่า เมื่อศิลปาชีพตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั่งเรือรอบไปเที่ยวถ้าพระยานคร ทศนศึกษาเราไปไหนก็ไปด้วยกัน ขนกันไปเป็นพวงใหญ่อย่างนี้เต็มเรือรอบไปหมดเลย แล้วก็ก็มีเลี้ยงอาหารกลางวัน ปิกนิกกันแล้วก็เดินขึ้นไป ไปดูถ้าพระยานครที่เขาสามารถยอดปรากฏว่าเขาเดินสบายมากแต่ข้าพเจ้านั้นเหงื่อตก เหมือน

ตกน้ำเลย อยากให้เขาซึ่งเป็นชาวเขาเห็นว่าเมืองไทยของเรานี้กว้างขวางนัก มีความงามหลายด้าน ทะเลกิ่งดงามและเป็นที่มีทรัพยากรมาก เขาก็สวยสง่า ขุนเขา ถ้ำ อยากให้เขาเห็นทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นประเทศไทย แล้วก็มีความรักอย่างลึกซึ้ง ซึ่งไม่มีเสียงของศัตรูใดที่จะมาแยกเราพรากเราจากกันได้เลย ที่ทำให้คนไทยลุกขึ้นฆ่ากันอีก นี่ไม่เป็นเช่นนั้นเพราะจากเหนือก็มาดูทางใต้ ทางตะวันออก ว่านี่ของเรา ของเราทั้งนั้น แล้วนายทหารรักษาพระองค์แทนที่จะรักษาพระองค์เฉยๆ พันเอกปานเทพ ของศูนย์ปรมาณู แล้วก็พันเอกศัลย์ ศรีเพ็ญ ช่วยกันหาหอยแล้วก็ปูชนิดที่เรียกว่าหอยยากแล้วก็ปล่อยลงไปทะเล คล้ายๆ ว่าเพาะพันธุ์ขึ้นมาอีก วันไหนที่ไม่เสด็จฯ ไปไหน เราก็ทำกันอย่างนั้นแล้วก็สนุกด้วยเพราะว่ามีโครงการที่หาทรายใหญ่ ข้าพเจ้าตั้งใจว่าจะให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวรักษาพันธุ์สัตว์ไทยแท้ๆ เช่น นก นกของไทยแท้ๆ เลย จะมาไว้ที่นั่น ก็เรียกว่าเป็นโครงการพิเศษ เพื่อว่าชาวต่างประเทศจะได้ไปดูด้วย

ขอบพระคุณท่านมาก เมื่อกี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านวิฑูรย์มาว่าให้ดื่มน้ำบ้าง เพราะเสียงมันแหบเต็มแก่ เสียงแหบไม่ใช่เพราะพูดหกรอก เพราะว่าไม่สบายเป็นไข้หวัดมานานหลายวัน เพิ่งลุกลงวันนี้เป็นวันแรกเสียงมันเลยแหบ

อันนี้เป็น ท่ากระบอกสระแก้วจังหวัดปราจีน ที่เป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอให้ทางราบ ๒๑ ซึ่งมีพันตรีณรงค์เดช นั้นทโพธิเดช เป็นผู้ดูแลอยู่ให้พัฒนาทางด้านนี้เหมือนกัน เป็นศูนย์แพร่ปรับปรุงและแพร่พันธุ์สัตว์ท่ากระบอก แล้วก็เก็บน้ำเอาไว้เพราะว่าที่นั่นค่อนข้างจะแล้งมาก แล้วก็รักษาป่าที่เหลืออยู่ ก็อีกแหละ สรุปลงได้ว่าทรงได้รับความช่วยเหลือทุกอย่างจากกรมชลประทาน และโครงการนี้เป็นโครงการที่ทรงต้องพระประสงค์เป็นพิเศษว่า โถ ทหาร ทหารผู้น้อยที่เขารบที่เขาบาดเจ็บอย่างน้อยให้ที่พื้นดินเหล่านี้เป็นที่ที่เขา ทางบ้านเมืองให้เขาได้ ให้ผู้ที่รบเพื่อบ้านเมืองได้มีที่อยู่ทำมาหากิน เพราะส่วนมากทหารก็เป็นชาวนาชาวไร่ตนเอง

แล้วก็อ่างเก็บน้ำ แล้วที่นี้ที่ประธานาธิบดีเกาหลีใต้ได้มาดูมาเยี่ยม แล้วก็ได้ให้เงินบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนโครงการตามพระราชดำรินี้ด้วย เพื่อให้ทหารที่ปลดกองหนุนแล้ว คือปลดประจำการแล้วนี้ได้อยู่อาศัย ก็หวังว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะดำเนินไปด้วยดี ด้วยความตั้งใจของทุกๆ ฝ่าย

อันนี้เป็นแบบบ้านที่จะให้ผู้ที่ได้รับแจกที่ดินอยู่ เสร็จแล้วก็พระราชทานยาเสร็จแล้วก็มีการสวนสนาม อันนี้เป็นครั้งสุดท้ายที่ทรงออกประชาชน และไม่กี่วันจากนั้นก็บังเอิญฝนตกด้วย ก็ประจวบเหมาะ หนักมากอย่างที่นายแพทย์ได้บอกว่าทรงเหลือโอกาสเพียง ๓๐% เท่านั้น นี่เป็นงานครั้งสุดท้ายจริงๆ ที่ครั้งนั้นสวนสนามของไทยอาสาพัฒนาป้องกันชาติ แล้วก็เยี่ยมศูนย์แพร่พันธุ์สัตว์ที่ท่ากระบอกนั้น ตามเคยเสด็จฯ เยี่ยมที่ไหนก็ต้องนานหน่อย ที่แรกข้าพเจ้าก็ใส่ส้นสูงมาก ตอนหลังพอแก่เข้าแก่เข้า เตี้ยขึ้นรองเท้าย่างแล้ว ไม่ไหวแล้ว

นี่ก็เป็นนายทหารของกรมทหารราบ ๒๑ ที่ทรงให้ดูแลอยู่ที่พื้นที่

อันนี้ที่ตาพระยา ที่มีทหารฉนวนรุกไล่โดยประเทศไทย แล้วมีการต่อสู้อย่างเข้มข้นซึ่งข้าพเจ้าก็อดปลื้มใจไม่ได้ว่า ทหารไทยทั้งหลายไม่ว่าจะทุกแนวไหนส่วนไหน ก็ยอมพร้อมที่จะสละชีวิตเพื่อป้องกันชาติบ้านเมืองไว้โดยไม่คิดหวั่นอะไรเลย แล้วข้าพเจ้าก็แอบหนีไปเยี่ยมเขา ก็รู้หรือกว่ามันไม่ดี แต่ก็กราบบังคลทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว บอกว่าไม่เป็นไรสวดมนต์แล้ว ถึงตายก็ปัด ไม่เป็นไร แล้วขอให้ทรงเขียนแผนที่ให้ ข้างผู้บัญชาการทหารบกก็ให้ทหารทั้งหลายไปกันถนนไว้ ข้าพเจ้าก็คล้องข้อมือแขนเขา แล้วอุ้มไว้ให้ไปด้วยกันเถอะ ซึ่งพระสยามเทวาธิราชก็คุ้มครอง เพราะว่ามันเป็นวันแรกที่ไม่มีการยิงปืนใหญ่เข้ามาเลย ข้าพเจ้าคิดว่า คิดอย่างนี้ว่า เมื่อเขามีภัยแล้ว ก็อยากที่จะไปพบเพราะพระองค์ประจวบอยู่ อยากจะไปดูแลเขา ให้กำลังใจเขา ก็ไม่ใช่คิดว่าจะตายไม่ได้หรอก ก็รู้เหมือนกันว่าความตายนี้มาเมื่อไรก็ได้ แต่คิดว่าเขาสิแสนจะกล้าหาญ และเราซึ่งขึ้นชื่อว่าพระบรมราชวงศ์จักรีนี้ รัชกาลที่ ๑ ได้ฝ่าฟันสร้างบ้านเมืองขึ้นมา เราเป็นลูกหลานเขา ลูกชายของเราหรือก็ไม่อยู่ ลูกสาวก็เด็กเกินไปกว่าที่จะตาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือก็ประจวบหนัก ข้าพเจ้าว่าข้าพเจ้าก็อยู่มาพอแล้ว อยู่มาเรียกว่ามากพอที่น่าจะดำรงไว้ซึ่งพระราโชบายและพระราชประสงค์ คือเคียงข้างอยู่กับคนไทยทุกเมื่อ ตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกองค์พระปฐมมาก็พยายาม

อันนี้ที่ว่ามิชชันนารี ข้าพเจ้าปลื้มใจมาก ปลอ่ยเรือหลวงสัตว์หีบ ทราบว่าบริษัทไทยเราก่อนคนไทยเราเองที่สามารถสร้างเรือตรวจฝั่งได้ บริษัทของคนไทยเราแท้ๆ ไม่ต้องไปซื้อไปอะไรที่ไหนเลย ทำให้ปลื้มใจมากเลยที่คุณหมอชัยยุทธ วรรณสุต เชิญมา ประธานบริษัทเชิญมา ยินดีที่จะไปเพราะได้อ่านหนังสือพิมพ์ต่างประเทศเขาก็ชม ชมโรงแรมโอเรียนเต็ลว่าเป็นโรงแรมที่โก้ที่สุดและดีที่สุดในโลก และปีต่อมาในปีที่ ๒ ก็ได้รับเลือกอีกว่าเป็นโรงแรมที่ดีที่สุดในโลก ข้าพเจ้าถือว่าการชมคนไทย เมืองไทย ไม่ว่าจะใครทั้งนั้นเป็นการชมพวกเรทั้งหมดทำให้เกิดความปิติซาบซ่าน คือปิติใจเหลือเกิน คนไทยเราทำได้ทุกอย่าง แล้วก็อยู่รอดมาได้ ถึงปานนี้ ด้วยความสามารถของตนเองอย่างเรือโอเรียนเต็ลควีน ข้าพเจ้าปลื้มใจมากเลยเพราะว่าเจ้าหน้าที่วันนั้นได้จัดจนถึงดี ๔ ดี ๕ ประดับโอเรียนเต็ลควีนด้วยดอกไม้สด ดอกกล้วยไม้ทั้งนั้น และข้าพเจ้าเห็นลูกสิรินธร จุฬากรณี เดินไปบนสะพานที่มีดอกไม้ข้างทางก็นึกในใจบอก โธ่ ลูกของแม่ได้เดินบนทางที่มีดอกไม้ประดับบ้างก็ดีไม่อย่างนั้นขึ้นเขาลงห้วยฝุ่นฟุ้งไปหมดแล้วก็สอนลูกว่าเราต้องทำให้ได้ทุกอย่าง คลุกฝุ่นเราก็คลุกอย่างเต็มใจและทำได้อย่างทะมัดทะแมง เวลาที่ออกชาวต่างประเทศเราก็ทำได้ ไม่ใช่เราจะไม่รู้จักของสวยงามเมื่อไร เราทำได้เหมือนกันทุกอย่าง แล้วทำด้วยกันโดยที่ไม่หวั่นอะไรทั้งนั้น นี่เลี้ยงคณะทูต ทูตานุทูตที่ท่านได้ช่วยหาเงินให้กับสภาอากาศไทยที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จออกด้วยเพราะว่าคณะทูตบ่นว่า แต่ก่อนนี้ยังได้ฝ่าพระราชวงศ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบอย เดียวนี้ไม่เห็นท่านเลย เพราะท่านมัวแต่ไปวิ่งอยู่ชายแดน เพราะฉะนั้นก็เลยมีวันเลี้ยงทูตในฐานะที่ท่านเป็นผู้แทนต่างประเทศ แล้วท่านยังพยายามหาเงิน ให้แก่การกุศลของไทยเป็นจำนวนมากด้วยเงินส่วนตัวของท่านอีก ทูตทั้งหลายที่มาเฝ้าและแอบดูสิรินธรลูกแก้ว ที่สมเด็จพระสังฆราชเจ้าบอกให้เรียกลูกแก้วตั้งแต่วังไว้จุกตาป้อหลอนนั้นนะ บอกให้เรียกว่าลูกแก้วนะลูกคนนี่ เพราะว่าต่อไปจะเป็นนางแก้วของบ้านเมือง อันนี้ก็พ่อแม่ลูก ตอนนี้อยู่เมื่อเร็วๆ นี้เองนะที่หมออนุญาตให้ทรงออกงานได้บ้าง แล้วก็ตอนที่ข้าพเจ้าเริ่มเอาทรัพย์สินสมบัติของพระราชวงศ์จักรีออกมา แล้วหาเงินเลี้ยงมูลนิธิศิลปะที่เรียกว่า Faberge Faberge นี่เป็นชื่อของช่างฝรั่งเศสที่เข้าไปหากินเฟื่องฟูที่รัสเซีย เป็นช่างทำเครื่องเพชรเครื่องทองของซาร์นิโคลัส ที่ ๒ ของรัสเซีย ซาร์องค์สุดท้าย ของเหล่านี้เป็นของที่ทั่วโลกเขาตื่นตื่นนิยมกัน เพราะหลังจากปฏิวัติรัสเซียแล้ว ของเหล่านี้ก็กระจัดกระจายหายไป แต่ว่าผู้เชี่ยวชาญที่มีวิเศษที่อเมริกา เขาบอกข้าพเจ้าว่า ในคลังของพระบรมราชวงศ์จักรีต้องมีหลายชิ้น เพราะเขาทราบดีว่าพระปิยมหาราช นี้ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถนักหนาในเรื่องศิลปะต่างประเทศ

ดีว่าพระปิยมหาราชนี้ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถนักหนาในเรื่องศิลปะต่างประเทศ และขอข้าพเจ้านั้นนิดหนึ่ง ข้าพเจ้าดูใจทุกครั้งเลยที่เพื่อนต่างประเทศบอกว่า เมืองไทยไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตกยุโรปเลยเพราะว่าความสามารถของบรรพบุรุษของท่าน ไม่ใช่บังเอิญไม่มีทางที่จะเป็นบังเอิญได้ ตอนหลังสิรินธรซึ่งเป็นนักประวัติศาสตร์ก็บอกข้าพเจ้าว่าทุกๆ รัชกาลท่านรู้ ภาษาฝรั่งท่านก็รู้ แล้วก็ตั้งแต่สมัยรัชการที่ ๔ ทรงมีจดหมายไปถึง President อเมริกา ทรงเขียนเป็นภาษาอังกฤษแล้วทรงส่งของขวัญแสดงถึงความเป็นเจ้าของของเมืองไทยว่าแผ่นดินนี้ที่ไกล นี้แต่คนไทยยึดครองอยู่เป็นประเทศบ้านเกิดเมืองนอน แล้วก็การที่มีปัญหาอะไร แทนที่จะเอาช่างไปชนช่างกับเขากับปืนใหญ่หรืออาวุธสมัยใหม่ของมหาอำนาจสมัยนั้น ก็มีการนั่งเจรจากัน เสียอะไรที่น้อยไปเสียได้ก็เสียไป โดยเฉพาะพระเจ้าซาร์นิโคลัสนี้ได้ทรงช่วยเมืองไทย เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ เสด็จฯ ไปที่รัสเซีย ทรงถ่ายรูปร่วมด้วย ทำให้มหาประเทศในขณะนั้นยำเกรงพระองค์เหมือนกัน แล้วการที่ทรงรู้จักศิลปะของ Faberge ศิลปะของจีนฮั่นสุนของญี่ปุ่น ก็หมายความว่า คนไทยเราเป็นที่ศิวิไลซ์นะ รู้จักวัฒนธรรม ศิลปะของชาติเราเอง แล้วยังรู้จัก ร่วมรู้จักของคนอื่นด้วย จะมาฮุบดินแดนเราง่ายๆ ว่าเราเป็นคนป่าเถื่อนไม่ได้ เป็นคนป่าต้องช่วยฮุบแล้วก็สั่งสอนไม่ได้ เรามีของของเราทุกอย่าง และมีความรู้ที่จะนั่งคุยกันอย่างเสมอป่าเสมอไหล่ อันนี้ที่ชาวต่างประเทศเขาคิดว่าเป็นเหตุให้เมืองไทยเป็นเอกราช มาได้ตราบทุกวันนี้ ในรูปนี้เป็นมกุฎราชกุมารญี่ปุ่นซึ่งทรงสนิทกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับมกุฎราชกุมารี จะเสด็จฯ ไปต่างประเทศ ทรงแวะมาเยี่ยมอย่างฉันทิพิน้อง แล้วก็ท่านมาชวนสิรินธรว่าให้ไปเยือนญี่ปุ่นบ้าง แล้วก็ทรงพระเมตตามาก เพราะพระองค์เอง มกุฎราชกุมารญี่ปุ่นนี้เป็นนักวิทยาศาสตร์

เกี่ยวกับสัตว์น้ำทรงมีความรู้ขนาดที่เรียกว่าวิทยานิพนธ์ของพระองค์ หนังสือของพระองค์นี้ เขียนให้สำหรับนักวิชาการอ่าน แล้วก็ท่านเป็นผู้ที่แนะนำองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่าปลานิลนี้ดีกว่าปลาหมอเทศ อร่อยกว่า มีค่ากว่า แล้วก็ทนทานใกล้เคียงกัน ปลาหมอเทศนี้อาจจะไปเที่ยวกินปลาอื่นๆ ให้อย่างไป ปลานิลดีกว่า แล้วทรงส่งมาถวายด้วย เราใกล้ชิดกันถึงอย่างนี้ แล้วก็มีการแสดงงานราตรีศิลปะปาซิฟเมื่อปี ๒๕๒๑ ที่เป็นครั้งแรกที่ทดลองว่าชาวต่างประเทศจะสนใจในวัตถุโบราณหรือว่าวังหลวงไหม ปรากฏว่าได้เงินดี สำหรับเมืองไทยแต่โดยมากเป็นคนไทยนี่แหละ ที่ช่วยกันเองเสียเยอะ ที่ซื้อตัวแพงๆ แล้ว ๒๐๐ ปี ข้าพเจ้าก็พยายามทำอีกพอเสร็จงานก็เจ็บเลย เพราะว่าไม่ไหว ทั้งคั้นของ ผุ่นฟุ้ง แล้วก็ขนของ แล้วก็แต่งตัวออกมารับแขก อันนี้ลูกนี่ข้าพเจ้าใช้เสมอ ทั้งสองโดยเฉพาะ ๒ คนเล็กนี่ ต้องทำอะไรได้ทุกอย่าง ต้องร้องเพลงได้ ต้องเรียนให้ทันเขา ต้องทำงานให้กับบ้านเมือง จะหยุดระหว่างเรียนนี้ไม่ได้ หมายความว่าเข้ามาวิทยาลัยแล้วต้องท่องหนังสือ เดี่ยวจะสอบไม่ได้ ถ้าเกิดมาเป็นเจ้าฟ้าหญิงของไทยแล้วจะต้องทำให้ได้ทุกอย่าง ไม่อย่างนั้นเสียชาติเกิด อันนี้ที่พยายามอธิบายให้ชาวต่างประเทศทราบถึงคำว่าเจ้าแผ่นดิน แล้วก็เจ้าฟ้าหญิง เจ้าฟ้าชาย ฟ้าหญิง ฟ้าชายไทยนี้ต้องหมายถึงคนที่ทำได้ทุกอย่าง เรียนก็ต้องเรียนทันเขา ทำงานก็ต้องทำงานให้ได้ต้องทันให้หมด แล้วนี่ก็หลานน้อยคนโต นานๆ เราก็มาพบปะกัน พวกที่ช่วยพัฒนา นักพัฒนามาพบปะกันสักที แล้วก็ร่วมปีใหม่ด้วยกัน ร่วมกัน ในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ให้ได้ทรงดนตรี ทรงเป่าอะไรให้เบิกบานเป็นกันเอง แล้วหลานก็สนุกใหญ่เลย ไม่นอนจน ๕ ทุ่ม และนี่ก็บังคับให้ลูกแสดงเกี่ยวกับท่าของเพลงเกี่ยวกับรักชาติต่างๆ ให้ประชาชนดูและไม่ใช่แต่ไปบังคับลูกเท่านั้น และนี่ยังบังคับลูกเมื่อตามเสด็จฯ ไปที่อเมริกา เขาก็บอกข้าพเจ้าว่าไม่ได้นัดหมายกันก่อนเลย บอกพระราชินีลูกขึ้น speech น้อย เพราะว่าที่เลี้ยงนี้เป็น Center ที่มีชื่อเสียงของอเมริกัน ข้าพเจ้าตกใจเพราะภาษาอังกฤษนี่ก็เรื้อรังหมดแล้ว ขึ้นสนิมหมดแล้วก็ตกใจมากเลยเพราะไม่ได้เตรียมตัวเลย ก็เลยบอกว่า ขอให้ลูกเลิกพูดแทนแม่ลูกเล็กก็ลูกขึ้นถอนสายบัว แล้วก็พูดแทนทำ speech ฝรั่งตบมือกันกราว เพราะว่าไม่ได้เตรียมตัวไว้ก่อนเลย ทางประเทศสหรัฐอเมริกาเขานิยมคนที่พูดปากเปล่าโดยที่ไม่ต้องอ่านเลย ถือว่าเป็นคนที่เก่งจริงมีมันสมองเองจริงๆ นี่ไม่ไหว ข้าพเจ้าภาษาอังกฤษมันขึ้นสนิมหมดแล้วทั้งอังกฤษและฝรั่งเศส เลยต้องใช้ลูกแทนนี่ที่เล่าถึงว่าพอปีใหม่ที่มีการร่วมสนุกสนานกัน ลูกสาวก็ให้ร้องเพลงไป ท่านนายภา ก็ขอให้ท่านร้องเพลงไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เป่าแซกโซโฟน แคริเน็ตไปเป็นการที่เรียกว่าพักผ่อนใจด้วยกันทั้งคณะเลย กับหลานคนแรกที่พระที่นั่งอัมพรฯ นานๆ ก็มีเวลาอยู่กับลูกกับหลาน แล้วนี่ก็หลานคนล่า แต่ข้าพเจ้าว่าสิริธรเมื่อเด็กๆ เขาก็บ้องแบ้วไม่แพ้นะ พระเจ้าอยู่หัวท่านปลาบ ปลื้มมาก ทรงส่งกระจกไปแล้วอุมหลานไป รับสั่งบอก เอ๊ะ หลานนี่เหมือนตา ทรงชมว่าสวยก่อนด้วย แล้วบอกเหมือนตา (ทรงหยุดพัก) ยุงที่สุดเพราะว่าต้องหยุดกินแอนตี้ไบโอติกเพราะยังต้องรับประทานอยู่ เพราะว่าเป็นเกี่ยวกับใช้หวัดคงจะเป็นใช้หวัดใหญ่ชนิดหนึ่ง

๕๑ นี้ไม่ใช่ว่าคือเจ็บตลอด ๓ วันดี ๔ วันใช้ ไม่ทราบ ๖๐ จะเป็นถึงแค่ไหน วันนี้ทุกคนเขาแห่ว่าเป็นวันสุดท้ายแล้วนะเพคะที่จะทรง ๕๐ ต่อไปจะต้อง ๕๑ แล้ว บอกช่างแกะแต่ตอนที่ ๓ วันดี ๔ วันใช้ ทำงานไม่ได้สี่เปื้อ อันนี้แสดงถึงความงามเพราะว่าได้ขอให้ทางนายกรัฐมนตรี แล้วก็ทาง ผบ.ทบ. ช่วยว่าให้ออกโทรทัศน์ให้ทั่วประเทศ ถึงว่าประเทศไทยเรานี้สวยจริงๆ แล้วต่างประเทศยังบอกมีแก๊สมากมาย ต่อไปจะเป็นนักผลิตแก๊สที่สำคัญ และมีน้ำมันที่มีคุณภาพสูงและมีทิศทางที่งดงามที่สุดเลย ถ้าเราช่วยกันรักษาดีๆ ยังให้มีน้ำเหลือ เพราะว่ายังมีป่าเหลือไม่อย่างนั้นเราช่วยกันทำลายป่าเสียหายหมด อย่างรองเท่านั้นที่ภูหลวงที่ข้าพเจ้าได้รับเชิญจาก ผบ.ทบ.ให้ขึ้นไปดูก่อนที่จะเปิดให้ประชาชนดู ปลื้มใจที่สุด เพราะว่าทราบดีว่ารองเท่านั้นที่ขึ้นที่ไหนนอกจากบนภูหลวงหาไม่พบที่ไหนในประเทศไทย แล้วก็บนภูหลวงเรา นี้ มีฤดูใบไม้ร่วงด้วย อย่างจะเห็นใบเมเปิ้ลสีแดงนี้แดงฉานก่อนที่เขาจะร่วงลงมา และน้ำตกนี้แหละคือคุณสมบัติของป่า ที่เราต้องมีป่าเอาไว้ก็เพื่อช่วยบรรยากาศให้มีความสมดุลกัน ฝนลงถูกต้องตามฤดูกาล การที่เราตัดป่าไม้กันหมดนี้ ไม่ใช่ทำให้ไม้หมดจากป่าไปเท่านั้นนะมันหมายถึงเราทำลายสภาพบรรยากาศข้างบนด้วย ซึ่งขณะนี้นักวิทยาศาสตร์ก็บอกทั่วโลกกำลังเป็นอย่างนั้น แปลว่าเปลี่ยนแปลงไปหมดเลย จะมีความแล้งที่ทารุณที่สุด แล้วแล้งเข้าๆ ทุกที นี้ประชาชนมากขึ้น อากาศไม่มี น้ำจะใช้จะรับประทาน ไหนจะใช้ในโครงการอุตสาหกรรมต่างๆ ไหนจะใช้ส่วนตัว จะทำอะไรเพราะฉะนั้นพระอรหันต์ทั้งหลายที่เสด็จฯ ไปกราบไหว้ก็สอนเสมอเลยว่า คนเรานี้ ควรจะพอใจในทางสายกลาง ไม่ใช่ลุกขึ้นจะมาเป็นมหาอำนาจ ที่เป็นเมืองอุตสาหกรรมหนักหมดให้ทำพอสมควร ให้ทุกคนได้รับความสุขความสบายพอสมควร นักหนังสือพิมพ์ฝรั่งก็พูดเหมือนกันว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทำถูกที่เน้นหนักไปที่ทางเกษตรกรรม กสิกรรม แม้ว่าท่านจะเกิดในอเมริกาและได้รับการศึกษาในประเทศสวีตเซอร์แลนด์ตลอดจนถึงพระชนมายุ ๒๒ ก็ตาม ซึ่งท่านก็เป็นคนสมัยใหม่ แต่ถึงกระนั้นท่านก็เห็นว่า การที่เจริญทางด้านเกษตรกรรม กสิกรรม และติดตามด้วยอุตสาหกรรม ก็เป็นของที่ดีเป็นสิ่งที่เมืองไทยน่าจะปรารถนา ไม่ใช่ต้องกั๊กนี้ยืมสินเขา จะเป็นเมืองอุตสาหกรรมใหญ่อย่างประเทศญี่ปุ่นให้จงได้ อุตสาหกรรมหนัก อุตสาหกรรมใหญ่ ใฝ่ฝันจะเป็นอย่างนั้น เพราะว่าเวลานี้เราต้องเผชิญกับความจริงแล้วว่า น้ำมันอย่างไรซะก็เป็นของจำกัดการที่อุตสาหกรรมจะเจริญรุ่งเรืองในโลกต่อไปนี้ลำบาก คือเมืองไหนที่เขารุ่งเรืองไปแล้วทางอุตสาหกรรม เราก็ปล่อยเขาไป เราเป็นผู้เอาแต่พอดีผลิตให้พอดีพอใช้ของเรา แล้วก็ของดีอะไรของเขา ที่เราอยากจะมีเราก็ช่วยกันซื้อ เดียวนี้ระบบการแข่งขันแย่งตลาดกันนี้รู้สึกจะไม่ดี น่าจะเป็นร่วมมือกันทั่วโลก เพราะว่าตลาดก็จำกัดทรัพยากรของชาติต่างๆ ก็จำกัด น่าจะต่างคนต่างมีรับประทาน แบ่งกันกิน ว่าเสียอย่างนั้น เป็นยุคใหม่แล้วศตวรรษใหม่ที่จะมานี้ นักวิทยาศาสตร์ทั่วโลกเขาบอกเป็นยุคที่เรียกว่าต้องแบ่งกันกิน ต้องอยู่กันด้วยความเมตตากรุณาเข้าใจซึ่งกันและ อันนี้ ขอกล่าวอีกนิดถึงเรื่องผลงานของข้าพเจ้าที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อเดือนพฤศจิกายนไปจนถึงเดือนเมษายน พฤศจิกายน ๒๕ แล้วถึงเมษา

๒๖ อันนี้เป็นการมอบเงินซึ่งบางคนก็ได้ถึงสี่พัน ห้าพัน หกพัน ให้แก่สมาชิกศิลปาชีพที่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เขาทอดผ้ามาตามที่ตั้ง บุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่ยากจน แต่ข้าพเจ้าอยากให้เรารักษานาของเขาไว้ได้ ไม่ต้องขายอยากให้เราอยู่ที่อยู่ ไม่อยากให้เรามุ่งเข้าสู่เมืองใหญ่เหมือนบางประเทศ แล้วมาเป็นคนที่อยู่ในสลัมไม่ชอบอย่างนั้น เพราะเป็นการทำลายเศรษฐกิจของประเทศชาติอย่างร้ายกาจ อยากให้หัวเมืองนี้รุ่งเรืองพอ พออัตภาพของเขา ซึ่งขณะนี้ยังไม่พอ นี่ที่ท่านจะเห็นคนเจ็บไข้ต่างๆ ซึ่งท่านสบายใจได้แล้วว่าหน่วยแพทย์ของเราได้ดูแล ดูแลจนกระทั่งหาย รายนี้ได้อีกเสปไปถึงกระดูกแล้วผู้ไปถึงกระดูกจนกระดูกผุแล้ว ที่บาดแผลนั้นนะ เเคราะห์ดีที่หมอไปพบเข้าทันทีเอาไปรักษา แล้วอย่างบางรายนี่ที่เป็นอัมพาต เราก็ต้องทราบว่าคุณคนเล็กอายุเท่าไรถ้ายังอยู่ในพ่อแม่ในแม่นี้ เราก็ต้องมีโครงการที่จะดูแลต่อไป ดูแลแทนแม่เขาที่บาดเจ็บ เพราะฉะนั้นจึงต้องนั่งซักประวัติกันละเอียดเป็นชั่วโมงๆ อย่างเด็กแฝด ๒ คน นี่ที่ภูทอกจังหวัดหนองคาย พ่อแม่เขามีลูกเยอะแล้วเขาก็บอกว่าถ้ายาย ข้าพเจ้าก็บอกว่าเอาละรับเป็นลูก แต่ขอฝากให้เลี้ยงไว้ละ กองราชเลขาของข้าพเจ้าก็จะจด จดว่าจะต้องทรงส่งเงินไปทุกเดือน เดือนละเท่าไร สำหรับค่าดูแลเด็กแฝดคู่นี้ เพื่อให้ได้รับความอบอุ่นกับพ่อกับแม่ แล้วก็ได้รับการศึกษาเต็มที่ โลงใจที่ชาวตะวันออกเฉียงเหนือเขาให้หนาวที่ห่ม เพราะทางภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีสานอย่างสกปรก เวลาหนาวๆ เท่ๆ กับเขียงใหม่บนภูเขา หนาวเหลือเกิน แล้วก็ชาวบ้านสามารถทำนวมห่มเอง นี่ก็เบาใจขึ้นมีเครื่องนุ่งห่มพอ อันนี้ก็เป็นการเลี้ยงไหม ซึ่งโครงการศิลปาชีพได้ไปส่งเสริม ชาวบ้านบอกว่าบาป เขาบอกเขาหย่าแล้วเลี้ยงไหมนี้ฉันหย่าแล้ว บอกอย่าหย่าเลยทำใหม่เถอะ บอกพระราชินีบาปเอง เพราะว่าพระราชินีเองไม่มีปัญหาหรอกที่จะเอาเงินไปแจกให้ทุกคนอยู่ดีกินดี พระราชินีมีปัญหาแค่ทำให้ทุกคนเอาความรู้ของตนเองมาเลี้ยงตนเองได้ ถ้าจะบาปก็พระราชินีขอรับบาปเอง เขาก็ยอมทำยอมเชื่อทำดีเห็นการเลี้ยงไหมแล้วกรอด้ายแล้วก็ ที่สนุกคือกำลังซื้อผ้า นี่ที่จังหวัดอุดร ๒๕๒๕ ที่ข้าพเจ้าไปที่จังหวัดอุดรแล้วก็ไปเก็บงาน แล้วไปตรวจคุณภาพของกลุ่มทอผ้า จังหวัดอุดร ซึ่งภรรยาผู้ว่าราชการดีเหลือเกิน สามารถรักษากลุ่มไว้ได้ แล้วชาวบ้าน ก็ช่วยกันสร้างโรงทอเอง ที่จะมาแสดงสินค้าของเขาต่างๆ แล้วไว้ก็ ชาวบ้านทอสวยมากเลยคิดซึ่งข้าพเจ้าได้เห็นลวดลายเหล่านี้ที่ในพิพิธภัณฑ์สมิทโซเนียน ที่วอชิงตัน เพราะว่าเขาเปิดให้ดูว่าลายชนิดนี้ แล้วก็ลายมัดหมี่นี้เป็นลายที่แปลกประหลาดไม่ทราบมาจากไหน ทราบแต่ว่ามาจากทางยูนนาน บางคนก็ว่ามาจากทางไซบีเรีย เก่าแก่แต่ที่ทำอยู่นี้ทำอยู่เฉพาะในเมืองไทย นี่เป็นชาวภูไท ซึ่งแต่ก่อนนี้เขาเคยเข้าใจรัฐบาลผิด คนนี้เป็นคนที่ฝึกปากเก่งพูดเก่งมาก ผู้หญิงทางด้านนี้ แล้วก็ป็นหัวหน้าชาวภูไท ชาวภูไทนี้เขาทอเรียกว่าแพรวา ซึ่งสวยมาก ข้าพเจ้าเห็นก็เรียกแล้วบอกว่า ทอให้ได้บ้างไหมแล้วจะใส่ เขาบอกถ้าสัญญาว่าใส่เขาจะทอให้ ภรรยาท่านทูตอเมริกันกับท่านทูตอเมริกันก็ดี อาสาว่าจะไปดูงานที่ทรงงานด้วยว่าทรงงานอย่างไรจะเพียงแต่ดูเฉยๆ ก็รู้สึกวันนั้นเราไปกันทั้งวันเลย ไปกันตั้งแต่เช้าและข้าพเจ้าก็พยายามอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จะใช้ผ้ามัดหมี่ตัดให้เป็นเหมือนของผู้ชาย เสื้อไทยพระราชทานให้เป็นผู้ชาย

และแทนผ้าขาวม้าก็ทำผ้าคาดเอว ชาวบ้านเห็นก็จำได้ ดีใจกันใหญ่ เข้ามาจับ เข้ามาแตะต้อง และนี่ที่บริษัทญี่ปุ่น ชื่อบริษัทซูมิโตโมได้ถวายร่วมพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวใน การที่สนับสนุนการเกษตรกรรม กสิกรรม และการทำให้ประชาชนในท้องถิ่นอยู่ดีกินดี โดยที่ไม่ทิ้ง ถิ่น ไม่มาอยู่ในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ๆ ให้รักษาพื้นที่ถวายเป็นคลองส่งน้ำสำเร็จรูปเป็น Stainless Steel นี่เป็นครั้งแรกที่ได้ใช้ซึ่งเป็นมูลค่าประมาณห้าล้านบาท ข้าพเจ้าก็เลยรู้สึกซาบซึ้งในไมตรีจิต ของชาวญี่ปุ่น เพราะว่าเขาช่วยเรามาหลายอย่างเต็มที่ เพราะว่า เป็นมือเหล็กด้วยกัน ที่เขาช่วย สถาปนการประมงก็ ๒๐๐ กว่าล้าน เพื่อคนไทย และนี่เป็นนักหนังสือพิมพ์ต่างประเทศซึ่งข้าพเจ้าก็ ไม่ได้ไปชักจูงเขาเลย เขาขอมาพบเองแล้วก็เลยพาเขาขึ้นไปบนเรือนที่กรมชลประทานสร้างให้ เรียกว่าเรือนคำหอม แปลว่า ใช้วัสดุของพื้นที่ที่นั่นเลย อันนี้เป็นการทำงานที่เขายึดดูศูนย์ศิลปาชีพที่ภู พาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งกองทัพภาคที่ ๒ ช่วยตลอด กองทัพภาคที่ ๒ ช่วยตั้งแต่สร้าง หาผู้บริจาคสร้างศูนย์ศิลปาชีพที่ผู้คนได้เป็น ๑๐๐ กว่าคน หมายความว่านอนด้วยอยู่ในเขต พระราชฐาน ซึ่งเขาจะปลอดภัย ที่นอนฝ่ายหญิง ที่นอนฝ่ายชาย และทางทหารก็ช่วยดูแลเป็น ผู้ปกครองด้วย แล้วก็ เป็นศาลาใหญ่ที่ทุกคนจะมาทำงานร่วมกันสนุกสนาน ที่ศาลาใหญ่ซึ่งทาง กองทัพภาคที่ ๒ ได้สร้างขึ้น และนักหนังสือพิมพ์ต่างประเทศในที่นี่มาดู แล้วถ่ายรูปเป็นการใหญ่ แต่ข้าพเจ้าไม่เห็นออก นายเขาคงไม่ให้ออกกระมัง แล้วก็ที่นี่ที่อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร เป็น การเริ่มต้นของโครงการบ้านปาร์กน้ำ ซึ่งทางกองทัพภาคที่ ๒ ได้ดูแลให้ตลอด ช่วยทำให้ตลอดถ้า ไม่ได้ทางกองทัพภาคที่ ๒ ก็แย่ คือเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ทำอย่างไร จะให้ชาวบ้านไม่เห็นว่าเป็นศัตรูกับเขา ชาวบ้านโดยมากมักจะได้รับลูกยกแล้วก็บุกเข้าไปตัดป่า ตำรวจจะไปจับชาวบ้านซึ่งยากจนนี่ก็ลำบากจะทำให้ศัตรูของประเทศไทยได้โอกาส จะทำอะไรดี ในที่สุดท่านก็คิดออกท่านบอกว่าถ้าชาวบ้านปลูกป่าเสียเอง ดูแลป่าเสียเอง เขาได้กินได้อยู่มี ความสุขความเจริญในป่า เขาก็จะดูแลป่า ถึงได้เกิดโครงการปาร์กน้ำขึ้น แต่ทั้งหลายนี้จะไม่ได้ สำเร็จมาได้แบบนี้เลย ถ้าไม่ได้กองทัพภาคที่ ๒ และนายทหารของกองทัพภาคที่ ๒ ที่ร่วมช่วย นี่ ข้าพเจ้ากำลังให้เงินทุนที่พระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำให้แยกทุนมาจากมูลนิธิศิลปาชีพมาตั้งเป็นกองทุน อาชีพ อันนี้ก็ให้กับผู้ที่ เป็นสมาชิกปาร์กน้ำ หมายความว่าเขาจะรับจ้างปลูกป่า เขาจะได้เงินเดือน เดือนละพันห้าร้อยบาท แทนที่จะได้เดือนละ ๓๐๐ บาท เขาจะได้เดือนละพันห้าร้อยบาทเป็นประจำ และภรรยาเป็นสมาชิกศิลปาชีพก็ได้มากขึ้นไปอีก อันนี้ เขากลับไปที่ศูนย์ศิลปาชีพที่กองทัพภาคที่ ๒ สร้างถวาย เห็นการทำงานของสมาชิก นั่นเป็นกลุ่มตัดเย็บ เมื่อทอผ้าได้แล้วต้องตัดเย็บให้เป็น นี่ เป็นคนกลางนั่นนะ เมื่อกี้เป็นพวกวาดเขียน นี่ช่างกล ต้องแก้จักรยาน มอเตอร์ไซด์ แก้ได้ ได้รับความร่วมมือจากกองทัพอากาศดีที่ สุดเลย เพราะว่าสำหรับเครื่องจักรยนต์ กองทัพอากาศเห็นจะต้อง พุดได้ว่าเป็นเครื่องจักรยนต์ที่ยากที่สุด ทางกองทัพอากาศก็จัดผู้เชี่ยวชาญมาสอน วันนั้นเป็นวันที่ ประเมินผล แล้วจะลาซึ่งกันและกัน ข้าพเจ้าจะกลับกรุงเทพฯ แล้วพวกที่เดินทางมาทำวิสาขบูชาเพื่อมา

ค้างที่พระตำหนักภูพาน ก็จะอำลากลับไปถิ่นเดิม ก็มีการประเมินผลงานแล้วก็ร้องท้อมร้องไห้กัน ลูกศิษย์เข้ากอดครูกร้องไห้ขอให้ท่านปลื้มใจเถอะ ผู้ชายคนนี้เป็นโพลิโอม่าตั้งแต่เด็กๆ เป็นอัมพาตมาสมัครเป็นศิลปินอาชีพ มีความสุขและมีฝีมือด้วย ในการสานกระเป๋าชิด ก็ทหารอีกนั่นแหละทหารผู้ดูแลก็เข้าอ้อม แล้วพวกเราซื้อรถให้เขานั่ง เพื่อว่าเขาจะได้นั่งสะดวก ไม่อย่างนั้นเขาต้องถัดไป แล้วก็คนทางขวาสุดของข้าพเจ้านั้นเป็นครูที่เก่งทางसानยานลิเกา แล้วคนที่พิการนั่งรถเข็นนี้ก็เก่งอีกอย่างหนึ่ง แล้วทุกคนสองร้อยกว่าคนได้พร้อมใจกันร้องก่อนที่เราจะจากกัน ร้องบ้านเราแสนสุขใจนี้ กระหึ่ม ข้าพเจ้าไม่เคยคิดเลยว่านายทหารกองทัพภาคที่ ๒ จะสอนคนให้ร้องเพลงได้เพราะอย่างนี้ มีนาล่องวางอาวุธมอบตัวกันเป็นแถว คือบ้านเราเมืองเราเมืองไทยนี้คำว่าโหมโรงใช้ว่าเป็นทาสของเขานี้สำคัญ แล้วก็นี่พอเราทำงานกัน ถ้าวันไหนที่ไม่เหนื่อยมากเราก็เลี้ยงอาหาร แล้วก็รับประทานร่วมกัน ที่ช่วยเหลือต่างๆ ชาวญี่ปุ่นที่ถวายคลองส่งน้ำสำเร็จรูปนั้น ข้าพเจ้าก็เชิญมาเลี้ยงด้วย แล้วก็มีการรำวงกัน รำวงซึ่งคนไทยบางคนบอกว่า รำวงเขย แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นศิลปะของไทย ก็คงไม่เขยกว่าการเต้นรำเป็นแน่ๆ และเมื่อเห็นปฏิภิกิริยาของชาวต่างประเทศ เห็นเขาพยายามรำแล้วเขาสนุกสนานภาคภูมิใจ แล้วทหารที่ถวายอารักขาต่างๆ นั้นนะ พอถวายอารักขากลางวันเสร็จ กลางคืนก็ต้องเล่นดนตรีให้ได้แล้วร้องเพลงด้วยจะเห็นพันเอกจรวาย ซึ่งอยู่ในหน่วยที่ร่วมพัฒนาด้วย ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเดี๋ยวนี้ก็ได้จากเราไปแล้ว แล้วก็ยังมีคนอื่นที่ทำต่อไปอย่างเข้มแข็ง เรื่องบ้านปาร์กน้ำนี้อยากให้ท่านทั้งหลายได้เห็น ซึ่งข้าพเจ้าเห็นแล้ว ข้าพเจ้าตะลึงเลยไม่ได้สร้างให้เฉยๆ ให้ชาวบ้านสร้าง นี่เป็นคณะกรรมการบ้านหนองไผ่ซึ่งแห้งแล้งและมีคนยากจนมาก แล้วก็ข้าพเจ้าขอเช่าที่เขา เขาที่ที่เขาบอกว่าฝนไม่ตกถามเขาว่า แล้วที่นี่เป็นอะไรเขาก็เอียงอาย ชาวบ้านเขากระซิบบอกข้าพเจ้าว่าป่าสงวน เขาว่าอย่างนั้น แล้วฉันไปตัดเอา ข้าพเจ้าก็ทำหน้าตาไม่รู้ไม่ชี้ แล้วบอกว่าถ้าอย่างนั้นขอพระราชทานเช่าเขาเถอะนะเขาก็ให้เช่า ข้าพเจ้าก็เช่า ต้นไม้ไหนที่ยังรอดจากการตัดก็บำรุงรักษาไป แล้วก็ขออาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ช่วยแนะนำ ไม้ยืนต้นโตเร็วที่ชาวบ้านจะได้ไม่ต้องไปตัดป่าไม้สำหรับมาทำที่อยู่อาศัยเนื้อไม้ยูคาลิปโตอายุ ๗ ปีก็ได้ไม้กระดานตั้ง ๒๐ กว่าแผ่นแล้ว คือแต่ก่อนนี้ถ้าเผื่อเราจะใช้ไม้ปลูกบ้านนี้ เราต้องคอยตั้งห้าสิบกสิบบปี อย่างนี้ชาวบ้านก็หมดหวังนี้ชาวบ้านทราบจากนักวิชาการกว่า ๕ ปี ๓ ปี ก็ใช้เป็นพิน ได้แล้ว นี่เป็นบ้านที่ทางกองทัพภาคที่ ๒ สร้างให้สมาชิกปาร์กน้ำอยู่สำหรับพวกที่ไม่มีที่ดินเลยยากจนขั้นแค้น แล้วก็มียายได้ที่น้อยต่ำเหลือเกินเสียศักดิ์ศรีของความเป็นคนไทยไม่มีสิทธิเสรีภาพแก่ตนเลย ทางกองทัพภาคที่ ๒ ได้สร้างโดยเอาวัสดุพื้นเมืองแท้ๆ ราคารู้สึกจะแค่ห้าหมื่นบาท ขอให้ท่านดูเถอะทั้งหมดนี้ ได้ถุณนี้ปูนซีเมนต์ห้าหมื่นบาท มูลนิธิศิลปินอาชีพจ่ายออกไป แล้วเขาอยู่ได้อย่างสบายมีศักดิ์ศรี เขาหน้าบาน แล้วก็เราสอนเขาน้ำนี่เป็นสิ่งที่หายากที่สุดในโลก เพราะฉะนั้นหยาดฝนทุกหยาดที่หล่นลงมาเราจะไม่ให้สูญเสียเปล่าเลย เราจะเก็บไว้รองไว้ถึ้อว่าน้ำเป็นทรัพยากรอันดับหนึ่ง เพราะฉะนั้นต้องรู้จัก เขาบอกว่าน้ำฟ้ากินแล้วไม่แช่บู้สู่น้ำคลองไม่ได้ บอกว่าแช่บหรือไม่แช่บก็เก็บเอาไว้เถอะ

ทางกองทัพก็เลยทำที่รองรับน้ำฝนไว้เสร็จให้เขา ทีแรกข้าพเจ้าจะให้ป็นรถมอเตอร์ไซค์ ทางกองทัพก็บอกว่า ทางพื้นที่ที่จะเข้ามานี้รถยนต์ก็ยังไม่เข้าได้ สมัยที่ตั้งใหม่ๆ เมื่อประมาณสักเจ็ดแปดเดือน เพราะฉะนั้นก็ให้พระราชทานเป็นเกวียนแล้วก็ป็นวัว ตกลงชาวบ้านที่ไม่มีที่อยู่อาศัย อาศัยกับญาติ กระจอกก่องอียากจนเหลือเกินนี้ เขาก็ขนข้าวขนของที่มีน้อยนิดนี้นั่งเกวียนลูกเต้าแล้วออกมา ออกมาแล้วก็เดินทางมาประมาณ ๔ กิโลเมตรกว่า มาถึงบ้านใหม่ของเขา ผู้ชายก็จะมาร่วมกับทหาร สร้างบ้านเขาทุกวัน พอเสร็จสรรพเขาก็ขนครอบครัวมาด้วยเกวียน แล้วก็วัวแล้วโองน้ำนั้น ข้าพเจ้าชี้เองเพราะว่ามหัศจรรย์ใจว่ายิ่งโดนแดดก็ยิ่งเย็บเฉียบ ไม่ต้องการน้ำแข็งเลย เพราะว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า ก็วิธีเดียวกับเครื่องแอร์นั่นเอง และนี่ก็ให้เห็นว่าบ้านป่ารกน้ำ ชาวบ้านไทยมักจะเป็นอย่างนั้นมีอะไรใหม่ก็ต้องมาดูก่อนว่าจะปลงใจเชื่อดีหรือไม่ แล้วก็นั่นเป็นสมาชิกทางขวามือของป่ารกน้ำที่นั่นคอยอยู่ที่หน้าบ้าน ข้าพเจ้าเห็นเขาแต่งบ้านเขาเก๋ ถ้ามองเขาว่าแต่งเองหรือ เขาบอกว่าแต่งเอง เพราะเขาบอกภูมิใจเหลือเกิน บ้านสวยเหลือเกิน นี่ก็เป็นการพิสูจน์ว่า ได้ใช้เงินของท่าน ซึ่งมีค่าไปในทางใดบ้าง และกลุ่มหนองไผ่นี่ เมื่อผลิตผ้ามัดหมี่ได้สวยเหลือเกินแล้วข้าพเจ้าก็เห็นว่าน่าจะตัดเสื้อให้ป็น ก็บอกกับทางทหารกับทางบ้านเมือง เขาก็จัดการเอาครูทางจังหวัดไปสอนพวกที่ใส่เสื้อสีม่วง นั่นนะ ใส่เสื้อตัดเสื้อที่ผ้าที่เขาทเอง แล้วตัดออกมาป็นไทยจิตรลดา ก็สวย ก็เห็นสวยดี แล้วถามเขาว่าใส่สบายไหม เขาก็บอกว่าใส่สบาย ข้าพเจ้าปลื้มมาก ปลื้มแมลงทับ แมลงทับที่ติดที่หน้าอกในรูปนั้น เพราะว่าป็นงานของศิลปินชาติต่อไป ส่วนเล่าไก่ ข้าพเจ้าผิดหวังนิดหน่อย ปรากฏว่า เอาไก่พันธุ์ลูผสมสำหรับให้ไข่ให้เต็กรๆ กินมากไป เขาไม่เคยกับการเลี้ยงไก่พันธุ์ผสมเลยตายหมด เหลืออยู่แค่นั้น กรอกร้อยเดียว

อันนี้ ป็นบ้านป่ารกน้ำอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งทางกองทัพภาคที่ ๒ ได้แนะนำให้ซึ่งเรียกว่าบ้านกุดนาขาม อำเภอสว่างแดนดิน ให้เห็นว่าชาวบ้านพอรู้ว่ามาเท่านั้น ชาวบ้านมาจากไหนไม่ทราบ บ้านใกล้เคียงเพื่อมาดูว่า ไร่ป่ารกน้ำนี้ แล้วให้ชาวบ้านปลูกป่าหากินด้วยการปลูกป่านี้ มันจะเป็นไปได้อย่างไร เขามากันเต็มมาดูลาดเลากันเต็ม แล้วส่วนหนึ่งก็ป็นสมาชิกของข้าพเจ้าที่เอาผ้ามาส่ง แล้วท่านจะเห็นชาวบ้านที่ขนไม้ เพราะว่าข้าพเจ้าถามเขาว่า มีไหมไม้ ไม่ใช่ไม้ยูคาลิปตัสสักอย่างหนึ่ง ไม่ใช่เหล็กซึ่งเป็นไม้ที่ดี แข็ง ถ้าอายุสัก ๑๐ ปีนี้ ป็นเสาบ้านได้เลย โดยที่ปลวกไม่ขึ้นเลย และสีที่สวยงามที่สุดเลย ถ้ามองว่ามีไหม เขาก็บอกว่ามี อู๊ยะ บ้านเรามีแยะ เขาก็ไปเอามาให้ที่เขาตัดไว้แล้ว มาให้ดู กุหลิวจ่อช่วยกันแบกหามกันมาและที่นั่นมองก็นั่นมองอยู่อย่างนี้แหละ แล้วก็ตรงกลางนั้น ป็นภาพที่พันเอกเรวัต บุญทับ ผู้ที่ดูแลโครงการป่ารกน้ำ กำลังสำรวจไม้ยูคาลิปเมื่ออายุประมาณ ๓ ขวบพอที่จะใช้ซ่อมบ้านได้บ้าง ป็นเชื้อเพลิงได้อย่างดี แล้วหุงต้ม ดูเถาะ ดูทหารของชาติเถาะ ถึงยามรบก็รบ คนหนึ่งนี้ได้ถึงรามากล้ากลางสมรเขี้ยว แล้วตอนนี้จัดประวัติชาวบ้าน และอีกคนก็ทำบัญชีการเงินของศิลปินชาติว่า จ่ายไปเท่าไรๆ แก่ครอบครัวนั้นๆ เท่าไรๆ เก็บบัญชีไว้หมด อันนี้ป็นการซื้อ

ผ่านะ เพราะชาวบ้านรู้ว่ามาชาวบ้านก็จะเดินทางมาเพื่อเอาผ้ามาขาย บางคนก็ทำงานบ้าน เองงาน บ้านมาส่งขอรับบ้านใหม่ต่อ

คนนี้ นายมี ไต่ตาม นี้ถวายเป็นของตัวเองถึง ๔๐ ไร่ แล้วขอสมัครเป็นสมาชิกป่ารักน้ำ อีกคน นายเปล ถวาย ๕๐ ไร่ เป็นสมาชิกป่ารักน้ำบ้าง สมาชิกทอผ้าไหมบ้าง นี้อย่างไรแมลงทับที่ข้าพเจ้า บอกว่าตื่นตื่น ขอเอารูปนี้ออกหน่อยเพราะว่าติดแมลงทับก็ติดไปเวลาไปหาชาวบ้าน ถ้ามหาชาวบ้าน บอกจำได้ไหม เขาจ้องแล้วเขาบอก อ้อ แหม ไรตัวนี้กินอร่อยด้วยนะ เขาบอกคั่วอย่างนี้ อร่อยเชียวก ก็เลยบอกเขาว่าอย่ากินเสียหมดนะจ๊ะ อยากรักก็เก็บไว้ให้ฉันบ้างเถอะ เพราะพวกเราจะได้อากินได้จากไรตัวนี้ เพราะมันหายากเข้าทุกทีแล้วที่ตัวใหญ่แล้วสวย พอข้าพเจ้าติดนี้ชาวต่างประเทศบอกว่า มรกตเป็นแถว เจ้านายบางองค์ก็บอกว่า แหมนี่ลงยาไม่แพ้ Faberge เลยนะ ที่แท้เป็นตัวแมลงทับจริงๆ ปีกแมลงทับ หัวแมลงทับ แล้วชาวบ้านก็ขอ ขอให้ครูของศิลปาชีพไปสอนแกะ แกะไม้ช่างไม้ ส่วนที่แต่งชุดทหารนั้นข้าพเจ้าปลื้มใจที่สุดในชีวิตว่าได้แต่งทหารชุดฝึก หมายความว่าชุดที่ตราครุฑว่า รุสสิกว่าชุดนี้ชอบมาก และก็ที่ซาบซึ่งใจคือได้เห็นรองแม่ทัพเลิศ ซึ่งบัดนี้ได้เสียชีวิตแล้วเนื่องจาก เครื่องบินตก นี่ข้าพเจ้าก็เศร้าใจและคิดถึงเพลงว่าด้วยกัน เพราะว่าเราร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน ตลอดเวลาที่ข้าพเจ้าไปอยู่คนเดียวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองแม่ทัพก็เป็นผู้ที่ดูแลคนหนึ่ง ดูแลตลอด ความปลอดภัย คุณเลิศเป็นคนที่เรียกว่าเป็นยอดชาย ยอดคน ทั้งชีวิตทุ่มให้แก่ประเทศชาติ กว่าจะแต่งงานก็อายุ ๔๕ แล้ว เพราะฉะนั้นลูกของเธอที่ยังเหลืออยู่นี้เล็กทั้งนั้นเป็นเด็ก ข้าพเจ้าเห็น แล้วใจหาย แต่ที่ภาคภูมิใจเหมือนกับที่ภรรยาของเลิศบอกว่าภาคภูมิใจที่ว่า เมื่อถึงเวลาจะต้องตายก็ตายในขณะที่ทำความดีช่วยคนไม่ใช่สร้างความเดือดร้อนให้กับคน จริงของเธอ งานศพของท่าน เหล่านั้น ผู้คนล้นลำฟ้ามีด จริงของเธอที่ว่าคนเราจะตายเมื่อไรก็ได้ แต่เลือกที่จะตายในความดี ตายไปด้วยเสียงคนเสียตาย สรรเสริญ แทนที่ที่จะตายแล้วก็เสียงคนด่าแข่งอยู่ตลอด อันนี้เขา กลับไปวันสวนสนามที่โคราช ผบ.ทบ.ไปที่ค่ายของทหารราบ กรมทหารราบที่ ๒๓ ที่โคราช แล้วก็ ผลงานกับผู้ก่อการร้ายต่างๆ ที่ตั้งแต่ทางกองทัพภาคที่ ๒ ได้ต่อสู้มากับผู้ที่หลงผิดไปใฝ่ทางลัทธิ คอมมิวนิสต์ แล้ววางอาวุธกลับมาเป็นส่วนมากนี่น่าปลื้มใจ อันนี้ ข้าพเจ้าอยากจะทำเป็นวันที่ ปลื้มใจมาก ที่แม่แต่งทหารแต่งตัวอะไรประหลาดต่างๆ นี้ประชาชนก็ยังโบกมือเชียร์กันอยู่วันยังค่ำ จะออกมาทำไหน อันนี้ที่ท่านแม่ทัพได้กล่าวคำกราบบังคมทูลเสร็จ แล้วก็ทหารก็เดินมีสวนสนาม ผ่าน ปลื้มใจมากเลยว่าประเทศไทยมีคนดีแยะ อย่างที่กรมทหารราบที่ ๒๓ นี้ ดูแลสวัสดิการของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการให้เรียนตัดเสื้อ เย็บเครื่องแบบทหารนี้ ทุกคนภรรยาทหารผู้น้อยนี้บอกว่า ได้รายได้มากพอเพียง คือหมายความว่าสะสมที่จะมีบ้านช่องของตัวเองได้ แล้วอีกสองข้างก็เป็นผู้ที่มีจิตกุศลที่ช่วยสนับสนุนโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และของกองทัพ ภาคที่ ๒ มาตลอด

อันนี้ เป็นอันที่เรียกว่าเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน และไม่คาดฝัน ไม่เคยคิดเลยว่าคุณเลิศ รองแม่ทัพ กับคุณจรรยา จะมาจากไปอย่างรวดเร็ว เราทำงานใกล้ชิด ทำด้วยกันตลอดทาง ทราบดีว่าคุณเลิศนี้ ไม่ได้มีวันเสาร์วันอาทิตย์เลยไปทำงานอยู่ในห้องที่กันดารตลอด พันเอกจรรยาเหมือนกัน เดียวนี้ได้เลื่อนยศแล้ว เป็นผู้ที่คนที่ดีทั้งหลายยกย่อง แล้วก็เศร้าโศกเสียใจ มีคุณเสงี่ยม คุณชัยพร ที่ว่าเขาเป็นผู้ที่เสียสละนับว่าเป็นยอดชาตินี้ เพราะว่าที่เขาตายไปนี่เขาตายไปอย่างลูกเมียภาคภูมิใจได้ว่า เขาไม่มีการเบียดเบียนทรัพย์สินของแผ่นดินไปเลย ที่เขาทิ้งไว้ให้ลูกหลานนี้ คือชื่อเสียงแล้วก็คำสอนที่ว่า คนไทยต้องช่วยกันค้าจุนเมืองไทย อย่าคิดเอาเปรียบเมืองไทย อย่าเบียดเบียนเมืองไทย เพราะฉะนั้นการจากไปของเขานี้ นับว่าเป็นการสูญเสียผู้ที่มีความมกตัญญูทวดเวทิต่อชาติบ้านเมืองอย่างสูงสุด แต่เขาไปดี ข้าพเจ้าบอกกับครอบครัวว่า เขาไปดี บอกกับลูกๆ บอกคุณพ่อหนูได้สะสมมรดกที่ล้ำค่าที่สุด คือคุณงามความดีที่คนทั้งหลายจะพูดติดปากตลอดไป หนูจะไม่โดนชี้หน้าเลยว่า คุณพ่อได้เบียดเบียนเอาทรัพย์สินของแผ่นดินไป คุณเลิศ คุณจรรยา แล้วก็คุณเสงี่ยม ล้วนแต่ นายทหารชั้นสำคัญของกองทัพภาคที่ ๒ ทั้งนั้น ที่เคยดูแลข้าพเจ้าตอนที่ไปอยู่ทำงานที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วคุณชัยพรพวกนี้ลูกเล็กทั้งนั้น และข้าพเจ้าก็ตั้งจิตอธิษฐานกับที่หน้าศพเขาว่า จะคอยดูแลลูกเขาตลอดไม่ให้คนดีที่ไม่เคยได้สั่งสมเบียดเบียนชาติบ้านเมืองต้องเสียใจได้เลยว่าความดีนี้ เขาทำไปโดยที่ไม่มีสิ่งตอบแทน ลูกของเขาจะได้รับการดูแลอย่างดีที่สุดจากพวกเราที่อยู่เบื้องหลังที่รู้จักสำนึกถึงบุญคุณ วันนั้นแม่แต่อากาศก็เศร้าโศก ฝนครึ้มและปรอย นี่แหละคนดีตายไปก็มีคนอาลัยรัก คนแน่น แทบจะไม่มีที่ยืน แน่นทั้งข้างนอกวัดข้างในวัด และมีแต่เห็นคนเข็ดน้ำตา นี่เป็นครอบครัวที่อันนี้เป็นภรรยาของแม่ทัพเลิศ เธออายุยังไม่ถึง ๔๐ เลย เป็นครูแต่รู้สึกว่าคุณภาพไม่ค่อยดี แล้วก็ลูก ส่วนลูกชาย ท่านจะเห็นแต่ศีรษะข้างหลัง เพิ่ง ๘ ขวบ ข้าพเจ้าก็ถามถามถึงว่าบ้าน นี้ลูกของคุณจรรยา และแม่ของคุณจรรยา นิมิตซ์ฐ์ ถามเขาว่าไม่ต้องออกจากบ้านพักหรือ ทางกองทัพภาคที่ ๒ ก็บอกว่า ผบ.ทบ. สั่งว่าให้อยู่ไปตลอดจนกว่าที่จะช่วยตนเองได้ ภรรยาของคุณชัยพรแล้วก็ลูกสาวซึ่งกำลังอยู่ในวัยเรียน นี้ลูกคุณเสงี่ยมที่ยังเล็กนี้ ข้าพเจ้าได้ยินแกพูดว่า พี่ๆ แหมอยากให้คุณพ่อออกจากไอ้ๆ ที่สูงๆ หมายถึง โกลนะ เมื่อไรคุณพ่อจะออกมาสักที เข้าไปอยู่ในนั้นตั้งนานแล้ว ได้ยินแล้วก็รู้สึกที่เศร้าที่สุดเลย ก็พยายามปลอบภรรยาเขาซึ่งทั้งนายกรัฐมนตรีนะ และ ผบ.ทบ. ก็บอกว่า มีมาตรการที่สำหรับดูแลสมนาคุณผู้ที่มีพระคุณแก่ชาติ ไม่ต้องทรงห่วง แต่ข้าพเจ้าก็จะต้องขอห้วงไปตลอด ต่อมาก็เสด็จพระราชดำเนินที่วัดพระศรีมหาธาตุในงานศพของอธิบดี ปลัดกระทรวงเกษตรแล้วก็รองอธิบดีป่าไม้ กรมป่าไม้ คุณกังวาล เทพหัสดิน ที่ไปเสียพร้อมกันในที่เฮลิคอปเตอร์ตก ลูกก็ยังเล็กๆ อยู่ทั้งนั้น ลูกยังเล็กแต่เขาก็ต้องไปปฏิบัติงานที่เสี่ยงภัยต้องขึ้น ฮ. ไป เพราะบางแห่งก็ไกลมาก ผู้นี้ได้เป็นผู้ที่มีเมตตาจิตช่วยโครงการปาร์กน้ำซึ่งพัฒนาที่ดิน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ ไปเฝ้าเองที่วัดพระศรีมหาธาตุ นั่นลูกที่เล็กนิดเดียว

ของพัฒนาที่ดินนี้ยิ่งเด็กมาก แปลกที่ว่าหลานเข้ามาจับที่พระบาท พอแม่อุ้มออกไปก็ร้องไห้จ้า ก็ขอ
จับแค่นี้สำหรับชีวิตวัย ๕๐ ที่ได้ผ่านแล้วมาจนถึง ๕๑ นี้ ที่ท่านทั้งหลายได้เมตตามานั่งฟังให้อธิบาย

*****

พระราชดำรัส (๑) พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันศุกร์ที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๗

*****

ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านทั้งหลายที่ได้พร้อมใจกันมาถวายพรให้ข้าพเจ้าในวันเกิดอายุครบ ๕๒ ปีบริบูรณ์ ยิ่งกว่านั้น บางท่านหรือบางคณะ ก็ยังนำเงินมาบริจาค ช่วยเหลืองานการกุศลของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งและอนุโมทนาในศรัทธาของท่านโดยทั่วกัน การที่ท่านมาบริจาคเงินให้ข้าพเจ้านี้ ข้าพเจ้าถือว่าท่านทั้งหลาย เห็นใจและไว้วางใจให้ข้าพเจ้าเป็นตัวแทนของท่านที่จะประสานงานเร่งช่วยพี่น้อง ร่วมชาติให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นเป็นอิสระเสรีจากความหวอหอยยากจนข้นแค้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งกับข้าพเจ้าเสมอว่า การทำคุณงามความดี มีเมตตากรุณาต่อผู้อื่นนั้น เป็นการลงทุนที่มั่นคงที่สุดของคนเรา เวลาเสด็จฯ ทรงแปรพระราชฐานไปเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพฯ จะทรงรับภาระในการหาแหล่งน้ำ อาสาประสานงานกับทางรัฐบาลของพระองค์เอง จัดหาน้ำให้ราษฎรได้ทำการเพาะปลูกและใช้สอยส่วนงานทางด้านกุศลดูแลครอบครัวของเกษตรกร กสิกรเป็นงานที่ทรงมอบหมายให้เป็นธุระของข้าพเจ้าและจุฬารณคดีที่ทุกท่านได้เห็นรูปมาทุกปี โดยมีพระราชดำริว่า การพยายามถมมหาสมุทรนั้นเป็นไปไม่ได้ ทางที่ถูกพวกเราควรช่วยให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เท่าที่ได้ไปเห็นมาจากเครื่องนุ่งห่มเครื่องใช้ไม้สอยในหมู่บ้านของแต่ละคน เห็นได้ว่าชาวบ้านมีความสามารถอยู่หลายอย่างแล้ว เช่น ทอผ้า เลี้ยงไหม สาวไหม ย้อมผ้า จักสาน และปั้นภาชนะที่จำเป็นที่ต้องใช้ในครัวเรือน การรู้จักใช้รากไม้และสมุนไพรให้เป็นประโยชน์ ซึ่งขณะนี้กำลังเป็นที่นิยมของทั่วโลก ชาวไร่ชาวนาของไทยเรารู้จักกันมาแต่โบราณแล้วเรื่องนี้เป็นที่สนใจของเพื่อนชาวต่างประเทศของข้าพเจ้ามาก ข้าพเจ้าได้ก่อตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพสำเร็จขึ้นมาก็คด้วยท่านทั้งหลายเป็นจำนวนมาก ได้สนับสนุนช่วยเหลือโครงการของข้าพเจ้าตลอดมา ขอยืนยันกับท่านทั้งหลายว่า การช่วยเหลือชาวไร่ชาวนาของไทยให้สามารถเลี้ยงตัวได้นั้น เป็นของที่ไม่ยากเกินไปเลย เพราะว่าพื้นฐานของชาวไร่ชาวนาของไทยเรามีความสามารถรอบตัวอยู่แล้ว สำคัญที่พวกเราจะต้องเข้าไปหา ให้โอกาสเขาตีความสามารถของเขาออกมาใช้เป็นประโยชน์ในการช่วยตัวเอง ทุกวันนี้ปัญหาสำคัญของประเทศที่พวกเราทุกคนจะต้องช่วยกันแก้ไขก็คือ ความหวอหอยยากจนข้นแค้น คนไทยทุกคนที่พอจะมีจึงควรที่จะร่วมมือกันช่วยแก้ไขสภาพดังกล่าวในบ้านเมืองของเราให้หมดหรือทุเลาลงไป ความยากจนและความหวอหอยเป็นประเด็นใหญ่ที่สุดในการจำกัดอิสรภาพของคนเรา คนจนที่ต้องอดมื้อกินมื้อจะมีสุขภาพที่ดีไปไม่ได้ และยอม

จะต้องเกิดโรคภัยไข้เจ็บขึ้นในที่สุดซึ่งการเจ็บป่วยนี้เองเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทรัพย์สินที่เขา มีอยู่ ต้องมลายหายสูญไป บางครั้งที่น่าที่มีอยู่ทรัพย์สินสมบัติข้าวของที่สะสมเอาไว้ตั้งแต่ครั้งปู่ย่าตายาย จำเป็นต้องขายเพื่อเอาเงินไปใช้รักษาตัว ลูกเต้าที่ควรจะได้รับการศึกษาเล่าเรียนต้องเลิกเรียน เพื่อ ออกไปรับจ้างหารายได้มาช่วยพ่อแม่ กรณีเช่นนี้เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าได้พบเห็นมามากต่อมาก และเป็น แรงจูงใจให้มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพถือกำเนิดขึ้น ความสามารถทางศิลปะของชานาชาวไร่นั้นเอง จะ สามารถช่วยให้เขาทำงานเลี้ยงครอบครัวได้อย่างมีเสริภาพ สามารถยับยั้งไม่ให้คนไทยต้องขายที่ดิน ของตนเอง แล้วกลายเป็นคนเร่ร่อนเข้ามาแย่งกันหางานทำในเมืองใหญ่ๆ ก่อปัญหาให้เกิดหมู่บ้าน สลัมขึ้น ถ้ามูลนิธิปฏิบัติงานได้เต็มที่ก็เป็นการอาสาช่วยเหลือรัฐบาลได้อีกทางหนึ่ง ทุกประเทศในโลก ยอมรับแล้วว่า ประชาชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของบ้านเมือง ตราบใดที่ประชาชนยังไม่มี เสริภาพจากความหิวโหย จะเรียกว่า เรามีเสริภาพเต็มที่ไม่ได้ประเทศชาติยังไม่สามารถจะยืนหยัด ด้วยตนเองได้เงินที่ท่านทั้งหลาย ผู้มีจิตเป็นกุศลมาบริจาคให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าและเจ้าหน้าที่ได้ พยายามนำเงินของท่านไปสร้างความปิติ สร้างความหวัง ความเป็นอิสระเสรีให้แก่เพื่อนร่วมชาติของ เราในท้องถิ่นกันดาร ที่ใช้คำว่าเป็นอิสระเสรีนั้นหมาย ขอย้ำว่าหลุดพ้นจากความหิวโหยและความ ขาดแคลนวัตถุ และสามารถเข้ารับการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์ให้สมกับที่รัฐบาลของเราได้พยายามแผ่ ขยายการศึกษาออกไปจนถึงชายแดน ข้าพเจ้าขออย่าให้คนไทยทุกคนสำนึกว่า ประเทศใดประชาชนไม่ สามารถผลิตให้แก่ประเทศได้ ประเทศนั้นๆ จะยืนหยัดอยู่ได้อย่างไร มีชานานก็คงจะต้องล้มคว่ำลงไป ในวันใดวันหนึ่ง การที่จะปล่อยให้มีการอดอยากขาดแคลนขึ้นในประเทศเป็นการไม่ถูกต้อง คนไทยที่ ได้รับการศึกษาอย่างสมบูรณ์ทุกคน ต้องถือเป็นหน้าที่รับผิดชอบของตน ไม่ใช่โยนความรับผิดชอบไป ให้รัฐบาลแต่ฝ่ายเดียวต้องร่วมใจกันแก้ไขสภาพเช่นนี้ ขอเชิญชวนให้ทุกท่านพิจารณาความจริงของ บทกลอนพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ว่า

“แม้ชาติย่อยยับอัปจน บุคคลจะสุขอยู่อย่างไร”

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสดีกว่าผู้อื่น ได้ตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทั่วหัวระแหงจน สุดชายแดน จึงใคร่จะเล่าให้ท่านทั้งหลายฟัง ถึงภาพที่น่าจับใจที่ข้าพเจ้าได้เห็นมานับครั้งไม่ถ้วน ซึ่ง ท่านก็อาจจะเคยได้เห็นบ้างในโทรทัศน์แต่เพียงน้อยนิด เพราะเจ้าหน้าที่ที่ถ่ายโทรทัศน์ต้องรีบกลับ เพื่อออกข่าวให้ทัน ภาพที่วุ่นวายประทับใจอย่างยอดเยี่ยมหาใดเปรียบไม่ได้ ก็คือ ภาพที่ประชาชนไทย นับพันๆ หมื่นๆ คน พากันควักเงินบริจาคถวาย ทั้งๆ ที่พวกเขาเองก็แสนที่จะมีทุนทรัพย์น้อย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รับสั่งกับข้าพเจ้าเสมอว่า ไม่มีที่ไหนเหมือนแล้ว เมืองไทยที่คนไม่ว่า ยากจนเพียงไร ยิ่งเบิกบานชุ่มชื่นในการ “ให้” ข้าพเจ้าเชื่อว่า นี่คือ มรดกอันประเสริฐที่คนไทยเรา

ได้รับตกทอดกันมาหลายร้อยปี เราเป็นแผ่นดินแห่งพระบรมพุทธศาสนา อบรมสั่งสอนกันมานาน ให้รู้จักทำบุญด้วยการ “ให้” “ให้” คำว่า “ให้” นี้ ไม่ได้หมายถึงให้ทางวัตถุ หมายถึงให้โอกาสผู้อื่น แสดงความคิดเห็นของเขาด้วยการอดกลั้นต่อความรู้สึกของเขา จะเห็นได้ว่า แม้ประชาชนนับถือศาสนาต่างกันเรายังอยู่ร่วมกันมาได้อย่างร่มเย็นเป็นสุขตามประวัติศาสตร์ของไทย เราไม่เคยมีบันทึกไว้ว่า เกิดการรบพุ่งทางศาสนาเลย ข้าพเจ้าปลาบปลื้มปิติที่ได้พบพระสงฆ์ชาวต่างประเทศรูปหนึ่ง ชื่อท่านสุเมโธ ท่านเข้ามาบวชเรียนในเมืองไทยนับสิบๆ พรรษา โดยเป็นสานุศิษย์ของพระอาจารย์ชา ท่านเคยพูดให้ฟังว่า ท่านชาวซึ่งในเมืองไทยมาก เมื่อท่านบวชอยู่กับท่านอาจารย์ชาทางภาคอีสาน หรือออกธุดงค์ไปที่ใด ชาวบ้านแม้ยากจนก็มีน้ำใจแบ่งปันอาหารมาถวายเสมอมิได้ขาด ส่วนตัวท่านซึ่งเป็นพระสงฆ์ก็ต้องถือพระพุทธรูปเอาไว้อย่างเคร่งครัดให้สมกับเป็นพระสาวก ทำตนให้เลี้ยงง่ายเคร่งครัดในพระธรรมวินัย โดยออกบิณฑบาตเป็นประจำ การบิณฑบาตนั้นไม่ใช่เป็นการไปเบียดเบียนชาวบ้านอย่างที่คนเข้าใจกันเดี๋ยวนี้ แต่เป็นการออกไปสอนให้ชาวบ้านรู้จักการ “แบ่ง” การ “ให้” โบราณ วัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ชาวบ้านสามารถจะไปฟังพระได้แทบทุกเรื่อง เช่น ไปถือศีล อบรมจิตใจที่วัด มีลูกก็ส่งไปเล่าเรียนเขียนอ่านที่นั่น เวลาลาน้ำก็ไปขอข้าวพระกินได้ นับเป็นสังคมที่สมบูรณ์แบบ อยู่ห่างไกลจากความหิวโหย ขณะนี้ในเมืองใหญ่ๆ ของเรานับวันจะออกห่างวัดเข้าทุกที ดังชาวบ้านต่างจังหวัดได้ปรารถนาให้ข้าพเจ้าฟังว่า คนสมัยนี้พากันหันหลังให้วัด และหันหน้าไปหาแสงสีกันหมด

ข้าพเจ้าไม่อยากจะคิดว่า ประชาชนในชนบทมีจิตใจเป็นกุศลยิ่งกว่าประชาชนในเมืองใหญ่ๆ แต่เหตุการณ์ที่เป็นข่าวพาดหัวหนังสือพิมพ์ฉบับวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ที่แล้วมา ที่มีคนเหยียบกันตายถึง ๒๐ คน และบาดเจ็บมากมาย เนื่องจากแก่งแย่งกันไปรับแจกสิ่งของมูลนิธิ ซึ่งมูลนิธินั้นเจตนาที่จะทำการกุศล แต่เหตุการณ์นี้ชี้บ่งชัดให้เห็นว่า พวกเราบางคนในเมืองใหญ่ๆ นอกจากจะมีความยากจนทางวัตถุแล้ว ยังยากจนยิ่งนักในด้านจิตใจ ความยากจนทางด้านจิตใจเป็นอันตรายเสียยิ่งกว่ายากจนทางด้านวัตถุเป็นไหนๆ ในชนบท เรื่องเช่นนี้ไม่เคยปรากฏมาแม้ในงานที่ผู้คนชุมนุมกันเป็นแสนๆ เช่น ในงานพระราชทานเพลิงพระเถระเจ้าต่างๆ ซึ่งเป็นที่นับถือสักการะของประชาชน แม้เจ้าของรถโดยสารจะเร่งให้รีบกลับกัน เขาก็ยังคอยคิวกันที่จะไปถวายสักการะบูชาพระเถระ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ “ให้” สิ่งของที่เหนือกว่าวัตถุหลายเท่ากล่าวคือท่านได้ให้ความเจริญความสุขทางจิตใจ ชาวบ้านเหล่านั้นรู้จักการคอยรู้จักจังหวะเวลาที่ควรปล่อยให้ผ่านไปด้วยการแสดงกตัญญูกตเวทิตาธรรมต่อผู้ที่มากไปด้วยพระคุณ บางคนคอยนานจนเป็นลมล้มลง คนอื่นๆ ก็ช่วยกันปลิดผลไม้ที่บรรดาสานุศิษย์ของพระเถระเจ้านำไปปลูกไว้ตามต้นไม้เพื่อเป็นทานให้ผู้หิวโหยได้กิน ฉะนั้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคมที่แล้วมา ทำให้ข้าพเจ้ามั่นใจว่า การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชอุทิศสาธุเสด็จฯ แปรพระราชฐานไปประทับในชนบทชายแดนติดต่อกันมาเป็นเวลาหลาย

ปีแล้ว และตั้งโครงการตามพระราชดำริอาสาช่วยประสานงานกับทางราชการ สืบหาต้นน้ำลำธาร หาทางให้ราษฎรมีน้ำใช้ในการทำเกษตรกรรมและกสิกรรมนั้นเป็นการกระทำที่ถูกต้องที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากทรงมีพระราชประสงค์ที่จะหยุดยั้งไม่ให้คนในชนบทพากันวิ่งเข้าไปในเมืองใหญ่ๆ และมา แยกกันรับประทานจนเกิดเหตุการณ์เช่น วันที่ ๓๐ กรกฎาคมที่แล้วมา

ตามหมู่บ้านต่างๆ ในชนบทเมื่อประมาณ ๓๐ ปีมาแล้ว ชาวนาชาวไร่ยังรู้จักวิธีที่จะอยู่ ร่วมกันเป็นอย่างดี เขาจัดสังคมของเขาเองได้อย่างเหมาะสม เมื่อคราวที่ข้าพเจ้าตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี เพื่อทอดพระเนตรโครงการกระดูกและของใช้ ของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งกับข้าพเจ้าว่า ทรงสนพระทัย ตื่นเต้นวิธีการที่ชาวบ้านบ้านเชียงเขาจัดสังคมของเขายิ่งกว่าโบราณวัตถุเสียอีก ที่นั่นชาวบ้านอยู่กัน ฉันทันหนึ่ง มีกระท่อมร้านค้าของตนเอง ซึ่งอยู่ในรูปแบบสหกรณ์ ใครขาดอะไรก็เอาของที่ตัวมีไป แลกเปลี่ยนเอามา ใครมีที่มากก็ปลูกข้าวผลิตข้าวไป ใครมีที่น้อยก็ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพื่อใช้ในการ นุ่งห่ม ใครมีความสามารถในการตัดเย็บเสื้อผ้าก็ตัดไป ใครไม่มีที่ทำกินเลยก็ปันไร่ ปันนาขณะต่าง ๆ สำหรับใช้สอยเรียกว่าถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน ไม่ปรากฏสภาพของความอดอยากหิวโหย นับว่าเป็นสังคม ที่ช่วยตนเองได้ ถึงแม้จะไม่ใช่สังคมที่เฟื่องฟูหรูหรา สมควรที่จะสนับสนุน ขณะนี้โลกเรากำลัง ประสบกับปัญหาน้ำมันขาดแคลน ปัญหานี้ไม่มีใครกล้าปฏิเสธได้ว่าจะเป็นปัญหาระยะยาวทีเดียว จนกว่าเราจะหาอะไรมาน้ำมันได้ เพราะฉะนั้นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลต้องให้มีความสามารถที่จะ ช่วยตนเอง ดังที่เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาแต่แรกเริ่มเดิมที คนเราจะอยู่ได้ ด้วยมีปัจจัย ๔ หากเราขาดรถยนต์ ขาดไฟฟ้า ขาดโทรทัศน์ เราไม่ตาย แต่ถ้าขาดอาหาร ขาดน้ำ ทุก คนจะต้องพากันตายอย่างแน่นอน

คนเรากลัวเอาความต้องการทางวัตถุเป็นใหญ่ มักทำให้ขาดสติ เพราะฉะนั้นขอให้พวกเรา ช่วยกันรักษาความสำนึกคิดที่ดีแบบเก่าก่อน คือความเอื้ออิมในคุณงามความดีสนับสนุนการ “ให้” ให้ ทุกอย่างไม่ใช่แต่เฉพาะวัตถุ เช่นแต่ละเดือนเรามีวันหยุดกันถึง ๔ อาทิตย์ พวกเราที่เป็นพวกที่พอมีกี่ อาจจะมีผลกันไป “ให้” ผู้ยังขาดอยู่ไม่จำเป็นดอกที่จะหยิบยื่นวัตถุ แต่ “ให้” ทางน้ำใจก็ดี การ พัฒนาทางจิตใจนี้สำคัญมาก ปัจจุบันเรามีสิ่งล่อใจมากทางด้านวัตถุ มีสิ่งทีบารุงบำเรอความสุขที่จะ สรรหามาได้ทุกเมื่อ จนกระทั่งเราขาดความสำนึกที่ว่า คนเราจะได้ติ่มงมีสุขสมบูรณ์ก็ยิ่งสมควรจะต้อง สะสมความดียิ่งขึ้นไม่ใช่สะสมแต่ทรัพย์สินสมบัติจนคิดแต่จะแก่งแย่งกันกลายเป็นยุคที่ร้อนระอุ เป็น อันตรายต่อเสรีภาพของบ้านเมืองมากทีเดียว เรื่องนี้ข้าพเจ้าอยากจะขอฝากให้สภาสมาคม หน่วยงาน สังคมสงเคราะห์ต่างๆ ให้ถือหลักที่จะช่วยกันคิดว่ายากจนน้ำใจนั้น เป็นภัยต่อสังคมเรายิ่งกว่ายากจน ทางด้านวัตถุ

ข้าพเจ้าใคร่จะยกตัวอย่าง ผู้ที่ให้ด้วยน้ำใจสักรายหนึ่ง บุคคลผู้นี้คือนายอำนาจ ทองมี นายอำนาจ ทองมี เชิญออกมาปรากฏตัวหน้าหน้า เชิญยืนตรงนั้น ขอให้ท่านทั้งหลายปรบมือ เพื่อแสดงความยกย่อง อันนี้สำคัญมาก การรู้จักยกย่องผู้ที่ควรยกย่องคือเขาอาจจะยากจนในทางวัตถุแต่ในน้ำใจนั้น มีความเจริญมั่งมีสมบูรณ์มาก บุคคลผู้นี้คือนายอำนาจ ทองมี หาเงินรายได้พิเศษด้วยการขี่รถจักรยานยนต์รับจ้าง รับ-ส่งผู้โดยสารในซอยวัดหลักสี่ เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคมที่แล้มาแล้ว ได้เกิดอุบัติเหตุรถไฟชนตรงปากซอย นายอำนาจ ผู้เห็นเหตุการณ์ได้รับเข้าช่วยเหลือสุขภาพสตรีผู้ขับรถซึ่งกระเด็นออกมาอนตาค้างอยู่บนถนน ได้เรียกแท็กซี่นำตัวไปโรงพยาบาลภูมิพล รถแท็กซี่ ๒ คันแรกไม่ยอมหยุดรับด้วยเกรงว่าผู้ป่วยจะไปขาดใจตายในรถของเขา รถแท็กซี่คันที่ ๓ ยอมรับและมีน้ำใจยอมช่วยเหลือ ตลอดเวลา นายอำนาจ ได้เก็บกระเป๋าถือของหญิงผู้ประสบอุบัติเหตุไว้กับตัวรักษาทรัพย์สินไว้ให้เจ้าของอย่างครบถ้วน เมื่อถึงโรงพยาบาล นายอำนาจกลับควักเงินของตนเองที่หาได้มาด้วยความยากลำบากชำระค่าโดยสาร ไม่ยอมแคะต้องเงินในกระเป๋าของสุขภาพสตรีนั้น ทั้งๆ ที่ตนเองก็มีลูกเล็กๆ หลายคนที่กำลังเรียน และหาได้เพียง ๔๐ บาท และรถแท็กซี่คันนั้นก็มีคนขับที่ประเสริฐแต่ว่าน่าเสียดายที่ข้าพเจ้าไม่สามารถตามตัวผู้ที่มีจิตใจประเสริฐนั้นได้ ไม่เกียจจนขอเงินเพิ่ม มีเท่าไรก็ให้เท่านั้น มุ่งมั่นแต่ว่าจะช่วยชีวิตผู้บาดเจ็บเท่านั้นเป็น “น้ำใจ” ที่ประเสริฐ และถ้าเมืองไทยเพียบพร้อมไปด้วยบุคคลเช่นนี้ ที่ถือว่าน้ำใจมีคุณค่ามากกว่าทรัพย์สินนอกร่าง ซึ่งเราเองก็เอาติดตัวไปไม่ได้ เมื่อเสียชีวิตแล้วก็ยอมจะซาบซึ้งและอบอุ่นใจว่า มีคนอย่างนายอำนาจ นี้ขึ้นในกรุงเทพฯ แล้วก็หวังต่อไปว่าจะมีคนเช่นนี้อีกต่อไป ขอปรบมือให้นายอำนาจ อีกหนพร้อมด้วย ขอบพระคุณ

บ้านเมืองของเราจะทำนุบำรุงให้เจริญรุ่งเรืองเพียงเท่าที่ตาเห็นภายนอกนั้นไม่พอ ต้องให้เจริญทั้งข้างนอกและข้างในไปพร้อมๆ กัน ตามสถิติข่าวของหนังสือพิมพ์ต่างประเทศ ยังมีประเทศอื่นๆ ที่ยากจนกว่าประเทศไทยเรามีอีกมาก ชาวการอดอยากของประเทศอื่นๆ ควรจะทำให้เราได้คิดและพิจารณาช่วยกันสร้างสังคมขึ้นมาใหม่ให้เจริญพร้อมกันทั้งด้านวัตถุและคุณงามความดี ซึ่งเรื่องนี้เราจะใช้เงินทุ่มแต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้ ทุกคนต้องทุ่ม “น้ำใจ” เข้าไปด้วย จะมีประโยชน์อะไรถ้าราษฎรมีสติในการเลือกตั้ง แต่ตัวราษฎรเองยังไม่เป็นอิสระเสรีโดยสมบูรณ์โดยยังเป็นทาสของความหวงแหนอยู่

การให้อย่างที่เรียกว่า “ทุ่มน้ำใจ” กันทีเดียวนี้ มีตัวอย่างที่ข้าพเจ้าใคร่จะเล่าสู่ให้ท่านฟัง ในระยะ ๑๐ ปีย้อนหลังไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าได้ไปเยี่ยมเยียนอำเภอต่างๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ถามถึงทุกข์สุขของราษฎร ทรงทราบว่าการทำนาที่อยุธยา ซึ่งใกล้กรุงเทพฯ นิดเดียวกำลังมีปัญหา มีอุปสรรคต่างๆ เช่น หนุณาชุกชุม น้ำท่วมฝนแล้ง น้ำมากผิวดินแห้งต้นข้าวเป็นโรค เป็นเหตุให้ชาวนาทิ้งนาให้ร้างไปนับหมื่นนับแสนไร่ และพากันเข้ากรุงเทพฯ เพื่อหางานรับจ้างเลี้ยงตัว และเลี้ยงครอบครัว ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำให้พระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จพระราชหลุ่ทัยและทรงกังวลยิ่งนัก สถานการณ์ดังกล่าว บัดนี้เริ่มพ้นวิกฤติการณ์ได้บ้างแล้วโดยนายทหารแห่งกองทัพภาคที่ ๑ กลุ่มหนึ่งร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายเกษตรได้อาสาผ่าละออองธุลีพระบาทเข้าไปปฏิบัติงานในวันหยุดราชการด้วย เสาร์ อาทิตย์ไม่มีสำหรับนายทหารเหล่านั้น เขาเข้าไปช่วยเหลือราษฎรแก้ไขนาไร่ให้เป็นที่น่าที่ทำกินได้ตลอดจนส่งเสริมให้ชาวไร่ชาวนาเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ ซึ่งมีผู้ใจบุญบริจาคให้ การที่ชาวไร่ชาวนาหวนกลับไปทำนาทำไร่ใหม่นี้ยังผลให้ประเทศเราผลิตอาหารได้เพิ่มขึ้นพร้อมๆ กัน กับยังยังไม่ให้คนว่างงานเข้าไปล้นตามเมืองใหญ่ๆ อีกด้วย

จากเงินของมูลนิธิศิลปาชีพและเงินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ก็ได้เกิดโครงการขึ้นอีกโครงการหนึ่ง เรียกว่า โครงการปาร์กน้ำ เนื่องจากการที่ราษฎรถวายฎีกาว่าผู้ชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวขาดที่ดินที่จะอยู่อาศัยและทำมาหากินเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกที ก็มักจะพาครอบครัวอพยพไปอยู่กับญาติ เบียดกันอยู่หาเลี้ยงชีพโดยการรับจ้างไปแต่ละวัน บางวันก็ไม่ได้ เว้นแต่จะมีผู้จ้าง ได้อย่างมากที่สุดวันละ ๒๐ บาท ข้าพเจ้ารับทราบถึงสภาพนี้ จึงได้ใช้เงินของมูลนิธิศิลปาชีพและทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ไปเช่าและซื้อที่ดินจากชาวบ้านตั้งเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ติดต่อเชื่อมโยงกับหมู่บ้านใหญ่ และให้ราษฎรที่หมู่บ้านใหญ่เป็นผู้ตัดสินใจว่าคนยากจนในหมู่บ้านของเขาคนใดบ้างที่สมควรได้รับการสนับสนุนให้มาอยู่ในหมู่บ้านปาร์กน้ำ โดยที่สมาชิกฝ่ายชายหัวหน้าครอบครัว มีอาชีพปลูกป่าไม้เพาะกล้าไม้ต่างๆ ซึ่งเป็นต้นไม้โตเร็วทั้งนั้น จุดมุ่งหมายแรกคือ มุ่งให้รากของต้นไม้ นั้นรักษาความชุ่มชื้นในแผ่นดิน จุดที่สองคือ ต้องการให้ชาวบ้านมีไม้สำหรับเป็นเชื้อเพลิงในการหุงหาอาหารนับว่าเป็นการช่วยตัวเองโดยที่ไม่ต้องไปซื้อหาจากข้างนอก จุดที่สามในเมื่อต้นไม้อายุได้ ๓ ขวบขึ้นไปสามารถใช้ไม้นั้น ซ่อมแซมหรือปลูกเพิ่มเติมที่อยู่อาศัยได้นอกจากการปลูกป่า และเพาะกล้าต้นไม้แล้ว ก็ยังสนับสนุนให้ผู้ชายเลี้ยงสัตว์ มีบ่อปลา บ่อกุ้ง เป็นช่างไม้ ช่างปั้น ในขณะที่ภรรยาเป็นสมาชิกทอผ้า ตัดเย็บเสื้อผ้า ทอผ้าห่ม ทอฝ้ายปั่นไหมพรมทำนวม สำหรับขายและสำหรับใช้ในหน้าหนาว ด้วยประการเช่นนี้ เราทั้งหลายที่ได้รับความสุขความสมบูรณ์จะสบายใจได้ว่า เราได้มีส่วนช่วยกันจัดสังคมที่สามารถเลี้ยงตัวเองเป็นอิสระ

โครงการปาร์กน้ำบรรลุผลสำเร็จได้ก็ด้วยความสามารถและทุ่มเทเพื่อ “ให้” ของนายทหารกองทัพภาคที่ ๒

ข้าพเจ้าสำนึกคิดว่า ขณะนี้เศรษฐกิจทั่วโลกแปรปรวน ท่านที่เคยช่วยเหลือข้าพเจ้าก็ต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ แต่ขอให้ท่านเข้าใจว่าการบริจาคของท่านนั้น แม้จะทำให้ตัวท่านและครอบครัวลำบากบ้างก็ตาม แต่เป็นผลดีเลิศสำหรับส่วนรวม ให้ประเทศชาติของเราเย็นหยัดอยู่ได้ด้วยตนเอง สมกับที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสเสมอว่า ทรงเชื่อว่า การลงทุนอะไรไม่ยั่งยืนเท่ากับการลงทุนในการสะสมคุณงามความดีด้วยเจตนาที่จะให้ผู้อื่นได้อยู่ดีขึ้น

ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านทั้งหลายอีกครั้งหนึ่ง สำหรับ “น้ำใจ” ในการบริจาคเงินให้แก่มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ตลอดจนขอขอบใจผู้ที่ได้อุทิศตนช่วยแรงงาน และร่วมมือกับเรา ทั้งที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ทางราชการ นายทหารในหน่วยทัพต่างๆ ที่ได้ช่วยดูแลโครงการและงานต่างๆ

ต่อไปนี้ ข้าพเจ้าใคร่จะเสนอผลงานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ให้ท่านทั้งหลายได้เห็นด้วยตาของตนเองขอบคุณมาก

นี่เป็นภาพที่เห็นเป็นปกติว่า ทรงแปรพระราชฐานไปประทับแรมที่ทักษิณราชนิเวศน์ ภาคใต้ ทุกปี ราวปลายเดือนสิงหาคม ถึงต้นเดือนตุลาคม ทุกๆ ปี ที่ทรงร่วมงานกับข้าราชการในจังหวัดนั้นๆ เพื่อพัฒนาอย่างเร่งรัด ให้ราษฎรมีความสามารถที่จะทำมาหากินได้โดยสะดวก

พลโทวันชัย จิตต์จำนง แม่ทัพภาคที่ ๔ ซึ่ง ผบ. สูงสุดได้แนะนำให้ข้าพเจ้าว่าจะสามารถช่วยเหลือโครงการทั้งหลายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและตัวข้าพเจ้าได้อย่างดี ท่านก็ทำทุกอย่าง สภาพภูมิประเทศภาคใต้ในชนบทของทางนราธิวาสหนึ่งดงามมากเป็นป่าเขาเส้นทางคมนาคมจำกัด บางแห่งต้องลุยข้ามลำธาร ฝนตกหนักเกือบตลอดปีทำให้ถนนเป็นหล่มโคลน ขนาคารถยนต์ที่มีพลังของรถหลวงนั้น ต้องลงจุกันแล้วก็เดินระบำสายขาซ้ายไปเรื่อยๆ ตามขนาดที่ใหญ่โตอย่างนี้

ภาพนี้ก็คง ท่านก็คงได้เห็นแล้ว แต่เป็นภาพที่ว่าทรงทำเป็นประจำ สม่าเสมอทรงถือว่าการที่จะช่วยเร่งรัดพัฒนาประชาชนนี้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะฉะนั้นจะต้องไปพบปะกับเขาจริงๆ ได้รับความไว้วางใจ แล้วก็ได้รับรู้ถึงปัญหาที่เขา มี และเขาเองมีความสามารถอยู่ในตัวแล้ว ฉะนั้นเราก็สามารถดึงความสามารถของเขามาใช้ในการเร่งรัดพัฒนาท้องที่ทั่วกันดาร นี่เป็นชาวบ้านที่นราธิวาสชาวไทยอิสลามอันเป็นที่เรียกว่ารับสมาชิกทอผ้า ทอผ้าฝ้าย ทอผ้าไหม บางคนก็อาสาที่จะปลูกหม่อนเลี้ยงไหม แล้วนำปลี้มที่ว่าประชาชนไว้วางใจ ไม่ว่าเขาจะทุกข์ยากอย่างไรเขาก็จะเดินทางมาหา มาเฝ้า หอบเอาคนเจ็บคนป่วยมาด้วย เล่าปัญหาต่างๆ แม้แต่มีทุเรียนมีผลไม้ใดๆ ก็มีน้ำใจแบ่งปันให้ อันนี้ถือว่าสำคัญมาก ในรูปนี้ ข้าพเจ้าแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปนำเงินไปให้กับหัวหน้าของมัสยิดของหมู่บ้าน เพราะทรงถือว่า ทุกศาสนาเป็นเครื่องนำ เป็นแสงสว่างที่จะจูงคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีจิตใจที่ดี และข้าพเจ้าก็โชคดี ที่มีลูก ๒ คนที่นิยมชมชื่นในการออกไปทำงานในชนบท ทั่วกันดารต่างๆ ผู้ชายคนหนึ่งที่เขาอุตส่าห์นำมาไกลแต่ว่าอาการเจ็บของชายคนนี้นั้นสาหัสเกินไปแล้ว ผู้ชายคนนี้เป็นโรคเรื้อนแล้วก็เขาอายุแต่ข้าพเจ้าก็ได้มอบเงินให้เขาไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลโดยมีข้าราชการชื่อคุณติลก เป็นชาวไทยอิสลามคอยช่วยเหลือคอยแปลให้ฟัง อันนี้หมายถึงกระเป๋าย่านลิเภาให้ราษฎรทราบว่าการเก็บกักย่านลิเภานี้เป็นของจำเป็นมาก ที่จะต้องเก็บเป็น วิธีเก็บ ทำอย่างไรถึงจะเก็บได้อยุ่นาน และสามารถส่งมาสนับสนุนทางกรุงเทพฯ โดยที่ไม่กรอบและแตก ขาดไปเสียก่อน นี่การที่เราทดลองปลูกย่านลิเภา เพราะที่ใช้แต่อย่างเดียว แล้วก็วันมีแต่จะหมดไป ก็พยายามที่จะสนับสนุนให้ชาวบ้านปลูกแล้วก็ได้รับความช่วยเหลือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี ในการ

พยายามปลุกรักชายนลิเภา นี่ข้าพเจ้าทดลองไปดู พรุ บุกเข้าไปในพรุโดยมีพี่น้องลูกเสื่อชาวบ้านกล้าหาญ ช่วยกันลุยลงไป ขนาดใส่รองเท้ายางหนายังโดนหนามตำไปทะลุเกือบถึงที่เท้า อันนี้เป็นเส้นลิเภาดำ ที่จะขึ้นเฉพาะในพรุ หรือริมๆ พรุ ที่จะหาได้ที่งานนี้จะอยู่เฉพาะที่นี้เท่านั้น เพราะฉะนั้นจึงต้องเดินลงไปพรุกัน แล้วก็เพื่อดูพันธุ์ไม้ต่างๆ ที่ขึ้นในพรุ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านในการยังชีพของเขาให้อยู่ได้ดี ลิเภาสีน้ำตาลมักจะขึ้นบนเขา ลิเภาสีน้ำก็ขึ้นบนเขา ชาวบ้านเหล่านี้ นับว่าเป็นครูอยู่ในตัว เพราะเขาเองจะบอกได้ว่าลิเภาชนิดไหน ประโยชน์หรือจะต้องไปเก็บที่ไหนเขาจะบอกได้ ก็ได้อาศัยความสามารถ ความร่วมมือของเขา ที่ทำให้มูลนิธิศิลปาชีพประสบความสำเร็จได้

ข้าพเจ้าทดลองแยกเส้นลิเภา คือว่าแยกผ่าขึ้น เพื่อประโยชน์ของการเก็บได้นาน แต่ไม่สำเร็จ คุณติลกข้าราชการนั้น ปอกเส้นลิเภาเก่งมาก ไม่ใช่ของง่ายเลย สานก็ยาก ปอกก็ยาก อันนี้ก็เป็นการรับสมัครสมาชิก บางคนก็รับสมัครเป็นสมาชิกหาเส้นลิเภาอย่างที่อยู่ในรูปนั้นเป็นต้น เราจะเป็นผู้บอกว่า ขอความยาวแค่นั้น แค่นั้น เพื่อสะดวกสำหรับคนที่ทอ ถ้ายาวหน่อยก็ทอได้สะดวก ได้เร็วกว่าก็ปรากฏว่ามูลนิธิศิลปาชีพได้สมาชิกมากมายสมาชิกทอชายนลิเภา สานชายนลิเภาสมาชิกที่หาเส้น และปอกเส้นเสร็จส่งมาที่กรุงเทพฯ ด้วย ส่งไปตามภาคต่างๆ ที่คราวเสด็จฯ แปรพระราชฐาน

นี่ก็เป็นการแสดงฝีมือของกลุ่มต่างๆ ที่จังหวัดนราธิวาส ซึ่งกระเป๋านี้ที่ข้าพเจ้าถือก็เป็นฝีมือของสมาชิกของจังหวัดนราธิวาส เขาออกแบบเอง จะเรียกว่าเขาไม่สามารถได้อย่างไร เราเพียงแต่เดินเข้าไปให้ถึงเขาและบอกเขาว่าทำเถอะเราขายให้ได้

นอกจากลิเภาแล้วก็มีจักสานไม้ไผ่เป็นฝาเรือน เพราะที่ภาคใต้มีไม้ไผ่เป็นจำนวนมาก ข้าพเจ้าไม่ต้องห่วงถึงวัสดุในการก่อสร้างบ้านที่ภาคใต้ ไม่ห่วงว่าชาวบ้านจะต้องไปตัดไม้ใหญ่ๆ มาทำบ้านเพราะว่าเขานิยมไม้ไผ่มาจักสานและทำเป็นฝาของบ้าน ซึ่งอยู่ได้ ๔ ปี ผ่านฝนได้ ๔ ปี และก็เปลี่ยนที่

นี่เป็นการจักสานกระเป๋าลายขีด ซึ่งของทางภาคอีสานเป็นศิลปะของภาคอีสานโดยตรง ซึ่งเดี๋ยวนี้ก็กำลังสูญหายไป แล้วก็จักสานลายขีดนี้ ข้าพเจ้าก็จัดหาตลาดได้แล้วตลาดต่างประเทศ นี่เป็นการทอเสื่อด้วยเส้นกระจูด ซึ่งชาวไทยอิสลามทำได้สวยมากและเราสามารถจะทำเป็นเสื่อก็ได้ ทำเป็นฉากก็สวย ทำเป็นปกของอัลบั้มรูปก็ได้ ทำกระเป๋าก็สวย

นี่เป็นการให้รางวัลแก่บรมครูต่างๆ บรมครูเหล่านี้ อายุมากก็จริง แต่ว่าความรู้ในตัวของท่านทั้งหลายเหล่านี้ที่บรรจุมาเข้าไว้ตลอดเวลาในระยะเวลาเป็น ๒๐ - ๓๐ - ๔๐ - ๕๐ ปีนี้ มากมาย เราได้บรมครูเหล่านี้เป็นผู้ที่สอนว่าลายนี้ ปู่ตายายเขาได้สอนไว้ นี่เป็นการแสดงประกวดเสื่อกระจูด ที่โรงเรียนเทคนิคนราธิวาสที่วิทยาลัยเทคนิคนราธิวาส ที่ผู้อำนวยการเข้มแข็งมาก มีความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมสนับสนุนศิลปะพื้นบ้านให้เป็นประโยชน์ ปรากฏว่าการสานกระจูดนี้น่าสนใจมากนี่เป็นการเลี้ยงไหม ซึ่งแต่ก่อนไม่เคยคาดคิดว่าชาวภาคใต้จะสามารถเลี้ยงไหมได้ไหมเจริญเติบโตได้ดี ที่แรกนึก

ว่าน้ำจะมากไป และนี่เป็นสมาชิกย้อมสี ย้อมเส้นฝ้ายและสมาชิกทอผ้า เขาย้อมได้สวยและทอได้ดีมาก นับว่าสนุกทั้งผู้ไปซื้อออกไปรับสมัครเขา และเขาเองก็สนุก ที่เขาได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่

อันนี้เป็นการทอพรหม ตั้งต้นโดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ความจริงพรหมที่เราใช้ปูในห้องน้ำเรามักจะต้องไปสั่งซื้อต่างประเทศ เพราะว่ามีขายในกรุงเทพฯ นี้ก็มักจะสิ้น ดีไม่ดี คนแก่คนเฒ่าเข้าไปก็มักจะหกล้มลื่นในห้องน้ำฉะนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้สนับสนุนการทอพรหมขึ้นในมูลนิธิศิลปะชาติ ซึ่งได้ทอสำเร็จออกมาสวยงามตั้งต้นตั้งแต่กุดฟอกเส้นด้ายและย้อม สำหรับกุดฟอก นี้จุฬารณณ์วิทยาลัยซึ่งเป็นนักเคมี กล่าวเด็ดขาดว่าไม่ยอมให้ราษฎรทำ เพราะเวลาน้ำยาสำหรับกุดไขมันจากฝ้ายเป็นน้ำยาที่อันตรายมาก ถ้าที่ละน้อยเข้าไปในร่างกายจะเป็นอันตราย พรหมนี้เราได้ใช้รับแขกเมืองแล้ว คือประธานาธิบดีเยอรมัน เมื่อคราวที่ท่านมาเยือนเมื่อต้นปีนี้ สวยงามมากแล้วหนา ไม่ลื่นง่าย ๆ

ศาลาบุหงสวนสวรรค์ สร้างขึ้นโดยความช่วยเหลือของกองทัพภาคที่ ๔ ทางกองทัพได้เป็นกำลังช่วยเหลือมาก นอกจากจะช่วยสร้างศาลาฝึกศิลปะชาติซึ่งต้องรับชาวบ้านเป็นจำนวน ๒๐๐ กว่าบางที่ ๓๐๐ คน และมีหอนอนพักด้วย ทางกองทัพก็ยังให้บุคลากรมาเป็นผู้ดูแล ช่วยดูแลเด็กนักเรียนฝ่ายชาย หอพักชายในรุ่นนี้จะเห็นว่าเด็กรุ่นหนุ่มๆ ที่ต้องออกจากโรงเรียนเนื่องจากความขาดแคลนของครอบครัว ที่จบแค่ ป.๒ ป.๔ กลับมามีอาชีพเพิ่มขึ้น หัดเขียนรูป อันนี้ในที่นี่ หัดแกะเครื่องจักรยนต์ ซึ่งเขาใช้มอเตอร์ไซค์กันมากก็ให้เขาสามารถรู้จักแก๊งเองโดยที่ทางกองทัพอากาศเมตตาให้นายทหารที่เชี่ยวชาญทางเครื่องจักรยนต์มาช่วยสอนและระหว่างที่สมาชิกเหล่านี้มาฝึกเรียนกับมูลนิธิศิลปะชาติเขาไม่ต้องกังวลเรื่องรายได้ที่จะไปเจ๊อจางแก่ครอบครัวเลย เพราะทางมูลนิธิศิลปะชาติจะจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้เป็นประจำทุกวัน เขาจะได้เบี้ยเลี้ยงทุกวันๆ กับที่เขาไปทำมาหากิน แต่เนี่ยเขาเรียนได้วิชาด้วยและมีเงินพอที่จะกลับไปเจ๊อจางครอบครัว นี่เป็นแผนกตัดเย็บเสื้อ ในหมู่บ้านทุกหมู่บ้านที่เราพยายามสนับสนุนว่าเมื่อเขาทอผ้าเป็นแล้วก็ควรที่เขาจะตัดเย็บเป็น โดยเฉพาะครอบครัวในสมาชิกน่าจะตัดเย็บได้ เพื่อมีเสื้อผ้าส่งลูกไปโรงเรียนและนี่อีกแผนกหนึ่งเป็นแผนกทำดอกไม้ประดิษฐ์ดอกไม้ผ้า นี่เป็นครู ที่กรุณามาช่วยสอนเหมือนกัน ปรากฏว่าเด็กผู้หญิงสนใจมากในการทำดอกไม้ประดิษฐ์และก็สามารถทำได้สวย โดยมากข้าพเจ้าจะขอร้องว่าขอให้เขาทำดอกไม้ตามภาคของเขาเช่นภาคไหนมีดอกไม้อะไรขึ้นชื่อก็ขอให้เขาทำ อย่างดอกไม้จำปูนหาได้มากที่ภาคใต้ก็ให้เขาลองทำดอกไม้จำปูนเป็นสัญลักษณ์ของภาคได้

*****

B. List of Interviewees: Lady-in-waiting served Her Majesty Queen Sirikit and court official who have closely served His Majesty King Rama IX.

Name	Position	Date of Interview
Thanphuying Jarungjit Teekara	Her Majesty Queen Sirikit 's Private Secretary	June 23, 2014
Sumeth Tantivejkul, Ph.D.	Director and Secretary-General of Chaipattana Foundation	August 15, 2011

C. List of Interviewees: Local people who have been the first generation member and first generation member's descendant of the SUPPORT Foundation in the Northeast area.

D. An Example of Local people's Per capita income before and after a membership of the SUPPORT FOUNDATION in the Northeast area during the 1980s.

Name	Age	Per capita income (Baht)	
		Before joining in Ban Khut Na Kham Support Center	After joining in Ban Khut Na Kham Support Center until present
Mr. Sateuan Champasi	56 years old	7,000	100,000
Mr. Nhoogant Kaerahan	68 years old	5,000 - 7,000	100,000

Name	Age	Homeland	Date of Interview
Mrs. Mali Thongkotr,	62 years old	Maharakham	August 10, 2014
Mrs. Samai Chawneua	47 years old	Maharakham	August 10, 2014
Mrs. Kularb Tiabsan	44 years old	Maharakham	August 10, 2014
Mrs. Wongdeuan Udomdechavate	71 years old	Nakhon Phanom	September 25, 2014
Mr. Kamsorn Srathong	75 years old	Kalasin	August 13, 2014
Mrs. Moui Suporn	62 years old	Sakon Nakhon	September 24, 2014
Mr. Sateuan Champasi	56 years old	Sakon Nakhon	September 26, 2014
Mr. Nhoogant Kaerahan	68 years old	Sakon Nakhon	September 26, 2014

VITA

Dollaya Tiantong was born in Bangkok, March 9th, 1971. She obtained Bachelor's Degree and Master's Degree in Political Science from the Faculty of Political Science, Chulalongkorn University in 1992 and 1996 relatively. She joined Ph.D. program in Thai Studies at the Thai Studies Center, Faculty of Arts, Chulalongkorn University in the 2nd Semester Academic Year 2011. During her study at Ph.D. Program in Thai Studies, She was funded by the Royal Jubilee Ph.D. Program, Thailand Research Fund -TRF(13th batch).

Dollaya Tiantong is interested in the cultural management and security. She is currently a researcher at the Multicultural Studies and Social Innovation Center (MSSIC), Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.

